

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

İBRAHİM ÖRS'ÜN ÇOCUKLARA YÖNELİK ESERLERİNİN
EĞİTSEL İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Murat ACELE
Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Serdar DERMAN

Konya-2019

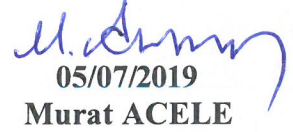
T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	MURAT ACELE
	Numarası	088303011008
	Ana Bilim Dalı	TÜRKÇE EĞİTİMİ
	Bilim Dalı	TÜRKÇE EĞİTİMİ
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	İBRAHİM ÖRS'ÜN ÇOCUKLARA YÖNELİK ESERLERİNİN EĞİTSEL İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

05/07/2019
Murat ACELE

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Murat ACELE
	Numarası	088303011008
	Ana Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Serdar DERMAN
	Tezin Adı	İbrahim Örs'ün Çocuklara Yönelik Eserlerinin Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan İbrahim Örs'ün Çocuklara Yönelik Eserlerinin Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi başlıklı bu çalışma 05/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Serdar DERMAN	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Murat ATEŞ	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Kadir Kaan BÜYÜKİKİZ	

ÖN SÖZ

Çocukların başta bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönden olmak üzere gelişiminde okudukları kitapların büyük etkisi vardır. Her kitap içerdiği iletiler ile okurlarına bir şeyler kazandırmak ister. Bu açıdan kitapların içinde bulunan ve okuyucuya aktarılan iletiler önemlidir.

Beş bölümden oluşan bu çalışmada birinci bölümde çalışmanın problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise kuramsal çerçeve ile ilgili bilgiler verilmiş; öykü, roman ve ileti kavramları üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi tanıtılmış, araştırma nesnelere, veri toplama süreci gibi konulara değinilmiştir.

Dördüncü bölümde İbrahim Örs'ün 13 eserinde yer alan eğitsel iletilere dair bulgulara yer verilmiş. Bu iletiler her eserin altında amaçlarına göre sınıflandırılmıştır.

Beşinci bölümde ise araştırmada ulaşılan sonuçlara ve çalışma ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Başta bu tezin hazırlanma sürecinde, her zaman bana destek olan, tezimi yönetip yönlendiren danışman hocam Sayın Dr. Öğretim Üyesi Serdar DERMAN'a, teknik destek aldığım ağabeyim Mehmet Ali BAŞ'a, verdikleri manevi destek ve gösterdikleri sabırdan dolayı eşim Selda, oğlum Tuna, kızım Duru ACELE' ye, anneme ve tüm aileme teşekkürlerimi sunarım.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Murat ACELE
	Numarası	088303011008
	Ana Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Serdar DERMAN
	Tezin Adı	İbrahim Örs'ün Çocuklara Yönelik Eserlerinin Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi

ÖZET

Her kitabın okuyucuya vermek istediği bir ileti vardır. Çocukların bilişsel, duyuşsal, ahlaki ve kişilik gelişimlerinde okudukları kitaplardan aldıkları iletiler etkili olmaktadır. Bu sebeple çocuk kitapları içinde barındırdığı iletiler açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı İbrahim Örs'ün çocuklara yönelik olarak yazdığı 13 eserinde yer alan eğitsel iletilerin tespit edilip incelenerek, yazarın eserlerinde çocuklara aktarmak istediği iletilerle çocukların hangi yönlerini geliştirmeyi amaçladığının ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaçla yazarın eserleri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemiyle taranmış, eserlerde yer alan iletiler amaçlarına göre sınıflandırılmıştır. İletiler amaçlarına göre 1-Kişisel Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler, 2-Toplumsal Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler, 3-Ulusal Düşüncenin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler, 4-Çevre Bilinci Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler, 5-Evrensel Düşüncenin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler şeklinde sınıflandırılmıştır. Araştırmanın sonunda İbrahim Örs'ün 13 eserinde 776 farklı ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerden en çok 394 ileti sayısı ile “Kişisel Gelişimi Destekleyen” iletilere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: İbrahim Örs, Eğitsel İleti, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Yazını

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Murat ACELE
	Numarası	088303011008
	Ana Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Serdar DERMAN
	Tezin İngilizce Adı	Analysis Of The Works Of İbrahim Örs About Children In Terms Of Educational Messages

Summary

ANALYSIS OF THE WORKS OF İBRAHİM ÖRS ABOUT CHILDREN IN TERMS OF EDUCATIONAL MESSAGES

Every book has an intended message to communicate with the audience. Messages of the books impact children's cognitive, affective, moral and personal development. That is why children's books are important in terms of the messages they bear.

The aim of this study is to analyze the educational messages of the 13 works of İbrahim Örs about children to understand what aspect of children he wants to develop in his products. With this aim in mind, document analysis method was used when analyzing his works and the messages were classified in terms of their aims. With regards to their aims, there messages can be classified as follows: 1- Educational Messages that foster personal development 2- Educational Messages that foster societal development 3- Educational Messages that foster nationalistic ideas 4- Educational Messages that foster Environmental Awareness 5- Educational Messages that foster Universal Ideas.

The study revealed 776 different messages of İbrahim Örs in 13 of his works. It is found out that 394 of the messages are related to personal development.

Key words: İbrahim Örs, Educational Message, Literature for Children

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR.....	xi
GRAFİKLER	xiii
KISALTMALAR	xvii

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1.Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt problemler	2
1.3.1. 1. Alt Problem	2
1.3.2. 2. Alt Problem	2
1.3.3. 3. Alt Problem.....	2
1.3.4. 4. Alt Problem.....	2
1.3.5. 5. Alt Problem.....	2
1.4. Araştırmanın Amacı	3
1.5. Araştırmanın Önemi	3
1.6. Sınırlılıklar	3

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Öykü (Hikâye) Nedir ?.....	4
2.1.1 Öykü Türleri	5
2.1.1.1. Olay Öyküsü	5

2.1.1.2 Durum Öyküsü.....	5
2.2. Roman Nedir?	6
2.3. Öykü Ve Romanın Yapı Unsurları.....	7
2.3.1 Olay/Durum.....	7
2.3.2 Kişi/Karakter	7
2.3.3 Zaman/Yer (Mekân)	8
2.3.3 Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	9
2.4. Çocuk Edebiyatında Öykü Ve Roman Türü	10
2.5. Öykü Ve Roman Türleri	11
2.5.1. İçerik Açısından Öykü ve Romanlar	11
2.5.1.1. Yakın Çevreyle İlgili Öykü ve Romanlar	11
2.5.1.2. Serüven Ağırlıklı Öykü ve Romanlar	12
2.5.1.3. Hayvanların Yaşamlarıyla İlgili Öykü ve Romanlar	12
2.5.1.4. Mizah Ağırlıklı Öykü ve Romanlar	12
2.5.1.5. Duygu Ağırlıklı Öykü ve Romanlar	13
2.5.1.6. Tarihî Öykü ve Romanlar	13
2.5.1.7. Fantastik Öykü ve Romanlar	14
2.5.1.8. Gezi Öykü ve Romanları	14
2.5.2. Yaş Grupları Açısından Öykü ve Romanlar	14
2.5.2.1. Okul Öncesi Dönem	14
2.5.2.2. İlköğretimin Birinci Devresi	15
2.5.2.3. İlk Gençlik Devresi	15
2.6. İleti	16
2.6.1. İletilerin Sınıflandırılması.....	17
2.6.1.1. Sunuluş Biçimlerine Göre İletiler	17
2.6.1.1.1 Doğrudan Aktarılan İletiler	17
2.6.1.1.2 Dolaylı Yoldan Aktarılan İletiler	18
2.6.1.2. Amaçlarına Göre Eğitsel İletiler	19

2.6.1.2.1. Kişisel Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler	19
2.6.1.2.2. Toplumsal Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler	19
2.6.1.2.3. Çevre Bilincinin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler.....	19
2.6.1.2.4. Ulusal Düşüncenin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler.....	20
2.6.1.2.5. Evrensel Düşüncenin Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler	20
2.7. İbrahim Örs'ün Hayatı	21
2.8. İbrahim Örs'ün Edebi Kişiliği.....	21
2.9. İbrahim Örs'ün Eserleri.....	22
2.10. İlgili Araştırmalar	22

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	26
3.2. Araştırmanın İnceleme Nesneleri	26
3.3. Verilerin Toplanması.....	27
3.3.1. Verilerin Analizi	27
3.3.2. Verilerin Kodlanması ve Temaların Bulunması	28
3.3.3. Kodların ve Temaların Düzenlenmesi.....	29

BÖLÜM IV BULGULAR VE YORUM

4.1. İbrahim Örs'ün Eserlerinde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Genel Bulgular ve Yorumlar .34	
4.1.1. 1. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar..34	
4.1.2. 2. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar..38	
4.1.3. 3. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar..41	
4.1.4. 4. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar..43	
4.1.5. 5. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar..45	
4.2. İbrahim Örs'ün Eserlerinde Yer Alan İletilerin Eser Bazlı İncelenmesi	47
4.2.1. “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	47
4.2.2. “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular.....	56
4.2.3. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	65
4.2.4. “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	72

4.2.5. “Mücahitin Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	79
4.2.6. “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	88
4.2.7. “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	97
4.2.8. “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	107
4.2.9. “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	117
4.2.10. “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	123
4.2.11. “ATM-1-Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular ..	133
4.2.12. “ATM-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	137
4.2.13. “Bütün Öyküleri” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular	141
4.3. İbrahim Örs’ün Eserlerinde Tespit Edilen Eğitsel İletilerin Tamamı	154
4.3.1. “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	154
4.3.2. “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	177
4.3.3. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	202
4.3.4. “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	232
4.3.5. “Mücahitin Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	256
4.3.6. “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	268
4.3.7. “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	285
4.3.8. “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	306
4.3.9. “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	324
4.3.10. “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	327
4.3.11. “ATM-1-Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	352
4.3.12. “ATM-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	357
4.3.13. “Bütün Öyküleri” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler	361

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar	372
Öneriler.....	375
Kaynakça.....	377
Öz geçmiş.....	380

TABLOLAR

	Sayfa
Tablo 1:Araştırmanın İnceleme Nesnelarını Oluşturan Eserler Ve Yayınevleri	26
Tablo 2.: Kişisel Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler İle İlgili Kodlar	30
Tablo 3: Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler İle İlgili Kodlar	31
Tablo 4: Çevre Bilincinin Gelişmesini Destekleyen İletiler İle İlgili Kodlar	32
Tablo 5: Ulusal Bilincin Gelişmesini Destekleyen Eğitsel İletiler İle İlgili Kodlar	32
Tablo 6: Evrensel Düşüncenin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler İle İlgili Kodlar	33
Tablo 7: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 1. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklık ve Oranları	36
Tablo 8: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 2. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklık ve Oranları	39
Tablo 9: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 3. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklık ve Oranları	42
Tablo 10: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 4. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklık ve Oranları	44
Tablo 11: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 5. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları ve Oranları.....	46
Tablo 12: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	47
Tablo 13. “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	56
Tablo 14. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	65
Tablo 15 “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	72
Tablo 16: Mücahitin Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	80
Tablo 17: . “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	89
Tablo 18: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	98

Tablo 19: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	107
Tablo 20: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	118
Tablo 21 :“Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	123
Tablo 22: “Atılın Maceraları-1 Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları.....	133
Tablo 23: “Atılın Maceraları-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	138
Tablo 24: “Bütün Öyküler” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları	141
Tablo 25: İletilerin Hedeflediği Amaçlara Göre Dağılımı.	372
Tablo 26: 1. Alt Problem İle İlgili Kullanım Sıklığı En Fazla Olan 5 İleti	373
Tablo 27: 2. Alt Problem İle İlgili Kullanım Sıklığı En Fazla Olan 5 İleti	373
Tablo 28: 3. Alt Problem İle İlgili Kullanım Sıklığı En Fazla Olan 5 İleti	374
Tablo 29: 4. Alt Problem İle İlgili Kullanım Sıklığı En Fazla Olan 5 İleti	374
Tablo 30: 5. Alt Problem İle İlgili Kullanım Sıklığı En Fazla Olan 5 İleti	374

GRAFİKLER

Sayfa

Grafik 1: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 1. Alt Problemle İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı	35
Grafik 2: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 2. Alt Problemle İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı.....	38
Grafik 3: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 3. Alt Problemle İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı.....	41
Grafik 4: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 4. Alt Problemle İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı.....	43
Grafik 5: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 5. Alt Problemle İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı.....	45
Grafik 6: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	48
Grafik 7: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	50
Grafik 8: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	52
Grafik 9: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	53
Grafik 10: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	55
Grafik 11 : “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	57
Grafik 12: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	59
Grafik 13: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	61
Grafik 14: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	63
Grafik 15: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	64
Grafik 16. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	66

Grafik 17. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	68
Grafik 18. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	69
Grafik 19: “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	70
Grafik 20: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	73
Grafik 21: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	74
Grafik 22: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	76
Grafik 23: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	77
Grafik 24: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	78
Grafik 25: “Mücahitin Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	80
Grafik 26: “Mücahit’in Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	83
Grafik 27: “Mücahit’in Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	84
Grafik 28 : “Mücahit’in Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	87
Grafik 29: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	89
Grafik 30 : “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	91
Grafik 31: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	93
Grafik 32: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	94
Grafik 33: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	96

Grafik 34: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	98
Grafik 35: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	100
Grafik 36: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	101
Grafik 37: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	103
Grafik 38: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	105
Grafik 39: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	107
Grafik 40 : “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	109
Grafik 41: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	112
Grafik 42: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	114
Grafik 43: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	116
Grafik 44: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	118
Grafik 45: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	120
Grafik 46: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	121
Grafik 47: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	122
Grafik 48: “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	123
Grafik 49 : “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	125
Grafik 50: “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	129
Grafik 51: “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	130

Grafik 52: “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	132
Grafik 53: “Atıl’ın Maceraları-1 Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	133
Grafik 54: “Atıl’ın Maceraları-1 Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	135
Grafik 55: “Atıl’ın Maceraları-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	138
Grafik 56: “Atıl’ın Maceraları-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları	139

KISALTMALAR

AÖ: Almanya Öyküsü

ATM-SA: Atılın Maceraları-1/Sınıftaki Afacan

ATM- MB :Atılın Maceraları-2/Mavi Bisiklet

BK: Balıklıkoy

BÖ: Bütün Öyküleri

BT: Büyük Tutku

ÇC: Çocuk Cumhuriyeti

FZ: Fındık Zamanı

GÇ: Göl Çocukları

MO: Mücahitin Oğlu

MY: Muhtarın Yeğenleri

OÇ: Onur Çocuğu

TDK : Türk Dil Kurumu

Vb: Ve benzeri

Vd: Ve diğerleri

YM: Yeşil Mağara

K: Kişisel Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler

T: Toplumsal Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler

U: Ulusal Bilincin Gelişmesini Destekleyen Eğitsel İletiler

Ç: Çevre Bilinci Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler

E: Evrensel Düşüncenin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1.PROBLEM DURUMU

Çocuklar geleceğin büyükleridir. Bir millet, belirli bir yaş düzeyinde olan çocuklarını; akademik, sosyal, sportif vb. yönden ne tür bilgi ve becerilerle donatırsa toplumun ilerleyen yıllardaki donanımı da o seviyede olacaktır. Bilgi çağı, uzay çağı, teknoloji çağı gibi isimlerle anılan içinde bulunduğumuz zaman diliminde ‘bilgi’nin önemi daha da artmıştır. Toplumlar çağımızda üretim toplumu ve tüketim toplumu olarak ikiye ayrılmıştır. Üretim toplumları, yetiştirdikleri nitelikli insanların bilgisiyle ürettikleri ürünleri pazarlayıp bunu katma değere dönüştürürken, tüketim toplumunda ürün ortaya koyacak nitelikli insan modeli olmadığı ya da çok az olduğu için bu toplumlar çoğunlukla üretim toplumlarının pazarı olmaktadır. Bu da nitelikli insan modelinin önemini ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan bireyin kendini sadece akademik olarak donatması yetmez. Bireyin sosyal, ahlaki, insani vb. yönlerden de donanımlı olması gerekir. Sahip olması gereken erdem ve ahlaki değerleri taşımayan birey, topluma fayda konusunda yetersiz kalacaktır.

Bireylerin akademik ve insani yönden gelişmesinde kitapların önemli bir katkısı vardır. Özellikle kişilik gelişiminin büyük çoğunluğunun olduğu çocukluk ve ergenlik döneminde okunan ve bu dönem okurlarına yönelik olan kitaplar içeriği ve okurlarına aktarmak istediği iletiler açısından önem arz etmektedir. Çünkü yazarın eseri aracılığıyla okuruna vermek istediği iletiler, kazandırmak istediği tutum ve davranışlar bireyin akademik, insani, sosyal ve kültürel yönlerden gelişimini etkileyecektir. Bu yönlerden donanımlı hale gelmiş birey, içinde yaşadığı toplumla uyumlu hale gelecek ve toplumsal gelişime de katkı sağlayacaktır.

Çocuk yazını araştırmacılarının genel olarak dile getirdiklerine göre kısaca iyi bir çocuk kitabı çocuğun kişisel gelişimine katkıda bulunmalı, ona içinde yaşadığı toplumun değerlerini ve evrensel değerleri aktararak onu toplumla barışık ve

bütünleşik hale getirmelidir. Aynı zamanda barındırdığı iletilerle toplumsal, çevresel, ulusal ve evrensel bilincin gelişmesini de sağlamalıdır.

Buradan hareketle İbrahim Örs'ün çocuklara yönelik olarak yazdığı eserlerinde yer alan eğitsel iletilerin tespiti, bu iletilerin amaçlarının bulunması problem durumu olarak kabul edilmiştir.

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

İbrahim Örs'ün çocuklara yönelik eserlerinde yer alan eğitsel iletiler nelerdir ve bu iletiler okuyucuya nasıl aktarılmıştır?

1.3. ALT PROBLEMLER

1.3.1. 1. Alt Problem

İbrahim Örs'ün eserlerinde yer alan kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler nelerdir?

1.3.2. 2. Alt Problem

İbrahim Örs'ün eserlerinde yer alan toplumsal gelişimi destekleyen iletiler nelerdir?

1.3.3. 3. Alt Problem

İbrahim Örs'ün eserlerinde yer alan çevre bilinci gelişimini destekleyen eğitsel iletiler nelerdir?

1.3.4. 4. Alt Problem

İbrahim Örs'ün eserlerinde yer alan ulusal bilincin gelişimi destekleyen eğitsel iletiler nelerdir?

1.3.5. 5. Alt Problem

İbrahim Örs'ün eserlerinde yer alan evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletiler nelerdir?

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araŐtirmannn amacı İbrahim Örs'ün 13 eserinde bulunan eğitsel iletileri tespit etmek, bunların amaçlarını ortaya çıkarmaktır.

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitimin vazgeçilmez araçlarından biri olan kitabın içeriği önemlidir. Ders için ya da edebi amaçla hazırlanmış bir kitap, okurunda meydana getirmek istediği bilgi, duygu ve davranış değişiklikleri açısından çocuğun seviyesine uygun içerikler barındırmalıdır. Çocuklara yönelik yazınsal türlerin nitelikleri onların bilişsel, duyuşsal, ahlaki ve insani yönden geliştirmesi açısından önem arz etmektedir.

İbrahim Örs'ün eserlerinde yer alan iletilerin ve bu iletilerin amaçlarının tespitinin yazınsal türler üzerine yapılacak çalışmalara yön vereceği düşünölmektedir.

Aynı zamanda tespitler, eğitimcilere ve anne babalara, çocukların ihtiyaçlarına yönelik okuma tavsiyeleri için yol gösterecektir.

1.6. SINIRLILIKLAR

Bu çalışmanın kapsamını İbrahim Örs'ün çocuklara yönelik olarak yazdığı 13 eseri oluşturmaktadır. "Göl Çocukları" adlı eser daha önce "Cambazlar Kralı" adıyla yayımlandığı için içeriği aynı olması sebebiyle "Cambazlar Kralı" adıyla yapılan yayımı kapsam dışı tutulmuştur.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmının kuramsal çerçevesi ile ilgili olarak öykü, roman, ileti kavramları tanımlanmış, bu kavramların türlerine yer verilmiş, araştırmının konusu ve şekliyle ilgili benzerlik taşıyan daha önce yapılmış çalışmalar tanıtılmış; İbrahim Örs'ün hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. ÖYKÜ (HİKÂYE) NEDİR?

Öykü (Hikâye), TDK Güncel Türkçe Sözlük'te şu şekillerde tanımlanmıştır: “Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması”, “Aslı olmayan söz, olay”, “Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öykü” (TDK Sözlükleri. <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 07/06/2019).

Öykü (Hikâye) terimi ile ilgili diğer bazı tanımlar da şöyledir:

“Belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazılara hikâye denir.” (Oğuzkan, 2000:98)

“Yaşanmış ya da yaşanabilir olayları anlatan yazı türüne öykü (hikâye) adı verilir.” (Akbayır, 2010:43)

“ Olmuş ya da olması olası olayları anlatan kısa yazıya öykü denir.” (Nas, 2002: 249)

”Öykü, şiir ile roman arasında hassas bir yapıya sahip olan ve görüldüğünden çok daha önemli özellikleri olan edebi bir türdür.” (Yalçın ve Aytaş, 2003:145)

“Öykü ve romanın en genel tanımı şöyledir: Gerçek ya da gerçeğe uygun olayların anlatıldığı yazınsal nitelikteki yazıların kısa oylumlusuna (hacim) öykü, uzun oylumlusuna da roman denir.” (Kıbrıs, 2000:123)

Tanımlarda öne çıkan ortak noktalar, öykünün yaşanmış veya yaşanabilir olayları konu edinmesi ve içerik açısından kısa olmasıdır. Yukarıda yer alan tanımlamalardan hareketle denilebilir ki öykü (hikâye), gerçeğe uygun olayların anlatıldığı kısa yazı türüdür.

2.1.1. Öykü Türleri

Öykü edebi anlamda olay öyküsü ve durum öyküsü olarak iki açıdan ele alınmaktadır.

2.1.1.1 Olay Öyküsü (Maupassant Tarzı Öykü)

Özdemir (2007) ; olay öyküsünde ön planda olanın olay olduğunu, yazarın asıl gücünü seçtiği olayın yirticiliğinden aldığını, okuyucuyla olan bağı çarpıcı bir olay ile kurmaya çalıştığını belirtir. Olay ile zaman arasında düzenli bir bağ vardır. Öykü serim, düğüm ve çözüm bağlamı içinde gelişir. Yazar, olayı anlatmaya başladığından itibaren gerilim yaratmak adına okuyucuya karmaşıklık çıkarır. Bu durum bazen artarken bazen gevşer. Sonunda gerilim çözüme kavuşur.

“Olay yoluyla okuyucunun ilgisini diri tutma, gerilim içinde yaşatarak sorunu çözme ve aydınlatmaya yönelik öykü biçiminde genellikle olayların olağanüstü bir yanı vardır.” (Özdemir, 2007: 232)

Fransız sanatçı Guy de Maupassant tarafından örnekleri verilip geliştirildiği için bu öykü türü Maupassant tarzı öykü olarak da bilinmektedir. Özdemir, edebiyatımızda bu türde eser verenleri şöyle belirtmektedir:

“Bizim yazınımızda olay öyküsünün örneklerini vermiş öykücülerimiz az değildir. Ömer Seyfettin’in, Refik Halit Karay’ın, Reşat Nuri’nin, Yakup Kadri’nin, Sadri Ertem’in, Sabahattin Ali’nin, Orhan Kemal’in, Samim Kocagöz’ün, Fakir Baykurt’un, Necati Cumalı’nın kimi öykülerini bu ad altında toplayabiliriz.”(Özdemir, 2007:233)

2.1.1.2 Durum Öyküsü (Çehov Tarzı Öykü)

Özdemir durum öyküsünü “...olaya yaslanmayan, bunun yerine yaşamdan bir kesit sunan ya da belli bir insanlık durumunu belli bir ortam içinde veren bir öykü biçimi de vardır. Belirleyici özelliğine göre bağlı kalarak bu tür öyküye de ‘durum ve kesit öyküsü’ diyoruz.” (Özdemir, 2007:236) ifadeleriyle açıklamıştır. “Yazar olay öyküsünde olduğu gibi bir ‘giriş’e lüzum görmeden ve okuyucuyu öyküye hazırlayıcı nitelikte bir takdime girişmeden doğrudan doğruya ya olay örgüsüyle baslar ya da anlatmak istediği durumu olduğu gibi aktarır” (Aktaran: Cesur, 2015: 31)

Buna göre durum öyküsü olaya değil yaşamdan anlık bir kesite dayanmaktadır. Olay öyküsünde olay ön plandayken, durum öyküsünde yaşamdan anlık bir kesit anlatılır.

Durum öykülerinde, olay öykülerinde olduğu gibi alışlagelmiş serim, düğüm ve çözüm bölümleri üzerinde fazla durulmaz. Çünkü düğümlenecek ve çözümlenecek bir olayın varlığı söz konusu değildir. Aynı zamanda olay öykülerinde serim bölümlerinde yer alan mekân tasvirlerine durum öykülerinde fazla rastlanmaz.

2.2. ROMAN NEDİR?

Roman TDK Güncel Türkçe Sözlük'te: "İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî tür.", TDK Yazın Terimleri Sözlüğü'nde (1974): "Genellikle, insanların serüvenlerini, karakterlerini (ıralarını), düşünce ve duygularını -imgesel ya da gerçek olaylara dayanarak-ayrıntılılarıyla kendine özgü bir biçimde öyküleyen açıklayan uzun düzyazı sanatı.", TDK Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü'nde (1948): "Nesrin hikâyeleme türlerinden, bir veya birkaç kitap meydana getirecek uzunlukta büyük hikâye. Bk. Hikâye (ROMANIMSI, Romanesque)." şeklinde tanımlanmaktadır. (TDK Sözlükleri. <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi:07/06/2019).

Diğer bazı araştırmacılara göre romanın tanımı şu şekildedir:

"Daha çok insanların serüvenlerini, karakterlerini, düşünce ve duygularını ayrıntılılarıyla kendine özgü bir biçimde anlatan uzun düz yazılara verilen addır." (Oğuzkan, 2000:98)

"Öykü ve romanın en genel tanımı şöyledir: Gerçek ya da gerçeğe uygun olayların anlatıldığı yazınsal nitelikteki yazıların kısa oylumlusuna(hacim) öykü, uzun oylumlusuna da roman denir." (Kıbrıs, 2000:123)

"Roman, düzyazıya dayanan, genellikle insanların serüvenlerini, iç dünyalarını, toplumsal bir olay ya da olguyu, insan ilişkilerini ve değişik insanlık durumlarını öykülemeyi amaçlayan bir anlat türü olarak tanımlanabilir." (Aktaran: Güleriyüz, 2006:279)

“ Olmuş ya da olması olası olayları anlatan uzun yazıya roman denir.” (Nas, 2002: 249)

Bu tanımlardan hareketle roman için, sahip olduğu unsurlar bakımından (olay, kişi, yer, zaman) öykü türünün daha hacimli, daha uzun denilebilir. Öyküde kısaca değinilen bazı unsurlar romanda ayrıntılı olarak ele alınır.

2.3. ÖYKÜ VE ROMANIN YAPI UNSURLARI

Öykü ve Romandaki yapı unsurları ortaktır ve genel olarak 1-Olay/Durum, 2-Kişi/Karakter, 3-Zaman/Yer (Mekân), 4-Bakış Açısı/ Anlatıcı olarak dört başlık altında incelenir.

2.3.1. Olay/Durum

Öyküyü doğuran ögedir.

“Her öykü bir olay ya da duruma yaslanır. Şöyle de söyleyebiliriz: olay ve durum öyküyü oluşturan öğelerin başında gelir. Genellikle sözlükler, ‘olay’ kavramını ‘olan şey, bir olgu olarak yer alan ve geçen şey’ diye tanımlar. ‘Durum’ için de ‘bir şeyin içinde bulunduğu koşulların tümü’ tanımını verir” (Özdemir, 2007:221) buna göre insanın günlük yaşantısında karşılaşacağı her şey olay veya durum olabilir.

2.3.2. Kişi/Karakter

Her öykü ve romanda bulunan öğelerden biri de ‘kişi’dir. Öykü ve romanda anlatılan olay ve durumlar kişilerin başından geçer. Kişiler olayın sürükleyicisi, durumun belirleyicisidir.

Özdemir (2007), olay ve olgunun hem romanda hem de öyküde insanın dışında düşünülmemeyeceğini belirtirken, Çetişli (2014), kişi kadrosunu öykü ve romanda olayı var eden, yaşan insan ve insan kimliğine bürünen varlıklar olarak nitelendirmektedir (Aktaran: Tekin, 2018:14).

Karakter ögesi hem romanda hem öyküde bulunmakla birlikte sayısı ve özellikleri bakımından iki türde farklılık gösterebilir. Özdemir (2007) bu durumu şu şekilde belirtmektedir: “Karakter kişinin huy ve davranış özelliklerine verilen addır. Ne ki romanda olduğu gibi huy ve davranış özellikleri bütün boyutlarıyla verilmez;

tek bir yönüyle, tek bir doğrultuda gelişen karakter ağır basar öyküde. Sayı yönünden de romana oranla oldukça sınırlıdır.” (Özdemir, 2007:222)

Öykü ve romanda kişi kadrosu tip, ana karakter, yardımcı karakter gibi adlarla isimlendirilebilir. Tip , “Hikâye, roman, tiyatro gibi uzun anlatıma dayalı edebî eserlerde kişi kadrosu içinde yer alan ve belli bir düşüncenin, topluluğun zihniyetini ve ideolojinin temsilciliğini yüklenen kişi” (TDK Sözlükleri. <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 08/06/2019) olarak tanılanırken, karakter “Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse” (TDK Sözlükleri. <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 08/06/2019) olarak tanımlanmaktadır. Yardımcı karakter, olayın gidişatında ana karaktere yardımcı olan karakterlerdir.

2.3.3 Zaman/Yer (Mekân)

Roman ve öyküde yer; olayın meydana geldiği, geliştiği, durumun olduğu, kişilerin yaşadığı çevredir. Her olayın gerçekleştiği bir yer vardır. Yer, romanda ayrıntılı olarak tasvir edilirken öyküde daha sınırlıdır. Özellikle durum öykülerinde yer ögesi üzerinde fazla durulmaz.

Şahbaz ve diğerlerine göre (2016:97) yer, roman ve öyküde yer alan şahıs kadrosunun yaşadığı yer olup olayın akışını ve kahramanların bize yansıyan özelliklerini doğrudan etkileyen bir unsurdur.

Özdemir (2007:271)’e göre yer ve zaman, hem öykü de hem romanda önemli bir ögedir. Anlatılan olay ve durum her ne olursa olsun belli bir yerde geçecektir. Zaman ise romanda süreli ve tarihsel olmak üzere iki boyutludur.

Aktaş ve Gündüz (2004:227), zaman ve yer hakkında şunları belirtmektedir: “ İtibarî metinlerde anlatılan olaylar ne olursa olsun, kimin başından geçerse geçsin belirli bir zaman ve yerde geçer. Kişiler çevreden ayrı düşünülemez. Onların kişiliklerinin oluşumunda çevrenin ve içinde yaşadıkları zamanın büyük tesiri vardır.”

Zaman ögesinin nasıl kullanılacağı yazarın karar verme yetkisindedir. “Yazar vakayı ele alışı, anlatış ve yorumlayış tarzına göre zamanı kullanma açısından bir takım tasarruflarda bulunabilir. Meselâ olayları başlangıç tarihinden itibaren kronolojik olarak anlatacağı gibi zamanda atlamalar yahut sıçramalar yapabilir, ya da vakanın herhangi bir yerinde sonundan, ortasından başlayıp başa döner, sonra

başlanılan zamanla birleştirebilir. Yani aynı çizgiyi sürdürmeyebilir.” (Aktaş ve Gündüz, 2004:227)

2.3.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Roman ve öykü gibi anlatmaya dayalı türlerde olayı veya durumu okuyucuya aktaran bir anlatıcı vardır. Okur, olay ve durumları anlatıcının bakış açısıyla öğrenir. Yazınsal türlerde genel olarak kabul görmüş iki tür anlatım vardır. Bunlar: 1-Birinci Kişi Anlatımı, 2- Üçüncü Kişi Anlatımı'dır.

Birinci Kişi Anlatımı: Bu anlatımda anlatıcı olayın içinde olup şahıs kadrosunda yer alır. Olaylar onun başından geçmekte ve okuyucuya onun gözünden anlatılır.

Özdemir (2007:227)'e göre bu anlatım şöyle ifade edilmiştir: “Geleneksel olarak, öteden beri kullanılan bir anlatı yöntemidir. Ben'li bir anlatımdır bu. Birinci kişi, başından geçen bir olayı, içinde bulunduğu bir durumu, gözlem ve izlenimlerini bize anlatır.”

“Birinci kişi çoğunlukla olayların kendi çevresinde döndüğü yahut kendisine bağlandığı romanın aslî kişisidir. Anı hüviyetli bu tür anlatımlarda daha çok günlüklerden, anı defterlerinden ve mektuplardan yararlanılır. Kişi başından geçen yahut çevresinde gördüğü, tanık olduğu yahut duyduğu olayları, gözlem ve izlenimlerini okura yazarın adına nakleder.”

Üçüncü Kişi Anlatımı: Bu anlatımda, anlatıcı olayın içinde yer almaz. Olayın dışındadır. Gördüklerini okura aktarır.

“Üçüncü tekil anlatıcı, fonksiyonları itibarıyla “kahraman anlatıcı”dan daha çok bilgiye ve olayları objektif olarak değerlendirme şansına sahiptir. Bu anlatıcıya ilâhi anlatıcı denmesinin sebebi olay içinde yer alan kişilerin geçmişleri, gelecekleri, içlerinden geçenleri bilen olağanüstü güce ve sezgiye sahip olmasıdır.” (Aktaş ve Gündüz, 2004:228)

Özdemir (2007:228)'e göre üçüncü kişi anlatımında “Öyküyü anlatan kendini siler ortalıktan, daha doğrusu üçüncü kişi anlatır bize öyküyü. Anlatıcı her şeyi bilir sınırsız bilgisi vardır. İstedığı gibi davranır; söz gelimi dilerse kahramanın gönlünden, aklında geçenleri bize açıklar, dilerse onun davranışlarıyla ilgili düşünce ve yorumları verir.”

2.4. ÇOCUK EDEBİYATINDA ÖYKÜ VE ROMAN TÜRÜ

Öykü ve roman çocuklar tarafından ilgi ile okunan türdür. Çocuk, öykü ve roman ile masalın olağanüstü dünyasından gerçekliğe adım atar. Çocuğun kişilik gelişimi üzerinde, okuduğu kitapların önemli bir etkisi vardır. Bu sebeple çocuk yazını, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Oğuzkan (2000:109) çocuklara yönelik öykü ve romanlarda bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

“a. Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun bir konu.

b. Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir plan.

c. Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar.

d. Somut, doğru, fakat dikkati dağıtmayan ayrıntılar.

e. Özellikleri iyi anlatılan, gerçekliğe uygunluğu bakımından hiç kuşkuya yer vermeyen kişiler (şahıslar, kahramanlar).

f. Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım.

g. Çocukların seviyesine uygun basit ruh çözümlenmeleri.

h. Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü sahneler veya konuşmalar.

i. Küçük şeylere (ayrıntılara) karşı sürekli bir ilginin uyandırılmış olması.

j. Her durumun heyecanlı yanlarının daima belirtilmesi.

k. Metinle ilgili güzel ve anlamlı resimler”

Dilidüzgün de (1996:123) nitelikli çocuk ve gençlik kitaplarından bulunması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır:

“- Kitap, yazarın otoriter yaklaşımından arınmış olmalı ve okuruna geniş alımlama olanakları sunabilmeli. Yani yazar, çocuğu küçümseyecek derecede her şeyi bilen bir yetiştikenden çok, okuruyla birlikte düşünen bir konumda olmalı.

- Buna bağlı olarak kitabın iletisi, yazarın kafasındaki düşünceyi açıkça ortaya koyar nitelikte olmamalı.

- Yazarın anlatıcı tutumu kitabın estetik ve yazınsal niteliğini belirlediğinden, anlatım kısıtlayıcı olmaktan çok, elverdiğince çok açılı olmalı
- Yazar çocuğu ciddiye almalı; dil, anlatım, kurgulanan dünya çocuğun alılmama ve anlama koşullarını fazlaca zorlamamalı.
- Çocuk kitaplarına konular, çocuk gerçekleri ve çocukların gereksinimleri dikkate alınarak seçilmeli.
- İdealize edilmiş yaklaşımlardan kaçınmalı ve çocuğa belli erdemleri, dünya görüşlerini zorla empoze etmeye çalışmamalı.
- Çocuk bir şeyleri yeni öğrenen bir varlıktır. Çocuk kitabı, ona bu yenileri yaşatarak kendi gerçeklerini gösterirken, aşırı öğreticilikten ve tek yanlı olmaktan kaçınmalı.
- Çocuklara ve gençlere okuma zevki verecek nitelikte olmalı.
- Çocuk kitabı da yetişkin kitabı gibi belli yazınsal nitelikleri tutturmalı ve estetik kaygıları gözden kaçırmamalı.
- Nitelikli çocuk ve gençlik kitaplarını yetişkinler de severek okuyabilmeli.”

Yukarıda verilen görüşlerden hareketle çocuklara yönelik yazılacak roman ve öykülerin taşıması gereken bazı özellikler vardır. Çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine etki edecek bu tür kitapların, onların bu alandaki gelişimini destekler nitelikte olması gerekmektedir. Aynı zamanda bu kitaplar, çocukta okuma zevkini sağlayacak ve onları kitaba karşı herhangi bir olumsuz koşullanmaya sevk etmeyecek özellikte olması gerekmektedir.

2.5. ÖYKÜ VE ROMAN TÜRLERİ

2.5.1. İçerik Açısından Öykü ve Romanlar

2.5.1.1. Yakın Çevreyle İlgili Öykü ve Romanlar

Her çocuğun yakın çevresinde karşılaşacağı olay ve durumları konu edinen, kişileri ve mekânları barındıran öykü ve romanlardır. “Aile, sokak, mahalle ve okul hayatını anlatan ve kişileri daha çok çocuklar arasından seçilen hikâyeye ve romanları

okumaktan çocuklar zevk duyarlar. Kız çocukları, özellikle aile üyeleri arasındaki ilişkileri konu alan ve büyükanne, büyükbaba, teyze vb. gibi bir ailenin yaşlı kişilerini tasvir eden eserlere ilgi duyarlar.” (Oğuzkan, 2000:99)

2.5.1.2. Serüven Ağırlıklı Öykü ve Romanlar

Her yaştan her çocuğun merakla ve ilgiyle okuduğu bir türdür. Çocuk bu türde kitabı okurken kahramanla özdeşim kurarak onunla birlikte maceraya atılır.

“Çocukların hareket ve heyecan ihtiyacını karşılayan bu tür eserlerde hayale, entrikaya, tehlikeli ve esrarlı olaylara, ruhsal gerilimleri yansıtan durumlara ve beklenmedik sonuçlara geniş yer verilir.” (Oğuzkan, 2000:102)

Çılgın (2007:133)’a göre “Hayal gücünü zenginleştiren ve okurda uyandırdığı merak duygusu ve heyecan dolayısıyla okuma alışkanlığı kazandırmada etkili olan bu tarz eserlerin ‘okuma hızını artırıcı’ bir katkısı da vardır.”

2.5.1.3. Hayvanların Yaşamlarıyla İlgili Öykü ve Romanlar

Hayvanlar çocuklar tarafından ilgi gören canlılardır. Bu tür kitaplarda hayvanların yaşamları gözlemlenerek insanlarla olan ilişkileri anlatılır.

“Küçük çocuklar kedi, köpek gibi evcil hayvanların başlarından geçenleri; aslan, kaplan ve timsah gibi yırtıcı hayvanların yaşayışlarını ve kuşların türlü özelliklerini anlatan hikâye ve romanları heyecanla okurlar.”(Oğuzkan, 2000:100)

2.5.1.4. Mizah Ağırlıklı Öykü ve Romanlar

Nas (2002:250) bu türden kitapların çocuğun hoşça vakit geçirip, gülmek, eğlenmek gibi ihtiyaçlarını karşıladığını belirtirken Çılgın (2007:132), bu türde çocuğu güldürmenin ve eğlendirmenin esas olduğunu belirtmektedir.

İçinde mizahî özellikler barındıran kitaplar çocuğa kitap okuma sevgisi aşılama da önemli rol oynar.

2.5.1.5. Duygu Ağırlıklı Öykü ve Romanlar

Oğuzkan (2000:104)'a göre “ Bu tür eserlerde olaylar, kişilerin davranışları ve tüm insan ilişkileri çocuklarda sevgi, acıma, kızgınlık veya tikslenme vb. duyguları uyandıracak biçimde işlenir; içli ve duygulu bir dil kullanılır. Özellikle kız çocuklar bu gibi eserlere karşı büyük ilgi gösterirler.”

Çılgın (2007:132) bu tür ile ilgili olarak şunları söylemiştir: “Aile, ev, okul veya sokaktaki ilişkileri konu edinen eserlerdir. Bu tarz eserler okuyucuda sevgi, öfke, acıma, nefret gibi duygular uyandırır.”

Nas (2002:251) bu türün çocukların iç dünyalarına seslendiğini belirtmiştir.

2.5.1.6. Tarihî Öykü ve Romanlar

Çocuklarda tarih bilinci oluşturmak, vatan, millet, bayrak sevgisi gibi duyguları aşılama için yazılan türdür.

Oğuzkan (2000:105)'a göre Tarihi hikâye ve romanlar çocuklarda yurt ve ulus sevgisini uyandırmanın ulusal bilinç oluşturmaya yanı sıra ara tarih derslerinde üstünkörü geçilen önemli olayların veya tarihi kişilerin daha iyi tanınmasını sağlar.

Nas (2002:251)'a göre “ bu öykü ve romanlar tarihsel olayları işlerler. Bu yapıtlar kuşkusuz, yurt sevgisi, ulusal bilinç kazandırmakta dolaylı işlev üstlenirler. Ama didaktik eser, özen ister. Bu çeşit yapıtlar üstünlük duygusu, dar ve ırkçı bakış, savaş yanlılığı aşılama değildir.”

Çılgın (2007:133)'a göre ise “Öncelikle kendi milletinin mazisini öğrenmesi gereken çocuk, bu sayede üstüne bastığı toprağın gerçek anlamını idrak edecektir. Geçmişte yaşananları öğrenmenin bir diğer katkısı da bunlardan ibret alarak geleceğin daha sağlam ve sağlıklı şekillenmesini sağlamaktır.”

2.5.1.7. Fantastik Öykü ve Romanlar

“Masalların ve fablların devamı olarak niteleyebileceğimiz fantastik romanlar, çocuğa doğrudan nasihat vermektense onu fantastik bir dünyanın içine sokup eğitmeyi hedefler” (Çılgın, 2007:134)

Masallarla fantastik romanların ortak yönleri ikisinin de hayal ürünü olmasıdır. Dilidüzgün ikisi arasındaki farkı şöyle ifade etmektedir: “ Masalların kurduğu dünya, salt düşsel bir kurguda gelişirken fantastik türlerde sürekli bir gerçek düş çatışması, gerçek dünya ile düş dünyası arasında bir hesaplaşma vardır. Başka deyişle masalın kurduğu usdışı dünyada düş-gerçek çatışması bulunmaz; ... Oysa fantastik kitaplardaki öykülerde, gerçek dünyanın değerleri ortaya konan usdışı değerleri sorgular, gerçek dünyaya gidiş gelişler görülür.” (Dilidüzgün, 1996:49)

2.5.1.8. Gezi Öykü ve Romanları

Çeşitli ülke, şehir, köy gibi mekânların birçok açıdan bir olay kurgusu içerisinde anlatıldığı türdür.

“Belli ölçüde serüven de içeren bu öykü ve romanlar, çeşitli ülkeleri, kentleri doğal güzellikleriyle, oralarda yaşayan insanların yaşayışlarını öykü ve roman kurgusu içinde dile getirirler.” (Nas, 2002: 251)

2.5.2. Yaş Grupları Açısından Öykü ve Romanlar

Yalçın ve Aytaş (2003) yaş grupları açısından öyküleri üç döneme ayırarak incelemiştir. Bu dönemler şunlardır:

- 1- Okul Öncesi,
- 2- İlköğretimin Birinci Devresi
- 3- İlk Gençlik Devresi

2.5.2.1. Okul Öncesi Dönem

Yalçın ve Aytaş (2003:146)’a göre bu yaş grubundaki çocuklar kendilerine anlatılan olayı yaşamak istediklerinden bu yaş grubuna yönelik öykülerde olay onların yaşayabileceği nitelikte olmalıdır.

Bununla birlikte bu dönem çocuklarına yönelik yazılan öykülerde gÖrsel materyallerin seçimine dikkat edilmeli, seçilen gÖrseller karmaşık ve göz yorucu olmamalı, dil bu yaş grubundaki çocukların rahatlıkla anlayabileceği nitelikte olmalıdır.

2.5.2.2. İlköğretimin Birinci Devresi

Bu dönem masal çağından çıkılıp yavaş yavaş gerçeklik dünyasına girilen dönemdir.

“Eğilimleri içten dışa doğru olan bu yaş grubundaki çocukların, çevreleriyle daha uyumlu bir ilişki kurma arzusu içinde oldukları görülür. Paylaşımçı ve paylaştırmacı özellikleri ön plana çıkmaya başlamıştır. Etrafında olup bitenleri, nedenleriyle birlikte öğrenmek ve kendince bir sonuca ulaştırma arzusu içinde olan çocuk, sade gözlemci değil, aynı zamanda katılımcıdır.” (Yalçın ve Aytaş, 2003:146).

Bu dönem masalın düşsel kurgusundan sıyrılış dönemidir. Bu yaş grubuna yönelik kitaplarda içerik çocuğun yaşına uygun olmalı, abartıdan ve çocuksuluktan uzak olmalıdır. Dil, ağır olmamakla birlikte çocuğun kelime hazinesini geliştirecek atasözü, deyim, söz sanatları gibi kelime ve kelime grupları açısından zengin olmalıdır.

2.5.2.3. İlk Gençlik Devresi

“Bu yaş grubundaki çocuklar büyüklere yönelik öykü metinleri ile çocuk öyküleri arasında köprüdürler. Diğer yaş grubuna bağlı çocuklarda öyküler genellikle hayal mahsulü iken, bu yaş grubuna yönelik öyküler daha gerçekçidir. Çocukların genel psikolojik özellikleri de dikkate alındığında, değişken bir ruh yapısına sahip oldukları için kimi zaman da çocuksu bir karaktere bürünebilirler. Bu yaş grubunda tutarsızlıkların sık görülmesi, onlara yönelik yapılan her türlü eğitim faaliyetinin özenli olmasını gerekli kılmaktadır” (Yalçın ve Aytaş, 2003:147)

Buradan hareketle bir değişim dönemi olan bu yaş grubuna yönelik öyküler içerik bakımından döneme uygun olmalıdır. Dönemin özelliklerine uygun olarak hazırlanmış eserler çocukların kişilik gelişimlerini de olumlu yönde etkileyecektir.

2.6. İLETİ

İnsanoğlu yaratıldığı günden bu yana duygu ve düşüncelerini, anlatabileceği başka insan ve varlıklara aktarmak istemiştir. “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim.” (TDK Sözlükleri. <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarih:08.06.2019) olarak tanımlanan iletişim, duygu, düşünce ve bilgilerin aktarımıdır.

İletişimin bir ögesi de iletidir. İletişimde, göndericinin alıcıya kanal aracılığıyla gönderdiği kod olan ve TDK Güncel Sözlük’te “Yazı veya sözle verilen, gönderilen bilgi, mesaj” olarak tanımlanan iletinin araştırmacılar tarafından yapılan bazı tanımları şöyledir:

İletiyi “ Her yazı ya da yaratı bir ileti (mesaj) taşır. Bu bir yönüyle yazarın konuya yüklediği anlamdır. Yazarı yazmaya iten etkidir. Başka bir deyişle okuyucusuna vermek istediği ana düşünce, ana duygudur.” (Özdemir,2007: 23-24) şeklinde tanımlayan Özdemir’e göre ileti ana düşüncedir.

Aytaş ve Yalçın (2003:45)’a göre “Her edebi eser, muhataplarına bir mesaj verir. Sanatçı duygu ve düşüncelerin paylaşmak üzere onu kendisine has ifade biçimiyle ortaya koyar. Bu ortaya koyuş çeşitli şekillerde olabilir. (...) işte yazılı ve sözlü eserlerde iletilmek istenen temel duygu ve düşünceye ana fikir denir.”

Sever (2017:140) iletiyi şu ifadelerle açıklamaktadır: “İleti (ana düşünce), yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde de tanımlanabilir. Edebiyat yapıtlarında ileti dendiğinde ise, sanatçının okurlarında yaratmak ve oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir.”

Özdemir (2007:24)’e göre “ iletisi olmayan bir şiir, bir roman, bir öykü ya da anlatı düşünülemez.”

Çocuk kitapları, okurlarına vermek istedikleri iletilerle onların hayal dünyalarını zenginleştirmeli, yaratıcı düşünme, problem çözme gibi bilişsel

becerilerinin yanında onları davranışsal boyutta da iyiye ve olumluya yönlendirmeli, onların ahlakî ve kişilik gelişimine de katkı sağlamalıdır.

İletilerin taşınması gereken özellikleri Demirel ve diğerleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

- “İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkılarda bulunmalıdır.
- İletiler ile konu-tema arasında yakın bir ilişkinin olmasına dikkat edilmeli.
- İletilerin aktarımında önemli bir araç olan konu, dil ve anlatım gibi özellikler, kendi içlerinde bir uyumu barındırmalıdır.
- İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletilerin de metnin içine yedirmiş olmalıdır.
- İletiler tıpkı tema/ ana fikir gibi eserin yazılma nedeni hâline gelebileceği için en az tema/ ana fikir kadar üzerinde ciddi bir biçimde durulmalıdır” (2011:58-59).

2.6.1. İletilerin Sınıflandırılması

İletiler sunuluş biçimlerine ve amaçlarına göre değişik şekillerde sınıflandırılmıştır.

2.6.1.1. Sunuluş Biçimlerine Göre İletiler

Sunuluş biçimlerine göre iletiler doğrudan ve dolaylı iletiler olmak üzere iki açıdan incelenmiştir. Edebi türlerde yazar anlatmak istediğini bazen doğrudan bilgi olarak verirken bazen de metnin içerisine serpiştirerek iletiye ulaşmayı okuyucuya bırakır.

2.6.1.1.1 Doğrudan Aktarılan İletiler

Bu tür ileti çoğunlukla bilgilendirici yazılarda olur. Okuyucuya verilmek istenen mesaj dolandırılmadan doğrudan verilir. Sever “ Öğretme amacıyla hazırlanan bir çocuk kitabında temel amaç, çocuklara, öncelikle bilgi aktarmak,

onların doğrudan bilgilenmelerini sağlamak; yazınsal nitelikte bir kitabın amacı ise çocukların, sezme, duyma, düşünme yetilerini geliştirmek, onlara insana özgü duyarlılıklar kazandırmaktır” (Sever, 2017:140) ifadeleriyle yazınsal özellik taşıyan kitaplarla öğretme amaçlı kitapların ileti açısından farklılıklar taşıdığını belirtmektedir.

Özdemir (2007:26-27) “Yazınsallığın sınırını aşıp öğreticilik boyutuna bürünen metinlerde ise örtmeceyel değil, belirtik bir özellik taşıy iletii.” İfadesiyle öğretici metinlerde kullanılan iletinin doğrudan olduğunu vurgulamıştır.

Aytaş ve Yalçın ise “ Araştırma yazıları, bilimsel eserler, düşünce ağırlıklı gazete ve dergi yazıları gibi eserlerde ana fikir açıkça ortaya konabilir.” (Aytaş ve Yalçın, 2003:45) ifadesiyle doğrudan iletinin kullanılabilceği türlere örnek vermiştir.

2.6.1.1.2 Dolaylı Yoldan Aktarılan İletiler

Yazınsal türlerde en çok kullanılan ileti türüdür. Dilidüzgün (1996:123) nitelikli çocuk ve gençlik kitaplarından bulunması gereken özellikleri açıklarken “Kitap, yazarın otoriter yaklaşımından arınmış olmalı ve okuruna geniş alılmama olanakları sunabilmeli. Yani yazar, çocuğu küçümseyecek derecede her şeyi bilen bir yetişkinden çok, okuruyla birlikte düşünen bir konumda olmalı. Buna bağlı olarak kitabın iletisi, yazarın kafasındaki düşünceyi açıkça ortaya koyar nitelikte olmamalı.” ifadeleriyle iletinin dolaylı (örtük) olması gerektiğini vurgulamıştır.

Özdemir (2007:25)’e göre “Yazınsal metinde ileti, metnin dokusuna sindirilir. Açık bir önerme biçiminde verilmez.” Yani yazınsal türlerde ileti metnin yapısı içinde eritilmiştir.

Aytaş ve Yalçın (2003:45)’a göre ana fikir (ileti) “ Daha çok dolaylı anlatıma sahip duygu yoğunluklu roman, hikâye, şiir, tiyatro gibi eserlerde gizli olabilir.”

Buradan hareketle yazınsal türlerde yazarın okuyucuyla paylaşmak istedikleri iletiler açıkça verilmeyip metnin içerisine serpiştirilir. Okuyucunun bu iletileri, sezgileri ve kavrama becerisiyle algılaması beklenir.

2.6.1.2. Amaçlarına Göre Eğitsel İletiler

2.6.1.2.1. Kişisel Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler

Bu tür iletiler bireylerin kendilerini çeşitli açılardan geliştirmesine yönelik iletilerdir. Kişilik oluşumu erken yaşlarda başlayan bireyin okuduğu kitapların onun kişiliği üzerinde etkisi oldukça fazladır.

Sever (2017:57) şu ifadeleri ile kitaplardaki kahramanlara çocukların öykündüklerini belirtmektedir. “Çocukların önemsedikleri kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarını benimseyip kendilerine özgü davranışlara dönüştürdüğü bir dönemde, kitaplar, yarattığı kahramanlarla, öykünebilecek yeni modeller yaratır. Bu modellerin, çocuk gerçekliğine uygun ve onların girişimciliğini destekleyecek eylemleri, çocukları da benzer davranışları yinelemeye isteklendirir.”

Çocuğun olumlu bir kişilik geliştirebilmesi için okuduğu kitaplarda, olumlu yaşantılar, davranışlarını örnek alabileceği nitelikte kahramanlar ve içselleştirerek kendi yaşamına uyarlayacağı iletiler bulunmalıdır.

2.6.1.2.2. Toplumsal Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler

Birey içinde yaşadığı toplumdan bağımsız düşünülemez. Güncel Türkçe Sözlükte “Bireyin kişilik kazanarak belli bir toplumsal çevreye hazırlanması, toplumla bütünleşmesi süreci, sosyalleşme” (TDK Sözlükleri. <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi:08.06.2019) şeklinde tanımlanan toplumsallaşma doğumla başlayan bir süreç olup bireyin kendini toplumun bir parçası olarak görmesi açısından önemlidir. Bu sebeple çocuğun okuduğu kitapta bulunan toplumsal iletiler, onun toplumun değer yargılarını, yaşayışını tanımasını sağlayacak; onu toplumsal yaşama hazırlayacaktır. Topluma uyum sağlamış her birey kendini toplumuna olumlu yönde değer katacak ve toplumsal gelişime katkıda bulunacaktır.

2.6.1.2.3. Çevre Bilincinin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler

Çevre denilince akla içinde yaşanılan ortam, etraf gelmektedir. Çocuk merak duygusu ile etrafını tanımak, keşfetmek ister. Son yıllarda artan şehirleşme, sanayileşme ve teknolojik gelişmelere paralel olarak çevre sorunları da artmaktadır. Çocuk kitabı yazarları eserlerinde konu edindikleri olay ve durumlarla çocukların içinde yaşadıkları çevreyi tanımalarını ve çevreyi koruma konusunda

bilinçlenmelerini amaçlamaktadır. Çocuk kitaplarının, çocuğun çevresini tanımaya yardımcı olması, onda çevre bilinci oluşturacak nitelikte olması önem arz etmektedir.

2.6.1.2.4. Ulusal Düşüncenin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler

Her ülke, uyguladığı eğitim sistemi ile öğrencileri, çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatmanın yanı sıra kendi ulusunun maddi ve manevi değerlerini de onlara aşılacak ister. Öyle ki Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin eğitim işlerinden sorumlu bakanlığının başında "Millî" ifadesi geçmektedir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu 2. Maddesinde Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçlarıyla ilgili şu ifadeler: "Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek." (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> Erişim Tarihi:10.06.2019) millî bilince sahip yurttaş yetiştirmenin amaçlandığını göstermektedir.

Eğitimde konulan bu amaç doğrultusunda okullarda okutulan ders kitaplarında ve çocuklara yönelik yazınsal kitaplarda, çocuklara vatan, millet, bayrak, Atatürk sevgisi aşılacak; onların ulusun maddi ve manevi değerleri konusunda bilinçlenmesini sağlayacak iletilerin yer alması gerekir. Nitekim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019-15) ortaokul Türkçe kitaplarında yer alması gereken "Millî Kültür" "Millî Mücadele ve Atatürk" ve "Erdemler" temaları ulusal bilincin gelişmesine yönelik olup bu temaların her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu tutulmuştur.

2.6.1.2.5. Evrensel Düşüncenin Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler

Evrensel değerler, bütün dünya insanlarını ortak bir noktada buluşturan değerlerdir. Dünya da renk, dil, din, ırk vb. gibi birçok farklılığın bulunduğu hesaba

katılırsa, dünyanın barış ve huzur içinde bir yaşam sürmesi için bu değerler gereklidir. Küçük yaşlarda bu değerler edinen her birey tüm insanlık adına faydalı olacaktır. Bu sebeple çocuklara yönelik olarak yazılan eserlerde barış, hoşgörü, hak, adalet, eşitlik gibi değerlere yönelik iletiler önem arz etmektedir.

2.7. İBRAHİM ÖRS'ÜN HAYATI

1928 yılında Trabzon'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da, yüksek öğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsü'nde tamamlar. 1942 yılında henüz lisedeyken Trabzon Yeni Yol gazetesinde yazın hayatına başlar. Daha sonra gazeteci olarak Son Saat ve Milliyet gazetelerinde çalışır. Milliyet gazetesinin Diyarbakır Büro Şefliği görevini üstlenir. Basın Şeref Kartı sahibi olan Örs, 1955 yılında Türkiye Gazeteciler Sendikası Haber Yarışması'nda derece almıştır. Yine haber ve fıkra dallarında Gazeteciler Sendikası ve Gazeteciler Cemiyeti'nden ödüller almıştır. 1970'ten sonra daha çok çocuk yazınına eğilen Örs, 1984 yılında "Türk Basınında Cumhuriyetin 60 Yılı" adlı araştırmayı Orhan ERİNÇ ile birlikte hazırlar. İki erkek çocuk babası olan İbrahim Örs 1992 yılında vefat etmiştir.

2.8. İBRAHİM ÖRS'ÜN EDEBİ KİŞİLİĞİ

İbrahim Örs, eserlerinde yer alan iletilerle okurlarının birçok yönden gelişmesini hedeflemiştir. Onun eserlerinde özellikle kişilik gelişimine yönelik iletiler önemli yer tutar.

Yazar, eserlerinde seçtiği kahramanlarla okurlarına model alınacak kişiler yaratmıştır. Onun eserlerinde yer alan kahramanlar genellikle girişken, zorluklar karşısında pes etmeyen, okuma tutkusuna sahip, duyarlı ve çalışkan kişilerdir.

Yazar eserlerinde, eserlerinin oluştuğu dönemin sorunlarını da işlemiştir. Köy yaşamı, okul ve öğretmen eksikliği, toplumsal değişim, millî duyarlılık, hayvan sevgisi gibi konular eserlerinde işlediklerinin bazılarıdır. Yazar eserlerinde kimi zaman toplumun aksayan yönlerini de dile getirip çocuk kahramanlar aracılığıyla bu sorunlara çözüm üretmektedir.

Okurlarına vermek istediği iletiyi çoğunlukla dolaylı yoldan aktarmıştır. Eserlerinin bazılarını 1. kişi ağzından yazan Örs, bazılarını da 3. kişi ağzından yazmıştır.

Yazarın “Göl Çocukları” adlı eseri Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen 100 Temel Eser arasında yer almaktadır. Yazarın adı geçen eserinin yaptığımız araştırma sonucunda 1975 yılında “Cambazlar Kralı” adıyla yayımlandığı tespit edilmiştir.

Yazarın dili sade olup eserleri Türkçenin söz varlığı açısından zengindir.

2.9. İBRAHİM ÖRS’ÜN ESERLERİ

Yazarın eserleri şunlardır:

- 1- Muhtarın Yeğenleri (1972)
- 2- Onur Çocuğu (1974)
- 3- Göl Çocukları (Cambazlar Kralı-1975)
- 4- Almanya Öyküsü(1975)
- 5- Mücahitin Oğlu (1975)
- 6- Balıklıkoy (1978)
- 7- Çocuk Cumhuriyeti (1980)
- 8- Büyük Tutku (1982)
- 9- Yeşil Mağara (1982)
- 10- Fındık Zamanı (1985)
- 11- Atıl’ın Maceraları-1/Sınıftaki Afacan (2018)
- 12- Atıl’ın Maceraları-2/Mavi Bisiklet (2018)
- 13- Bütün Öyküleri (2018)

2.10. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yapılan araştırmalar sonucunda İbrahim Örs’ün eserleri üzerine daha önce herhangi bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu bölümde yazınsal türlerde eğitsel iletiler üzerine yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

Erdi (2002) tarafından hazırlanan “İpek Ongun’un ‘Bir Genç Kızın Gizli Defteri’ Adlı Romanında Yer Alan Eğitim Amaçlı İletiler” adlı çalışmada amaç kitapta yer alan 12 yaş üzeri çocuklara yönelik iletileri görmek ve iletilerin eğitsel yanlarını ortaya çıkarmaktır. Çalışmada yazarın iletilerinin, ergenlik dönemindeki çocukların çevresel ilişkilerine, ahlaki, duygusal ve kişilik gelişimlerine katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2007) tarafından hazırlanan “Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarının Tema, Eğitsel İletiler Ve Dil Yönünden 10-12 Yaş Grubu Çocuklarına Uygunluğu” adlı çalışmanın amacı Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarının tema, eğitsel iletiler ve dil yönünden 10-12 yaş grubu çocuklarına uygun olup olmadığını ve bu yaş gruplarına tavsiye edilip edilmeyeceğini tespit etmek olup; çalışma sonucunda romanlardaki dilin sözcük seçimi konusundaki bazı aksaklıklar dışında 10-12 yaş grubu çocuklarına uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Özdemir (2008) tarafından hazırlanan “Sevim Ak'ın Hikâye Ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler” adlı çalışmada Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletileri, araştırmak amaçlanmıştır. Yazarın eserinde yer alan iletilerin çocuğun aile, okul ve sosyal çevresine yönelik olduğu ve çocuğun bilişsel, ahlâkî, toplumsal ve kişilik gelişimine katkı sağlar nitelikte olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Erdi (2008) tarafından yapılan “Türkiye'de 1980-1985 ve 2000-2005 yılları arasındaki çocuk kitaplarında eğitsel iletiler (Karşılaştırmalı bir çalışma)” adlı çalışmada 1980-1985 2000-2005 yılları arasında Türkiye'de yaşanan değişimlerin çocuk yazınında bulunan iletilere ne derecede yansıdığını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada bu yıllar arasında meydana gelen değişimlerin çocuklara yönelik yazınsal türlerdeki iletilere yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bariş (2011) tarafından hazırlanan “*Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitsel İletiler*” adlı çalışmanın amacı, yazarın okuyucularına vermek istediği millî ve insani değerleri, iletileri; bu iletilerin içeriğini ve amacını belirlemek olarak belirtilmiştir. Çalışmanın sonunda, incelenen eserlerde en çok tespit edilen iletilere ve amaçlarına değinilmiş yazarın romanlarının çocuk eğitimine ve çocuk edebiyatı alanına katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Köse (2011) tarafından hazırlanan “*Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisindeki Eğitsel İletiler*” adlı çalışmanın amacı adı geçen seride yer alan eğitsel iletileri tespit etmektir. Çalışma sonucunda birçok iletinin seride bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Serinin ileti açısından 7-11 yaş arası çocuklara uygun olduğu belirlenmiştir.

Özaslan (2012) tarafından hazırlanan “*Muzaffer İzgü'nün Çocuklara Yönelik Hikâye Ve Romanlarındaki Eğitsel İletiler*” adlı çalışmada yazarın eserlerinde vermek istediği eğitsel iletiler, iletilerin veriliş şekli ve incelenen eserlerin çocuk okurlara tavsiye edilip edilmeyeceği amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda incelenen eserlerin çocuklara tavsiye edilebileceği sonucuna varılmıştır.

Kaplan (2013) tarafından hazırlanan “*Hidayet Karakuş'un Roman Ve Hikâyelerinde Yer Alan Eğitsel İletiler*” adlı çalışmada Hidayet Karakuş'un eserlerinde yer alan ahlaki, manevi ve kişilik gelişimine yönelik iletilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda, yazarın eserlerinde başlıca sevgi, arkadaşlık doğa ve hayvan vb. konularda iletilere yer verdiği sonucuna varılmıştır.

Gülgönül (2014) tarafından hazırlanan “*Bilgin Adalı'nın Hikâye Ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler*” adlı çalışmada yazarın eserlerindeki eğitsel iletiler belirlenip sınıflandırılmıştır. İletilerin aktarımında rol oynayan kişi, olay ve durumların tasvir edildiği belirtilmektedir.

Cesur (2015) tarafından hazırlanan “*Mavisel Yener'in Çocuklara Yönelik Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*” adlı Mavisel Yener'in öykülerinde yer alan eğitsel iletileri ve iletilerin sunuluş biçimini tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda yazarın eserlerinde tespit edilen iletiler sunuluş biçimlerine ve amaçlarına göre sınıflandırılmış ve her bir sınıfta kaç adet ileti bulunduğu belirtilmiştir.

Akçay (2015) tarafından hazırlanan “*Samed Behrengi'nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma*” adlı çalışmada Samed Behrengi'nin eserlerinde yer alan eğitsel iletilerin ve bu iletilerin çocuk eğitime katkısının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda, yazarın incelenen eserlerinde tespit edilen 173 iletinin kategorilere ayrılarak sunulmuştur.

Taşkıran (2015) tarafından hazırlanan “*Mustafa Ruhi Şirin'in masallarında ve öykülerinde eğitsel iletiler*” adlı çalışmada Mustafa Ruhi Şirin'in masal ve öyküleri eğitsel iletiler açısından incelenmiştir.

Işık (2017) tarafından hazırlanan “*Karakter eğitimi açısından Mevlâna İdris Zengin'in hikâye ve masallarında eğitsel iletiler*” adlı çalışmada amaç karakter eğitimi açısından Mevlana İdris Zengin’in masal ve öykülerindeki eğitsel iletilerin incelenmesidir. Araştırmanın sonucunda yazarın eserlerinde yer alan kahramanların taşıdıkları olumlu özelliklerle çocuk okurlarının karakterlerinin gelişimlerine olumlu yönde katkıda bulunacağı sonucuna ulaşmıştır.

Tekin (2018) tarafından yapılan “*Aytül Akal'ın çocuk kitaplarının eğitsel iletiler açısından incelenmesi*” adlı çalışmanın amacı Aytül Akal’ın çocuk kitaplarının eğitsel iletiler açısından incelemektir. Çalışmanın sonunda incelenen eserlerde tespit edilen 230 eğitsel iletinin sınıflandırılması yapılmış, iletiler sunuluş biçimleri ve amaçlarına göre olmak üzere ayrı ayrı tasnif edilmiştir.

Kavak (2018) tarafından hazırlanan “*Koray Avcı Çakman'ın hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma*” adlı çalışmanın amacı Koray Avcı Çakman’ın öykülerinde yer alan eğitsel iletiler ve bu iletilerin amaçlarını tespit etmektir. Çalışmada, eserlerde 253 iletinin bulunduğu sonucuna varılarak bu iletilerin belirlenen kategorilere göre oransal dağılımlarına yer verilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya konu olan nesnelere, veri toplama süreci aşağıda belirtilmiştir.

3.1 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İbrahim Örs'ün çocuk edebiyatına yönelik eserlerinde yer alan eğitsel iletileri ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan bu çalışma nitel esaslı betimsel bir çalışmadır (Creswell, 2016). İbrahim Örs'ün çocuk edebiyatı ile ilgili tüm eserlerinde yer alan eğitsel iletilere odaklanılarak beş farklı kategori ve bu kategorilere ait kodlar oluşturuldu.

3.2. ARAŞTIRMANIN İNCELEME NESNELERİ

Araştırmanın inceleme nesnelere çalışmaya konu olan İbrahim Örs'ün eserlerinden oluşmaktadır. Yazarın 13 eseri Karacan, Milliyet, Şimşek, Nemesis Yayınevleri tarafından basılmıştır. Yazarın güncel yayını olmayan bazı kitapları Millî Kütüphaneden temin edilmiştir. Yazarın daha önce “Cambazlar Kralı” olarak yayınlanmış eserine Bolu İl Halk Kütüphanesinde ve İstanbul İl Halk Kütüphanesinde ulaşılmış. İki kitaptan elde edilen verilerin ışığında yazarın “Göl Çocukları” adlı eserini daha önce bu adla yayınladığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada inceleme nesnelere olarak kullanılan eserler ve yayınevleri aşağıda belirtilmiştir. Yazarın araştırmamıza konu olan eserleri ve yayınevleri Tablo 1’de listelenmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın İnceleme Nesnelere Oluşturan Eserler Ve Yayınevleri

	Kitap adı	Yayınevi
1	Muhtarın Yeğenleri (1972)	Karacan Yayınları
2	Onur Çocuğu (1974)	Karacan Yayınları
3	Göl Çocukları (Cambazlar Kralı-1975)	Remzi Kitabevi
4	Almanya Öyküsü(1975)	Karacan Yayınları
5	Mücahitin Oğlu (1975)	Milliyet Yayınları

6	Balıklikoy (1978)	Şimşek Yayınları
7	Çocuk Cumhuriyeti (1980)	Milliyet Yayınları
8	Büyük Tutku (1982)	Karacan Yayınları
9	Yeşil Mağara (1982)	Milliyet Yayınları
10	Fındık Zamanı (1985)	Şimşek Yayınları
11	Atıl'ın Maceraları-1/Sınıftaki Afacan (2018)	Nemesis Kitap
12	Atıl'ın Maceraları-2/Mavi Bisiklet (2018)	Nemesis Kitap
13	Bütün Öyküleri (2018)	Nemesis Kitap

Tablo 1'de listelenen eserler incelendiğinde yazarın 12 eserinin roman türünde yayımlandığı, yazarın farklı gazete ve mecmualarda yayımlanmış öykülerinin ise 2018 yılında ilgili yayınevi tarafından bir araya toplanarak “bütün Öyküleri” adıyla yayımlandığı görülmektedir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada kullanılacak olan inceleme nesnelere göre Tablo 1 de verilen eserlere ilgili yayınevlerinden, güncel basımı olmayanlara ise Millî Kütüphane, İl Halk Kütüphaneleri katalogları taranarak ulaşıldı. İncelemeye konu olan eserlerin dokümanların aynısı olup özgün hallerinin korunmasına özen gösterildi. İbrahim Örs'ün on üç kitabı bu araştırmanın dokümanlarını/veri kaynağını oluşturdu.

3.3.1. Verilerin Analizi

Çalışma için içerik taraması yapılması gerektiğinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013:217).

Araştırma İbrahim Örs'ün eserlerinde yer alan eğitsel ifadeleri ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu çalışmada, dokümanlar betimsel içerik analizi tekniğiyle (Berg ve Lune, 2015) analiz edildi. Kalıpları, temaları, önyarguları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanmasına içerik analizi denilir. İçerik analizinde kodlamayla ilgili hususlar ise; araştırmacının a) sadece katılımcılardan toplanan bilgiyi temel

olarak kodları geliştirmesi b)önceden belirlenmiş kodları kullanması, sonra verileri bu kodlara uygun hale getirmesi veya c) ortaya çıkan ve önceden belirlenmiş kodların bir kombinasyonunu kullanmasıdır (Creswell, 2016, s, 199). Yukarıda “a” seçeneğinde yapılan açıklamalarla uyumlu olarak bu çalışmada araştırmacı bu çalışmanın veri kaynağını oluşturan dokümanları dikkatli bir biçimde inceleyerek çalışmanın kod ve kategorilerini oluşturdu.

1. Verilerin kodlanması,
2. Temaların bulunması,
3. Kodların ve temaların düzenlenmesi,
4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2013:260).

3.3.2. Verilerin Kodlanması ve Temaların Bulunması

Çalışmada İbrahim Örs’ün eserlerinden elde edilen verilerin kodlanmasında, “Verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama” kullanılmıştır. Şimşek ve Yıldırım’a göre “Bu tür araştırmalarda araştırmacı, verileri satır satır okur ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptamaya çalışır. Ortaya çıkan anlama göre araştırmacı, belirli kodlar üretir ya da doğrudan verilerden yola çıkarak kodlar oluşturur.” (Şimşek ve Yıldırım, 2013:264).

İbrahim Örs’ün eserlerinde yer alan eğitsel iletiler benzer ve ortak yönleri bakımından ele alınarak kategoriler oluşturuldu. Kodların hangi kategorilere dâhil edileceği hususunda alan eğitimi uzmanlarının ve deneyimli Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine başvurularak tüm kodlar kategorilerle ilişkilendirildi. Örneğin “Yardımsaver olmak” ve “Dayanışma İçinde olmak” iletilerinin hangi kategorilerle ilişkilendirileceği uzmanlarla tartışıldı. Tartışma sonunda “Yardımsaver olmak” iletilerinin bir kişilik özelliği olmasından dolayı kişisel gelişimi desteklemeye yönelik iletiler kategorisiyle ilişkilendirilmesi konusunda uzlaşmaya varılırken “Dayanışma İçinde olmak” iletilerinin 2 veya daha fazla kişiyi ilgilendiren bir davranış olmasından dolayı için toplumsal gelişimi destekleyen iletiler kategorisi ile ilişkilendirilmesi hususunda görüş birliğine varıldı. Diğer iletilerin ilişkilendirilmesinde de uzmanların ortak kaniya vardıkları noktalar belirleyici özellik olarak sayıldı. Örneğin, ulusal

bilincin gelişmesine yönelik iletilerin ilişkilendirilmesinde, iletinin “Atatürk’ü sevmek” gibi bir millete özgü olup olmaması dikkate alınarak ilişkilendirme yapıldı. Eğer ileti “Ağaçları sevmek ve korumak” gibi bireyde çevre bilinci oluşturmaya yönelikse çevre bilincini desteklemeye yönelik ileti kategorisi ile ilişkilendirilirken “Barışı savunmak” gibi tüm insanlığa yönelik bir anlam taşıyorsa evrensel düşüncenin gelişimine yönelik ileti kategorisi ile ilişkilendirildi. Her ileti kategorisine bir kod verilip her kategorinin altında yer alan iletilere kod numarası tanımlandı. İletiler amaçlarına göre beş gruba ayrıldı.

Amaçlarına Göre Eğitsel İletiler

Kişisel Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler

Toplumsal Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletiler

Millî Değerleri Destekleyen Eğitsel İletiler

Çevre Bilinci Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler

Evrensel Düşüncenin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletiler

Her bir ileti kategorisi ilk harfleri esas alınarak kodlanmış, kategoriler altında yer alan iletiler başına ait olduğu kategorinin baş harfi getirilerek numaralandırılmıştır.

“Amaçlarına Göre Eğitsel İletiler” in kodlaması şu şekilde yapılmıştır:

1. Kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler “K” harfi ile kodlanmıştır.
2. Toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletiler “T” harfi ile kodlanmıştır.
3. Ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletiler “U” harfi ile kodlanmıştır.
4. Çevre bilinci gelişimini destekleyen eğitsel iletiler “Ç” harfi ile kodlanmıştır.
5. Evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletiler “E” harfi ile kodlanmıştır.

3.3.3. Kodların ve Temaların Düzenlenmesi

Araştırmada incelenen eserlerde tespit edilen eğitsel iletiler kategorilere ayrılıp kodlandıktan sonra oluşan tablolar şu şekildedir:

3.3.3.1. Kişisel Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletilerle İlgili Kodların Düzenlenmesi

TDK Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü'nde "Bireyin, toplam kalite felsefesini kendi yaşantısına uyarlayarak, küçük küçük adımlarla da olsa günden güne ilerlemeler kaydetmesi, önüne çıkan engellerden dersini alarak belirlediği kişisel vizyonuna ulaşabilmesi durumu." (<http://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi: 18.06.2019) olarak tanımlanan kişisel gelişim bireyin kendi kendini geliştirmesidir. Yazılı eserler de bireyin kendini geliştirmesine yardım ettiği için incelenen eserlerde kişisel gelişimi desteklenmeye yönelik iletilerin tespiti de amaçlanmıştır. Bu kategori ile ilişkilendirilen ileti türleri ve kodları aşağıda verilen tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2: Kişisel Gelişimi Destekleyen Eğitsel İletilerle İlgili Kodlar

İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı
K1.	Hoşgörülü olmak	K33.	Eğitimli olmak
K2.	Yalan söylememek	K34.	Örnek davranışlar sergilemek
K3.	Teşekkür etmek	K35.	Saygı göstermek
K4.	Okumayı sevmek	K36.	Yardımsever olmak
K5.	Tatlı dilli olmak	K37.	İkram etmek
K6.	Öz Güvenli olmak	K38.	Mutlu olmak
K7.	Okulu sevmek	K39.	Ön yargılı olmamak
K8.	Utangaç olmamak	K40.	Sabırlı olmak
K9.	Umutlu olmak	K41.	Sözünde durmak
K10.	Şüpheli olmak	K42.	İleri görüşlü olmak
K11.	Meraklı olmak	K43.	Tedbirli olmak
K12.	Başarılı olmak	K44.	Soğukkanlı olmak
K13.	Takdir etmek	K45.	Öfke kontrolünü sağlamak
K14.	İnançlı olmak	K46.	Kin tutmamak
K15.	İstikrarlı olmak	K47.	Vefalı olmak
K16.	Pişmanlık duygusuna sahip olmak	K48.	Alçak gönüllü olmak
K17.	Oyun oynamak	K49.	Girişimci olmak
K18.	Tasarruf etmek	K50.	Cesaretli olmak
K19.	Sorumluluk sahibi olmak	K51.	Onurlu olmak
K20.	Çalışkan olmak	K52.	Gururlanmak
K21.	Sevgi dolu olmak	K53.	Ödül almak

K22.	Özür dilemek	K54.	Hakkını savunmak
K23.	İyilik yapmak	K55.	Bencil olmamak
K24.	İftira atmamak	K56.	Karar alma becerisine sahip olmak
K25.	Yabancı dil bilmek	K57.	Liderlik yapmak
K26.	Dürüst ve güvenilir olmak	K58.	İyimser olmak
K27.	Temizliğe önem vermek	K59.	Taraftar olmak
K28.	Kararlı olmak	K60.	Yazmayı sevmek
K29.	Sağlığına dikkat etmek	K61.	Sır Saklamak
K30.	Hatalarından ders çıkarmak	K62.	Zamanı yönetmek
K31.	Yeme alışkanlıklarına dikkat etmek	K63.	Kendini tanımak
K32.	İdealist olmak		

3.3.3.2. Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler İle İlgili Kodların Düzenlenmesi

Birey içinde yaşadığı toplumdan ayrı düşünülemez. Bireyin kazanımları bir yandan kendini geliştirirken diğer taraftan da içinde yaşadığı topluma da pozitif katkı yapar. Bu ileti alanı ile ilişkilendirilen iletiler en az iki ve daha fazla kişiyi etkilemesi göz önüne alınarak bu kategori ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 3: Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler İle İlgili Kodlar

İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı
T1.	Anne babayı sevmek	T14.	Dayanışma içinde olmak
T2.	Öğretmeni sevmek	T15.	Konuksever olmak
T3.	Eğitim sistemini tanımak	T16.	Yerleşim yerlerini geliştirmek
T4.	Komşuluk ilişkilerini yaşatmak	T17.	Yardımlaşmak
T5.	Çocuğa ebeveyn ilgisi göstermek	T18.	Hastaları ziyaret etmek
T6.	Eğitim sorunlarını gidermek	T19.	Alçak gönüllü olmak
T7.	Öğretmen niteliğini arttırmak	T20.	Anne baba sözü dinlemek
T8.	Olumlu iletişim kurmak	T21.	Alay etmemek
T9.	Zararlı alışkanlıklardan kaçınmak	T22.	Toplumun sosyal yaşamını tanımak
T10.	Empati kurmak	T23.	Büyüklerle saygı göstermek
T11.	İletişim araçlarından faydalanmak	T24.	Arkadaşlığa ve dostluğa önem vermek
T12.	Hediyeleşmek	T25.	Kardeşlerini sevmek
T13.	Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak	T26.	Yoksullukla başa çıkmak

3.3.3.3. Çevre Bilincinin Gelişmesini Destekleyen İletiler İle İlgili Kodların Düzenlenmesi

İçinde yaşadığı çevre birey için önemli bir unsurdur. Korunması ve yaşanılır olması birey için önemlidir. Bu sebeple incelenen eserlerde tespit edilmeye çalışılan bu kategorideki iletilerin ilişkilendirilmesinde çevre bilinci geliştirmeye yönelik olma özelliği göz önünde bulunduruldu. Bu kategori ile ilgili iletiler ve kodları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: Çevre Bilincinin Gelişmesini Destekleyen İletiler İle İlgili Kodlar

İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı
Ç1.	Hayvanları sevmek ve korumak	Ç6.	Çevrenin özelliklerini tanımak
Ç2.	Ağaçları sevmek ve korumak	Ç7.	Çevreyi korumak
Ç3.	Mekânları tanımak	Ç8.	Çevreyi temiz tutmak
Ç4.	Doğa olaylarını tanımak	Ç9.	Mevsimleri tanımak
Ç5.	Köy yaşamını tanımak	Ç10.	Doğal afetleri tanımak

3.3.3.4. Ulusal Bilincin Gelişmesini Destekleyen Eğitsel İletiler İle İlgili Kodların Düzenlenmesi

Bireyin mensubu olduğu ulusun değer yargılarını taşıması, kendi ulusuna ait maddi ve manevi kültür ürünlerini tanıması, ulusal benliğini koruması birey için önemlidir. Bu sebeple incelemeye dâhil edilen bu kategorideki iletiler ilişkilendirilirken iletinin bir ulusa ait özelliği taşıması göz önünde bulundurulmuştur. Bu kategori ile ilişkilendirilen iletiler ve kodları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. : Ulusal Bilincin Gelişmesini Destekleyen Eğitsel İletiler İle İlgili Kodlar

İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı
U1.	Ulusal benliğini korumak	U7.	Atatürk'ü sevmek
U2.	Ulusal kültür ürünlerini tanımak	U8.	Ülke menfaatlerini gözetmek
U3.	Vatani sevmek	U9.	Tarihi eserlere önem vermek
U4.	Anadilini sevmek ve korumak	U10.	Ulusal günlere önem vermek
U5.	Ulusal duygular taşımak	U11.	Bayrağı sevmek
U6.	Ülke turizmine önem vermek		

3.3.3.5. Evrensel Düşüncenin Gelişimini Destekleyen İletiler İle İlgili Kodların Düzenlenmesi

Bu kategori eserde tüm insanlığa yönelik iletilerinin tespiti için konulmuştur. İletiler ilişkilendirilirken bu husus göz önünde bulundurulmuştur. Bu kategori ile ilgili iletiler aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 6: Evrensel Düşüncenin Gelişimini Destekleyen Eğitsel İletilerle İlgili Kodlar

İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı
E1.	Dürüst olmak	E9.	Demokrasiyi savunmak
E2.	Merhametli olmak	E10.	Bağımsız olmak
E3.	Fedakâr olmak	E11.	Sanatsever olmak
E4.	Hırsızlık yapmamak	E12.	İnsan sevgisi taşımak
E5.	Beden bütünlüğüne saygı duymak	E13.	Çocuk haklarını bilmek
E6.	Barışı savunmak	E14.	Çocuklara değer vermek
E7.	Duyarlı olmak	E15.	Eşitliği savunmak
E8.	Adaletli olmak	E16.	Hak ve özgürlüklere saygı duymak

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölüm araştırma sonucunda elde edilen bulguların daha sade bir şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla 3 kısım olarak düzenlenmiştir. Bölümün birinci kısmında İbrahim Örs'ün çocuklara yönelik tüm eserlerinde yer alan iletiler ile ilgili genel bulgular alt problemlere göre genel olarak sunulmuştur. İkinci kısımda her bir eser ayrı ayrı ele alınarak alt problemler açısından incelenmiş, alt problemlerle ilgili eserde tespit edilen iletilere birkaç örnek verilmiştir. Üçüncü kısımda ise İbrahim Örs'ün çocuklara yönelik 13 eserinde tespit edilen 776 ileti, her bir eserin başlığı altında alt problemlere göre sınıflandırılmış şekliyle sunulmuştur. İletiler sunulurken eserden yapılan doğrudan alıntılarda eserdeki yazım ve noktalamaya sadık kalınmıştır.

4.1. İbrahim ÖRS'ün Eserlerinde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Genel Bulgular ve Yorumlar

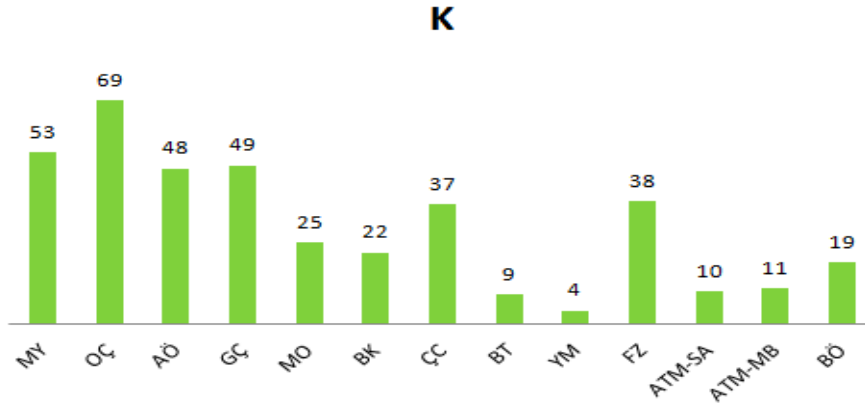
Bu bölümde İbrahim Örs'ün çocuklara yönelik eserlerinde yer alan eğitsel iletilere dair bulgulara yer verilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Yapılan incelemelerden sonra tespit edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir. Eserlerin tablo ve grafiklerdeki diziliş sırası, ilk yayın tarihlerine bakılarak en eskiden en yeniye olacak şekilde oluşturulmuştur.

4.1.1. 1. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar

Yazarın incelenen eserlerinde, bu alt problem kategorisi ile ilgili 394 ileti tespit edildi. Bu kategori, yazarın eserlerinde en çok ileti tespit edilen kategoridir. Bu kategorideki iletilerin eserlere göre dağılımını Grafik 1'de gösterilmiştir.

Grafik 1: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 1. Alt Probleme İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 1 incelendiğinde 1. alt problem kategorisinde en fazla ileti içeren eserin 69 ileti ile “Onur Çocuğu” adlı eser olduğu görülmektedir. Bu eseri 53 ileti ile “Muhtarın Yeğenleri” adlı eser, 49 ileti ile “Göl Çocukları” adlı eser takip etmektedir. Bu üç eserin çocuk kahramanları kişilik özellikleri açısından güçlü karakterlerdir.

Onur Çocuğu adlı eserde babasını erken yaşta kaybetmiş bir çocuğun kendi ayakları üzerinde durabilme mücadelesi anlatılmaktadır. Korhan onurlu ve çalışkan bir çocuktur.

Muhtarın Yeğenleri adlı eserde yer alan Utku ile Tutku adlı çocuk kahramanlar, gösterdikleri çaba ile köyde düşman iki ağanın barışmasını sağlamışlardır. İki kahraman da girişken, lider ruhlu ve akıllıdır.

Göl Çocukları adlı eserin ana karakteri Selçuk ve Duygu, köyelerine gelen Kurt Goldman adlı Alman turistin, aslında bir tarihi eser kaçakçısı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu kahramanlar cesur, girişken, fedakâr ve millî duygularla hareket etmektedir.

Bu kategorideki iletilerin tüm eserlerde yer alan kullanım sıklıkları, kategori içindeki ve tespit edilen tüm iletiler içindeki oranlarını ayrıntılı olarak gösteren bilgiler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 1. Alt Probleme İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklık ve Oranları

İleti Kodu	İleti Adı	f	% K	% Toplam
K1.	Hoşgörülü olmak	1	0,25 %	0,13%
K2.	Yalan söylememek	14	3,55 %	1,80%
K3.	Teşekkür etmek	13	3,30 %	1,68%
K4.	Okumayı sevmek	10	2,54%	1,29%
K5.	Tatlı dilli olmak	1	0,25%	0,13%
K6.	Öz güvenli olmak	7	1,78%	0,90%
K7.	Okulu sevmek	10	2,54%	1,29%
K8.	Utangaç olmamak	3	0,76%	0,39%
K9.	Umutlu olmak	18	4,57%	2,32%
K10.	Şüpheli olmak	10	2,54%	1,29%
K11.	Meraklı olmak	6	1,52%	0,77%
K12.	Başarılı olmak	14	3,55%	1,80%
K13.	Takdir etmek	18	4,57%	2,32%
K14.	İnançlı olmak	7	1,78%	0,90%
K15.	İstikrarlı olmak	1	0,25%	0,13%
K16.	Pişmanlık duygusuna sahip olmak	9	2,28%	1,16%
K17.	Oyun oynamak	19	4,82%	2,45%
K18.	Tasarruf etmek	1	0,25%	0,13%
K19.	Sorumluluk sahibi olmak	8	2,03%	1,03%
K20.	Çalışkan olmak	3	0,76%	0,39%
K21.	Sevgi dolu olmak	1	0,25%	0,13%
K22.	Özür dilemek	3	0,76%	0,39%
K23.	İyilik yapmak	9	2,28%	1,16%
K24.	İftira atmamak	2	0,51%	0,26%
K25.	Yabancı dil bilmek	2	0,51%	0,26%
K26.	Dürüst ve güvenilir olmak	2	0,51%	0,26%
K27.	Temizliğe önem vermek	1	0,25%	0,13%
K28.	Kararlı olmak	9	2,28%	1,16%
K29.	Sağlığına dikkat etmek	10	2,54%	1,29%
K30.	Hatalarından ders çıkarmak	1	0,25%	0,13%
K31.	Yeme alışkanlıklarına dikkat etmek	3	0,76%	0,39%
K32.	İdealist olmak	5	1,27%	0,64%
K33.	Eğitilmiş olmak	6	1,52%	0,77%

K34.	Örnek davranışlar sergilemek	6	1,52%	0,77%
K35.	Saygı göstermek	1	0,25%	0,13%
K36.	Yardımsaver olmak	10	2,54%	1,29%
K37.	İkram etmek	3	0,76%	0,39%
K38.	Mutlu olmak	33	8,38%	4,25%
K39.	Ön yargılı olmamak	7	1,78%	0,90%
K40.	Sabırlı olmak	4	1,02%	0,52%
K41.	Sözünde durmak	3	0,76%	0,39%
K42.	İleri görüşlü olmak	5	1,27%	0,64%
K43.	Tedbirli olmak	3	0,76%	0,39%
K44.	Soğukkanlı olmak	1	0,25%	0,13%
K45.	Öfke kontrolünü sağlamak	7	1,78%	0,90%
K46.	Kin tutmamak	8	2,03%	1,03%
K47.	Vefalı olmak	3	0,76%	0,39%
K48.	Alçak gönüllü olmak	2	0,51%	0,26%
K49.	Girişimci olmak	6	1,52%	0,77%
K50.	Cesaretli olmak	11	2,79%	1,42%
K51.	Onurlu olmak	9	2,28%	1,16%
K52.	Gururlanmak	4	1,02%	0,52%
K53.	Ödül almak	5	1,27%	0,64%
K54.	Hakkını savunmak	2	0,51%	0,26%
K55.	Bencil olmamak	1	0,25%	0,13%
K56.	Karar alma becerisine sahip olmak	6	1,52%	0,77%
K57.	Liderlik yapmak	6	1,52%	0,77%
K58.	İyimser olmak	4	1,02%	0,52%
K59.	Taraftar olmak	1	0,25%	0,13%
K60.	Yazmayı sevmek	1	0,25%	0,13%
K61.	Sır saklamak	1	0,25%	0,13%
K62.	Zamanı yönetmek	7	1,78%	0,90%
K63.	Kendini tanımak	7	1,78%	0,90%
Toplam		394	100,00%	50,77%

Tablo incelendiğinde, yazarın eserlerinde tespit edilen 394 kişisel gelişimi destekleyen iletiden en fazla frekansa sahip olan ileti “Mutlu olmak”(33) iletisidir. Bu iletiyi sırasıyla “Oyun oynamak” (19), “Umutlu olmak” ve “Takdir etmek” (18)

iletileri takip etmektedir. Bu dört iletinin toplamı, bu ileti kategorisinin % 22'sini oluşturmaktadır.

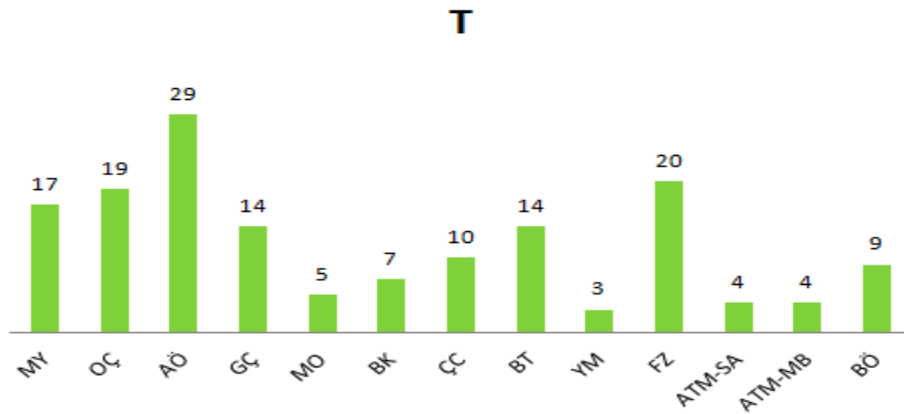
Yazarın eserleri mutlu sonla biter. Kahramanlar eser boyunca mücadelesini verdikleri şey her neyse, onu elde etmek için umutlarını kaybetmeyip sonunda ona ulaşır. Kahramanların olumlu davranışları, başarıları; akran, aile ve sosyal çevreleri tarafından takdir edilir. Eserlerde çocukların oynadıkları oyunlara da sıkça yer verilmiştir.

Ayrıca bu ileti kategorisinde bulunan 394 ileti, eserlerin tamamında bulunan 776 iletinin % 50,77'sini oluşturmaktadır. Bu oran, yazarın okuyucusuna en fazla ileti verdiği kategorinin kişisel gelişimi destekleyen iletiler kategorisi olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

4.1.2. 2. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar

İncelenen eserlerde bu kategori ile ilgili 155 ileti tespit edilmiştir. Bu kategorideki iletilerin eserlere göre dağılımını Grafik 2'de gösterilmiştir.

Grafik 2: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 2. Alt Problemlle İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 2 incelendiğinde bu kategoride yer alan iletileri en çok içeren eserin 29 ileti ile “Almanya Öyküsü” adlı eser olduğu görülmektedir. Bu eseri 20 ileti ile “Fındık Zamanı” ve 19 ileti ile “Onur Çocuğu” adlı eserler takip etmektedir.

Almanya Öyküsü adlı eserde Almanya’ya çalışmak amacıyla giden bir ailenin başından geçenler anlatılmaktadır. Eserde oraya çalışmak için gitmiş başka Türk

ailelerin ve başka ülkelerden gelmiş işçi ailelerin sosyal yaşamı, kültürel açıdan yozlaşmaları, yaşadıkları toplumsal sorunlara değinilmektedir. Bu sebeple toplumsal gelişime yönelik iletilerin bu eserde sıkça yer aldığı görülmektedir.

Fındık Zamanı adlı eserde ise Karadeniz'in bir köyüne fındık toplamak için göç eden aileler ile köyün yerlileri arasında geçen olaylar anlatılmaktadır. Eserde, köylülerin gelenek ve görenekleri tanıtılmakta, uygun görülmeyen toplumsal kabuller eleştirel bir şekilde sunulmaktadır. Bu sebeple eserde bu ileti kategorisi ile ilgili iletilerin sıkça bulunduğu görülmektedir.

Bu kategorideki iletilerin tüm eserlerde yer alan kullanım sıklıkları, kategori içindeki ve tespit edilen tüm iletiler içindeki oranlarını ayrıntılı olarak gösteren bilgiler Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 2. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklık ve Oranları

İleti Kodu	İleti Adı	f	% T	% Toplam
T1.	Anne babayı sevmek	16	10,32%	2,06%
T2.	Öğretmeni sevmek	12	7,74%	1,55%
T3.	Eğitim sistemini tanımak	4	2,58%	0,52%
T4.	Komşuluk ilişkilerini yaşatmak	2	1,29%	0,26%
T5.	Çocuğa ebeveyn ilgisi göstermek	7	4,52%	0,90%
T6.	Eğitim sorunlarını gidermek	16	10,32%	2,06%
T7.	Öğretmen niteliğini artırmak	1	0,65%	0,13%
T8.	Olumlu iletişim kurmak	5	3,23%	0,64%
T9.	Zararlı alışkanlıklardan kaçınmak	4	2,58%	0,52%
T10.	Empati kurmak	2	1,29%	0,26%
T11.	İletişim araçlarından faydalanmak	5	3,23%	0,64%
T12.	Hediyeleşmek	3	1,94%	0,39%
T13.	Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak	1	0,65%	0,13%
T14.	Dayanışma içinde olmak	10	6,45%	1,29%
T15.	Konuksever olmak	5	3,23%	0,64%
T16.	Yerleşim yerlerini geliştirmek	3	1,94%	0,39%
T17.	Yardımlaşmak	1	0,65%	0,13%
T18.	Hastaları ziyaret etmek	2	1,29%	0,26%
T19.	Alçak gönüllü olmak	2	1,29%	0,26%
T20.	Anne baba sözü dinlemek	1	0,65%	0,13%

T21.	Alay etmemek	2	1,29%	0,26%
T22.	Toplumun sosyal yaşamını tanımak	23	14,84%	2,96%
T23.	Büyüklerle saygı göstermek	5	3,23%	0,64%
T24.	Arkadaşlığa ve dostluğa önem vermek	14	9,03%	1,80%
T25.	Kardeşlerini sevmek	2	1,29%	0,26%
T26.	Yoksullukla başa çıkmak	7	4,52%	0,90%
Toplam		155	100,00%	19,97%

Tablo 8 incelendiğinde bu kategoride en çok frekansa sahip olan iletinin, 23 ileti ile “Toplumun sosyal yaşamını tanımak” iletisi olduğu görülmektedir. Bu iletiyi 16 frekans ile “Eğitim sorunlarını gidermek” ve “Anne babayı sevmek” iletileri takip etmektedir.

Yazar, eserlerinde toplumun sosyal yaşamını okuyucularına tanıtmıştır. Toplumun aksayan yönleri de eleştirel bir şekilde eserlerde işlenmiştir. Buradan hareketle, yazarın okurlarına toplumun sosyal yaşamını tanıtmayı hedeflediği söylenebilir.

Bu kategori ile ilgili olarak yazarın üzerinde durduğu bir diğer husus eğitim sorunlarıdır. Yazar, 1970’li ve 1980’li yıllarda kaleme aldığı eserlerinde o yıllarda yaşanan eğitim sorunlarına değinmiştir. Bu sorunların başında da okul eksikliği gelmektedir. Eserlerde yer alan ve çoğunlukla köyde yaşayan çocuk kahramanlar, ilkokulu bitirdikten sonra bu sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Köylerde ortaokulun olmaması ve bu sebeple çocukların okula gidememesi yazarın eserlerinde vurguladığı bir eğitim sorunudur.

Ayrıca yazarın hemen hemen her eserinde şahıs kadrosunun içinde bir “öğretmen” karakteri bulunmaktadır. Eserlerde öğretmen, yol gösterici, akıl danışılan, çocukların eğitimi için çaba gösteren, bulunduğu köy veya kasaba ile ilgili alınacak kararlarda etkisi olan ve herkes tarafından sevilen biri olarak yer almaktadır. Yazarın özellikle eğitim, eğitim sorunları, öğretmen sevgisi gibi konuları eserlerinde işlemesinin onun eğitimci bir yazar olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü yazar yüksek öğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsünde tamamlamıştır.

Bu kategoride sıkça yer alan bir diğer ileti anne ve baba sevgisidir. Eserlerde yer alan çocuk kahramanlar genel olarak anne ve babalarını çok seven, mutlu bir aile hayatına sahip kişilerdir. Aynı zamanda onlar da anne ve babaları tarafından

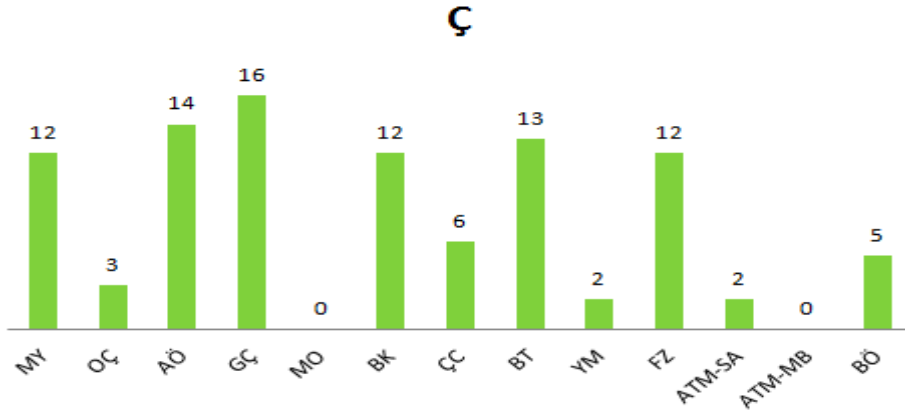
sevilmektedir. Toplumun içinde ailenin önemi düşünüldüğünde, yazarın eserlerinde mutlu bir aile, mutlu bir toplum vurgusu yaptığı söylenebilir.

Bu kategoride tespit edilen 155 ileti, toplam ileti sayısının % 19,97'sini oluşturmaktadır. Bu oranla bu kategori, ileti sayısı bakımından 2. sırada yer almaktadır.

4.1.3. 3. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar

İncelenen eserlerde, bu ileti kategorisi ile ilgili 97 ileti tespit edilmiştir. Bu kategorideki iletilerin incelenen eserlerde yer alan sayıları Grafik 3'te gösterilmiştir.

Grafik 3: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 3. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 3'e göre, çevre bilinci gelişimini destekleyen eğitsel iletiler kategorisinde en çok ileti tespit edilen eser 16 ileti ile "Göl Çocukları" adlı eserdir. Bu eseri 14 ileti ile "Almanya Öyküsü" ve 13 ileti ile "Büyük Tutku" adlı eserler takip etmektedir.

Göl Çocukları adlı eserde Gölüstü köyüne gelen Kurt Goldman adında Alman bir turistin gölde yer alan tarihi bir eseri kaçırmak istemesi anlatılmaktadır. Olaylar anlatılırken çevrenin özelliklerine sık sık değinilmiş, özellikle hayvan sevgisi ön plana çıkarılmıştır. Eserde Selçuk'un köpeği Arap'ın olayın ortaya çıkarılmasında katkısı vardır. Bütün bunlar eserin bu kategori ile ilgili ileti bakımından zengin olmasını sağlamıştır.

Almanya Öyküsü adlı eserde de bu kategori ile ilgili olarak Almanya’da çalışan işçilerin yaşadığı çevrenin özellikleri, hayvan sevgisi gibi konulara yer verilmiştir.

Bu ileti kategorisinde, “Mücahitin Oğlu” ve “Atıl’ın Maceraları- Mavi Bisiklet” adlı eserlerde herhangi bir ileti tespit edilememiştir. Bu kategorideki iletilerin, tüm eserlerde yer alan kullanım sıklıkları; kategori içindeki ve tespit edilen tüm iletiler içindeki oranlarını ayrıntılı olarak gösteren bilgiler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 3. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları ve Oranları

İleti Kodu	İleti Adı	f	%	%
			Ç	Toplam
Ç1.	Hayvanları sevmek ve korumak	32	32,99%	4,12%
Ç2.	Ağaçları sevmek ve korumak	6	6,19%	0,77%
Ç3.	Mekânları tanımak	18	18,56%	2,32%
Ç4.	Doğa olaylarını tanımak	9	9,28%	1,16%
Ç5.	Köy yaşamını tanımak	10	10,31%	1,29%
Ç6.	Çevrenin özelliklerini tanımak	10	10,31%	1,29%
Ç7.	Çevreyi korumak	3	3,09%	0,39%
Ç8.	Çevreyi temiz tutmak	2	2,06%	0,26%
Ç9.	Mevsimleri tanımak	6	6,19%	0,77%
Ç10.	Doğal afetleri tanımak	1	1,03%	0,13%
Toplam		97	100,00%	12,50%

Tablo 9 incelendiğinde bu eğitsel ileti kategorisinde en çok tespit edilen iletinin 32 ileti sayısı ile “Hayvanları sevmek ve korumak” ileti olduğu görülmektedir. Ardından 18 ileti ile “Mekânları tanımak” ileti gelmektedir.

“Hayvanları sevmek ve korumak” iletinin 32 defa tekrar etmesi yazarın hayvanlara verdiği önemi göstermektedir. Yazarın hemen hemen bütün eserlerinde bir hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanlar sahipleri olan çocuk kahramanların yardımcılarıdır. Kimi zaman eserdeki olayın gelişimine etki etmektedirler. Göl Çocukları adlı eserde Selçuk’un köpeği Arap, Kurt Goldman’ın göl üzerine bıraktığı tahta işareti yüzerek sahibine ulaşacağı yere getirmesi, Büyük Tutku adlı eserde

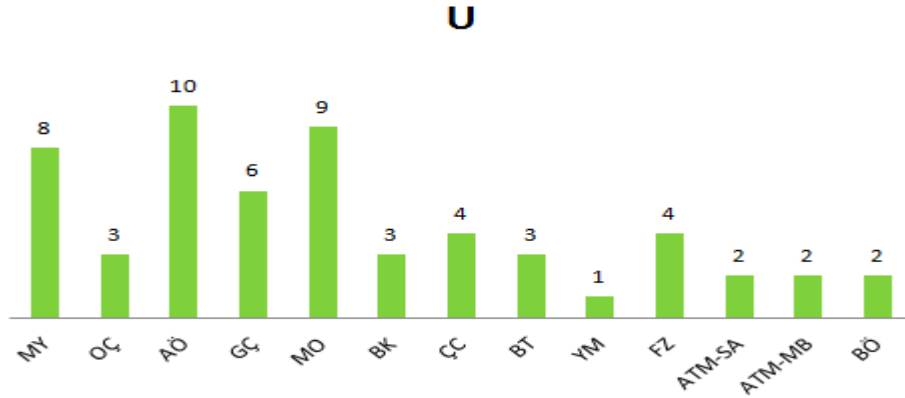
Haydut adındaki köpeğin Gülfem’i kurdun saldırısında kurtarması; Almanya Öyküsü adlı eserde kaybolan Gülfem’in Kaya’nın Boncuk adlı köpeği tarafından bulunması bu duruma örnek olarak verilebilir.

Yine bu kategoride yer alan “Köy yaşamını tanımak” iletisi yazarın eserlerinde sıkça yer verdiği bir diğer ileti türüdür. Köyün doğal güzelliği, fiziki yapısı, fiziki şartların insan yaşamına etkisi yazarın eserlerinde değindiği noktalar. “Çevre” konusu kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı şekilde sunulan iletilerle incelenen eserlerde yer almaktadır. Eserlerde çevre ile ilgili betimlemeler oldukça canlıdır. Bu kategoride tespit edilen 97 ileti, toplam ileti sayısının %12,5’ini oluşturmaktadır.

4.1.4. 4. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular ve Yorumlar

Yazarın eserlerinde bu ileti kategorisi ile ilgili toplam 57 ileti tespit edilmiştir. 57 iletinin eserlere göre dağılımı Grafik 4’te sunulmuştur.

Grafik 4: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 4. Alt Probleme İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 4’e göre bu kategorideki iletilerin en çok yer aldığı eser 10 ileti ile “Almanya Öyküsü” adlı eserdir. Bu eseri 9 ileti ile “Mücahitin Oğlu” ve 8 ileti ile “Muhtarın Yeğenleri” adlı eserler takip etmektedir. Toplam 57 ileti tespit edilen bu kategori, bu oran ile belirlenen beş kategori arasında beşinci sırada yer almaktadır.

Bu kategori ile ilgili ileti bakımından ilk sırada yer alan Almanya Öyküsü adlı eserde Almanya’ya çalışmak için giden bir ailenin başından geçenler anlatılmaktadır.

Genel (2014)’e göre Türkiye’den Almanya’ya yapılan ilk işçi göçünün başlangıç tarihi olarak, “31 Ekim 1961 İş Gücü Anlaşması” kabul edilmektedir.

Bununla birlikte resmi olmayıp bireysel girişim ya da araçlar vasıtasıyla yapılan göçün 1950’li yıllara kadar uzandığı bilinmektedir (Genel, 2014:6). 1975 yılında yayımlanan bu eserde 15-20 yıldır Almanya’da işçi olarak çalışan Türk ailelerinin ve çocuklarının millî değerlerini ve benliklerini kaybetmeleri, kültürel açıdan yozlaşmaları doğrudan ve dolaylı iletiler aracılığıyla eleştirel bir açıdan ele alınmaktadır. Bu sebeple eserde ulusal düşüncenin gelişmesini destekleyen iletiler sıkça yer almıştır.

Bu kategorideki iletilerin, tüm eserlerde yer alan kullanım sıklıkları; kategori içindeki ve tespit edilen tüm iletiler içindeki oranlarını ayrıntılı olarak gösteren bilgiler Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 4. Alt Probleme İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları ve Oranları

İleti Kodu	İleti Adı	f	%	
			U	Toplam
U1.	Ulusal benliğini korumak	4	7,02%	0,52%
U2.	Ulusal kültür ürünlerini tanımak	16	28,07%	2,06%
U3.	Vatani sevmek	4	7,02%	0,52%
U4.	Anadilini sevmek ve korumak	1	1,75%	0,13%
U5.	Ulusal duygular taşımak	13	22,81%	1,68%
U6.	Ülke turizmine önem vermek	1	1,75%	0,13%
U7.	Atatürk’ü sevmek	7	12,28%	0,90%
U8.	Ülke menfaatlerini gözetmek	2	3,51%	0,26%
U9.	Tarihi eserlere önem vermek	1	1,75%	0,13%
U10.	Ulusal günlere önem vermek	5	8,77%	0,64%
U11.	Bayrağı sevmek	3	5,26%	0,39%
Toplam		57	100,00%	7,35%

Tablo 10 incelendiğinde bu kategoride en çok tespit edilen iletilerin 16 ileti ile “Ulusal kültür ürünlerini tanımak”, 13 ileti ile “Ulusal duygular taşımak” ve 7 ileti ile “Atatürk’ü sevmek” olduğu görülmektedir.

Yazar eserlerinde Türk kültüründen, gelenek ve göreneklerinden örnekleri okuyucusuna aktarmıştır. Eserlerinde vatan sevgisi, bayrak sevgisi, millet sevgisi gibi konularda iletiler yer almaktadır.

“Atatürk’ü sevmek” iletisi bu kategoride en sık tekrarlanan bir diğer iletidir. Bir 23 Nisan Düşü adlı öyküde Atatürk ile ilgili şu sözler yazarın okuyucularına aktarmak istediği Atatürk sevgisini ortaya koymaktadır:

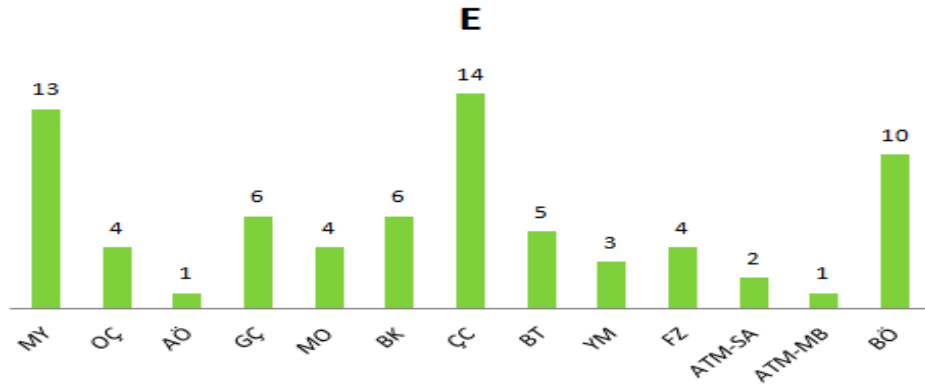
“Sayın Başkanımız, dedi Melekler, buyruğunuz üzere Türkiye’ye gittik. Atatürk’ü aradık, aradık sonunda bulduk. Ama kendisi için yapılmış olan Anıtkabir’de değildi. Ulusunun kalbindeydi. Orada yatıyordu bizi bağışlayınız. Onu oradan söküp alamadık. Ne denli uğraştıysak didindiyse olmadı. Bu bizim de gücümüz dışında bir şey.” (BÖ, 2018:39)

57 ileti bulunan bu kategorinin toplam ileti sayısına oranı %7,35’tir.

4.1.5. 5. Alt Problem İle İlgili Tüm Eserlerde Tespit Edilen Genel Bulgular

Yazarın eserlerinde bu ileti kategorisi ile ilgili 73 ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerin incelenen eserlere göre dağılımı Grafik 5’te sunulmuştur.

Grafik 5: Tüm Eserlerde Tespit Edilen 5. Alt Problemlle İlgili Eğitsel İletilerin Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 5’e göre, bu kategoride yer alan iletilerin en çok bulunduğu eser 14 ileti ile “Çocuk Cumhuriyeti” adlı eserdir. Bu eseri 13 ileti ile “Muhtarın Yeğenleri” ve 10 ileti ile “Bütün Öyküler” adlı eser takip etmektedir.

Bu kategori ile ilgili en çok ileti barındıran Çocuk Cumhuriyeti adlı eserde, Hakan Dağ adlı bir çocuk ve arkadaşlarının 1979 Dünya Çocuk Yılı dolayısıyla Birleşmiş Milletler tarafından bir Çocuk Cumhuriyeti kurulmasını sağlamak için verdikleri mücadele ve Çocuk Cumhuriyeti kurulduktan sonra çocuk adasında geçen

olaylar anlatılmaktadır. Eserde bu kategori ile ilgili en çok vurgulanan ileti “Demokrasiyi savunmak” iletilisidir. Çünkü Hakan Dağ’ın fikri ile hayata geçen Çocuk Cumhuriyeti’nde yönetim demokratik biçimde seçimle iş başına gelmekte, kararlar demokrasi gözetilerek alınmaktadır.

Muhtarın Yeğenleri adlı eserde ise birbirleriyle küs olan iki ailenin barışması anlatılmaktadır. Bu eserde barış, insan sevgisi ve demokrasi vurgusu yapılmıştır.

Bu kategorideki iletilerin, tüm eserlerde yer alan kullanım sıklıkları; kategori içindeki ve tespit edilen tüm iletiler içindeki oranlarını ayrıntılı olarak gösteren bilgiler Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Eserlerin Tamamında Tespit Edilen 5. Alt Problemlerle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları ve Oranları

İleti Kodu	İleti Adı	f	%	
			E	Toplam
E1.	Dürüst olmak	1	1,37%	0,13%
E2.	Merhametli olmak	11	15,07%	1,42%
E3.	Fedakâr olmak	6	8,22%	0,77%
E4.	Hırsızlık yapmamak	6	8,22%	0,77%
E5.	Beden bütünlüğüne saygı duymak	3	4,11%	0,39%
E6.	Barışı savunmak	13	17,81%	1,68%
E7.	Duyarlı olmak	5	6,85%	0,64%
E8.	Adaletli olmak	3	4,11%	0,39%
E9.	Demokrasiyi savunmak	8	10,96%	1,03%
E10.	Bağımsız olmak	2	2,74%	0,26%
E11.	Sanatsever olmak	4	5,48%	0,52%
E12.	İnsan sevgisi taşımak	4	5,48%	0,52%
E13.	Çocuk haklarını bilmek	2	2,74%	0,26%
E14.	Çocuklara değer vermek	2	2,74%	0,26%
E15.	Eşitliği savunmak	1	1,37%	0,13%
E16.	Hak ve özgürlüklere saygı duymak	2	2,74%	0,26%
Toplam		73	100,00%	9,41%

Tablo 11’e göre bu kategoride en çok tespit edilen iletiler 13 ileti ile “Barışı savunmak”, 11 ileti ile “Merhametli olmak” ve ileti ile “Demokrasiyi savunmak” iletileridir.

Yazarın eserlerinde bu kategori ile ilgili olarak vurgu yaptığı kavramların başında “Barış” gelmektedir. Muhtarın Yeğenleri adlı eserde köyde küs olan iki ağanın barışması ve bu barışmanın köye sağladığı fayda anlatılmaktadır.

Vurgulanan bir diğer ileti “Merhametli olmak” iletidir. Merhamet duygusundan yoksun, kin ve nefret duygusu ile dolu olmak hem toplumsal hem de evrensel barışı olumsuz etkiler. Yazar bu iletilerle okurlarına merhametli olmanın olumlu sonuçlarını doğrudan ve dolaylı şekillerde aktarmıştır.

Bu kategoride yer alan 73 iletinin toplan ileti sayısına oranı % 9, 41’dir.

4.2. İbrahim Örs’ün Eserlerinde Yer Alan İletilerin Eser Bazlı İncelenmesi

Bu bölümde araştırmanın nesnelere oluşturduğu İbrahim Örs’ün 13 eserinin her biri ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu eserlerin her birinde bulunan iletiler yine alt problemlere göre tek tek sınıflandırılarak kategorilere göre sayısı ve oranı verilmiştir. Bu bölümün sadeliğini sağlamak amacıyla eserlerde bulunan iletilerden her alt problemle ilgili birkaç ileti örneği verilmiştir.

4.2.1. “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular ve Yorumlar

Bu eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 12 de sunulmuştur.

Tablo 12: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

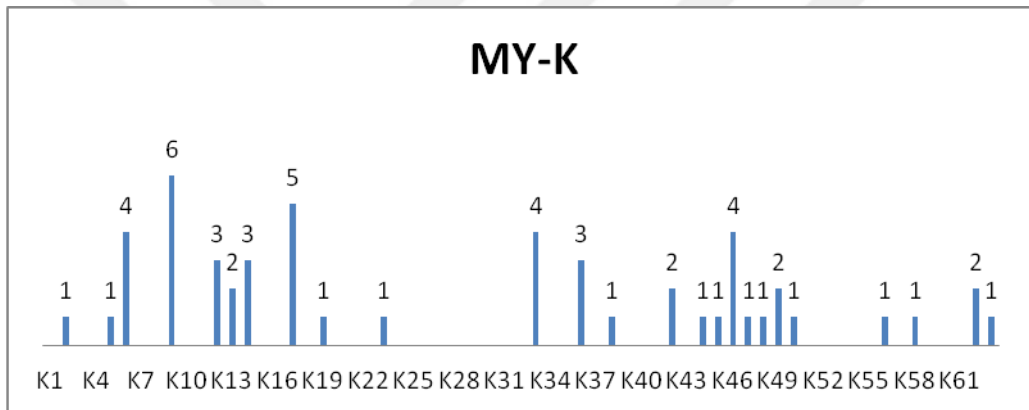
Kategori	f	% MY	%Toplam
K	53	51,46%	6,83%
T	17	16,50%	2,19%
Ç	12	11,65%	1,55%
U	8	7,77%	1,03%
E	13	12,62%	1,68%
Toplam	103	100,00%	13,27%

Tablo 12’ye göre “Muhtarın Yeğenleri” adlı eserde en çok ileti tespit edilen kategori 53 ileti ile kişisel gelişimi destekleyen iletiler kategorisidir. Bu ileti kategorisinde yer alan ileti sayısının Muhtarın Yeğenleri adlı eserde tespit edilen iletilere oranı % 51,46 iken, tüm eserlerde tespit edilen iletilere oranı % 6,83’tür. Eserde bu kategoriyi sırasıyla 17 ileti ile T, 13 ileti ile E kategorileri izlemektedir.

4.2.1.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde tespit edilen bu ileti kategorisindeki iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 6’da verilmiştir.

Grafik 6: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 6’ya göre Muhtarın Yeğenleri adlı eserde, bu kategoride en çok yer alan ileti “Umutlu olmak” iletidir. Yazar köy yaşamını konu edindiği bu eserinde birbirine düşman iki ailenin barışma sürecinde yaşanan olaylardan yararlanarak iletilerini sunmaktadır. Kahramanlar Utku ile Tutku, küs olan iki ağayı barıştırma konusunda umutlarını asla yitirmezler. Bu iletiler okuyucuya genellikle gizli (örtük) biçimde aktarılmıştır. Aşağıda eserde yer alan iletilerden bazı örnekler verilmiştir.

K9. Umutlu Olmak

Bu ileti, bu kategoride en fazla yer alan iletidir. İnsanların birbirleriyle düşman olan iki ağanın barışmaları umudu eserde dolaylı olarak şöyle aktarılmaktadır:

Vali, Jandarma Komutanı ve Müftü, İsmet ve Musa Ağa’ları barıştırmak için köye geldiklerinde onlardan buna son vermelerini isterler. Hiç değilse artık adam öldürmeye son vermelerini isterler. Aldıkları cevap umut vericidir.

“Siz yine konuşmayın, yine birbirinizin yüzüne bakmayın!... Fakat şu çılgınca işlerden vazgeçin!... Artık bu köyde adam öldürülmesin dediler ve özellikle Musa Ağa'dan bu konuda ısrarla söz istediler. Musa Ağa:

-Bu, karşı tarafın davranışına bağlı. Bizi kışkırtmasınlar...

Karşılığını verdi. Bu kesin söz değildi, fakat nede olsa umut vericiydi.”
(MY,1981:69)

K14. İnançlı Olmak

Muhtar, iki aile arasındaki düşmanlığı bitireceğine inanmaktadır. Bu ileti eserde dolaylı olarak şöyle aktarılmaktadır:

“-Kısaca durum bu çocuklar!... İki aile arasındaki bu düşmanlık, köyün bütün sorunlarının başında geliyor. Düşmanlığı ortadan kaldırabildik mi başarı kazandı demektir! O zaman köyümüz, okulu, elektriği, yolu, suyu, köprüsü ve çeşitli kooperatifleriyle uygar bir köy olur!... Ben inanıyorum!” (MY,1981:74)

K17. Oyun Oynamak

Oyun, çocukların eğlencesidir. Yazar eserde çocuklar arasında oynanan oyunlara yer vermiş zaman zaman bunların kurallarını da tanıtmıştır. Utku ile Tutku'nun çocukları bir araya getirmek için oynadıkları oyunlar eserde doğrudan şöyle ifade edilmektedir:

“Bir gün kadınlardan aldıkları cesaretle köyün çocuklarını yine bir araya getirmek, oynatmak istediler.

Köy alanında düzenlenen oyuna, bu defa başka çocuklar da katılmışlardı. Hiçbiri çekingenlik göstermemişti.

Kahkaha”, “Ebeleme”, “Aç Kapıyı Bezirgânbaşı” gibi oyunlardan sonra Tutku, Utku ve Önder, yanlarında getirdikleri çalgıları çalmaya başladılar.”
(MY,1981:112)

K58. İyimser Olmak

Utku ile Tutku'nun gelirken hayal ettikleri köy şöyledir:

“...Kaynaşmış bir topluluk... Sorunlarının büyük bir bölümünü çözümleyen, geri kalanını da çözümlmek için sürekli bir çaba ve atılış içinde bulunan bir köy... Korkusuz, kuşkusuz oynayabilen, kimse tarafından hor görülmeven, dövülmeyen civil civil neşeli çocuklar...” (MY,1981:76)

K63. Kendini Tanımak

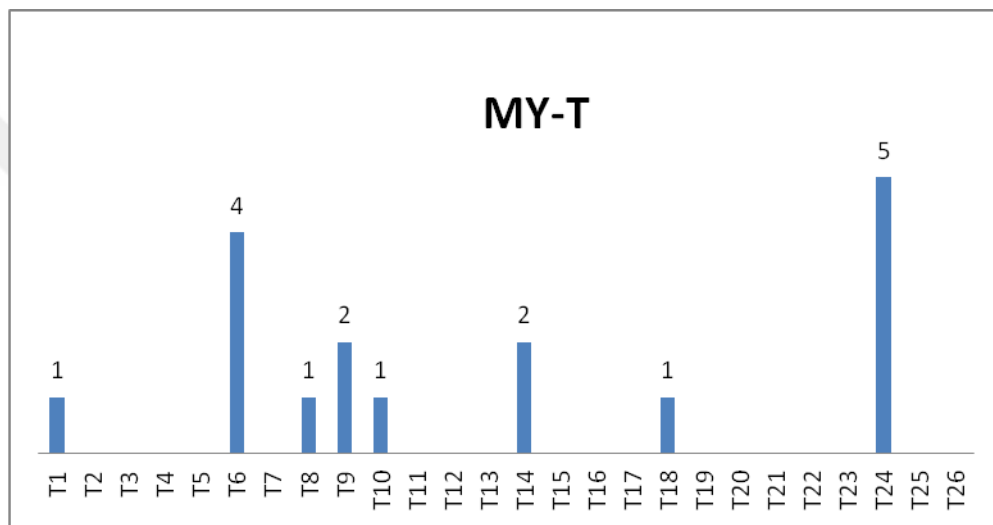
Utku ile Tutku kendi özelliklerinin, yeterliliklerinin farkındadır. Onların bu yanı eserde şu şekilde aktarılmaktadır:

“Teyze... Kardeşim ve ben orta ikiye geçtik. Övünmek gibi olmasın ama çok iyi derece ile... Türkçemiz çok iyidir. İster misin Kenan’ı sınava hazırlayalım?” (MY,1981:146)

4.2.1.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 7’de verilmiştir.

Grafik 7: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 7’ye göre “Muhtarın Yeğenleri” adlı eser de toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletiler kategorisinde en çok tespit edilen ileti “Dostluğa ve arkadaşlığa önem vermek”(T24) iletisidir. Bu iletiyi “Eğitim sorunlarını tanımak ve gidermek”(T6) iletisi takip etmektedir. Aşağıda eserde yer alan bu kategorideki iletilere örnekler verilmiştir.

T24. Dostluğa ve Arkadaşlığa Önem Verme

Bu ileti, eserde bu kategoride en fazla tespit edilen iletidir. Utku ve Tutku birbirine düşman iki aileyi onların çocuklarından hareketle barıştırmayı düşünmektedir. Bu da iki aile çocuklarının kaynaşmasıyla mümkün olacaktır. İki kardeş bunu başarır. Bu ileti eserde dolaylı yoldan şu şekillerde aktarılmaktadır:

1-

“Ne var ki Musa Ağa ve öteki büyükler, çocukların ikinci defa bir araya gelmelerini önlemişlerdi. Demek ki, büyükler engellemese, çocukların hepsi bir araya gelebiliyor, kaynaşabiliyorlardı.” (MY,1981:110)

2- “Utku, Tutku, Önder ve Sinan tek tek köye dağıldılar. Tarlada, bahçede, sokakta, evlerinin önünde rastladıkları her çocuğun yanına sokuldular. Onlara:

-Haberiniz var mı, dediler. Kenan kardeş artık iyi oldu! Yarın köye geliyor!

Habere çocukların hepsi seviniyor ve;

-Ne iyi!... Diye bağıryorlardı.

Dikkati çeken bir şey de, Yukarı Mahalle çocuklarının, aynı içten davranışta bulunmalarıydı.

Çocuklara tek tek

-Yarın, Kenan kardeşi hep birlikte karşılayacağız! Siz de karşılamada bulunmak ister misiniz? , dediler.

Hepsi de hiç duraklamadan aynı karşılığı verdi.

-İsteriz!” (MY,1981:253)

T6. Eğitim Sorunlarını Tanımak ve Gidermek

Yazar, eserlerinde eğitim sorunlarına sıkça değinmiştir. Bu sorunların başında okulsuzluk gelmektedir. Özellikle köylerde yaşayan birçok çocuk gidecek okul olmadığı için eğitimden mahrum kalmaktadır. Eserlerde kahramanlar aracılığıyla bu soruna çözüm yolları arayışı işlenmekte ve eserin sonunda sorun çözüme kavuşturulmaktadır. Bu eserde de Ozanlar köyünün en büyük problemlerinden biri okulsuzluktur. Bu ileti dolaylı olarak eserde şu şekilde aktarılmaktadır:

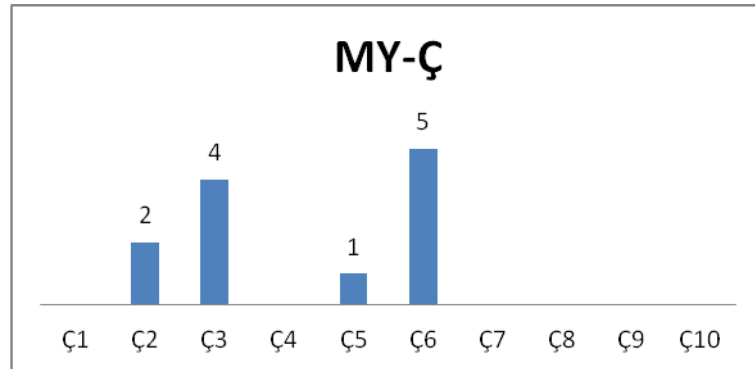
“Arkadan amcaları, bir Muhtar olarak konuşmak gereğini duydu:

-Sayın köylümüz, dedi, siz de biliyorsunuz ki okulsuzluk Ozanlar’ın başka dertlerinden biridir! Bugüne kadar sizin de bildiğiniz nedenlerle çocuklarımız okuldan yoksun kaldılar!... Fakat bugün gözlerim yaşararak görüyorum ki, köyümüzde yalnız küçükler arasında değil, büyükler arasında da beklenen kardeşlik sağlanmış bulunuyor... Muhtarınız olarak, size önümüzdeki yıl köyümüzü okula kavuşturmaya söz veriyorum!...” (MY,1981:181)

4.2.1.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 8’de verilmiştir.

Grafik 8: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 8 incelendiğinde Muhtarın Yeğenleri adlı eser de bu ileti kategorisinde en çok tespit edilen ileti “Çevrenin özelliklerini tanımak”(Ç6) iletisidir. Bu iletiyi “Mekânları tanımak” (Ç3) iletisi izlemektedir. Bu kategori ile ilgili ileti örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Ç6. Çevrenin Özelliklerini Tanımak

Eserde çevre özellikleri şöyle aktarılmıştır:

“Çocuklar hem amcaları ile konuşuyorlar, hem de cipin mika camlarından dışarısını seyrediyorlardı. İstanbul’dan büyük bir kentten ilk defa ayrılıyor ve ilk defa bir Anadolu köyüne gidiyorlardı. Büyük kentin gürültüsünden, kalabalığından uzak kalmak, elbet biraz da dinlendirici oluyordu. Uzayıp giden ekili tarlaları, tarlalarda çalışan köylüleri, küçüklü, büyüklü hayvan sürülerini, masmavi gökte uçuşan kuşları, başıboş dolaşan kedileri, köpekleri ve amcalarının oturduğu toprak renkli köyü, tozlu mikanın arkasından seyretmekten zevk duyuyorlardı.” (MY,1981:18)

Ç5. Köy Yaşamını Tanımak

Köydeki yaşam şehirdeki yaşamdan farklıdır. Şehirde farklı esnafların sattığı ürünler, köyde sadece köy bakkalında bulunabilir. Bu durum eserde şöyle aktarılmaktadır:

“Utku, bir köy bakkalında ekmeğinden sigarasına, gazından tuzuna kadar her şeyin satıldığını biliyordu. Ama yine de sormadan yapamadı.

-Şeker var mı?

-Var!” (MY,1981:123)

Ç3. Mekânları Tanımak

Eserde bir köy evinin özellikleri şu şekilde betimlenmektedir:

(EV) Çocuklar eşyalarını yerleştirdikten, günlük elbiselerini giydikten sonra aşıya, birinci kata indiler. Burası evin, mutfak, banyo ve oturma bölümü idi. Mutfak ile oturma odasını bir metre kadar genişliğinde bir yol ayırıyordu. Yarısı tahta, yarısı da toprak olan yolun üzerinde birkaç çift takunya göze çarpıyordu.

Yerden iki karış yüksekliğindeki oturma bölümü çeşitli kilimlerle kaplıydı. Kenarlarda sedirler, iskemleler, ortalarda da minderler, koyun postları vardı.

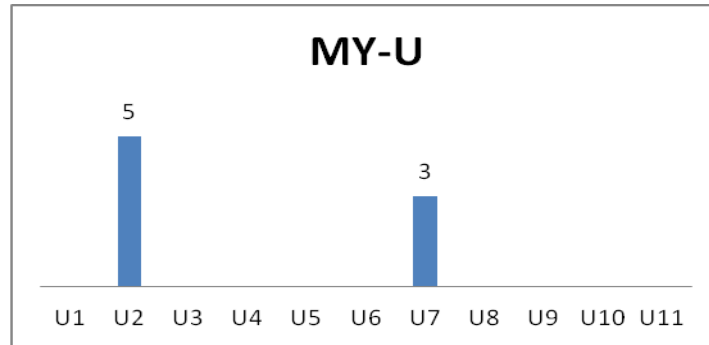
Mutfak, duvara gömülmüş bir saç fırın, bir gaz ocağı, büyükçe bir tel dolap, yarı silindir biçiminde, musluklu bir çinko kaptan ibaretti. Musluğun altında küçük bir yalak vardı. Tel dolabın altına, üzerleri kapalı su küpleri sıralanmıştı. Bunlardan birinin üzerinde büyük harflerle “İÇME SUYU” yazılıydı.

Banyonun yanındaki küçük kapıdan tuvalete gidiliyordu. Tuvalet, evin arka duvarına eklenmiş ayrı bir bölümdü. (MY,1981:39-40)

4.2.1.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 9’da verilmiştir.

Grafik 9: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 9 incelendiğinde bu kategoride sadece iki ileti türü tespit edilmiştir. Bunlar “Ulusal kültür ürünlerini tanımak”(U2) ve “Atatürk’ü sevmek” (U7) iletileridir.

U2. Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

Yazar eserde ulusal kültürün giyim, müzik, araç gereç gibi değişik ürünlerine yer vermiştir. Bunların aktarış şekilleri şöyledir:

(GİYİM) Şalvarlı, peştamallı, başörtülü kadınlar, çoğu yalınayak çocuklar ellerinde, omuzlarında testi su taşıyorlardı. (MY,1981:54)

(TÜRK MÜZİĞİ)Çocuklar sevinçle yerlerinden fırladılar. Tutku, mandolini, Utku, ağız armonikası, Önder de flütü ile döndü. Başladılar çalmaya. Halk müziğinden düzenlenmiş hareketli parçalar çalıyor, bir yandan da söyleyip oynuyorlardı.

Müzik Muhtar'la eşinin de hoşlarına gitmişti. Oldukları yerde el çırpıp tempo tutuyorlardı. (MY,1981:44)

“Yerde odayı kaplayacak büyüklükte Türk motifli bir kilim...” (MY,1981:38)

“Yerden iki katış yüksekliğindeki oturma bölümü, çeşitli kilimlerle kaplıydı.” (MY,1981:39)

U7. Atatürk'ü Sevmek

Yazar eserlerinde Atatürk sevgisini de işlemiştir. Bu iletileri bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak aktarmıştır.

1- Utku ile Tutku okula bir Atatürk köşesi kazandırmak çabasındaydılar. (MY,1981:270)

2- Utku, Tutku ve Önder köyde gezintiye çıktıklarında köy meydanında bir Atatürk büstü görürler.

“Bir düzlüğe vardılar. Burası köy alanıydı. Tam ortasında, yüksek bir taban üzerinde Atatürk büstü vardı.

Utku ile Tutku, köyde Atatürk büstü ile karşılaşıncı:

-Aman ne güzel! Dediler.

Önder Atatürk büstünün babasının çabaları ile gerçekleştiğini söyleyince iki kardeş sevinçle bağırıyorlardı:

-Yaşa Amca!...

Tutku yanındakileri Atatürk'e saygı duruşunda bulunmaya çağırırdı. Utku yerinde zıplayarak-Hadi, dedi. Önder:

-Çelenk istemez mi? diye sordu.

Önder'e hak verdiler. Köyde çelenk yapabilecek o kadar kır çiçeği, dağ çiçeği vardı ki... Gidip toplayabilirlerdi. Ama zaman kaybedeceklerdi. Utku:

-Şimdi hazırlıksınız, dedi. Bu defa çelenksiz olsun. Fakat bundan sonra atamızı çelenksiz bırakmayalım!... Söz mü?

-Sözz!...

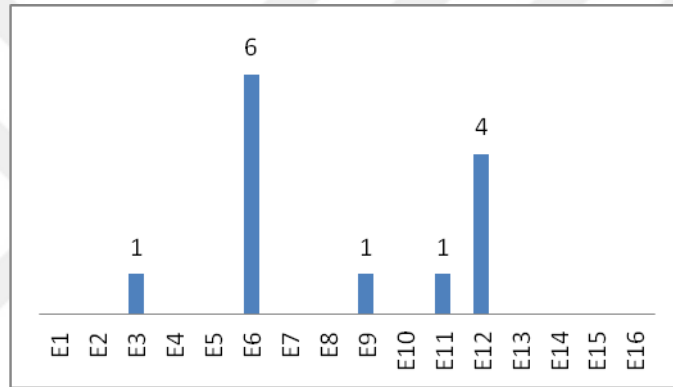
-O halde yürüyün

Hep birlikte büstün önüne gittiler. Büyük Atatürk'ün önünde bir dakika saygı duruşu yaptılar.” (MY,1981:56-57)

4.2.1.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 10’da verilmiştir.

Grafik 10: “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 10 incelendiğinde, Muhtarın Yeğenleri adlı eserde bu kategoride en çok kullanılan ileti “Barışı Savunmak” iletidir. Bu iletiyi “İnsan sevgisi taşımak” iletileri takip etmektedir. Örnek iletiler şu şekildedir.

E6. Barışı Savunmak

Köyde bazı aileler arasında düşmanlık vardır. Bu sebeple düşman olan ailelerin çocukları köyde birbirleriyle oyun bile oynamaz. Utku bu davranışı doğru bulmaz ve köyde bu küslüğü, düşmanlığı yok etmeye çalışır.

Utku ve Tutku’nun çabaları sonuç vermiştir:

“Artık çocuklar o taraf, bu taraf gözetmiyorlardı. Düşmanlık duygularından sıyrılmış gibiydiler. Yan yana gelebiliyor, el ele kol kola verebiliyor, birlikte neşe içinde koşabiliyor, oynayabiliyor ve zıplayabiliyorlardı.

Ne güzel bir görünüştü bu!...” (MY,1981:175)

Köylü, Utku ile Tutku’nun bir sonraki yaz tatilinde de Ozanlar’a gelmesini ister. Utku bu isteğin ailelerinin izni ile gerçekleşebileceğini söyleyerek kendi de bir şart öne sürer. Şartı Musa Ağa ile İsmet Ağa’nın kucaklaşıp öpüşmeleridir.

“Musa Ağa ile İsmet Ağa kucaklaşmışlar ve öpüşmüşlerdi!

Bu ne demektir?

Bu çok şey demektir.

Hazırlıkları yapılan okulun, köprüünün tamamlanmasını önleyebilecek herhangi tatsız bir durumun artık meydana gelmemesi demektir.

En yakın gelecekte Ozanlar’ın yola, sulama tesislerine, elektriğe kavuşması ve öteki sorunlarının da şimdiden çözümlenmesi demektir.

Ozanlar’ın, mutlu, uygar, zengin bir köy olma yolunda atılışı, şahlanması demektir.” (MY,1981:286,287)

E12. İnsan Sevgisi Taşımak

Bu iletinin dolaylı yoldan aktarılış biçimi şu şekildedir:

“...Utku yine aldırış etmeyince bu defa kendisi ona doğru yürümeye başladı. Tam yanına varacağı sırada gösteri yapan çocuklar çevresini kuşattılar. Kimi ayaklarına, beline sarılıyor, kimi ceketini çekiyor, kimi de ellerini tutup öpüyordu.

Musa Ağa, Yukarı Mahalle’nin çocuklarının bu aşırı sevgi gösterisi karşısında ne yapacağını şaşırmişti. Hani biraz da memnun olmuş, gurura benzer hisler duymuştu. Yüzünde ilk defa bir gülücük belirdi.” (MY,1981:140)

4.2.2. “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Bu eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

Kategori	f	% OÇ	%Toplam
K	69	70,41%	8,89%
T	19	19,39%	2,45%
Ç	3	3,06%	0,39%
U	3	3,06%	0,39%
E	4	4,08%	0,52%
Toplam	98	100,00%	12,63%

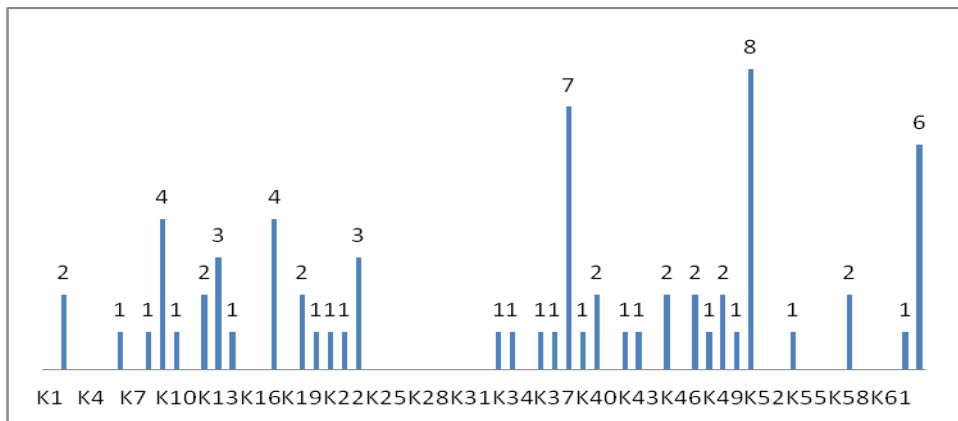
Tablo 13 incelendiğinde “Onur Çocuğu” adlı eserde en çok ileti tespit edilen kategori 69 ileti ile kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler kategorisi olarak görünmektedir. Bu sayı “Onur Çocuğu” adlı eserde tespit edilen iletilerin %70,41’ini oluştururken, bütün eserlerde tespit edilen iletilerin % 8.89’unu oluşturmaktadır. Yazarın 13 eseri arasında bu kategoride en fazla iletiye sahip eser Onur Çocuğu adlı eserdir. Eserde babasını kaybetmiş bir çocuk olan Korhan’ın kendi ayakları üzerinde durabilme mücadelesi anlatılmaktadır. Korhan’ın sahip olduğu kişilik özellikleri bu kategorideki ileti sayısının fazla olmasının temel nedenidir.

Bu kategoriyi 19 ileti ile toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletiler kategorisi takip etmektedir. Bu eserde tespit edilen 98 ileti, bütün eserlerde tespit edilen iletilerin %12,63’ünü oluşturmaktadır.

4.2.2.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 11’de verilmiştir.

Grafik 11: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 11 incelendiğinde bu kategoride frekans değeri en çok olan ileti “Onurlu olmak” (K51) iletidir. Bu iletiyi “Mutlu olmak” (K38) ve “Kendini tanımak” (K63) iletileri takip etmektedir. Eserde babasını kaybetmiş olan Korhan adında bir çocuğun onurlu bir şekilde kendi ayaklarının üzerinde durabilme çabası anlatılmaktadır. Bu kategoride yer alan iletiler Korhan üzerinden okuyucuya aktarılmaktadır. Eserde bu kategori ile ilgili ileti örnekleri şöyledir:

K51. Onurlu Olmak

Eserin adında da yer alan ve bu kategoride frekansı en fazla olan “Onurlu Olmak” iletisi Korhan’ın olaylar karşısında sergilediği tutum ve davranışlar üzerinden okuyucuya dolaylı olarak aktarılmıştır.

1-Cumhuriyet Bayramı günü Korhan’a yeni giysiler giydiren dernek, yardım ettikleri çocuklarla birlikte fotoğraf çektirmek ister. Korhan buna karşı çıkar. Derneğin bu yolla kendi propagandasını yapmaya çalışmasını anlayan Korhan, kendilerinin “Giydirilen Çocuklar” ya da “Yoksul Çocuklar” olarak yüz binlerce gazete okuruna tanıtılmasına karşıdır. Korhan fotoğraf çektirmemeye karar verir. Bunu müdüre söyler. Ve sonunda istediğini yapar.

“–Başöğretmenim, dedim, ben resim çektirmek istemiyorum!

Bir şey sormasına olanak vermeden de sürdürdüm sözlerimi: (OÇ,1981:34)

–Resmi gazetede görenler beni tanıyacaklar!.. Yoksul bir çocuk olarak belleyecekler!.. İstemiyorum bunu ben”... Resmimi çekip beni gazetede yoksul bir çocuk olarak ilan etmenin ne gereği var başöğretmenim? N’olur engel olun buna!” (AÖ,1982:35)

2- Korhan, kendisine yapılan suçlamadan, parayı düşüren adamın gelip parasını almasıyla kurtulur. Karakoldan ayrılırken komiserden okula telefon edip sonucu bildirmesini ister. Bunu istemesinin nedeni şudur:

“Hani, yoksul bir çocuk olmam ne de olsa kuşkuya yol açıyordu... Öğretmenim öyle söylemişti ya.

İstiyordum ki, böyle bir kuşku ortadan kalsın!... Ne kadar yoksul bir çocuk olursam olayım, beni dürüst, doğru onurlu bir kişi olarak bilsinler!..” (OÇ,1981:93)

K38. Mutlu Olmak

Bu ileti dolaylı yoldan şu şekilde aktarılmıştır:

Korhan’a Cumhuriyet Bayramı günü dernek tarafından yeni kıyafetler verilir. Korhan buna çok sevinir. Çünkü törene içinde hiçbir eziklik duygusu olmadan katılabilecektir.

“Sevincimden uçuyordum. Artık törene rahatlıkla katılabilirdim! Hiçbir eziklik duymadan, giysilerimin Bayramla bağdaşıp bağdaşmayacağı hakkında hiçbir kuşkuya kapılmadan!..” (OÇ,1981:30)

K39. Ön Yargılı Olmamak

Bu ileti dolaylı yoldan şu şekilde sunulmuştur:

Yardım derneğine ait kumbarayı geri vermeye giden Korhan orda hiç beklemediği bir şey ile karşılaşır. Korhan kumbara ile oynarken, kumbaranın altında bulunan mührü kırmıştır. Bunu gören dernek görevlisi Korhan'ı hırsızlık ile suçlar. Korhan'ın üzerini arayan görevli, Korhan'ın yolda bulduğu parayı çalmış olabileceğini söyleyerek bu suçlamasına destek olarak kullanır. Korhan'ın sözlerine inanmayan görevli Korhan'ı karakola götürür. (OÇ,1981:69)

K42. İleri Görüşlü Olmak

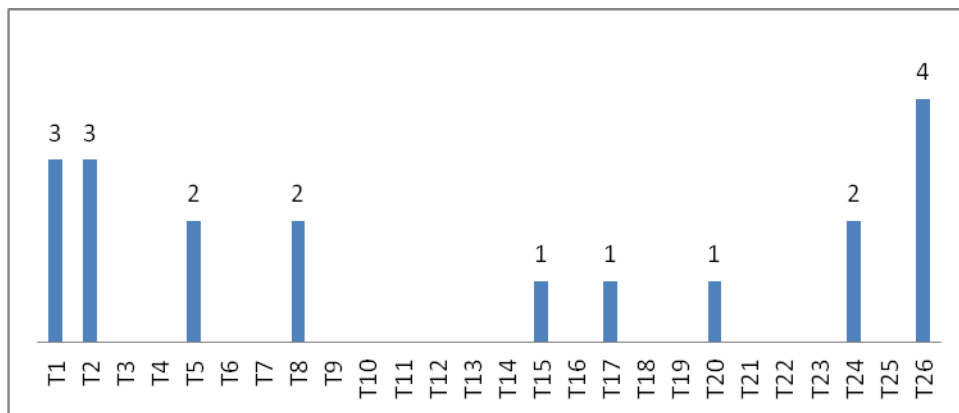
Korhan kendi geleceği için plan yapmaktadır. Bu ileti dolaylı dolaydan okuyucuya şöyle aktarılmıştır:

1-Yatılı okul sınavına girme hakkını, davranış notu kırık olduğu için kaybeden Korhan'ın yeni çabası 400 liralık bursu kazanmak içindir. Burs veren kurum bir tekstil firması olduğu için, eğer Korhan tekstil mühendisliğini de kazanırsa üniversitede de burslu okuyacaktır. İşte bu sebeple Korhan'ın amacı bu bursu kazanıp ileride bir tekstil mühendisi olmaktır. (OÇ,1981:302)

4.2.2.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 12'de verilmiştir.

Grafik 12: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 12 incelendiğinde eserde bu kategoride en çok tespit edilen iletinin “Yoksullukla başa çıkmak”(T26) iletisi olduğu görülmektedir. Bu iletiyi “Anne-babayı sevmek”(T1) ve “Öğretmeni sevmek”(T2) iletileri takip etmektedir.

T26. Yoksullukla Başa Çıkmak

Korhan babasını küçükken kaybetmiş yetim bir çocuktur. Annesi ile birlikte kıt kanaat geçinmektedirler. Annesi, evin geçimini çamaşır yıkayarak sağlamaktadır. Korhan ve annesinin yoksullukla mücadelesi dolaylı olarak okuyucuya şu şekilde aktarılmaktadır:

1-

Korhan yeni öğretmenin karşısına eski kılık kıyafetle çıkmak istemez. Annesine yeni giysilerini giydirmesini söyler. Fakat durumlarının kendisi de farkındadır. Annesinin bakışlarından, onun ne demek istediğini anlar.

“ –Neler söylüyorsun Korhan? Durumumuzu bilmiyormuş gibi konuşuyorsun!.. Biz yoksul bir ana-oğuluz!.. Babanı, üç yıl önce bir iş kazasında yitirdik!.. Hiçbir şey bırakmadan gitti. Ben saçımı süpürge ettim, çamaşıra gittim, temizliğe gittim. Sana babasızlığını hissettirmemeye çalıştım. Ama elimden daha fazlası gelmiyor. (OÇ,1981:9). Kira var, yemek içmek var... Giyim kuşam var... Defter, kalem, kitap parası var... Ancak bu kadar yetiştirebiliyorum... Şimdi yeni giysileri de nereden çıkardın? Sen de biliyorsun sırtındaki önlükten, pantolondan başka bir okul giysin yok!.. Ama yırtık, ama yamalı... Şu anda yenisini alabilecek de paramız yok!.. (OÇ,1981:10)

T1. Anne- Babayı Sevmek

Korhan, babası öldüğü için annesiyle yaşamakta ve onu çok sevmektedir. Bu ileti dolaylı olarak okuyucuya şu şekilde aktarılmıştır:

1-“Kalkıp annemin yanına gittim. Boynuna sarılıp öptüm onu. Çok duygulanmıştım. Gözlerimde beliren ıslaklığı gizlemeye çalışarak: (OÇ,1981:99)

–Ama anne, çok yorulacaksın! Dedim. Sen bana yeteri kadar annelik yapıyorsun! Daha fazlasını beklemek hakkım değil! Hem benim bir şikâyetim yok ki!..

–Yok, ama bir de bana sor!..

–Anne, sen annelerin en iyisisin!..

–Korhan, sen de çocukların en iyisisin!..

...

O gece düşümde hep annemi gördüm. <<Yılın Annesi>> seçilmişti. Törenle madalyasını alacaktı. Kürsüye gelip kısa bir konuşma yaptı.. << Ben bir şey yapmadım ki... Ben yavruma analık bile yapamadım! Bu madalya, benim hakkım değil!>> biçiminde bir konuşmaydı bu... Törende bulananlar annemi öyle (OÇ,1981:100) bir alkışladılar ki, çın çın çınladı ortalık... Sonra madalyasını taktılar. Yine bir alkış... Sürekli bir alkış... Ben bir yana çekilmiş annemi izliyor, onunla kıvanç duyuyordum.” (OÇ,1981:101)

T20. Anne – Baba Sözü Dinlemek

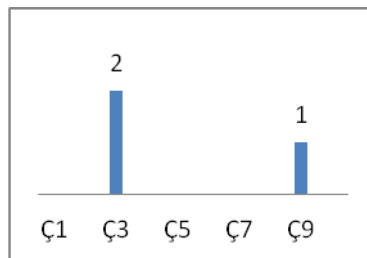
Korhan tek varlığı annesinin sözünden çıkmaz, onun söylediklerini dikkate alır. Bu ileti okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1-“Hem ben annemin isteği dışına da çıkamazdım. Onun izni olmadan kutu yapımevindeki işimi sürdüremezdim.” (OÇ,1981:271)

4.2.2.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 13’te verilmiştir.

Grafik 13: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 13 incelendiğinde eserde bu kategoride 3 iletinin tespit edildiği görülmektedir. Bunlar “Mekânları tanımak” (Ç3) ve Mevsimleri tanımak (Ç9) iletileridir.

Ç3. Mekânları Tanımak

Yazar eserlerinde mekân tasvirlerine sıkça başvurmuş, olayın geçtiği yerlerin özelliklerini okuyucuya aktarmıştır. Bu ileti eserde okuyucuya şu şekilde aktarılmaktadır.

1- (EV) “Yarı ahşap, yarı kâgir küçük bir evde oturuyorduk. Kirayla...

...

Ev, bir büyük oda, bir küçük oda, bir sofa, bir helâ, bir de mutfaktan kuruluydu. Mutfak, mutfak olarak değil de kim bilir belki bir yüklük olarak yapılmış olacaktı. Ama biz, burasını mutfak olarak (OÇ,1981:94) kullanıyorduk. Bir yanda, tel dolap, kapkacak dolu raflar, öbür yanda lavabo ve su küpü... Bunlara bir de gaz ocağının konduğu yeri ekleyiniz... Kalan boşlukta annem abartmasız güçlüklerle dolaşabiliyordu.

Büyük odada annem, küçük odada ben yatıyorduk. Sofaya açılan odalarımız, yan yana idi. Annemin odasında gelinliğinden kalma bir karyola, aynalı bir konsol ve dolaptan başka hemen hiçbir eşya yoktu. Benim odamsa, onunkinin yanında boş sayılırdı. Bir yer yatağı... Eski bir masa, bir sandalye... Ve kitaplarım, defterlerim...

Sofanın penceresi, önümüzdeki küçük bahçeye bakardı. Ben bu pencerenin önündeki sedirde oturup dışarısını seyretmeye, derslerimi orada çalışmaya bayılırdım.

Ama burası evin tek ortak yeri idi. Orada yenirdi. Orada oturulurdu. Annem topladığı bekâr çamaşırlarını (OÇ,1981:95) orada leğene koyup yıkar, ütüsünü orada yapar, konuklarını yine orada ağırlardı.” (OÇ,1981:96)

2-

(EV) “Erдіңlerin evine girince şaşırdım. İlk kez böyle bir eve giriyordum. Büyük bir salon... Ortada koltuklar, masalar... Duvarlarda tablolar, resimler... Ağzına kadar dolu kitaplıklar... Müzik dolabı... Bir köşede televizyon...” (OÇ,1981:115)

Ç9. Mevsimleri Tanımak

Yazar eserlerinde mevsimlerin özelliklerine de değinmiştir. Bahar mevsimi okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır.

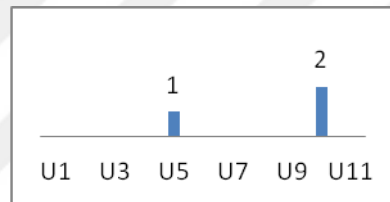
(BAHAR) “Okuldan dönüşümde annemden, dışarıda oynamak için izin istedim. Çünkü hava çok güzeldi. Artık soğuk, ıslak günleri geride bırakmıştık.

Bahar, tüm güzelliğiyle insanlara ve doğaya bir canlılık vermişti. Ağaçlar yeşermiş, çiçekler açmış, kırlar papatyalarla bezenmişti. Leylekler yuvalarına dönmüşler, kırlangıçlar (OÇ,1981:277) ise havadaki akrobatik hareketlerine çoktan başlamışlardı bile... Yerli kuşlar cıvıldaşarak, küçüklü büyüklü sürüler halinde bir sağa bir sola uçuşarak, baharı kutluyorlardı.” (OÇ,1981:278)

4.2.2.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 14’te verilmiştir.

Grafik 14: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 14 incelendiğinde eserde bu kategoride 3 iletinin yer aldığı görülmektedir. Bunlar “Ulusal günlere önem vermek”(U10) ve “Ulusal duygulara sahip olmak”(U5) iletileridir.

U5. Ulusal Duygulara Sahip Olmak

Ulusa faydalı bir birey olmak için çalışma duygusu okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- “–Peki, Sadık Amca, dedim. Ben bu kuruluşlara borcumu nasıl ödeyeceğim?

–Ne borcu? diye karşılık verdi. Borç diye bir şey yok! Sadece görev var!

Okuyup adam olmak, yurda, ulusa yararlı bir kişi olmak!” (OÇ,1981:260)

U10. Ulusal Günlere Önem Vermek

Korhan’a Cumhuriyet Bayramı günü dernek tarafından yeni kıyafetler verilir. Korhan buna çok sevinir. Çünkü törene içinde hiçbir eziklik duygusu olmadan katılabilecektir. Korhan’ın bayramda yeni elbiselerini giymek istemesi bu güne verilen önemin göstergesidir. Bu ileti dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

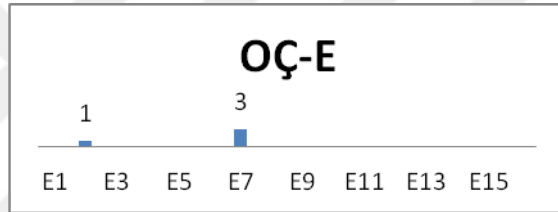
1-“Sevincimden uçuyordum. Artık törene rahatlıkla katılabılırdim! Hiçbir eziklik duymadan, giysilerimin Bayramla bağdaşıp bağdaşmayacağı hakkında hiçbir kuşkuya kapılmadan!..” (OÇ,1981:30)

2-“O gün Cumhuriyet Bayramı’ydı. Öğretmenimiz, her zamankinden erken okulda olmanızı istemişti.” (OÇ,1981:26)

4.2.2.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 15’te verilmiştir.

Grafik 15: “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 15 incelendiğinde eserde bu kategoride 4 iletinin yer aldığı görülmektedir. Bu iletiler “Duyarlı olmak”(E7) ve “Merhametli olmak”(E2) iletileridir.

E2. Merhametli Olmak

Bu ileti okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmaktadır:

1-“Sonra, sesini daha da yükselterek tekrarladı.

–Onu affetmelisin Korhan!.. Onu affetmeliyiz!..” (OÇ,1981:154)

E7. Duyarlı Olmak

Öğretmen, öğrencilerini çevreye karşı uyanık olmaya çağırır. İleti dolaylı olarak şu şekilde aktarılmaktadır:

“–Bakın çocuklar! Kalabalık bir (OÇ,1981:274) semtte oturuyorsunuz. Çeşitli olaylarla karşılaşmanız normaldir. Sizlerin bu olaylarda küçük bir dikkatiniz, suçluların yakalanmasını sağlayabilir. Söz gelimi trafik kazası yapıp kaçan bir aracın plaka numarasını alıp polise bildirebilirsiniz. Polisler ya da jandarmalar tarafından kovalanan bir kişinin saptığı sokağı, girdiği evi görüp haber vermekle, bir

hırsızın, belki de bir katilin ele geçirilmesinde yardımcı olabilirsiniz... Örnekleri çoğaltmak olasıdır.” (OÇ,1981:275)

2 “Aferin Korhan!.. Dedi. Senin bu dikkatin, belki de bir silah ya da mermi kaçakçılığın ortaya çıkarılmasında yardımcı olabilir! Senin bu durumda yapacağın bir şey var... Polise haber vermek...” (OÇ,1981:276)

3- Korhan, dükkândan kutu alan müşterilere yardım için onlarla beraber gider. Sandıkları taşıırken bir tanesini yere düşürür. Düşen sandığın için mermi doludur. Bunu gören dükkân sahipleri kimsenin görmesini istemeyerek Korhan’a kızarlar. Ona 10 lira vererek oradan uzaklaşmasını isterler. Bu olay Korhan’ın kuşkulanasına yetmiştir. (OÇ,1981:274)

4.2.3. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Bu eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranlar

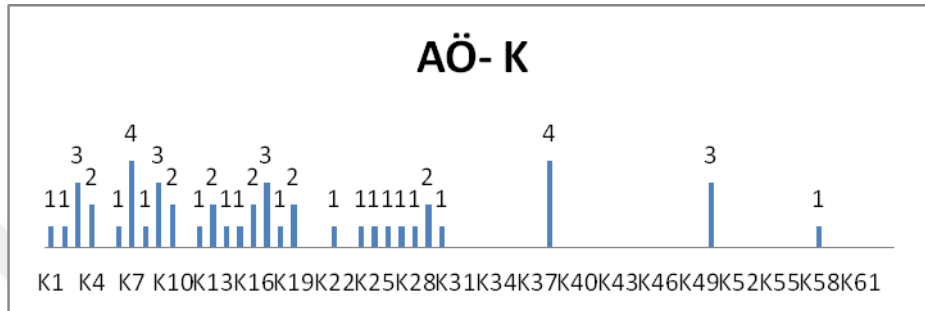
Kategori	f	% AÖ	%Toplam
K	48	47,06%	6,19%
T	29	28,43%	3,74%
Ç	14	13,73%	1,80%
U	10	9,80%	1,29%
E	1	0,98%	0,13%
Toplam	102	100,00%	13,14%

Tablo 14 incelendiğinde “Almanya Öyküsü” adlı eserde 102 iletinin yer aldığı; en çok ileti tespit edilen kategorinin de 48 ileti ile kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi toplumsal gelişimi destekleyen iletiler kategorisi takip etmektedir. Eserde tespit edilen 102 ileti, tüm eserlerde tespit edilen iletilerin %13,14’ünü oluşturmaktadır.

4.2.3.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 16’da verilmiştir.

Grafik 16. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

“Almanya Öyküsü” adlı eserde bu kategoride en çok tespit edilen ileti “Okulu sevmek”(K7) ve “Mutlu olmak”(K38) iletileridir. Aşağıda bu kategoride yer alan iletilere örnekler verilmiştir.

K7. Okulu Sevmek

Okul kavramı yazarın eserlerinde sıkça işlenmiştir. Eserlerde yer alan kahramanlar okulu sever ve okula gitme arzusu içindedir. Bu eserde de bu ileti okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmaktadır:

1- Kaya, Almanya’da yıllarının boşa geçmesini istemeyip, okula gitmeyi arzu etmektedir. Yoldan geçen çocuklardan okulların açıldığını öğrenir. Buna çok üzülür. Babasına kendisinin ne zaman okula gideceğini sorar.

“Akşamleyin, annesi-babası gelince:

–Bugün okullar açılmış! dedi. Beni göndermeyecek misiniz?

Anne-baba bakıştılar. Bakışlarındaki anlam, Kaya’nın gözünden kaçmadı. Bir eziklik içindeydiler.” (AÖ,1982:190)

Babası, Kaya’ya durumlarını anlatır. Kaya’nın okula gitmesi durumunda, Gülfem’i de kreşe yazdırmak zorunda kalacaklarını anlatır. Bunun da kendileri için ekonomik bakımdan çok zorluk getireceğinden bahseder. Fakat Kaya ısrarlıdır.

“Kaya, dudaklarını büzerek anne ve babasına baktı sonra kesik kesik konuştu.

–Peki, ben ne olacağım? Ben, okula hiç gitmeyecek miyim?
Durdu, yutkundu, hıçkırık biçiminde sözlerini sürdürdü.

–Bakın bir yıl yitirdim... Belki de benim suçumdan... Ama buraya gelir gelmez beni okula yazdırsaydınız, belki de çalışır sınıfımı geçerdim. Bu yılımı da yitirirsem iki yılıma yazık olacak. Kolay mı? Ne olur beni okula gönderin... Ben okumak istiyorum... (AÖ,1982:191)

K4. Kitap Okumayı Sevmek

Kitap okumayı sevmek ileti dolaylı olarak okuyucuya şu şekilde aktarılmaktadır:

1- “Hemşire çıktıktan sonra Kaya'nın ilk işi, lambayı yakmak oldu. Çünkü hava oldukça kararmıştı. Sonra etajere uzanıp kitaplardan birini eline aldı. Okumaya başladı. Bu bir ders kitabıydı.” (AÖ,1982:365)

2 “Kaya, oturduğu yerde kitabını okuyordu. Başını kaldırarak sordu.” (AÖ,1982:140)

K38. Mutlu Olmak

Galip Türkiye'ye dönmeye karar verir. Bu karar sonrası oradakilerin mutluluğu şu şekilde aktarılmaktadır:

“Galip, oğlunu kucaklayıp öptü, sonra karısının elini tutarak:

–Tamam! Diye bağırdı... Hep birlikte gidiyoruz!

Odada bir sevinç dalgası esti. Galip'i bu kararından ötürü alkışladılar...

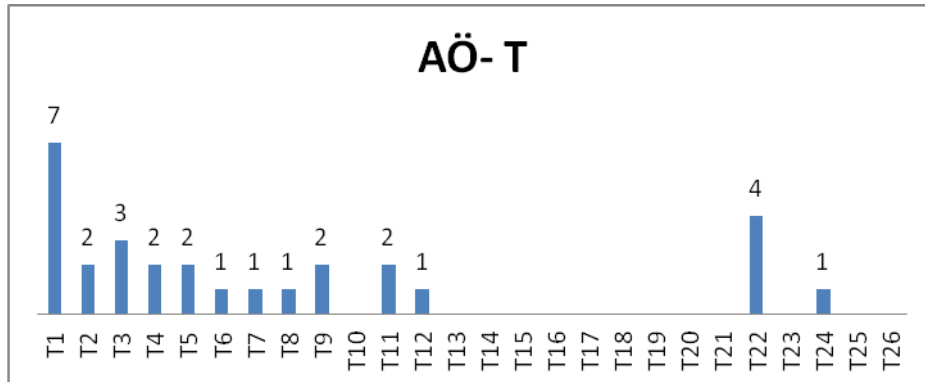
Kaya, Doktor, Bayan Magda ve Fatma bakiştılar... Mutluydular!
Başarmışlardı!..”

(AÖ,1982:418)

4.2.3.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 17'de verilmiştir.

Grafik 17. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 17’ye göre eserde bu kategoride en çok tespit edilen ileti “Anne babayı sevmek”(T1) iletisidir. Bu iletiyi “Toplumun sosyal yaşamını tanımak”(T22) iletisi takip etmektedir. Bu kategoride yer alan iletilere örnekler şu şekildedir:

T1. Anne Babayı Sevmek

Eserde Gülfem ve Kaya annelerine özlem duymaktadır. Bu ileti eserde okuyucuya doğrudan şu şekilde aktarılmıştır:

1-“...Çocuklar için en büyük üzüntü kaynağı, sevdiklerinden ayrı kalmaktır. Bir çocuğunda en çok sevdiği kişiler, siz de bilirsiniz ki annesiyle babasıdır.” (AÖ,1982:405)

İleti dolaylı olarak da aktarılmıştır

“Ne iyi ettin de geldin!.. Şimdi öyle mutluym ki... Seni ve babamı bir arada, yanımda görmek ne güzel şey!.. Gel babacığım, seni öpeyim!.. İkinizi de öpeyim!.. Doya doya!..” (AÖ,1982:412)

T11. İletişim Araçlarından Faydalanmak

Yazar toplumun kullandığı iletişim araçlarına da yer vermiştir. Bunlardan en çok kullanılanı mektuptur. İleti eserde şu şekilde aktarılmıştır:

1-

“Kapı vuruldu, Ardından da Muhtar Saffet’in kalın sesi duyuldu:

–Galip, mektubun var!.. Almanya’dan!.. Hanımdan galiba!..” (AÖ,1982:7)

2 –

“Sana güvenim tamdır Kaya!.. Haydi, güle güle!. Yolun açık olsun! Beni unutma e mi, mektup da yaz ara sıra!..” (AÖ,1982:112)

T22. Toplumun Sosyal Yaşamını Tanımak

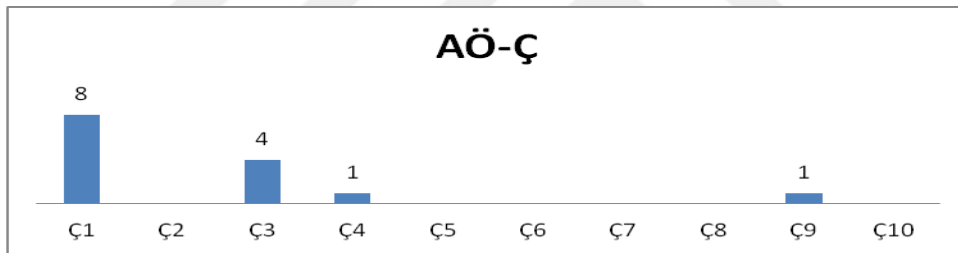
Almanya'ya çalışmak için gitmiş bir ailenin başından geçenlerin anlatıldığı bu eserde, orada çalışan işçilerin yaşamlarına da değinilmiştir. Bu ileti eserde dolaylı olarak okuyucuya şu şekilde aktarılmıştır:

“Aynı katta, kendileri gibi üç daire daha vardı. Buralarda da oturanlar işçiydiler. Çoğu Türk'tü. Birkaçı İtalyan, birkaçı Yugoslav, birkaçı da Yunanlıydı. Karı koca çalışıyorlardı.” (AÖ,1982:186)

4.2.3.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 18'de verilmiştir.

Grafik 18. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 18'e göre eserde bu kategoride en çok tespit edilen ileti “Hayvanları sevmek ve korumak” (Ç8) iletisidir. Bu iletiyi “Mekânları tanımak” iletisi takip etmektedir. İleti örnekleri şunlardır:

Ç1. Hayvanlar Sevmek ve Korumak

Yazarın eserlerinin çoğunda kahramanların sahip olduğu bir hayvan vardır. Bu bazen bir kedi bazen bir köpektir. Bu eserde de Kaya'nın hem Almanya'da hem Türkiye'de köpeği vardır. Bu ileti eserde dolaylı olarak şöyle aktarılmıştır:

Kaya Almanya'ya gittiğinde Ferman'a bıraktığı köpeği Boncuk'la karşılaşır.

“Kaya dayanamadı:

–Boncuk! Diye uzaktan bağırdı.

Hayvan, sesin geldiği yöne doğru baktı. Bir an kuyruğunu sallayarak durdu. Sesin sahibini tanımıştı. Bir koşuş koştu ki, (AÖ,1982:381) kaldırımdan gelip geçenler, ne oluyor, diye bakiştılar... Az sonra Kaya'nın yanına varmıştı. Arka ayaklarının üzerinde durarak, eski sahibini kucaklar gibi yaptı. Bayağı sarmaş dolaş oldular. Hayvan o denli sevinmişti ki, yerinde duramıyor, Kaya'nın çevresinde dolaşiyor, ellerine, ayaklarına sürünmekten zevk alıyordu.” (AÖ,1982:382)

2-Kaya, Gülfem ve anneleri köye dönerler.

“...Gülfem, ağabeyini dürterek:

–Bak bak! Dedi.

Kaya, kardeşinin gösterdiği yöne doğru baktı. Bir köpek, siyah bir köpek, tozu dumana kata kata geliyordu. Tanıdı onu. Karabaştı... Nereden haber almışsa almış, nereden sezinlemişse sezinlemiş, kalkmış geliyordu işte. Bir buçuk yıl kadar önce kendisini bırakıp uzaklara giden asıl evinin insanları üzerine öyle bir geliş geldi ki, hani elleri olsaydı, daha (AÖ,1982:314) doğrusu el verseydi, onları sarılıp kucaklayacaktı! Bir köpek bağılılığıyla bir Fatma'nın, bir Kaya'nın bir de Gülfem'in yanına gitti. Anlaşılmaz sesler çıkararak tek tek onlara sürüdü. Onlar da kendilerine bu denli bağı köpeklerini karşılıksız bırakmadılar. Elleriyle okşadılar, sevdiler.

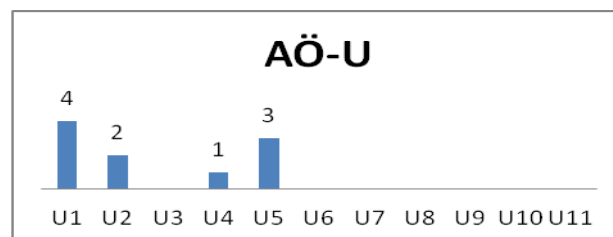
Ve Karabaş, evlerine giderken peşlerine takılıverdi. (AÖ,1982:315)

3-“Kaya'yla Gülfem, hayvanları çok severlerdi. Hâlâ köylerinde bırakmak zorunda kaldıkları Minnoş'un, Karabaş'ın özlemi içindeydiler.” (AÖ,1982:141)

4.2.3.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 19'da verilmiştir.

Grafik 19: “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 19'a göre bu kategoride en fazla tespit edilen iletiler "Ulusal benliğini korumak (U1) ve "Ulusal duygular taşımak"(U5) iletileridir. Kategoride yer alan iletilere örnekler şöyledir:

U1. Ulusal Benliğini Korumak

Almanya'ya giden ailelerin çocukları zamanla millî değerlerini kaybetmektedir. Bu ileti dolaylı olarak okuyucuya şu şekillerde aktarılmaktadır:

1-Kaya ve ailesi artık Türkiye'ye dönmektedirler. Kaya uçakta Almanya'da yaşayan Türk çocuklarını düşünür.

"Kaya geride, yabancı ülkede bıraktığı Türk çocuklarını düşünüyordu. Çeşitli nedenlerle okula gidemeyen, okula (AÖ,1982:422) gidip de perişan olan, Türkçe konuşmasını okumasını yavaş yavaş yitiren, sokaklarda bozulmaya yüz tutan Türk çocuklarını!..

Şayet onları düşünmek zorunda kalmasaydı, sevinci büyük, çok daha büyük olacaktı!.. (AÖ,1982:423)

2- " Kaya ve Ferman, Zafer'in kardeşini dövdü diye sandviççi Yorgo'nun dükkânını yağma ettirişini hatırladılar. Hatırladılar da Bülent'e hak verdiler.

–Yazık, dediler.

Başka da bir şey söylemediler. Bir Türk çocuğunun bu gurbet elde, bu yabancı ülkede böyle bir duruma gelmesi çok üzücüydü. Sarsıldılar." (AÖ,1982:297)

3-“Kaya, kendisinden birkaç yaş büyük olan bu çocukların davranışlarını hiç de beğenmiyordu. İyice bozulmaya yüz tutmuşlardı. Okuldan uzak kalmışlar ve “ serbest yaşam” dedikleri kötü bir yaşamın içine girmişlerdi. Gelecek için hiçbir kaygı duymuyorlardı. Sigara, içki içiyorlar, sözde <<Günlerini gün etmeye>> çalışıyorlardı.

Yurt özlemi diye bir şey bilmiyorlardı. Neredeyse Türklüklerini unutmuşlar, dilleriyle, davranışlarıyla yabancılaşmaya başlamışlardı. (AÖ,1982:198)

4.2.3.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu kategori ile ilgili 1 ileti bulunmaktadır.

E2. Merhametli Olmak

1-“Gülfem, pencereden dışarısını seyrederken birden heyecanlandı.

–Abi... Abi... diye seslendi. Ne fena çocuklar şunlar!. Baksana ne yapıyorlar!..

Kaya, oturduğu yerde kitabını okuyordu. Başını kaldırarak sordu:

–Ne yapıyorlar?

–Gel de gör ağabey. Köpek kardeşin canını çıkarıyorlar! Zavallı köpek kardeş!.. (AÖ,1982:140)

4.2.4. “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

İbrahim Örs’ün bu eseri MEB tarafından tespit edilen 100 Temel eser içerisinde yer almaktadır. Eserin daha önce “Cambazlar Kralı” adıyla yayınladığı tespit edilmiştir. Eserde Selçuk, Duygu ve arkadaşlarının köylerine gelen Kurt Goldman adında bir turistin aslında gölde yer alan tarihi eseri çıkarıp çalmaya çalışan bir kaçakçı olduğunu ortaya çıkartmaları anlatılmaktadır. Bu eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

Kategori	f	% GÇ	%Toplam
K	49	53,85%	6,31%
T	14	15,38%	1,80%
Ç	16	17,58%	2,06%
U	6	6,59%	0,77%
E	6	6,59%	0,77%
Toplam	91	100,00%	11,73%

Tablo 15 incelendiğinde eserde en çok iletinin kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler kategorisinde bulunduğu görülmektedir.

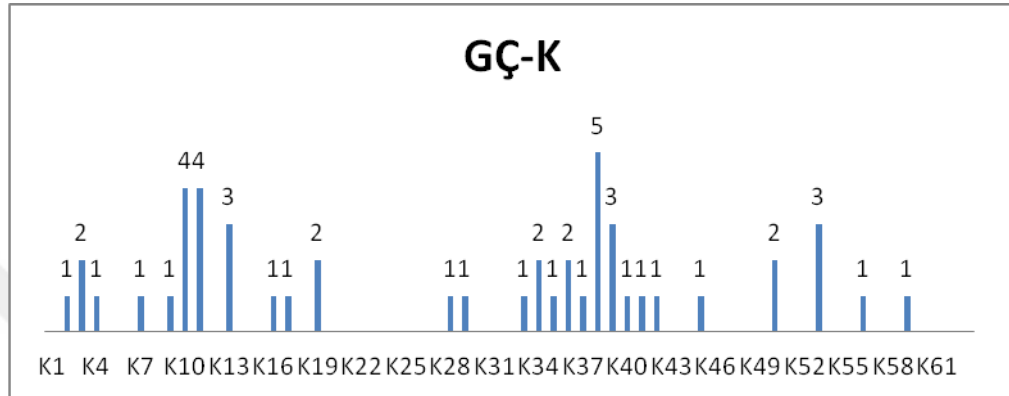
Eserde Selçuk ve Duygu girişken, cesur, millî duygulara sahip karakterlerdir. Onların sahip olduğu olumlu kişilik özellikleri, eserde yer alan kişisel gelişimi destekleyen iletilerin frekansının fazla olmasındaki temel nedendir.

Eserde tespit edilen 91 ileti tüm eserlerde tespit edilen iletilerin %11,73’ünü oluşturmaktadır.

4.2.4.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 20’de verilmiştir.

Grafik 20: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 20’ye göre bu kategoride en çok tespit edilen ileti “Mutlu olmak” iletidir. Bununla birlikte dörder kez tespit edilen “Şüpheli olmak”(K10) ve “Meraklı olmak” (K11) iletileri frekansı yüksek diğer iletilerdir.

K10. Şüpheli Olmak

1- Selçuk gazetede Anadolu’daki çeşitli göllerin altında burada yaşamış uygarlıklara ait tarih eserler olabileceğini anlatan bir yazı okur. Okuduğu bu yazı Selçuk’un içine bir kuşku düşürür.

“ Selçuk haberi okuduktan sonra:

- Biliyor musun Duygu, dedi. Ne düşünüyorum?

- Ne düşünüyorsun?

- Acaba bizim gölde de tarihi kalıntılar var mı?

- Kim bilir... Olabilir...

- Olabilir, ya... Hem sözü edilen mumyanın bizim gölün altında yatmadığını kim ileri sürebilir?

- O kadar da değil Selçuk!

- Neden olmasın, Duygu? Bak, gazete yazıyor. Hem, gölün adını da vermiyor. Bu göl belki de bizim göldür.

- Onu bilmem ama başka kalıntıların olmadığı da söylenemez.” (GÇ, 1980:45)

K11. Meraklı Olmak

İbrahim Örs'ün eserlerinde kahramanların merak duydukları şeyler eserde sonraki gelişecek olaylara temel teşkil etmektedir. Kurt Goldman'ın aracılığıyla gelmesi köylüleri merak içine salar.

1- “ Köylüler yabancı plakayı görünce önce Almanya'ya çalışmaya gidenlerden birinin döndüğünü sandılar, heyecanlandılar. Bir an yarışa ilgi kalmadı. Tüm yüzler ve gözler, yabancı araca çevriliydi. Başta Muhtar olmak üzere çokça bir topluluk araca doğru yürüyordu.” (GÇ, 1980:9)

K38. Mutlu Olmak

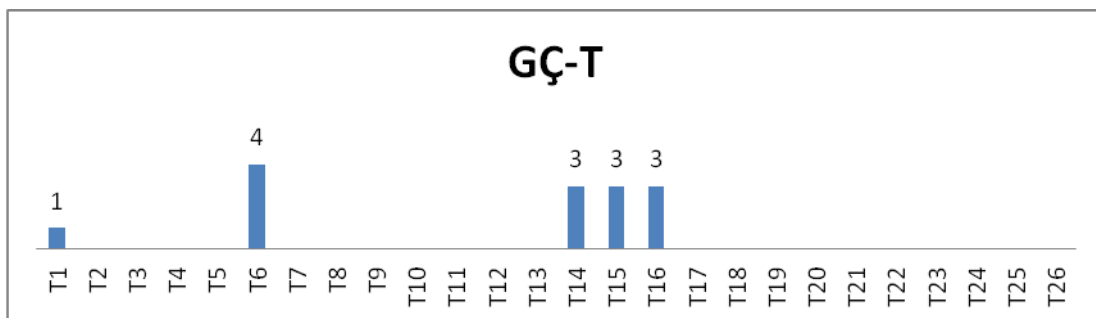
Mutlu olma duygusu yazarın eserlerinde sıkça işlediği duygulardan biridir. Bazen istenilen bir başarı elde edildiğinde, bazen içinde bulunulan durumun güzelliğinden dolayı kahramanlar mutlu olmaktadır. Mutluluk kahramanların davranışlarında pozitif etki yaratmaktadır.

1- “ Selçuk, bir ara, kendisini, kalabalığı yarıp yanına gelebilen Duygu'nun kollarında buldu. Duygu en az Selçuk kadar sevinçliydi. Çok sevdiği arkadaşı ile köpeğini kutlarken yerinde duramıyor, ayakları üzerinde ip atlar gibi zıp zıp zıplıyordu.” (GÇ, 1980: 17)

4.2.4.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 21' de verilmiştir.

Grafik 21: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 21'e göre eserde bu kategoride en sık yer alan ileti "Eğitim sorunlarını gidermek" iletidir. Bu kategori ile ilgili ileti örnekleri aşağıda verilmiştir.

T6. Eğitim Sorunlarını Gidermek

Eserde yer alan en önemli eğitim sorunu köyde ortaokulun olmamasıdır. Bu sorunu ve çözümleri içeren iletiler eserde dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1-Gölüstü köyünde ortaokul yoktur. İlkokulu çocuklar ortaokula devam edemezler. Bununla birlikte köye en yakın okul ise 60 kilometre uzaklıktaki bucaktadır. Bu nedenle gidip gelmek güçtür. İlkokulu bitiren Gölüstü'lü çocukların öğrenimlerini devam ettirebilmeleri için ya yatılı okumaları ya da bucakta bir yakınlarının yanında kalmaları gerekmektedir. Bu da her ailenin altından kalkabileceği bir şey değildir. Bunu yapabilmek için varlıklı olmak gerekmektedir.

Bu sebeple Gölüstü köyünden ortaokula gidenlerin sayısı çok azdır. Çünkü halk varlıklı değildir. Selçuk'un ailesi de bunlardan biridir. (GÇ, 1980:22)

2- Uzmanın gölden çıkan heykel için yazdığı rapor Valiye ulaşır. Valilikten, bulunan heykelin müzeye verilmek üzere yollanması istenir.

" Muhtar:

- Bir şartla Vali Bey, dedi. Bu yıl ortaokul için kadro vermeniz şartıyla... Bu ilkokulu bitirip de öğrenimini sürdüremeyen nice Gölüstülü öğrencilerin dileği... Ama hepsinden çok, tarih yapıt kaçakçılığını ortaya çıkaran Duygu'yla Selçuk'un dileği. Onları sevindiriniz Vali Bey!

İstediği sözü aldı Validen." (GÇ, 1980: 119)

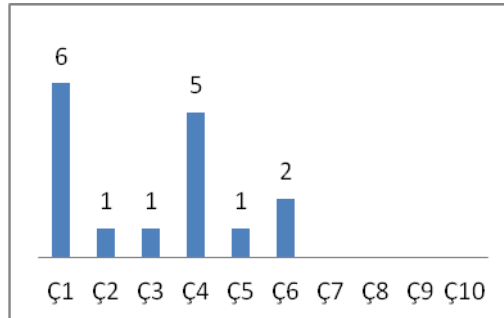
T16. Yerleşim Yerlerini Geliştirmek

1-Gölüstü köyü halkı hemen yanı başlarında duran gölden yeterince faydalanamaz. Göl büyük olmasına rağmen balıkçılık hiç gelişmemiştir. Oysa uygar yöntemler ile balıkçılık geliştirilebilir. Fakat köylüler böyle bir uğraş içerisine girmemişlerdir. Gölde sadece birkaç balık türü yaşamaktadır. Köylülerden durumu iyi olan birkaç kişinin sandalı vardır. (4 kişi). Bunlar da sadece gezmek için kullanılmaktadır. (GÇ, 1980: 29)

4.2.4.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 22'de verilmiştir.

Grafik 22: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 22’ye göre bu kategoride en fazla sıklığa sahip iletiler “Hayvanları sevmek ve korumak” ve “Doğa olaylarını tanımak” iletileridir. Kategoride yer alan iletilere örnekler aşağıda verilmiştir.

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

İbrahim Örs hemen hemen bütün eserlerinde hayvanlara yer vermiştir. Hayvanlar kimi zaman ana karakterin dostu, kimi zaman da olayın gidişatında önemli rolü olan bir figürdür. “Göl Çocukları” adlı eserde, çocukların birer köpeği vardır ve bu hayvan dostlarını yarıştırmak için oyun oynamaktadırlar.

1- *“Temel henüz komut vermeden, Duygu son bir kez bağırdı:*

- Haydi Arap!.. Eşin yoktur senin!.. Göreyim seni!..

Arap bu dost sesi duyunca, yerinde duramadı. Tasmaından tutan Selçuk’un çevresinde bir daire çizdikten sonra eski durumunu aldı.” (GÇ, 1980: 8)

2- Hayvanlar kimi zaman kahramanların yardımcısıdır:

Sandalla göle açılacaklarını kâğıda yazan Selçuk, kâğıdı kurt köpeği olan Arap’ın ağzına tutturur. Ona doğru eve gitmesini, sağa sola uğramamasını söyler. Duygu’nun ise mektubun annesine ulaşması konusunda tereddüdü vardır. Fakat Selçuk’un köpeği Arap’a olan güveni tamdır. Çünkü o, köpeğini sadece yarışlar için değil bu konularda da eğitmiştir. (GÇ, 1980: 34)

3- Kurt Goldman sandala bindiğinde suya düşen Arap, göl üstünde gördüğü tahtaya doğru yüzmüştür. Selçuk onu iyi yetiştirmiştir. Arap, sahibinin fırlattığı cisim ne kadar uzak olursa olsun, yüzerek gidip gelerek o cisim dışlarının arasında getirir. İşte yine göl üstünde bir tahta gören Arap, bunun için suya kendisi atlamıştır. Arap’ın

bu sefer işi zordur. Çünkü tahta kıyıya uzaktadır. Üstelik tahtanın göl altında bağlı bulunduğu bir cisim vardı. Bu cisim Arap'ın yüzmesini zorlaştırmakta ve 10 dakikada ancak yarım metre ilerlemesine neden olmaktadır. Arap bütün bu zorluğa rağmen tahtaya ve bağlı bulunduğu cismi Kestane Burnu'na kadar sürüklemeyi başarır.

Kurt Goldman Duygu ile Selçuk'un kürekleri yavaş çektiklerini görünce sandala geçer. Tam geçerken sandal yan yatar. Bu sırada Selçuk'un köpeği Arap suya düşer. Tüm uğraşlarına rağmen köpeği sandala çıkartamazlar. Arap yüzmeye bilen bir köpektir. Ama yine de Selçuk köpeğinin bu durumuna üzülür. (GÇ, 1980:97)

Ç4. Doğa Olaylarını Tanımak

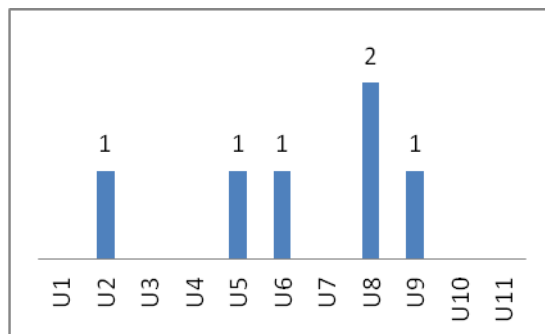
Yazarın eserlerinde doğa olaylarına sıkça yer verilmiştir. Fırtına eserde şu şekilde aktarılmıştır:

“ Rüzgâr fırtına biçimini almıştı. Yağmur da yağıyordu. Sağanak biçiminde bir yağmurdur bu. Gölün çalkalanan suları giderek dalgalara dönüşmüş ve bu dalgalar arasında Selçuk'un, sandalı yürütmek ve dengesini sağlamak için harcadığı çabalar sonuçsuz kalmaya başlamıştı.” (GÇ,1980:40)

4.2.4.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 23'te verilmiştir.

Grafik 23: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 23'te görüldüğü gibi, eserde bu kategoride 6 ileti yer almaktadır. Bu iletilere örnekler aşağıda verilmiştir.

U8. Ülke Menfaatlerini Gözetmek

Selçuk ve Duygu Kurt Goldman'ın kaçırmaya çalıştığı her neyse, bunu bulmanın ülke yararına olduğunu düşünmektedir. Bu ileti okuyucuya dolaylı olarak eserde şu şekillerde aktarılmıştır:

1- “*Düşüncesini Duygu'ya açıkladıktan sonra:*

- *Bana sorarsan, dedi. Kurt Goldman'ın bizi kurtarması bir insanlık göreviydi. Biz de buna karşılık kendisine teşekkür ettik. Ama bu iş bitti. Şimdi bir yurt göreviyle karşı karşıya bulunuyor, bu görev kime karşı olursa olsun yapılmalı. Öyle değil mi?” (GÇ, 1980: 47)*

2-

“*Duygu'nun aklına bir yol geldi: Ona göre, şayet Kurt Goldman, gölün altında tarihi yapıt arıyorsa, bugüne dek bir şeyler bulup çadırına getirmişti!,*

Düşüncesini açıklayınca:

- *Yani, dedi Selçuk. Gidip çadırını mı arayalım?*

- *Bir sakınca yoksa elbette.*

- *Olmamalı. Amacımız ulus yararına, yurt yararına, köyümüz yararına!..*

- *O halde?*

- *O halde, hemen gidelim. Kamp yaptığı yeri bir gözden geçirelim...” (GÇ, 1980: 48)*

4.2.4.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 24'te verilmiştir.

Grafik 24: “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 24'e göre bu kategoride 7 ileti tespit edilmiş olup sıklığı en fazla olan ileti "Hırsızlık yapmamak" iletidir. Kategorideki iletilere örnekler aşağıda verilmiştir.

E3. Fedakâr Olmak

Selçuk yoksul sayılabilecek bir ailenin çocuğudur. Köyde kulübeden farksız kerpiç bir evde yaşarlar. Evlerinin çevresindeki 4 dönüm tarlaları ve iki inekleri tek varlıklarıdır. Beş kişilik bir ailedirler. Tarlarından aldıkları ürün ve sattıkları süttten kazandıkları para kendilerine yetmez.

Selçuk'un annesi Şaziye tarla ve hayvanlarla uğraşır. Babası Çetin ise köydeki ağaların tarlalarında ırgatlık yaparak geçimini sağlamaya çalışır. Buna zorunludur.

Selçuk ise derslerinden fırsat buldukça ailesinin bu geçim derdine ortak olmaya çalışmaktadır. Aslında Selçuk'un kazandığı beş yüz lira, zor geçinen bu aile için azımsanmayacak bir paradır. O yüzden Selçuk'un bu parayı derneğe bağışlaması hem ailesi hem de köyü için şaşırtıcı olur. (GÇ, 1980:20)

E.4. Hırsızlık Yapmamak

Bu ileti dolaylı olarak okurlara şu şekilde aktarılmıştır:

1- "Çaylar geldi. Kurt Goldman, biraz neşesiz görünüyordu. Bu durum dikkatinden kaçmadı Muhtarın. Sordu:

- Bir şey mi var Bay Kurt Goldman?

- Yok, dedi Alman, başını sallayarak.

Dedi ama ardından da eklemeyen yapamadı:

- Sen biliyor Bay Muhtar, benim çadıra hırsız girmiştir?" (GÇ, 1980: 53)

2- " - Allahtan adam şikâyetçi değil. Ortada çalınmış bir mal olmadığına göre, bu işi böylece kapatmakta köyümüz için yarar var. Ne var ki, komutanlığını göstermeli, bu adamın çadırına girenleri saptamalısın. Bir zilgıt çekmeliyiz onlara!.. Köyümüzde hırsızlık mı? Tövbe bitirmeliyiz! Hade, Selami Çavuş, göreyim seni!" (GÇ, 1980: 56)

4.2.5. "Mücahitin Oğlu" Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Bu eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16: Mücahitin Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

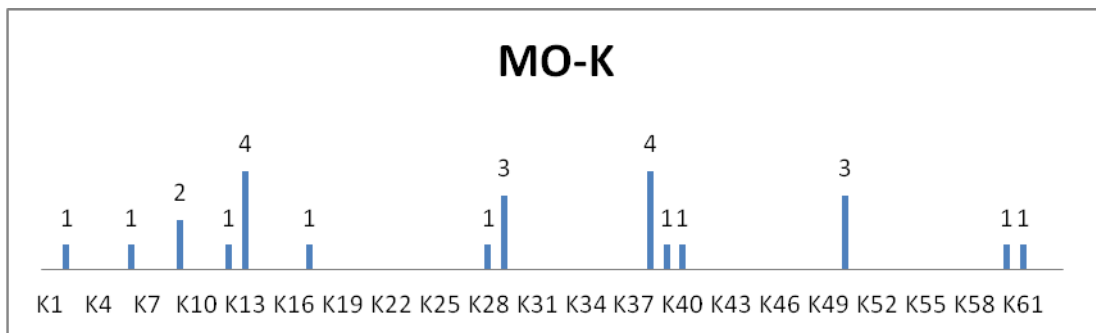
Kategori	f	% MO	%Toplam
K	25	58,14%	3,22%
T	5	11,63%	0,64%
Ç	0	0,00%	0,00%
U	9	20,93%	1,16%
E	4	9,30%	0,52%
Toplam	43	100,00%	5,54%

Tablo 16’ya göre eserde en fazla sıklığa sahip ileti kategorisi kişisel gelişimi destekleyen iletiler kategorisidir. Bu kategoride yer alan 25 ileti kategorideki iletilerin %58,14’ünü oluştururken, tüm eserlerde yer alan iletilerin %3,22’sini oluşturmaktadır. Eserde tespit edilen 43 ileti de tüm eserlerde tespit edilen iletilerin %5.54’ünü oluşturmaktadır.

4.2.5.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 25’te verilmiştir.

Grafik 25: Mücahitin Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 25 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletilerin “Takdir etmek” ve “Mutlu olmak” iletileri olduğu görülmektedir. İletilerle ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

K13. Takdir Etmek

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın konu edildiği bu eserde Fatih'in çocuk başına yaptığı davranışlar takdir görür. Bu Fatih'i gururlandırır. İleti dolaylı olarak eserde şu şekillerde aktarılmıştır.

1-Fatih Lefke'ye ulaşır. Mücahit Türkler onu bulur. Fatih'in geliş amacını öğrenirler:

“ Mücahit Türkler duygulandılar. Bir Türk çocuğunun tek başına korkmadan bu işe girişmesinden hani biraz da gurur duydular.” (MO, 1975:66)

2-Eczacı:

“ Geçmiş olsun, dedi. Allahtan bu ilaç bende var. Yalnız eczaneye dek gitmek gerek. Seni kutlarım yavrum. Bu cesareti ancak bir Türk çocuğu gösterebilir. Fakat sen yorguna benziyorsun. Biraz otur, dinlen. Bir parça da bir şeyler ye, iç olmaz mı?” (MO, 1975: 68)

3-Muhtar Salih:

“- Aslansın sen Fatih! Dedi. Nasıl da belli Mustafa'nın oğlu olduğun!.. Bir taşla iki kuş vurdun... Aferin sana doğrusu! Seni kurtaracağız hiç kuşkun olmasın!” (MO, 1975: 99)

4- Fatih' in Rumlara konuşurken duyduğu, yolun mayınlı olduğu bilgisi köye gelen Türk tankının kurtulmasını sağlamıştır:

“ Tank, mayınların patlamasıyla bozulan yolu geçerken, baba – oğul sevinçle birbirlerine sarıldılar... Mücahit Mustafa (MO, 1975:278), yaralı olduğunu unutmuştu. Oğlunu bir kez daha öptü. Öptü de:

- Koca Fatih! Dedi. Küçük Mücahit!.. Bu senin başarın!.. Yoksa koskoca tank havaya uçabilirdi! İçindeki kahraman Mehmetlerle birlikte!..” (MO, 1975:279)

K38. Mutlu Olmak

1-“ Niko, ilaç paketi ile koynundan çıkardığı mektubu, ilk karşılaştığı Türk Mücahidine verdi. Mücahit, mektubu okuyunca sevindi ve de şaşırıldı... Az kalsın sevincinden Rum çocuğunu sarılıp öpecekti.

Durum köyün ileri gelenlerine bildirildi. Herkes sevinçliydi. Hele Muhtar Salih'in ağzı kulaklarına varıyordu.” (MO, 1975:99)

2-Rumlar köyü işgal edip, köylüyü caminin avlusuna toplamıştır. Günler böyle geçerken hiç beklenmedik bir şey olur: Havada Türk jetleri görünür. Rumlar şaşkın bir şekilde sağa sola kaçıırken, Türkler de sevinç içerisinde dirler:

“ Evlere kapanmış, kadın, erkek, çoluk çocuk herkes erken saatlerde (MO, 1975:191) sokaklara dökülmüşler, ellerindeki Türk bayraklarıyla ay yıldızlı jetleri selamlıyordu. Herkes büyük coşku ve sevinç içindeydi.

Köyde bir bayram havası vardır... Yıllardır, uzun yıllardır beklemişlerdi. Bu mutlu günü...

Aylardan temmuz, günlerden cumartesiydi. Ve ayın 20'siydi...”

3- “ 20 Temmuz 1974 – Bugün çok sevinçliyim. Çok mutluyum. Bu sabaha Türk Barış Harekâtı başladı. Bugünleri de gördüğüm için Tanrıya şükrediyorum... Artık kurtulacağız!.. Özgürlüğe kavuşacağız!.. Ne güzel!..” (MO, 1975:197)

4- İmam:

“ - Müjde kardeşler!.. İkinci Barış Harekâtı başladı! Artık kurtulduk demektir!... (MO, 1975: 247)

...

Tutsak Türkler hep birlikte bağırdılar:

- Yaşasın!.. Yaşasın!..

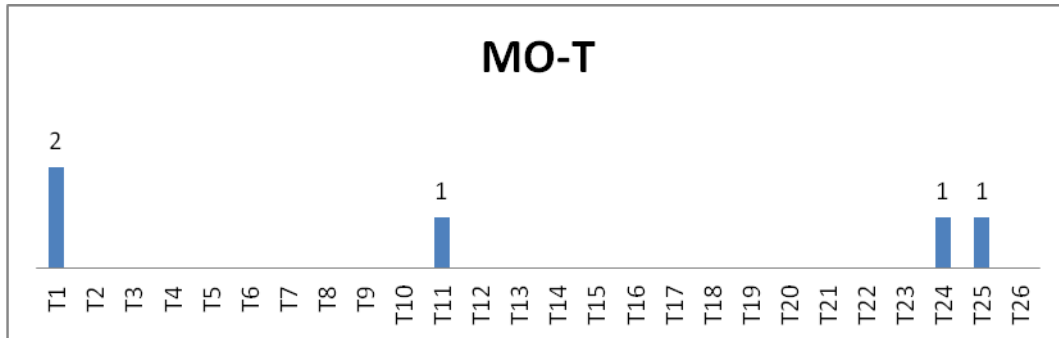
Birden caminin içi kaynaştı. Kimse sevincinden ne yapacağını bilmiyordu. En küçüğünden en büyüğüne dek herkes coşmuştu.

Cami, bağırmlar, çağırmlar ve alkışlarla çınlıyordu.” (MO, 1975:248)

4.2.5.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 26'da verilmiştir.

Grafik 26: “Mücahit’in Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 26’ya göre bu kategoride eserde 5 ileti tespit edilmiştir. İleti örnekleri aşağıda verilmiştir.

T1. Anne Babayı Sevmek

İleti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- “ Anneme gelince; o da dünyanın en iyi kadınıdır. Belki annem olduğu için böyle söylüyorsunuz sanacaksınız. Hiç de öyle değil. Öyle olsa, başkaları onu böylesine sevmeyiz, (Ayşe Aba) diye baş tacı yapmazlardı.” (MO, 1975: 25)

2-

“ 13 Temmuz 1974 – Neredeyse sabah olacak. Uyuyamıyorum. Babamı düşünüyorum. Kaç gündür ondan ve üç arkadaşından (MO, 1975:125) haber yok. Tanrım bizi onsuz bırakma! Bir şehit oğlu olmak güzel bir şey ama ben yine de onun yaşamasını istiyorum!..” (MO, 1975:125)

T11. İletişim Araçlarından Yararlanmak

İleti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1-Fatih, Niko ile göndermek üzere bir mektup yazar:

“ Ben Rum köyünde tutsağım. İlaçları Niko ile gönderiyorum. Rumlar köyü işgal etmek amacıyla. Üç gün sonra, pazartesiye bir tank gönderiyorlar bunun için. Beni merak etmeyin. Annemden, babamdan özür dilerim - Fatih...” (MO, 1975:96)

T24. Dostluğa ve Arkadaşlığı Önem Vermek

İleti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- Niko:

“ - Biliyor musun Fatih? Benim hiç arkadaşım yok... Eğer bana şimdi de yalan söylemiyorsan, seninle arkadaş olacağım, seni seveceğim! Türk de olsan!”
(MO, 1975: 234)

T25. Kardeşlerini Sevmek

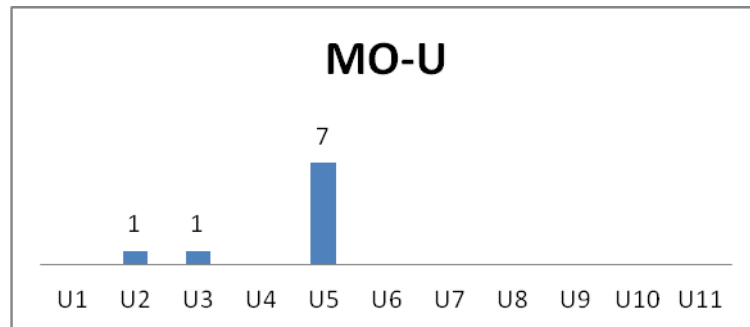
İleti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- “ Kardeşim dedim de... Orçun beş altı yaşlarında bir çocuk. Ama ne çocuk... Yaramaz mı yaramaz. O, anneme çekmiş, sarışın, açık gözlü. Benim gibi esmer değil. Karakaş, karagöz değil. Siz Orçun’u Mücahitlik oynarken görürseniz. Ele avuca sığmaz, sağa sola koşar, yerlerde takla (MO, 1975:26) atar, sürünür. Sanki gerçek bir düşman karşısındaymış gibi davranırız. Bir oyuna başladı mı, kolay kolay alıkoymazsınız, eve sokamazsınız onu. Böyledir benim kardeşim. Böyledir Orçun... Ama tüm yaramazlığına, haşarılığına karşın onu öyle seviyorum ki...” (MO, 1975: 27)

4.2.5.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 27’de verilmiştir.

Grafik 27: “Mücahit’in Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 27’ye göre bu kategoride en fazla sıklığa sahip ileti “Ulusal duygular taşımak” (U5) iletidir. İletilere örnekler aşağıda verilmiştir.

U5. Ulusal Duygular Taşımak

İleti, eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekillerde aktarılmıştır:

1-

“ Oyunun koşullarından biri de Rumların mutlaka yenik düşmesiydi. Çünkü bu Türk köyünün çocukları, yalancılıktan da olsa, Türklerin Rumlara yenilmesini

hazmedemiyorlardı. Onurlarına yediremiyorlardı. Çünkü Türk kuvvetli idi, Türk cesurdu, Türk kahramandı. Ve Türk, savaşta yenilmektense, ölmeyi yeğ sayan bir ulustu. Bu çocuklar da, işte o ulusun, o büyük ulusun çocukları değil miydi? Nasıl olur da Rumlara yenik düşerlerdi? Yalancılıktan da olsa...” (MO, 1975:9)

2-

Fatih'in babası Mustafa Haliloğlu kırk yaşlarında, iri yapılı, uzun boylu kuvvetli, karayağız bir kişidir. Köyde bir marangoz dükkânı vardır. Fakat dükkânında bulunmaz çoğu kez. Çünkü köyde eli ayağı tutan her erkek gibi o da mücahittir. Kendisini Türklerin kurtuluşuna adamıştır. (MO, 1975:24)

3-

Fatih'in ilaçları aldığı eczası ilaçların parasını almaz. Fatih'e şöyle der:

“ - O para senin, dedi. Senin harçlığın. Alamam bunu senden. Olanaksız bu. Hem o hasta çocuklar benim de soydaşlarım (MO, 1975: 69) , benim de yavrularım! Bu ilaçları onların sağlığı için armağan ediyorum sana. Bunu bana çok görme yavrurum!.. Haydi, git güle güle!... Dikkatli ol! Sakın yakalanma düşmana! Tanrı yardımcın olsun aslanım!” (MO, 1975: 70)

4-

Fatih:

“ - Arkadaşlar! Dedi. Buraya neden getirildiğimizi bilmiyorum. Çok geçmez anlaşılır bunun nedeni. Şunu bilin ki korkacak bir şey yok. Hem sizler Türk çocuklarısınız!.. Türk korkmaz, Türk ağlamaz!.. Haydi, bakalım gösterin kendinizi. (MO, 1975:134)

...

Kahvaltıdan sonra Fatih:

- Haydi arkadaşlar yaşamızı okuyalım! Dedi...

Bu çağrı, tüm çocukların hoşuna gitti. (MO, 1975:134) Hep bir ağızdan okumaya başladılar yasalarını, Orçun gibi okula gitmeyen çocuklar da büyüklerine uyuyorlardı:

‘ Türküm, doğruyum, çalışkanım. Yasam, küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak, yurdumu, ulusumu, özümünden çok sevmektir. Ülküm yükselmek, ileri gitmektir. Varlığım, Türk varlığına armağan olsun!’

...

‘ Ey bugünümüzü sağlayan Ulu Atatürk! Açtığın yolda, kurduğun ülkede gösterdiğin amaçta, hiç durmadan yürüyeceğime şerefim üzerine and içerim.’

‘ Ne mutlu Türküm diyene!’ (MO, 1975:135)

5-

Rum askerleri kaçma derdine düşmüşlerdir.

“ Bu sırada, ay yıldızlı bir jet, alçaktan uçuş yaparak köyün üzerinden süzülüyordu. Orçun bağırdı:

- Yaşasın Türkler!

- Onu Fatih izledi:

- Yaşasın Türkler!

Daha sonra, Ali'nin, İpek'in, Güçlü'nün, Uluğ'un, Ateş'in, Ergün'ün, Alper'in, Kıvanç'ın, Gökhan'ın ve öteki çocukların sesleri duyuldu.

- Yaşasın Türkler!...

Camiyi dolduran büyükler de seyirci kalamadılar bu içten gösteriye. Onlar da katıldılar. Ses bir koro halinde çıktı, caminin aralık penceresinden taşıp dalga dalga çevreye yayıldı. (MO, 1975:255)

-Yaşasın Türkler!.. Yaşasın Türkler!..” (MO, 1975:256)

6-

“ Fatih babasına doğru koştu:

-Baba! Dedi. Rumlar yolu mayınlamışlar! Bir şeyler yapmak gerek!.. Bir Türk askerimin bile ölmesine dayanmam ben!..” (MO, 1975: 268)

7-“ Baba – oğul yolun kenarında, önlerinden geçmekte olan tankı büyük bir coşkuyla selamladılar... Fatih:

- Yaşasın Türkler!.. Yaşasın Türkiye!. diye bağırdı...

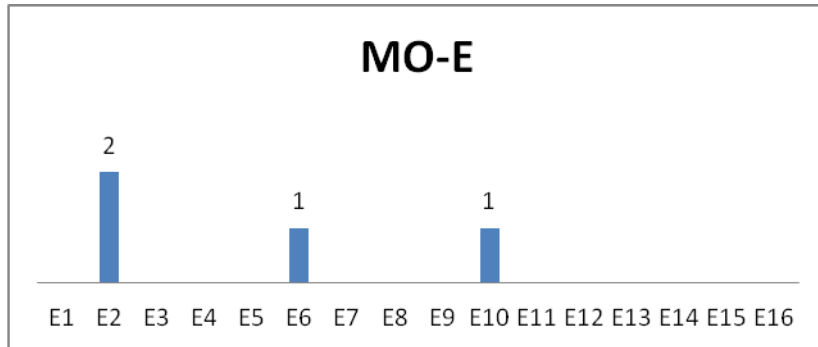
Babası da, son gücü ile katıldı bu sevgi gösterisine: (MO, 1975:279)

- Yaşasın Türkler!.. Yaşasın Türkiye!...” (MO, 1975:280)

4.2.5.4. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 28’de verilmiştir.

Grafik 28 : “Mücahit’in Oğlu” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 28’e incelendiğinde bu kategoride toplam 4 ileti olduğu görülmektedir. Bu iletilere örnekler aşağıda verilmiştir.

E2. Merhametli Olmak

İleti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- “ Dört – beş silahlı Rum askeri koşup geldi. Fatih’in yanına. Fatih, elindeki ilaç paketini gösteriyor ve bilebildiği kadar Rumca ile:

- Bu ilâçları köyüme götürmem lâzım! Götürmezsem kardeşim ölür! Öteki çocuklar ölür!.. Diyordu.

- Gebersinler!.. Karşılığını veriyorlardı. Rumlar, Türk değil misiniz hepimizin canı cehennem!...” (MO, 1975: 74)

...

- Zaman çok değerli benim için. Bırakın gideyim!.. Ben köyüme ilaç götürüyorum, ilâç. Silah değil. Bomba değil... Bu ilâcı bekleyen çocuklar var. Ölüm halindeler... Acıyın onlara! N’olur acıyın onlara!

Bu sözler karşısında, taş bile insafa gelirdi. Fakat Rum komutan, taştan kötüydü kılı bile kıpırdamadı. Üstelik güldü de.” (MO, 1975:76)

2-

Rum askerleri cami avlusuna topladıkları Türklerden tepki göstermek isteyen olursa, dipçikle, tekmeyle, yumrukla dövmetedirler. İmamın buna gönlü elvermez.

“ -Yetişin!... Bu çektirdikleriniz tanrıdan revamı? Sizde hiç vicdan yok mu? Sizde birazcık olsun insanlık yok mu? Demişti.

Demişti ve adamcağızı yaşına, başına bakmadan öylesine dövmüşler, öylesine dipçiklemişlerdi ki, dört-beş saat baygın kalmıştı.” (MO, 1975: 253)

2-

Rum askerleri cami avlusuna topladıkları Türklerden tepki göstermek isteyen olursa, dipçikle, tekmeyle, yumrukla dövmektedirler. İmamın buna gönlü elvermez.

“ - Yetişin!... Bu çektirdikleriniz tanrıdan revamı? Sizde hiç vicdan yok mu? Sizde birazcık olsun insanlık yok mu? demişti.

Demişti ve adamcağızı yaşına, başına bakmadan öylesine dövmüşler, öylesine dipçiklemişlerdi ki, dört-beş saat baygın kalmıştı.” (MO, 1975: 253)

E6. Barışı Savunmak

1- “Mücahitin Oğlu” adlı eserin tamamında Kıbrıs’ta, Türk ve Rum tarafları arasında geçen çatışmalar anlatılmaktadır. Türk köylerindeki erkekler kendi aralarında birlik kurarak, köylerini düşmana karşı savunurlar. Cephane, gıda, ilaç vb. konularda sıkıntı çekmelerine rağmen, kendilerinden bu bakımdan üstün olan düşman karşısında canlarını feda etmekten çekinmezler. Bu savaşta Rumlar, kadın ve çocuk ayırımı yapmaz. Onları da eli silahlı askerden farklı görmez.

E10. Bağımsız olmak

Savaşın anlatıldığı bu eserde bağımsız olmak iletisi dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1-“ 14 Ağustos 1974 – Bu sabah, İkinci (MO, 1975: 250) Barış Harekâtı başladı. Jetlerimiz başımızın üzerinde uçuyor. Artık özgürlükten yoksun hiç bir Türk kalmayacak Kıbrıs’ta... Ve çocuklar diledikleri gibi koşturabilecekler, oynayabilecekler!.. O günleri özlemle bekliyorum!” (MO, 1975:251)

4.2.6. “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Balıklıkoy adlı eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

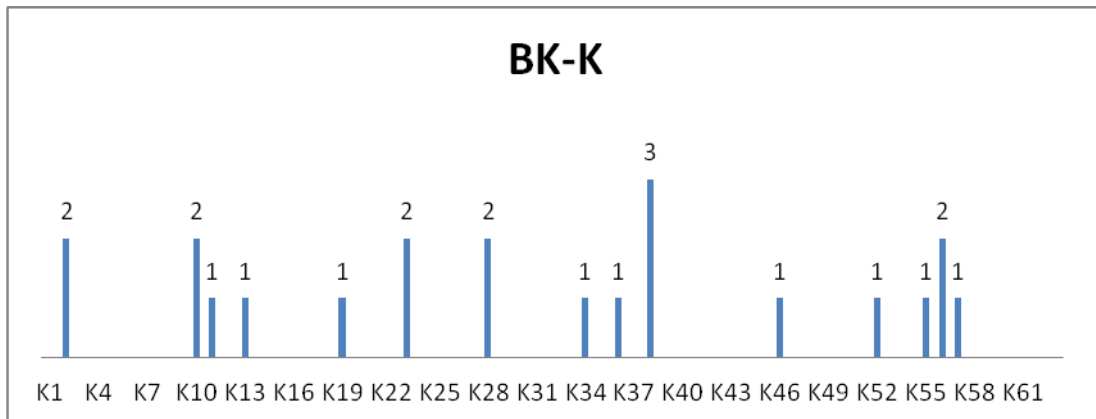
Kategori	f	% BK	%Toplam
K	22	44,00%	2,84%
T	7	14,00%	0,90%
Ç	12	24,00%	1,55%
U	3	6,00%	0,39%
E	6	12,00%	0,77%
Toplam	50	100,00%	6,44%

Tablo 17 incelendiğinde “Balıklıkoy” adlı eserde sıklığı en fazla olan kategorinin 22 ileti ile kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi 12 ileti ile çevre bilincinin gelişimini destekleyen eğitsel iletiler kategorisi takip etmektedir. Eserde yer alan 50 ileti tüm eserlerde tespit edilen iletilerin % 6.44’ünü oluşturmaktadır.

4.2.6.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 29’da verilmiştir.

Grafik 29: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 29’a göre eserde sıklığı en fazla olan ileti “Mutlu olmak” (K38) iletidir. Kategoride yer alan iletilere örnekler aşağıda verilmiştir.

K38. Mutlu Olmak

İleti, eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- Kayalıkoy'u incelemeye giden araştırma ekibinde yer alan Prens Levrek, Kayalıkoy'un temiz olduğunu görünce çok sevinir.

"... Yeniden vatanlarına dönmek, Kayalıkoy'da yaşamak... Ne güzel şeydi bu -Yaşasın!.. diye bağırdı..

Öylesine bağırdı ki uzaklarda, enginlerde dolaşan balıklar bile, bu sesin sular da oluşturduğu titreşimi, pullarında, derilerinde duyabildiler."

(BK, 2011:110)

2- Kayalıkoy halkının dereyi, içine karışan zararlı sıvıdan kurtarmak için yaptıkları çalışmalar sona ermiştir. Herkes büyük bir mutluluk içindedir. Çünkü dere artık temiz akmaktadır. Kasabada bir açılış şöleni tertip edilir. Bu şölene tüm halk katılır. Küçüğünden büyüğüne bütün halk mutluluk içindedir. *(BK, 2011:107)*

3-Levrekler yeni yerlerine alışmışlardır. Fakat yunus tehlikesi devam etmektedir.

Yunusların kıyaya yaklaşamayacağını bilen Kral, halkına kıyıya doğru yerleşmelerini emreder. Kral'ın dediği gibi olur. Yunuslar kıya yaklaşamazlar. Levrekler sevinçten bayram eder:

"Yunuslar, kendilerine özgü atlayışlarıyla geldiler, geldiler ama bir yerde durdular.

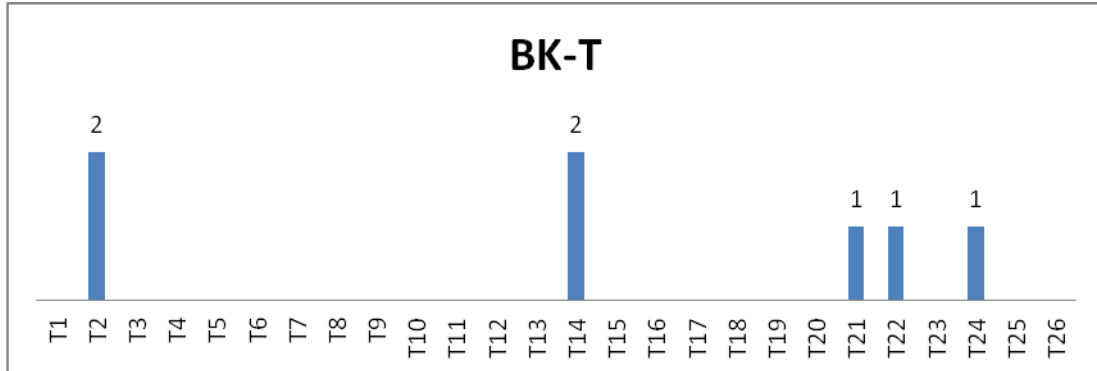
Kralın dediği gibi, daha çok yaklaşamadıklar sahile. Ve gerisin geriye döndüler.

Levrekler kurtulmuşlardı. Gülüyorlardı, şarkı söylüyor, oynuyor, dans ediyor, kısacası bayram ediyorlardı.." *(BK, 2011:104)*

4.2.6.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 30'da verilmiştir.

Grafik 30 : “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 30 incelendiğinde bu kategoride sıklığı en fazla olan iletinin “Öğretmenini sevmek” ve “Dayanışma içinde olmak” iletileri olduğu görülmektedir. İletiler ile ilgili bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

T2. Öğretmenini Sevmek

İbrahim Örs’ün eserlerinde öğretmen önemli bir karakterdir. Toplum tarafından sevilir, saygı görür ve değerlidir. Balıklıkoy adlı eserde yer alan öğretmen iletisi şu şekildedir:

I-Muhtar’a göre öğretmen, köyün akıl danışılacak bilge kişisidir:

“Muhtar, yumruğunu masaya vuruyor:

-Anlamıyorum!.. Diye homurdanıyordu. Anlamıyorum! Tüm bunlara karşın balık neden çekilsin? Kesinlikle bir neden var bunun? Bir bilsem...

Sonra öğretmeni çağırdı.:

-Sen bilge bir kişisin! Dedi. Bilirsin. Bunun nedeni ne olabilir? Söyle!.. Söyle de gereğini yapalım!.. Yine yakınmalar başladı halkımızdan. Hoş, son zamanlarda fazla bir akın gelmiyordu ama gene de iyi kötü gereksinimleri karşılıyordu. Şimdi ise birdenbire çekiliverdi. Yine deniz kurudu sanki. Bu aylarda böyle mi olmalıydı.?

Öğretmen de şaşkındı ne diyeceğini bilemiyordu. (BK, 2011:176)

2- Uygur, balıkların Kayalıkoy'u terk etmesinin nedenleri üzerine öğretmeni ile konuşur. Bunun deniz kirliliğinden ve yanlış avlanma yöntemlerinden olduğunu söyleyen öğretmene, çözüm için ne yapılması gerektiğini de sorar:

“Soruna karşı Uygur’ın gösterdiği ilgi öğretmeni duygulandırmıştı. Eğilip onu yanaklarından öpmeden yapamadı.” (BK, 2011:55)

Öğretmen çözüm yolunun ilkinin denize karışan pis suların kaynağının kurutulması gerektiğini, ikincisinin de dinamitle balık avlamanın yasaklanması gerektiğini söyler. Bunun için de kasabanın yöneticilerine iş düştüğünü belirtir:

“-Öğretmenim, dedi, siz öğretmensiniz! Buranın en bilge kişilerinden birisiniz!

Sizden rica etsem acaba, muhtara gidip durumu anlatır mısınız? (BK, 2011:55)

Öğretmen Uygur’a hak verir. Bir öğretmen olarak bunu muhtara söylemenin kendisinin de görevi olduğunu söyler. Fakat muhtara sorunun bir kurul tarafından söylenirse daha etkili olacağını belirtir. Uygur’a fikrini sorar. Uygur’ın cevabı şöyledir:

“-Siz bilirsiniz Öğretmenim.” (BK, 2011:56)

T14. Dayanışma İçinde Olmak

1- Balıklıkoy’da öğretmen ve Uygur’ın da içinde bulunduğu bir komite kurulur. Komitenin görevi denizin kirlenmesine yol açan siyah-yeşil arası sınının dereye dreden karıştığını tespit etmektir. Komite üyeleri arasında iş bölümü yapılır.

“... İş bölümü gereğince, Komiteyi oluşturan üyelerin yarısı derenin sol, yarısı da sağ yakasında yukarıya doğru ilerleyecek zararlı sınının kaynağını bulmaya çalışacaktı.

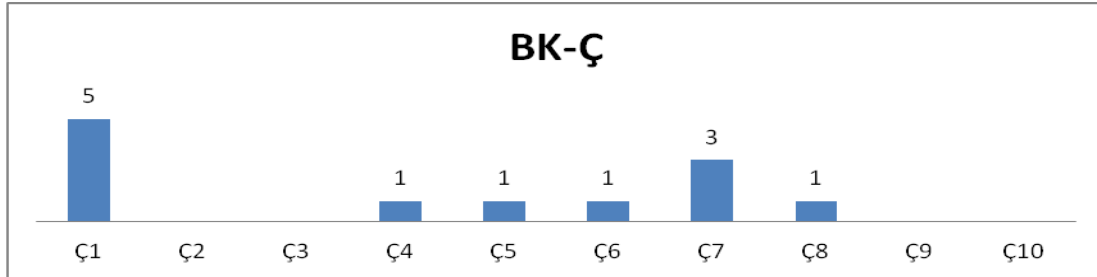
Öğrenciler, derenin sağ yanına inceleme yapmakla görevlendirilmişlerdi. Kayalıkoy balıkçıları ise sol yanında.

Öğretmen her iki gruba başkanlık ediyor, derenin kimi sol kimi sağ yakasına geçerek çalışmaları denetliyordu.” (BK, 2011:60)

4.2.6.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 31’de verilmiştir.

Grafik 31: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 31’e göre bu kategoride sıklığı en fazla olan ileti “Hayvanları korumak ve sevmek” iletidir. Aşağıda bu kategoride yer alan iletilere örnekler verilmiştir.

Ç1. Hayvanları Korumak ve Sevmek

İleti, eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- Dereye karışan zararlı sızının akıtılacağı kanalın açılması sırasında toprak sahibi ortaya çıkar ve arazisinde su kanalı açtırmayacağını söyler. Yapılan tüm teklifleri reddeder. Muhtar’ın aklına kaba kuvvet fikrini sokarlar ama o buna şiddetle karşı çıkar. Halktan başka bir çözüm yolu bulmalarını ister. Tartışır fakat bir çözüm yolu bulunmaz. Uygur yine devreye girer. Cingöz’e yine iş düşer. Bu seferki görevi arazi sahibi ve oğullarını evlerinden çıkarmamaktır.

“Uygur, köpeğini sevdi, okşadı, kucakladı. Sonra:

-Bak, Cingöz! Dedi. İyi bak! İyi dinle beni! Şu evi görüyorsun ya. İşte oradan kimseyi dışarı çıkarma!.. Kim olursa olsun... Bir adım dahi çıkacak olurlarsa saldır!..

Hadi göreyim seni Cingöz!.. Dediğimi yap!.. Yüzümü kara etme!.. Bak bu işin sonunda sana kocaman bir kemik var! Anlaşıldı mı?” (BK, 2011:97)

Ç5. Köy Yaşamını Tanımak

İleti, eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- *“Bu şirin Karadeniz köyünün adı, uzun yıllar önce Balıklıkoy değildi.*

Kayalıkoy’du.

Adını denize dikine inen şu yer yer yosunlu, yaşlı kayalardan alırdı. O zamanlar, küçük bir yerleşim merkeziydi burası. Dik ve sarp dağların çevrelediği vadide yer alan evlerin sayısı 50'yi geçmezdi. Nüfusu ise 200'ün üzerinde değil.

...

Denizle karanın birleştiği yerde yükselen küçüklü büyüklü kayalar, şöyle geniş, büyükçe bir kumsalın oluşmasını engellemişti Kayalıkoy'da şimdiki gibi (BK, 2011:6)

Ç7. Çevreyi Korumak

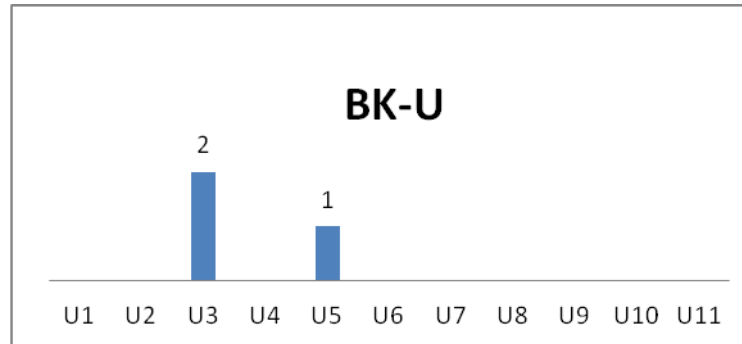
1-Araştırma Kurulu'nda yer alan levrekler Kayalıkoy'u incelemeye giderler. Ama kendilerini bekleyen tehlikenin farkında değildiler. Çünkü günlerdir balık bekleyen balıkçılar yine sandallarıyla balık için nöbetedir.

“O, Kayalıkoy'un acımasız balıkçılarından. Yerinde dinamit kullanmaktan çekinmezdi. Şimdi de öyle yaptı. Deniz bir anda karıştı, allak bullak oldu. Araştırma Kurulu'nu oluşturan levrekler neye uğradıklarını bilemediler. Kimi öldü, kimi de bayıldı. Patlamanın etkisiyle etrafa saçılmışlardı. Bir bölümü de sahile vurmıştu.” (BK, 2011:113)

4.2.6.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 32'de verilmiştir.

Grafik 32: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 32 incelendiğinde bu kategoride 3 iletinin yer aldığı görülmektedir. Bunlar aşağıda verilmiştir.

U3. Vatanı Sevmek

1- Yeni yurtlarıyla yunus tehdidiyle karşılaşan levreklerin huzuru kaçır. Buna bir çözüm yolu bulmak gerektir. Prens, Kayalıkoy'un durumunu öğrenmeyi teklif eder. Çünkü onun için de tekrar oraya dönmek umudu vardır:

"... Gelen haberlere göre, Kayalıkoy'da bu yılda çalışmalar varmış. Çalışmalar belki olumlu sonuç vermiş ve Kayalıkoy, yaşanılır duruma gelmiştir. Böyle olmasını çok isterim! Çünkü ne de olsa orası bizim vatanımız!

Prens çok içten konuşuyordu. Çünkü Kayalıkoy'u seviyordu, tüm levrekler gibi içinde oraya dönmek, tekrar orada yaşamak için öylesine büyük, öylesine engin bir istek taşıyordu ki anlatılamaz.

Kral, sevgi dolu, fakat sert bakışlı gözlerini bir an oğlunun gözlerine dikerek:

-Anlıyorum seni oğlum, yanıtını verdi, aynı isteği ben de taşıyorum. Sanırım, tümümüz taşıyoruz... Orası bizim vatanımız çünkü!" (BK, 2011:106)

2- Levrekler Kayalıkoy'un 5-6 kilometre doğusunda bir yeri kendilerine yurt edinirler. Burada kirli deniz suyu ve dinamit kullanan acımasız balıkçılar yoktur:

"Ama ne de olsa eski vatanlarına bir özlem duyuyorlardı. Her şeye karşın Kayalıkoy'un kayaları bir başkaydı. (BK, 2011:101) Bir başkaydı suların bu kayalarda açtığı oyuklar... O oyuklar ki, denizin altındaki yeşilin en güzelini taşırlardı. O oyuklar ki aralarında denizin en güzel, en lezzetli hayvancıkları dolaşır, oynaşır..."

Kim bilir, belki de vatanları olduğu için böyle düşünüyorlardı.

Hani Kayalıkoy'un insanlarına bile özlem duyuyorlardı. Aralarında, son zamanlarda dinamit kullanan, bilerek ya da bilmeyerek soylarını kurutmaya bile kalkışan kişiler çıkmasına karşın." (BK, 2011:102)

U5. Ulusal Duygular Taşımak

İleti levrek sürüsü üzerinden dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- Göç sırasında levrek sürüsü yunusların saldırısına uğramak üzeredir. Karar verilir.

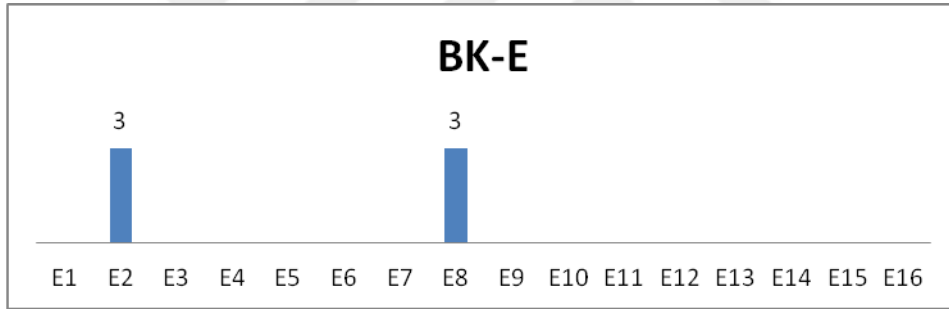
“-Kaçacağız! Son hızla kaçıp kurtulacağız! Tek çare bu! Ne var ki, kaçmamızı kolaylaştırıcı bir savaşçı ekibe gereksinmemiz var! Derhal ekip kurulsun ve yunuslarla savaşa girişin!..”

En kısa zaman içinde ekip kurulur. Ekip gönüllülerden oluşmaktadır. Bunlar toplumları yaşasın diye ölümü göze alan balıklardır. Sayıları da çoktur. Ama hepsi değil, yeteri kadarı, savaş ekibine alınır. (BK, 2011:70)

4.2.6.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 33’te verilmiştir.

Grafik 33: “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 33 incelendiğinde bu kategoride 2 iletinin üçer kez yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bu iletilere örnekler verilmiştir.

E2. Merhametli Olmak

1- Uygur günlerdir balık tutamıyordur. Kayalıkoy’a balık geldiğinde balıkçının biri dinamit kullanır. Uygur bu duruma çok üzülür. Adama, balık bir daha dönmezse bunun sorumlusunun kendi olduğunu, muhtarın yerinde olsa elindeki tüm balıkları alarak yoksullara dağıtacağını söyler.

“Bunu derken gözü, bulunduğu kayanın dibinde hafif hafif kıpırdayan, dalgaların etkisiyle yalpalayan bir bağla takıldı. 40-45 santimetre boyunda bir levrekti bu. Ölü ya da baygındı. Acıdı durumuna. Kayanın biraz aşağılarına

inerek uzandı, (BK, 2011:114) levreği eline aldı. Baygındı, ama canlıydı. Elleri arasında hafif hafif oynuyordu.

Uygar, bir an bile duraklamadan onu denize, gücünün yettiğince uzaklara fırlattı.

Ailece parasal yönden güç durumda olduklarını, günlerdir, haftalardır yarı aç yarı tok yaşadıklarını, bu balıkla midelerine güzel bir ziyafet çekebileceklerini düşünmedi bile...” (BK, 2011:114)

E8. Adaletli Olmak

1- Kral, oğlunun kandırarak aldattığı Uygar’ın İnceleme Kurulu ile Kayalikkoy’a giden ve dinamit saldırısında yararlanarak kıyıya vuran oğluna eline alarak tekrar denize atan kişi olduğunu öğrenir yani Uygar Prenses Levrek’in hayatını da kurtarmıştır. Kral duydukları karşısında çileden çıkar ve Yargıçlar Kuruluna şöyle der:

“-Oğlum, bir prens olabilir, tahtının varisi olabilir! Ama bu, işlediği suçtan ötürü yiyeceği cezayı hafifletmez! Az önce de söylediğim gibi, oğlumun “Ben büyülü bir balığım” diye aldattığı kişi, aynı zamanda, onu daha önce ölümden kurtaran, (BK, 2011:153) yakalandığı halde acıyıp salıveren, yaşamını bağışlayan kişi!.. Oğlum hakkında kararınızı verirken, bunu da dikkate almanızı rica ediyorum!

Kral bu sözleriyle biraz daha ilgi topladı. Bu ne biçim babaydı böyle?

Oğlunun aleyhinde de olsa, konuşmaktan çekinmiyordu. Ama bir toplumun başında bulunan, onu yöneten biri kişinin de böyle olması olağandı. Doğru, dürüst, yasaların yanında... (BK, 2011:154)

4.2.7. “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

“Çocuk Cumhuriyeti” adlı eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

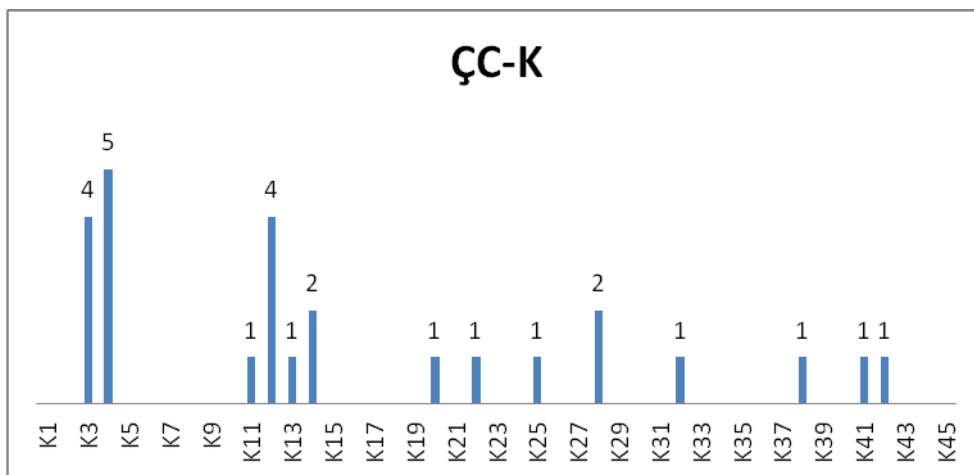
Kategori	f	% ÇÇ	%Toplam
K	37	52,11%	4,77%
T	10	14,08%	1,29%
Ç	6	8,45%	0,77%
U	4	5,63%	0,52%
E	14	19,72%	1,80%
Toplam	71	100,00%	9,15%

Tablo 18 incelendiğinde Çocuk Cumhuriyeti adlı eserde tespit edilen 71 iletinin 37’sinin K kategorisine ait olduğu görülmektedir. En fazla ileti sıklığına sahip olan K kategorisini, E ve T kategorileri takip etmektedir. Eserin tamamında tespit edilen 71 ileti tüm eserlerde yer alan iletilerin % 9,15’ini oluşturmaktadır.

4.2.7.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 34’te verilmiştir.

Grafik 34: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 34’e göre bu kategoride en fazla sıklığa sahip ileti “Okumayı sevmek” iletidir.

K4. Okumayı Sevmek

1- İbrahim Örs'ün eserlerinde yer alan ana kahramanların büyük çoğunluğunda olduğu gibi Hakan da okumayı seven, araştırmacı bir kişiliktir.

“Hakan Dağ, Orta Anadolu illerinden birinde oturuyordu. Orta halli bir ailenin oğluydu. Üç kardeştten en büyüğüydü. Çalışkan, zeki bir öğrenciydi; yaşına göre genel kültürü oldukça ileriye. Bunu okuduğu kitaplara, gazetelere, anne-babasının ilgisine ve öğretmenine borçluydu.

İlkokulu birincilikle bitirmişti. Bundan kıvanç duyuyordu.” (ÇC, 1980:7)

2- Hakan ilkokulu birincilikle bitirmenin ödülü olarak babasından kitap ister.

“Hakan, sevinçli haberi babasına ulaştırdığı zaman, ondan:

- Oğlum, sen ödüllerin en büyüğüne layıksın. İsterdim ki...

Böyle dedikten sonra babası susmuş, tümcesini tamamlayacak sözcükler aramaya başlamıştı. Hakan akıllı, zeki, cin gibi bir çocuktü. Babasının söylemek istediğini anlayıvermişti hemen. Onu güç durumda bırakmamak için birden atılmış,

- Babacığım, demişti, ben senden bir şey istemiyorum ki... Ama mademki bir ödül vermek istiyorsun, bir kitap al, yetişir.” (ÇC, 1980:9)

K49. Girişimci Olmak

Hakan ve arkadaşları Birleşmiş Milletlere bir başvuru yazısı yazarlar. Bu yazı onların girişimci yanlarını göstermektedir. İleti, Hakan ve arkadaşlarının mektubu üzerinden dolaylı olarak şöyle aktarılmıştır:

1- *“Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine,*

Genel Kurulunuz, 1956'da yayımladığı Çocuk Hakları Bildirisi ile çocuklara verdiği önem ve değerini en güzel örneğini ortaya koydu. Bundan 20 yıl sonra aldığı bir kararla 1979 yılını Uluslararası Çocuk Yılı olarak kabul etmekle de yine bu konuda, dünya çocuklarının sevinçle, kıvançla karşıladıkları bir davranışı, küçüklerden esirgemedi. Size nasıl teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz.

Biz üç arkadaş olarak, üç Türk çocuğu olarak 1979 Çocuk Yılı'nda, dilediğiniz bir yerde, bir Çocuk Cumhuriyeti kurulmasını öneriyoruz. Bir yıl süreli olacak bu cumhuriyette, tüm dünya çocuklarının temsile edilmesi ve yönetimin yalnızca çocuklar tarafından yürütülmesi doğaldır. Amacımız, dünya çocukları

olarak, varlığımızı, sesimizi duyurmaktır. Çocuk yılı içinde kurulacak bu Çocuk Cumhuriyeti'nin, Çocuk Yılı'nı amacına daha da yaklaştıracığına inanıyoruz.

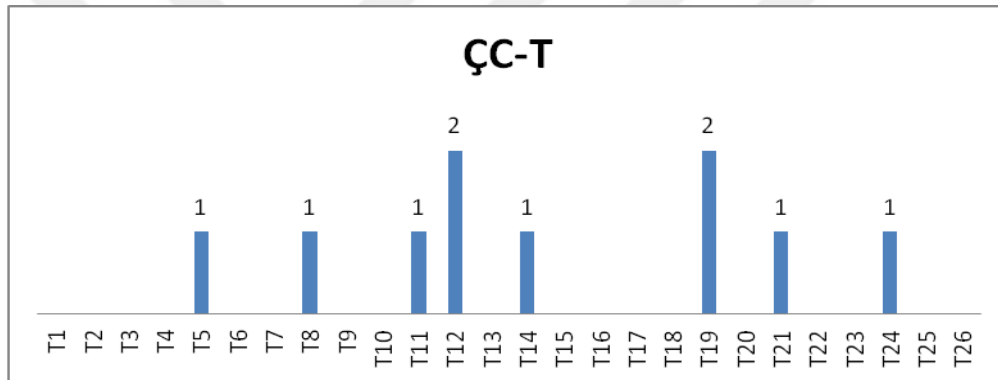
Önerimizi ilke olarak kabul ettiğiniz takdirde, size, bu konudaki düşüncelerimizi ayrıntılı olarak bildirmeye hazırız.

Şimdiden teşekkür ederiz. Saygılarımızla.” (ÇC, 1980:40)

4.2.7.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 35'te verilmiştir.

Grafik 35: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 35'e göre bu kategoride en fazla sıklığa sahip iletiler “Hediyeleşmek” ve “Alçak gönüllü olmak” iletileridir. İletilere örnekler aşağıda verilmiştir:

T12. Hediyeleşmek

1-Yeni yıl kutlamasında BM Genel Sekreteri Noel Baba kılığında çocuklara hediye dağıtmaktadır.

“Her masaya:

-Yeni yılınız kutlu olsun!... Diye sokuluyor ve heybesinden çıkardığı armağanları saçıyordu. Neler çıkmıyordu heybeden. Ufaklı büyüklü toplar, balonlar, çeşitli oyuncaklar, biblolar, kolyeler...” (ÇC, 1980:154)

2- Adadaki çocuklar da birbirlerine kendilerine göre hediyeler verir. Bu durum adada kaynaşmayı daha da artırır.

“Hemen her çocuk birbirine bir armağan verdi. Verecek nesi varsa, gönlünden ne koparsa. Plastik oyuncak, incik boncuk, kâğıt bayrak, kent ve ülke amblemleri, kolye, kemer, kalem, kitap, defter gibi...” (ÇC, 1980:155)

T19. Alçak Gönüllü Olmak

1- Hakan, okulu birincilikle bitirir. Babasının maddi durumu ona büyük bir hediye almaya yetmez. Hakan bu durumun farkındadır. Babasının güç duruma düşmesini istemez. Babasından sadece bir kitap almasını ister:

“Hakan, sevinçli haberi babasına ulaştırdığı zaman, ondan:

- Oğlum, sen ödüllerin en büyüğüne layıksın. İsterdim ki...

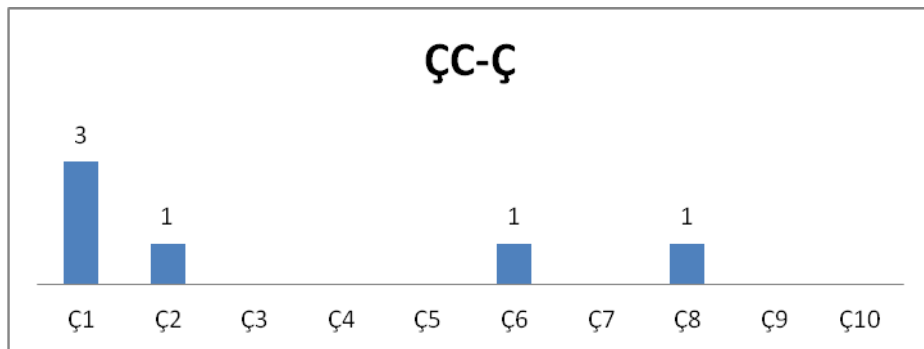
Böyle dedikten sonra babası susmuş, tümcesini tamamlayacak sözcükler aramaya başlamıştı. Hakan akıllı, zeki, cin gibi bir çocuktur. Babasının söylemek istediğini anlayıvermişti hemen. Onu güç durumda bırakmamak için birden atılmış,

- Babacığım, demişti, ben senden bir şey istemiyorum ki... Ama mademki bir ödül vermek istiyorsun, bir kitap al, yetişir.” (ÇC, 1980:9)

4.2.7.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 36’da verilmiştir.

Grafik 36: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Hayvanları sevmek ve korumak” olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

1- Hayvanlar yazarın eserinde sıkça yer almaktadır. Hatta hayvanlar, kimi zaman olayın gidişatında da önemli rol oynarlar. Bu eserde de Burcu, adaya kedisi Tonton'u getirmiştir:

“Hayvanları çok severdi Burcu. Bir kedisi vardı. Yavruluktan henüz kurtulmamış, beş aylık bir kedi. Beyaz-siyah renkli. Bir gözü siyah, öteki gözü ise mavi. Ankara kedisiymiş. Adı Tonton. Onu da getirmişti çocuk adasına gelirken.”(ÇC, 1980:117)

2-Çocuk Cumhuriyeti'nin kurulduğu yerde sokak adlarına hayvan adları verilmiştir:

“Her sokağın bir adı vardı. Genellikle hayvan adını taşıyorlardı. Sincap Sokağı, Miki Fare Sokağı, Karınca Sokağı, Arı sokağı, Kırlangıç Sokağı, Kirpi Sokağı gibi...” (ÇC, 1980:130)

3- Çocuk Adası'nda kurulan bakanlıklardan biri de Hayvan Bakanlığı'dır. Çocuk Adası'nda bu adla bir bakanlığın kurulması hayvanlara verilen önemin bir göstergesidir.

“Hayvan Bakanlığı”

Çocukların, ülkelerinden getirdikleri kedi, köpek gibi hayvanlar için özel kulübeler yapılacak, bunlara özgü- gerekirse- özel yiyecekler hazırlanacaktı. Hayvanlara asla kötü işlemler yapılmayacak, onlara eziyet edenler ağır cezalara çarptırılacaktı.”(ÇC, 1980:213)

Ç2. Ağaçları sevmek ve korumak

1- Çocuk Adası'nda kurulan Hayvan Bakanlığının görevlerinden biri de adada yer alan ormanları korumaktır:

“Çocuk Adası'nın doğu kesimindeki orman korunacak, buradaki ağaçların kesilmesi şöyle dursun, dallarının bile kırılması suç sayılacaktı.” (ÇC, 1980:214)

Ç6. Çevrenin Özelliklerini Tanımak

1-Çocuk Cumhuriyeti'nin kurulması kararlaştırılan yer Pasifik Okyanusu'nda tropikal bölgede yer alan bir adadır:

“ Çocuk adası yeşil, ormanlık bir adaydı. Şimdiye dek buraya insan ayağının basmadığı, belki söylenemezdi. Ne var ki basmış olanlar da, yerleşmek gereğini duymamışlardı nedense. Balta girmemiş ormanlarında, çamdan palmyeye dek her türlü araç vardı. Ormanları her tür hayvanın beşiği idi. Maymundan sansarına kadar. Ancak aslan, kaplan, kurt gibi yabanıl hayvanlara rastlanmamıştı ilk gözlemlerde. Kuşlar mı? onlardan bol ne vardı ki... Sakasından bülbülüne, kargasından muhabbet kuşuna dek her türü vardı burada. Avcılar tarafından vurulma tehlikesinden uzak, büyük bir rahatlık ve özgürlük içinde cıvıldaşıyor, ötüşüyor, uçuşuyor, daldan dala konuyorlardı.” (ÇC, 1980:106)

Ç8. Çevreyi Temiz Tutmak

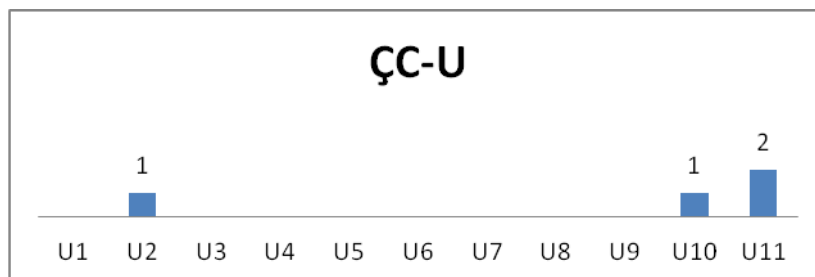
Çocuk Adası'nda belediye ve bakanlıklar arasında görev dağılımı yapılır. Bunlarla ilgili kararlar alınır:

“ Ada temiz tutulacak, çevre kirliliğine yol açıcı her türlü davranıştan kaçınılacaktı. Denize, yerlere asla çöp atılmayacak, bu konuda çocuklardan kurulu bir ekip koruyuculuk görevini üstlenecekti.” (ÇC, 1980:213)

4.2.7.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 37'de verilmiştir.

Grafik 37: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 37 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Ulusal kültür ürünlerini tanımak” iletisi olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

U2. Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

Çocuk Cumhuriyeti’nde Türkiye’yi temsil eden çocuklar Türk müziğini ve folklorunu tanıtmaktadırlar:

“Türk çocukları, Burcu’nun önderliğiyle <<Harmandalı>> yı oynamaya koyuldular.<<Harmandalı>> nın güftesini- elbette bestesini- birlikte söyleyerek:

Harmandalı efem bakıyor hey hey

Bileğinden kanlar akıyor vay vay

Gümüş bilezikli mavzerin vay vay

Namlusundan şimşek çakıyor vay vay

Efeme bir cepken yaraşır hey hey

Korku nedir bilmez dolaşır vay vay

Bütün kızanların önünde vay vay

Elinde yatağan savaşır vay vay (ÇC, 1980:150)

U10. Ulusal Günlere Önem Vermek

1- *“- Sayın baylar, diye başladı söze. Bizler Türkiye olarak, çocuk için her yıl bayram düzenleyen dünyada ilk ve tek ülkeyiz. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin kurulduğu ve egemenliğin kayıtsız şartsız ulusa verildiği gün olan 23 Nisan gününü Çocuk Bayramı olarak kutlarız her yıl. Bu, Türk ulusu olarak çocuğa verdiğimiz önemin en belirgin örneğidir.” (ÇC, 1980:87)*

U11. Bayrağı Sevmek

Çocuk Cumhuriyeti’nde çeşitli ülkelerden gelen her çocuk elinde ülkesinin bayrağını bulundurmakta böylelikle nereden katıldıkları belli olmaktadır. Bayrak bir nevi kimlik rolü üstlenmektedir. İleti dolaylı olarak şöyle aktarılmaktadır:

1- *“Hava çok güzeldi. Güneş ıslı ıslıdı. Hafif hafif esen rüzgâr, Hakan’ın elindeki Türk bayrağını dalgalandırıyor.” (ÇC, 1980:118)*

2- “Hakan’ın elinde Türk bayrağı, Burcu’nun elinde de kedisi Tonton kalmıştı. Bunları ne yapacaklar, nereye koyacaklardı? Hakan, bir an bayrağı katlayıp dolaba koymayı düşündü. Sonra bundan vazgeçti. Ayyıldızlı bayrağı gönderiden çıkarıp, kalacağı yatağın başucundan aşağı sarkıttı. Üst ranzadan aşağıya kadar uzanan bayrak, doğrusu çok güzel, çok alımlıydı.

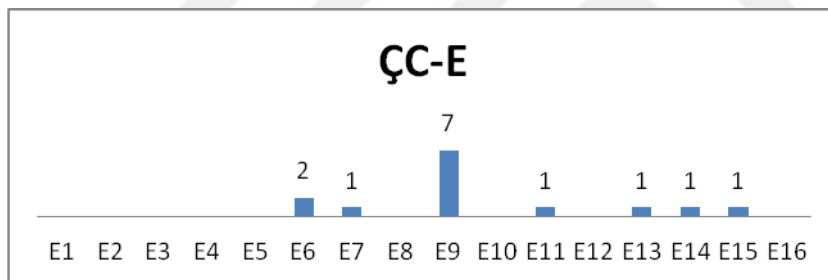
Burcu, Korkut, Duman ve öteki Türk çocukları bu davranışından ötürü Hakan’ı alkışladılar.” (ÇC, 1980:126)

4.2.7.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Yazar İbrahim Örs bu eserin başında şu ifadeyi kullanarak eserini tüm dünya çocuklarına atfetmiştir.

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 38’de verilmiştir.

Grafik 38: “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 38 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Demokrasiyi savunmak” ileti olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir:

“ Bu yapıtımı, Dünya Çocuk Yılı’nın ardından tüm dünya çocuklarına adıyorum” (ÇC, 1980:6)

E7. Duyarlı Olmak

Yazar eserin henüz başında bu eseri tüm dünya çocuklarına adadığını belirterek bu konudaki duyarlılığını okuyucuya aktarmıştır:

“ Bu yapıtımı, Dünya Çocuk Yılı’nın ardından tüm dünya çocuklarına adıyorum” (ÇC, 1980:6)

1-Hakan'ın son zamanlarda çocuk ve çocukları ile ilgili sürekli araştırma yapması anne ve babasını ona karşı anne-babalık görevlerini iyi yapamadıkları düşüncesine iter. Bu durum karşısında Hakan'ın verdiği cevap, onun bu konudaki evrensel düşüncesini ortaya koymaktadır:

"...- Yok diye içini çekti, sizden hiçbir yakınmam yok. Sizler, dünyanın en iyi ana- babasısınız. Keşke, tüm ana- babalar sizler gibi olsalar. Ama şunu bilmenizi istiyorum, benim sorunum kişisel değil. Tüm Türkiye çocuklarının sorunu... Tüm dünya çocuklarının sorunu..."

Duyarlı bir çocuktü Hakan." (ÇC, 1980:25)

E9. Demokrasiyi Savunmak

1-Çocuk Cumhuriyeti adlı eserde en çok vurgulan iletilerden biri "demokrasidir." Çocuklar tarafından yönetilen bu adada bütün kararlar demokratik ilkeler gözetilerek alınmaktadır. İleti dolaylı olarak şöyle aktarılmaktadır:

"- Arkadaşlar, sevgili dünya çocukları! Benim bu konuda bir önerim var. Sanırım, bu önerim sizlerin de isteklerinizi dile getirecek: Bütünüyle demokratik yöntemlerle aramızdan bir parlamento seçelim. Parlamento bir başkan seçsin. Seçilen başkan, hem cumhurbaşkanı, hem de başbakan yetkisine sahip olsun. Bu başkan da birlikte çalışacağı arkadaşlarını seçsin. Yani bakanlarını. Bakanlar da yardımcılarını seçsinler. Böylece yönetim ve egemenlik bize geçsin. Burada, büyükler değil, bizler söz sahibi olalım. Ne dersiniz arkadaşlar? Kendi kendinizi yönetmek istemez misiniz?"

Çocuklar:

-İsteriz! Diye bağırdılar hep bir ağızdan.

- Bu adaya, bu Çocuk Adası 'na sizler egemen olmak istemez misiniz?

- İsteriz

- Çocuk Cumhuriyeti 'nde yalnızca çocukların sesi duyulsun, çocukların sözü geçsin istemez misiniz?

-İsteriz!" (ÇC, 1980:164)

4.2.8. “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

“Büyük Tutku” adlı eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

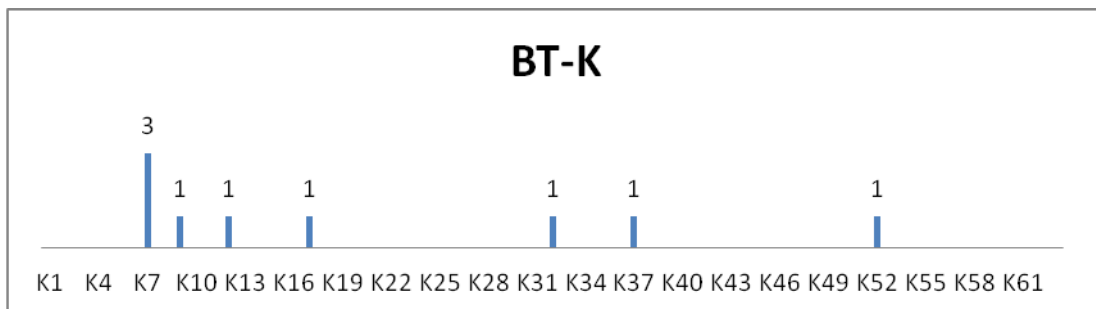
Kategori	f	% BT	%Toplam
K	9	20,45%	1,16%
T	14	31,82%	1,80%
Ç	13	29,55%	1,68%
U	3	6,82%	0,39%
E	5	11,36%	0,64%
Toplam	44	100,00%	5,67%

Tablo 19 incelendiğinde “Büyük Tutku” adlı eserde en fazla sıklığı sahip ileti kategorisinin 14 ileti ile toplumsal gelişimi destekleyen iletiler olduğu, bu kategoriyi 13 ileti ile çevre bilincinin gelişimini destekleyen ileti kategorisinin takip ettiği görülmektedir. Eserde yer alan 44 ileti tüm eserlerde bulunan iletilerin %5,67’sini oluşturmaktadır.

4.2.8.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 39’da verilmiştir.

Grafik 39: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 39 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Okulu sevmek” iletisi olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

K7. Okulu Sevmek

Eserin ana kahramanı Gülfem’in en büyük tutkusu okuldur. Eserin başından sonuna kadar Gülfem’in, annesinin rahatsızlığı sebebiyle yarın kalan eğitimine dönmesi anlatılmaktadır:

1- *“Tatil bitiyordu. Bir hafta sonra okul başlayacaktı. O denli sevinçliydim ki... Hayır hayır, ev işlerinden, tarla işlerinden, çocuk bakımından bıktığım usandıığım için değil de, gerçekten okulu, okumayı sevdiğim için.” (BT,1982:49)*

2- *“Peki ben okula gitmeyecek miydim? Zeynep ve öteki sınıf arkadaşlarım gibi okulu bitiremeyecek miydim? Bak Nilay da Mezun olmuştu. Hadi bir yılı yakmıştım, bu özveriye göstermişim. Ama bu yıl gitmeliydim okula. Kesinlikle gitmeliydim. Hem, annem babam, öğretmenim, muhtar Emin Efendi, bana bu konuda söz vermemişler miydi? Sözlerinde durmalıydılar.” (BT,1982:166)*

K9. Umutlu Olmak

Gülfem bir gün mutlaka ayrı kaldığı okuluna döneceğine inanmaktadır. Zaman bu umudu zayıflasa da asla yok olmaz. Yazar bu yolla zorluklar karşısında umutsuzluğa kapılmama yönünde iletisini aktarır:

1- *“-Geçer, diyordum.*

-Geçer, diyorduk.

<<Geçer>> diyordum ya, hani bu, onu biraz da avutmak içindi. İçimde öyle bir duygu vardı ki, annem hep böyle kalacakmış gibi geliyordu bana. Bakın hastaneden ikinci kez döneli, yani alçılardan kurtulalı altı ay olmuştu. Altı ay bu... Küçümsenecek bir zaman mı? (BT,1982:165) Az bir zaman mı? Ama gelin görün ki

Annemde pek bir gelişme yoktu. Olacağı da benzemiyordu.

Belki kötümserlikti benimki de. Kötümserliğin de bu kadarı olmazdı.

Tüm gönlümce yanılmamı diliyordum. Ne ki yanılmamıştım: Kış geçti, yaz geçti. Okullar açıldı. Annem hâlâ koltuk değneğinden kurtulamadı.
“(BT,1982:166)

K12. Başarılı Olmak

“Büyük Tutku” adlı eserin kahramanı Gülfem, başarılı bir öğrencidir. Yazar onun bu yönünü doğrudan iletmektedir:

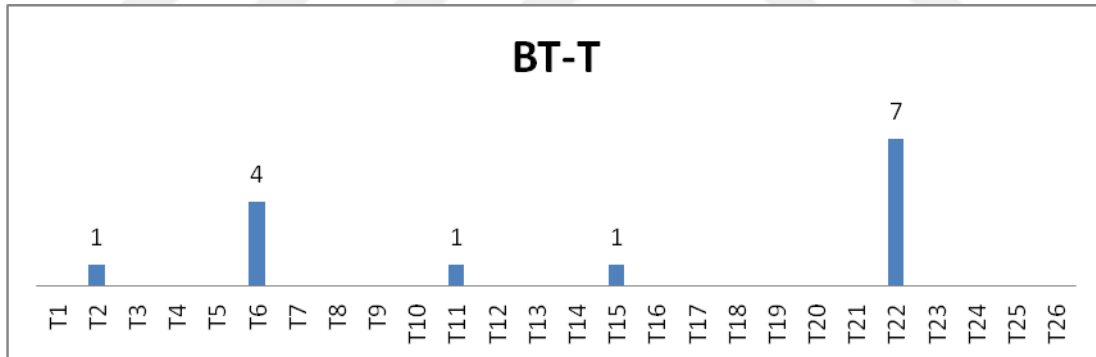
1-

“...Önceki yıllar gibi bu yıl da, sınıfı ‘pekiyi’ ile geçen öğrenciler arasında ben de vardım. Hatta Zehra Öğretmen’in sözlerine bakılırsa, sınıfın en başarılı öğrencisiydim.”

4.2.8.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 40’ta verilmiştir.

Grafik 40: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 40 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Toplumun sosyal yaşamını tanımak” ileti olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

T22. Toplumun Sosyal Yaşamını Tanımak

Yazar Gülfem’in yaşadığı yerin sosyal ve kültürel yaşamı hakkında iletiler vermiştir. Bu iletiler Gülfem’in gözünden aktarılmakta toplumun aksak yönünü oluşturanlar dolaylı yoldan eleştirilmektedir. “Büyük Tutku” adlı eserde toplumun yaşamına yönelik iletiler şu şekildedir:

1-*Gülfem'in yaşadığı yerlerde çocuklar, 7-8 yaşlarına gelince çocukluğunu bir yana bırakıp çalışmalıdır. Kimisi anne babasına yardım ederken, kimisi evde küçük kardeşlerine bakmakla yükümlüdür. (BT,1982:9)*

Gülfem ise daha büyüktür ve yaşından da büyük göstermektedir. Bu yüzden Gülfem'den yapabildiklerinin daha fazlasını beklenmektedir. (BT,1982:10)

2-*“Köyümüzün halkı çalışkandır, yanı sıra da savaşımıdır. Çevredeki öteki köylüler gibi Zigana köylüleri de zorunludur buna. Bu nitelikleri, doğanın özelliğine koşut olarak gelişmiş denilebilir ki en doruk noktaya ulaşmıştır. En küçüğünden en büyüğüne değin tüm Ziganalılar, kentlilerin – hatta Ziganalılar dışındaki köylerin bile- yürümekte güçlük çektikleri dik tarlalar da çalışmak, hayvan otlatmakta ustadırlar. Ne var ki öyle topraklar vardır ki oralarda ekim biçim işlerini yürütmek, gerçekten tehlikelidir, çok tehlikelidir.” (BT,1982:12)*

3-*“...On iki-on üç yaşlarında bir kız çocuğuna ise, köyümüzde 'Büyük' gözüyle bakılır, ondan çocuk bakımından tarla işlerine, hayvan güdümüne değin her şey beklenirdi.” (BT,1982:14)*

T6. Eğitim Sorunlarını Gidermek

İbrahim Örs'ün eserlerinde sıkça yer verdiği konulardan biri de eğitim alanında karşılaşılan sorunlardır. Yazar, eserlerini oluşturduğu dönemde toplumda eğitim alanında karşılaşılan sorunları eserlerinde işlemiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Okul yokluğu, öğretmen eksikliği, araç gereç eksikliği, kız çocuklarını okula göndermeme vb. Yazar eserlerinde bu sorunları kahramanlar aracılığıyla çözüme kavuşturmak isterken kimi zaman da sorunu ve etkilerini olduğu gibi kahraman aracılığıyla okuyucuya iletmektedir.

1-

“Bir şey mi var Gülfem? Diye sordu yavaşçacık.

İçimi çekerek yanıtladım onu:

-Biliyorsunuz öğretmenim, köyümüzde ortaokul yok. Yakınıımızdaki köylerde de yok. Ortaokul öğrenimimi yapmak için kente ya da ilçeye gitmek gerek. Bu benim için olanaksız. Lise de öyle. Aslında çok istiyorum okumayı öğretmenim.” (BT,1982:8)

T15. Konuksever Olmak

Konuksever olmak Türk toplumunun önemli bir özelliğidir. Öyle ki Anadolu’da evin bir odası “Misafir Odası” olarak adlandırılmış, köylerde köye gelen misafirler için odalar yapılmıştır. Toplumun bu özelliği “Büyük Tutku” adlı eserde şöyle iletilmektedir:

1-Karayoluna çığ düşmüştür. Yol kapalıdır ve kısa sürede açılacak gibi değildir. Birçok otobüs içindeki yolcularla birlikte mahsur kalmıştır. Köylüler ellerinde kazma kürek yardıma koşarlar.

“Muhtar:

-Durun, diye seslendi. Daha önce yapılacak bir işimiz var. Anladığıma göre yol kolay kolay açılmayacak. Çünkü çığ büyük, çok büyük. O halde otobüs yolcularını rahat ettirmek gerek önce. Onları burada soğukla baş başa bırakamayız. Tanrı korusun, donarlar sonra.

Kalabalıktan sesler yükseldi:

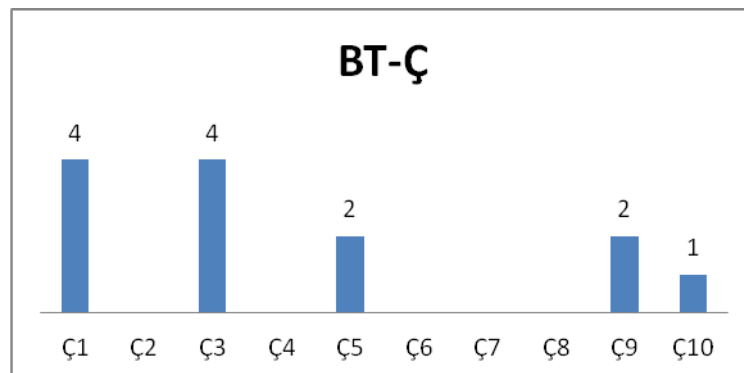
-Peki, ne yapalım muhtar?

-Ne yapalım var mı? Onları konuk etmemiz gerek. Okulda, kahvehanede, jandarma karakolunda, camide, evlerimizde. Ziganalılar olarak konukseverliliğimizi göstermeliyiz. Onlara. Tamam mı?” (BT,1982:47)

4.2.8.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 41’de verilmiştir.

Grafik 41: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 4 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletilerin “Hayvanları sevmek ve korumak” ve “Mekânları tanımak” iletileri olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

Ç1.Hayvanları Sevmek ve Korumak

Yazarın eserlerinde sıkça yer verdiği konulardan biri de hayvanlardır. Eserlerinin büyük çoğunluğunda kahramanların bir hayvan dostu vardır. Kahramanlar onlarla dostane ilişkiler kurar. Büyük Tutku adlı eserde hayvan ve hayvan sevgisine yönelik iletiler dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- *“Boş zamanlarımda Haydut’u yanıma çağırır, onu kollarımla boynundan sarar, bükülmüş kulaklarına doğru fisıltı biçiminde seslenirdim.” (BT,1982:24)*

2- *“... Haydutçuğum benim... Gerçi bir hayvansın ama mutlusun... Bağlı değilsin...*

Özgürsün... Dilediğin gibi koşuyor, oynayabiliyorsun... Ama ben öyle değilim... Kimse çocuk olduğumu kabullenmiyor... Beni büyük sanıyor... (BT,1982:24) Benden yapabildiğimden çoğunu bekliyor... Oynamaya zamanım yok... Oysa her şeyden önce çocuğum ben...

Oynamak benim de hakkım... Öyle değil mi?

Haydut ağzının içine nasıl sığdırdığına hayret ettiğim kocaman dilini uzatarak, kuyruğunu sallayarak beni dinlemeye çalışır, hani anlamış gibi de havlamaktan öte birtakım sesler çıkarıp başını sağa sola döndürürdü. Beni anlarsa da, anlamasa da onun bu tür davranışı, boşalmama, avunmama yeterdi bile.(BT,1982:25)

3- *Gülfem’in annesi birdenbire ortadan kaybolur. Kimse ne yapacağını bilemez.*

Evin köpeği Haydut tavırlarıyla bir şeyler anlatmaya çalışmaktadır.

“Bir ara köpeğimiz Haydut’un olağanüstü bağırırları ve davranışları dikkatimi çekti.

-Baba, dedim, galiba Haydut bir şeyler söylemek istiyor bize.

Haydut, yanıma dek geliyor, havlıyor, havlıyor, sonra beş-on metre kadar koşuyor, başını çevirip bize doğru bakıyor ve bu davranışını tekrarlayıp (BT,1982:52) duruyordu. Babam köpeğin davranışlarını inceldikten sonra:

-Haklısın Gülfem, dedi. Kendisini izlememizi istiyordu haydut.” (BT,1982:53)

4-“ (Haydut Gülfem’i kurdun saldırısından kurtarmıştır)

...

-Nereye? Diye sordu annem ve babam.

-Haydut’a teşekkür etmeye, dedim.

Kapıyı açtım. Dışarıdaki soğuğu duymadım bile.

-Haydut!... Diye seslendim. (BT,1982:163)

Yalnızca bir kez seslenişim, onun bulunduğu yerden koşup karları savura savura yanıma gelmesine yetti bile. Ön ayaklarıyla vücudumu sarmaya, kocaman diliyle yüzümü yalamaya çalışıyor, habire kuyruğunu sallıyordu.

Başını iki yanından tutup tüylü yanaklarından öptüm. Öptüm de:

-Sağ ol Haydut, dedim, bu iyiliğini hiç unutmayacağım.

Ve kendisine kocaman bir kemik parçası verdim. Fazlasıyla hak etmişti bunu.

O günden sonra Haydut’u daha çok sevdim. “(BT,1982:164)

Ç3. Mekânları Tanımak

İbrahim Örs’ ün eserlerinde olayların geçtiği mekânlar canlı bir şekilde betimlenmiştir. İletiler dolaylı olarak şu şekilde aktarılmaktadır:

1-“Evimiz, ağaçlarla kaplı bir tepenin yamacında, küçük bir düzlükte kuruluydu.

Tek katlı ve ahşaptı. Duvarlar içten ve dıştan, kireç ve toprak karışımı bir harçla sıvanmıştı. Beş bölümdü evimizin içi: üç oda, bir sofa, bir de mutfak. Odalardan birinde annemle babam, (BT,1982:25), ikincisinde babaannem,

üçüncüsünde de ben ve kardeşlerim yatardık. Yalnızca annemlerin odasında karyola, dolap, sandalye gibi birkaç eşya vardı. Öteki odalarsa çıplak sayılırdı. Kilimler, postlar, yastıklar ve bir de yere serilen yataklar.

...

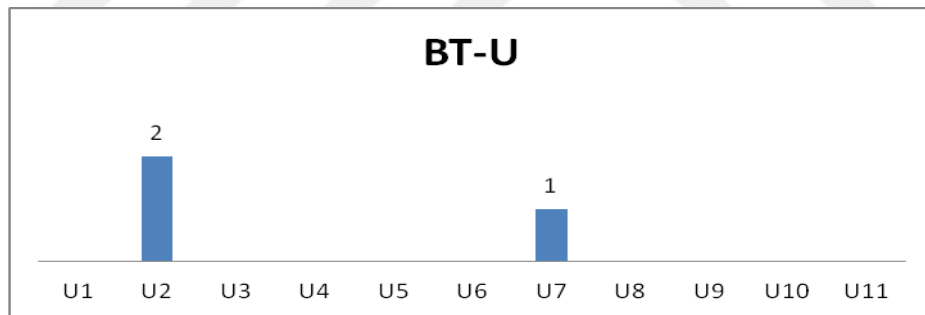
Evin iki kapısı vardı. Ön ve arka kapılar. Ön kapı, evimizin önündeki düzlüğe, arka kapıysa asmalığa açılırdı. Eve giriş ve çıkışlarda, daha çok ön kapıyı kullanırdık. Asmalık, genellikle ev halkının, yaz aylarında – gündüzleri ve akşamları (BT,1982:26) oturduğu, yemeğini yediği, dinlendiği yerd. Ön kapıdan uzanan patika komşumuz Nigar Teyze'nin evlerine kadar düze gider...

Evimize bitişik bir ahırımız, bir de kümesimiz vardı... “(BT,1982:27)

4.2.8.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 42’de verilmiştir.

Grafik 42: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 42 incelendiğinde bu kategoride 3 iletinin olduğu görülmektedir.

Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

U2.Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

Halk türküsü eserde doğrudan şu şekilde yer almaktadır:

1-“... Bir yandan da türkü tutturmuştu. Yanık bir türkü:

Esti Zigana Dağı

Eridi yürek yağı

Yol vermez ki geçeyim

Neyleyim böyle dağı

*Ey Zigana Zigana
Ektim sana lahana
Benim gönlüm dost ister
Lahanası bahana. ” (BT,1982:234)*

2- Bir halk masalı kahramanın aracılığıyla dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

“...kırmadım onları başladım masala. ‘ Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Deve tellal iken, horoz imam iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken... ’ diye bir tekerlemeden sonra sürdürdüm:

-...Bir Keloğlan varmış. Çok yoksulmuş. Annesiyle birlikte yaşarmış. Bir gün yoksulluk canına tak demiş. Annesinden izin alarak zengin olmak için düşmüş yollara. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, sonra yorulunca ‘Of’ diyerek bir çeşmenin başına oturmuş. Çeşmenin yalağından ihtiyar bir adam çıkmış.’ Dile benden ne dilersen’ demiş. Keloğlan durumu anlatmış. Yaşlı adam ‘Al şu değirmeni, sıkışık zamanında o senin yardımına koşar. Yeter ki ‘açıl değirmenim açıl’ deyiver demiş. ‘Açıl değirmenim açıl ‘ (BT,1982:237) söyleyince değirmenin içinden peri kızları çıkıyor, oradakilere bol bol yemekler sunuyormuş. Keloğlan değirmeni eve getirmiş. Komşularına bir ziyafet çekmiş değirmen sayesinde. Bir komşusu gizlice çalmış değirmeni. Bunun üzerine Keloğlan yine yola çıkmış. Çemenin başında ‘Of’ çekerek yaşlı adamın gelmesini sağlamış. Durumu anlatmış ona. O da bu kez altın yumurtlayan bir tavuk vermiş Keloğlan’a. Keloğlan tavuğu eve getirmiş. Komşularına gösteri yapmak istemiş. Ne var ki o kötü komşusu, bir fırsatını bulup bu tavuğu da çalmış. Keloğlan yine ihtiyar adamı bulmuş çeşme başında, ‘Of’ diyerek. Durumu anlatmış. Yaşlı adam bu kez de ona bir demir tokmak vermiş. Vermiş de ‘Bu senin son kozun’ demiş. ‘Vur tokmağım vur, dersin kötü insanlar elinden kurtulamaz.’ Keloğlan tokmağı alıp eve gelmiş.(BT,1982:238) Komşularını yemeğe çağırmış. Değirmenini ve altın yumurtlayan tavuğunu çalan komşusu da çağrılılar arasındaymış. Bir ara Keloğlan, tokmağını çıkarıp ‘Vur tomağım vur, benim değirmenimi ve tavuğumu çalana vur tokmağım vur,’ demiş. Tokmak ayaklanmış ve hırsız komşunun başına vurmaya başlamış. Hırsız komşu da, tokmaktan kurtulmak için, suçunu açıklamak ve çaldıklarını

geri vermek zorunda kalmış. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...”
(BT,1982:239)

U7. Atatürk’ü Sevmek

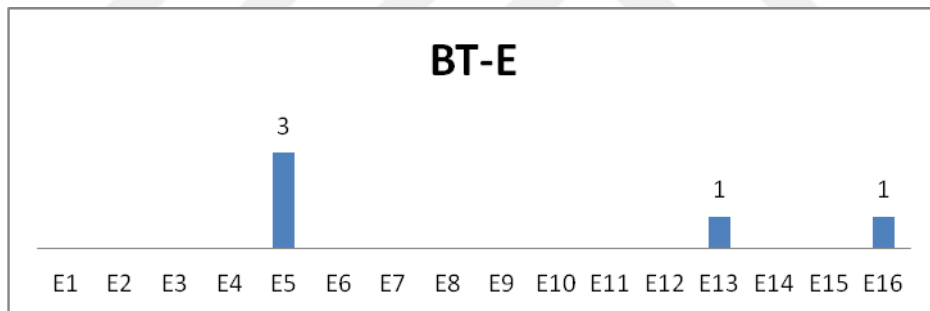
Atatürk sevgisi eserde, muhtarın odasında portresinin bulunması yoluyla dolaylı olarak aktarılmıştır:

“ Muhtar Emin Efendi, masasında oturuyor, önündeki bir dosyayı karıştırıyordu. Masasında küçük bir Türk bayrağı ve üzerinde adı soyadı yakılarak yazılmış bir çam tahtası: Emin Kozalak. Arkasında da kocaman bir Atatürk portresi.” (BT,1982:135)

4.2.8.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 43’te verilmiştir.

Grafik 43: “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 43 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Beden bütünlüğüne saygı duymak” olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

E5. Beden Bütünlüğüne Saygı Göstermek

Yazarın “Büyük Tutku” adlı eserinde, çocuğun bedensel bütünlüğüne karşı uygulanan şiddet ve benzeri durumlarla ilgili eleştirel yöndeki iletileri şu şekildedir:

1-“...Yanıtımı verirken gövdem içerde, başım dışarıdaydı. İşte bu yanıt, bu son sözlerim, bardağı taşıran bir damla oldu babam için. Artık dayanamadı, yerinden fırlayıp bir sıçrayışta yanıma geldi. Gerilip yüzüme bir tokat indirdi. Beynim sarsıldı,

gözlerimde şimşekler çaktı. Yere düştüm. Ardından da bir tekme yedim kalçamdan.”(BT,1982:204)

2- Yusuf Ağa'nın kızı Elmas ödevini yapmaz. Öğretmen neden yapmadığını sorar. O da zaman bulamadığını söyler, sebebi de ev işleri yapmasıdır. Gülfem, Elmas'ın durumuna çok üzülür. Onun bir şey sakladığından şüphelenir. Üsteleyince Elmas bacağındaki yanık yarasını gösterir. Üvey annesi kızgın maşayla yapmıştır:

“-Bir yara... Bir yanık yarası... Üvey annem yaptı... Kızgın maşayla...”(BT,1982:217 Elmas tam ödevine başlayacağı sırada onu suya gönderir. Geldiğinde ise bakkala tuz almaya gönderir. Bakkal uzak olduğu için tuzu komşudan alır. Bacağındaki yarayı üvey annesi bu sebeple yapmıştır.

“Gel de bu koçular içerisinde ödev yap Gülfem... Üvey ana mı Allah düşmanıma bile vermesin!...” (BT,1982:219)

3-“... Gelgelelim derslerinde her zaman başarılı olamıyordu. Nedenini sorduğum zaman:

-Bilemezsin Gülfem, diyordu. Ne zor durumdayım bilemezsin.

- Ne var durumunda, diye sormayayım işte o zaman, susturmak olanaksızdı Hüsam'ı. Kısacası, bir dokunuyor, bin ah dinliyordum. Neler anlatmıyordu üvey annesi için. Eziyetler, odalara hapsedilmeler, aşağılamalar, dayaklar... Bunlar da yetmiyordu, yerli yersiz babasına-öz babasına- şikâyet ediliyor, ondan da en ağır cezayı görüyordu. Öz annesine gidiyor ‘ Nedir bu çektiklerim anne?’ diye soruyor, ondan da ‘Yalnız sen çekmiyorsun. Ben de çekiyorum.’ Yanıtını alıyor. Bu koşullar içinde derse mi çalışılır, ödev mi yapılırdı?’ (BT,1982:221)

4.2.9. “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Yeşil Mağara adlı eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

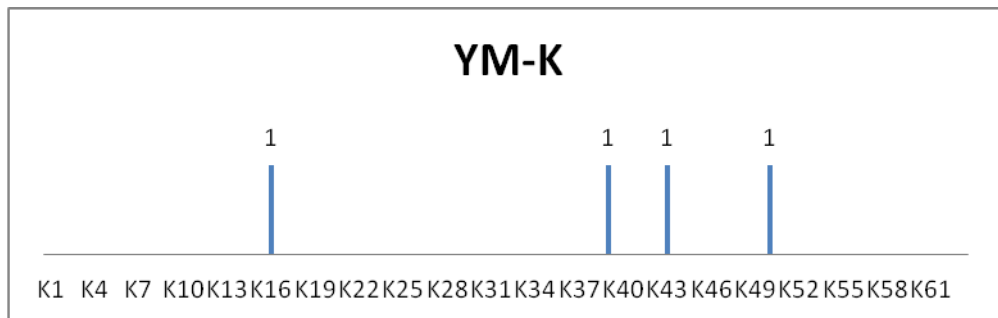
Kategori	f	% YM	%Toplam
K	4	30,77%	0,52%
T	3	23,08%	0,39%
Ç	2	15,38%	0,26%
U	1	7,69%	0,13%
E	3	23,08%	0,39%
Toplam	13	100,00%	1,68%

Tablo 20 incelendiğinde eserde 13 ileti tespit edildiği görülmektedir. Bu sayı tüm eserlerde bulunan iletinin %1,68’ini oluşturmaktadır.

4.2.9.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 44’te verilmiştir.

Grafik 44: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 44 incelendiğinde bu kategoride 4 ileti olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

1-

Tuncer yaptığı hırsızlıktan dolayı pişman olur. Yeşil Mağara’dan çıkar çıkmaz ilk işi çaldığı elli bini sahibine iade etmek olur. Onun bu kararı vermesinde Sezgin ve

Erol'un rollerinde geçen *İnsanı insan yapan kutsal şeyler vardır... Aklından çıkarma bunu. Para için insanın sahip olması gereken kutsal nitelikleri bir yana itiveren insanlara yalnızca acınır. Acıyorum sana Rasim* sözleri çok etkili olmuştur. Muhtar Tuncer'i yaptığı bu davranış dolayısıyla çok az bir ceza ile bu işten kurtaracağını belirtir. (YM, 1982:286)

K39. Ön Yargılı Olmamak

1- Selahattin oğlunun yokluğundan komşusu Mahir'in sorumlu olduğunu düşünmektedir. Ona göre Sezgin, kendisine verilen parayla baştan çıkmış, Erol'u da kandırarak birlikte kaçmışlardır. Mahir ona peşin hükümlü olmamasını bir de tam tersini düşünmesini söyler. Selahattin komşusundan özür diler:

"-Kusura bakma Mahir, babalık işte ne söylediğimi bilemedim." (YM, 1982:94)

K43. Tedbirli Olmak

1-Sezgin çantasında bulunan annesinin siparişleri olan mumları ve kibritleri mağarada kullanmaktadır. Kibrit bir kutu kalmıştır. Bunu öğrenen Tuncer yakmamasını söyler.

"Burada ne kadar kalacağımız belli değil. Sonra çok lazım olabilir böyle şeyler bize." (YM, 1982:208)

K50. Cesaretli Olmak

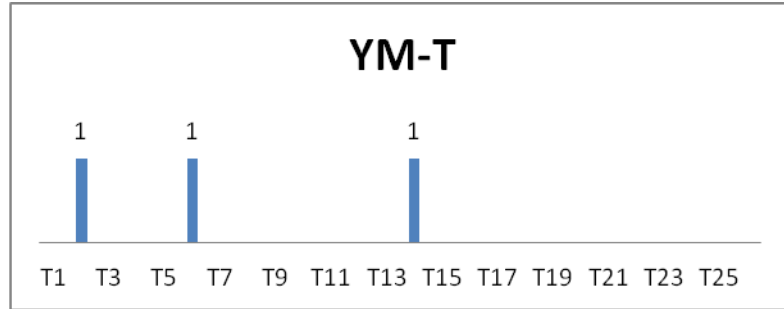
1- Şimşek ve Tonton mağaranın içinde kaybolur. Mağaranın içi oldukça karanlıktır. Yosunların arasında dar bir geçit vardır. Sezgin hayvanları bulmak için oraya gitmeye karar verir. Erol da kendisiyle gelir:

"-Ben de, dedi Erol. Ben de geliyorum seninle. Korkmayı da nereden çıkardın Allah aşkına?" (YM, 1982:131)

4.2.9.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 45'te verilmiştir.

Grafik 45: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 45 incelendiğinde bu kategoride 3 iletinin olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

T2. Öğretmeni Sevmek

1-Kayaköy halkı ve öğrenciler öğretmenlerini sevip saymaktadır. Köydeki öğretmenler de halk ve öğrencilerle iyi anlaşmakta kendilerine gösterilen sevgi ve saygıyı karşılıksız bırakmamaktadır. (YM, 1982:35)

T6. Eğitim Sorunlarını Gidermek

1-Başöğretmenin görev yaptığı hem Kayaköy’ün hem de okulun eksiklikleri vardır. Kayaköy dağ köyüdür. Yolu kötüdür, elektrik yoktur, su kaynağı uzaktır. Bunlara paralel olarak okulun da sorunları çoktur. Okul köylülerin parasal ve bedensel katkılarıyla yapılmış kerpiçten bir yapıdır. Sınıfları yetersiz olup ikili eğitim uygulanmaktadır. Öğretmen sayısı yetersizdir. Başöğretmen bu durumun farkındadır. Kayaköy’e yeni bir okul binası gerekmektedir:

“Her şeyden yoksun bir köyün her şeyden yoksun bir okulunda görevliydi.” (YM, 1982:26)

“Köyün, bu arada okulun sorunları çoktu” (YM, 1982:30)

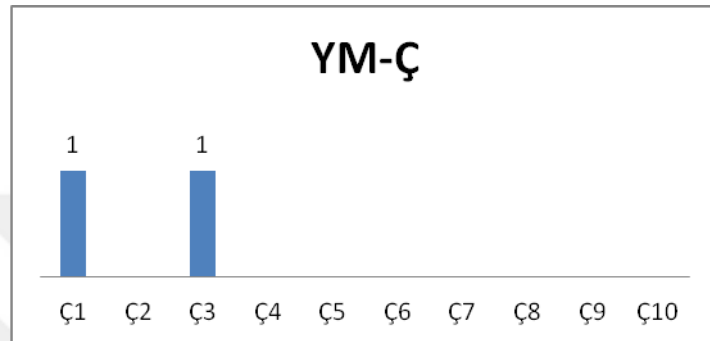
T14. Dayanışma İçerisinde Olmak

1-Kayaköy halkı valinin katılacağı müsamereye dayanışma içinde hazırlanmaktadır. Herkes gücünün yettiğince üzerine düşen görevi yerine getirmektedir. (YM, 1982:41)

4.2.9.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 46’da verilmiştir.

Grafik 46: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 46 incelendiğinde eserde bu kategoride 2 ileti olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

Ç1. Hayvanları Korumak ve Sevmek

1-İbrahim Örs’ün hemen hemen her eserinde olduğu gibi bu eserinde de hayvanlara yer verilmiştir. Kahramanlardan Sezgin Şimşek adında bir köpek, Erol Tonton adında bir kedi beslemektedir. (YM, 1982:48)

Ç3. Mekânları Tanımak

1-Sezgin ve Erol’un girdikleri Yeşil Mağara derslerde gördükleri Damlataş, İnsuyu, Kuş mağaralarının özelliklerini taşımamaktadır. Mağaranın dikkat çeken farklı bir yanı yoktur. Duvarlarının ve tavanının büyük bir bölümü yosunla kaplı olduğu için adının buradan geldiğini düşünmektedirler. (YM, 1982:119)

4.2.9.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu kategori ile ilgili 1 ileti bulunmaktadır.

U3. Vatanı Sevmek

1- Sezgin ve Erol’un başrolünü paylaştığı Önce İnsanlık adlı oyunun konusu Kurtuluş Savaşı’nda yurdu işgal eden düşmana, Rum asıllı Rasim’in para

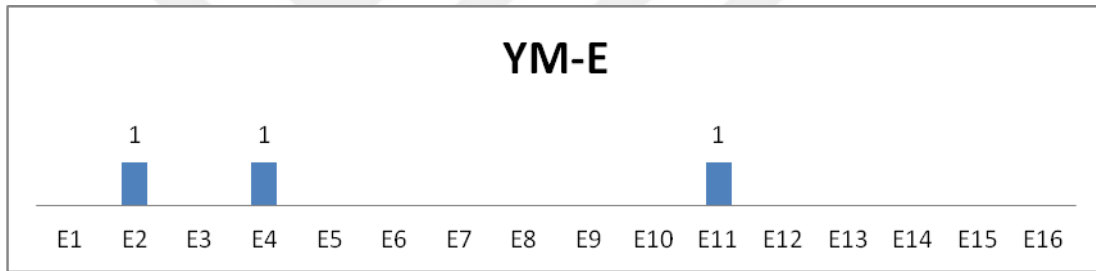
karşılığı cephanenin yerini söylemesi ve cephanenin tehlikeye girmesidir. Rasim'in yaptığı öğrenen cephane koruyucusu 12 yaşındaki Yavuz durumdan haberdar olur olmaz köyde bulunan herkese durumu bildirir. Cephanenin başka yere taşınmasını sağlar. Rasim'e eziyet edilmesini önler. Rasim ağlayarak özür diler. (YM, 1982:49)

“...insanın yaşamında paradan değerli, çok daha değerli şeyler vardır. Kutsal şeyler vardır. vatan sevgisi gibi, ulus sevgisi gibi...” (YM, 1982:53)

4.2.9.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 47’de verilmiştir.

Grafik 47: “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 47 incelendiğinde eserde bu kategoriden 3 ileti olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

E2. Merhametli Olmak

1- Tuncer hırsızlık yapmasına rağmen mağarada Sezgin ve Erol’la yiyeceğini paylaşmış onların açlıktan ölmesine müsaade etmemiştir. Çocuklar Tuncer keşke güvenilir bir kişi olsaydı diye düşünmektedir. (YM, 1982:204)

E4. Hırsızlık Yapmamak

1-Kasaba yakınlarında on altı-on yedi yaşlarında bir hırsız bir adamın elli bin lirasını çalar, 4 gündür aranan hırsız köy civarında görülür. (YM, 1982:24)

E11. Sanatsever Olmak

1-Vali bey tiyatro tutkudur. (YM, 1982:59)

4.2.10. “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Fındık Zamanı adlı eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21 :“Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

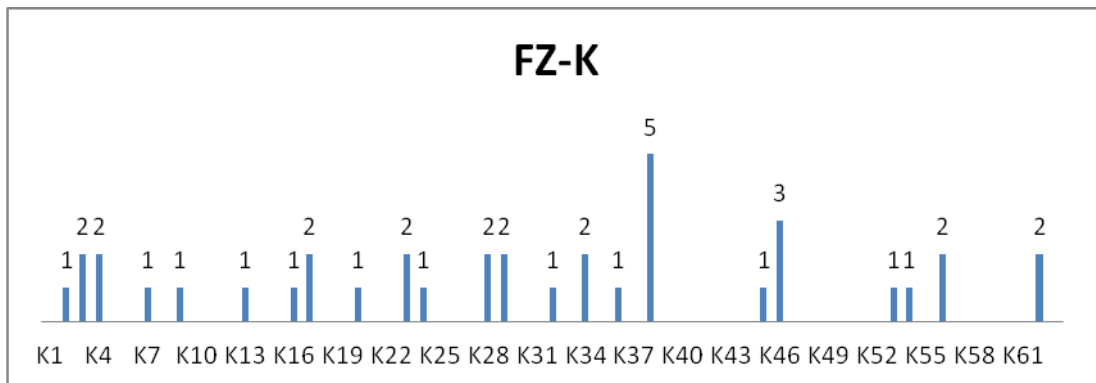
Kategori	f	% FZ	%Toplam
K	38	48,72%	4,90%
T	20	25,64%	2,58%
Ç	12	15,38%	1,55%
U	4	5,13%	0,52%
E	4	5,13%	0,52%
Toplam	78	100,00%	10,05%

Tablo 21 incelendiğinde eserde yer alan 78 ileti arasında en fazla sıklığı sahip olan kategorinin 38 ileti ile kişisel gelişimi destekleyen iletiler kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi 20 ileti ile toplumsal gelişimi destekleyen iletiler kategorisi takip etmektedir. Eserde yer alan 78 ileti tüm eserlerde yer alan iletilerin % 10,05’ini oluşturmaktadır.

4.2.10.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 48’de verilmiştir.

Grafik 48: “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 48 incelendiğinde “Fındık Zamanı” adlı eserin bu ileti kategorisinde sıklığı en fazla olan iletinin “Mutlu olmak” olduğu görülmektedir. Bu kategoride 23 farklı ileti türünden 38 ileti yer almaktadır. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

K23. İyilik Yapmak

Yazar iyi olmak, iyilik yapmak iletisini kötülüğün olumsuz sonuçlarını göstererek dolaylı yoldan aktarmaktadır. Yaman’ın yaptığı davranışlar iyiliğin önemini ortaya çıkarmaktadır:

1- *“Yaman’a gelince... O, ertesi gün bir şey olmamış gibi, yalnızca hafifçe aksayarak Murat’ın ortalarda dolaştığını görünce içinden “Bu sana az” dedi ve yeni kötülükler düşünmeye başladı.*

Ve... O derece ileri gitti ki, bir kızılağacın dibinde sürünürken gördüğü bir karayılanı, boynundan tutup yakalamaya, yakalayıp da kelifin içine atmak cüretini bile gösterebildi, Murat’ın nöbetçi olduğu başka bir gece.

Bereket versin ki, yılan süsülüverip uzaklaşmıştı. Ola bir sorun doğmamıştı bu olaydan. Buna Yaman bile şaşırmıştır.” (FZ,2011:136)

K2. Yalan Söylememek

1- “Fındık Zamanı” adlı eserde yalan söylememek iletisi Murat’ın istemeyerek yaptığı bir davranış üzerinden verilmekte, Murat’ın bunu yapmak zorunda olmaktan da utandığı ve üzüldüğü de dile getirilmektedir.

Murat kente gitmek ister. Annesine okul için kente gitmesi gerektiğini söyler. Aslında okul için değil Elif’i merak ettiği için kente gidecektir:

“Murat, gerçekte annesine yalan söylemişti. O, okul işleri için değil de yalnızca, Elif için, çok sevdiği arkadaşı için kente gidiyordu. Elif’i görmek ‘Geçmiş Olsun’ demek için. Sadece bu gerekçeyle anne babasının karşısına çıksa belki de bırakmayacaklardı onu. Hele bu fındık zamanı.

Yalan söylemek zordu. Hele anne babaya. Ama söylemişti işte. Üzüliyor, utanıyor, yanaklarının alev alev yandığını hissediyordu.” (FZ,2011:63)

K3. Teşekkür Etmek

Verilen bir şey veya yapılan bir iyilik karşısında teşekkür etmek olumlu kişilik özelliklerindedir. Bu ileti Fındık Zamanı adlı eserde şu şekillerde verilmiştir:

1- “Ana baba, Elif’in başından geçenleri öğrenince, Muratla nasıl teşekkür edeceklerini bilemediler. Sarılıp öptüler onu. Bu arada Maraba Recep’e de borçlu oldukları teşekkürü dile getirmeyi unutmadılar.” (FZ,2011:78)

K4.Okumayı Sevmek

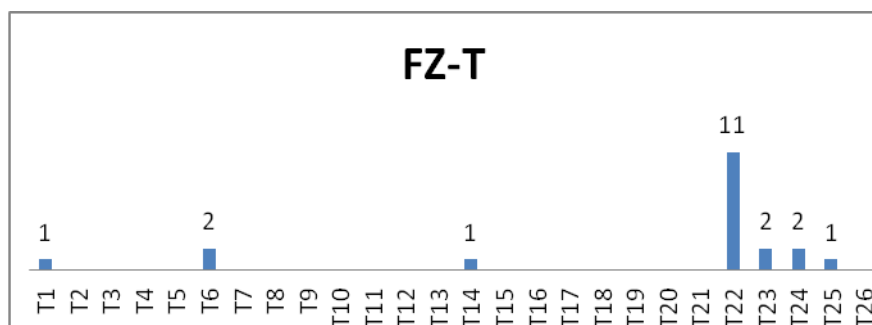
Okumak, bireyin gelişmesine doğrudan katkı sağlayan bir eylemdir. “Fındık Zamanı” adlı eserde yer alan kahramanlar okumaya zaman ayırmaktadır. Bu ileti şu şekillerde verilmiştir:

1- Murat kelif'e çekilmişti ama uyumamaya kararlıydı. Görevi, zaten uyumamak, harmana serili fındığın bekçiliğini yapmaktı. Kelifin kapısından sarkan ışığın altında oturmuş, bir kitap açmış okuyordu. Ara sıra da gözlerini kaldırıp lüksün altında tümüyle görünen harmana göz kulak oluyordu.”(FZ,2011:132)

4.2.10.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 49’da verilmiştir.

Grafik 49 : “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 49 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Toplumun sosyal ve kültürel yaşamını tanımak” ileti olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

T22. Toplumun Sosyal ve Kültürel Yaşamını Tanımak

Fındık Zamanı adlı eserde mekân Karadeniz Bölgesi, Trabzon, Gümüşhane yöresidir. Yazar eserde bu yörenin sosyal, kültürel yaşamından kesitler sunarak yöre insanına özgü gelenek ve görenekleri de tanıtmaktadır. Bu iletiler şu şekilde aktarılmıştır:

1- (SONLAMA)“ *Sonlama, fındık toplandıktan sonra dallarda kalıveren ve bir avucu geçmeyen fındıkların toplanması işlemiydi. Karadeniz'in bu yöresinde sonlama, yalnızca marabanın hakkıydı. Yerel törelere göre, fındık toplandıktan sonra, nasılsa dallarda kalmış olan fındıklara, kimse, ama kimse dokunmazdı. Dokunamazdı Marabadan, maraba ailesinin bireyinden başka. Mal sahibi bile.*”(FZ,2011:153)

“ *Bu bizim! Diye soludu. Bu bizim! Töre bu! Töre! Nasıl çiğnersin sen töreyi?*” (FZ,2011:156)

“*...Sen sonlama nedir, bilir misin komutan bey? Bak anlatayım. Buraların töresine göre, fındık toplandıktan sonra dalda kalan tek tük fındık marabanındır. Onun hakkıdır. Başka kimse el sürmez ona. Haramdır*”... (FZ,2011:159)

2- Eserde hastalık ya da rahtsızlıklar karşısında halkın uyguladığı yöntemlere de yer verilmiştir. Bu iletiler şu şekilde aktarılmaktadır.

(HALK HEKİMLİĞİ)*Ahmet Ağa'nın oğlu Güven, Maraba Recep'in oğlu Serdar'ı fındık aldığı için döver. Ve koluna değnekle vurur.*

“*...Babası kucağında getirdiğinde, daha ayılmamıştı. Yavrucak. Başından aşağı su döktük ve ayıldı neyse. Şükrolsun Allah'a ki, kırık değil kolu! Çıkıkta değil! İncinmiş yavrumun kolu senin anlayacağın. Ben de zeytinyağı sürüp sardım.*”(FZ,2011:138)

3-(HALK HEKİMLİĞİ) *Yaman'ın çadıra bıraktığı akreplerden biri Murat'ı sokar. İlk müdahaleyi Recep yapar.*

“*Recep elindeki jileti, akrebin ısırıldığı yere dokundurduverdi. Dokunmasıyla bir kan boşladı. Böylece akrebin zehri dışarı akıyordu. Ama bu*

yetmezdi. Emmek gerekirdi. Recep de öyle yaptı. Ağzını kanayan yere dayayıp bir iyici emdi, jilet yarısından fışkıran kanı Emdi ve tükürdü yere. Tekrar tekrar yaptı bu işlemi. Artık akrebin soktuğu yerde zehir diye bir şey kalmadığına, oğlunun vücuduna da yayılmasına olanak bulunmadığına inanmıştı.

Sonunda, uyanıp başında bekleyen karısına:

-Bu iş tamamdır dedi.

Ardından, hemen dışarı çıkıp ağzını suyla çalkaladı, birkaç kez.”

(FZ,2011:134)

4-(FINDIK HASADI) “Tüm işler, geçmiş yıllarda olduğu gibi, bu yılda Recep’in başına yıkılmıştı. Onunla birlikte Servet Kadın’ın ve çocuklarının. Kim son gelen zulufarı harmana yayıyor, kimi yayılmış olan ve güneş altında kurumuş olan zulufarı fındığı iyice bıraksın diye- çubukla dövüyor, kimi de dövülmüş olan fındıkları tırmıkla çekiyordu. Zulufarın, kavradıkları fındık tanelerini bırakmasından ve kenara çekilmesinden sonra iş bitmiyordu. Bu kez bir kenara yığılan, zulufarın yerini alan ve kalın bir tabaka oluşturan tanelerin kurutulması işlemi başlayacaktı. Güneş altında. Zaman zaman tırmıklarla karıştırılarak yapılacaktı bu işlem. Ve birkaç gün sürecekti. O da, havalar böyle güneşli giderse... Eğer gitmezse fındığın daha da uzun süre bekletilmesi gerekti harmanda. Yeter ki yağmur yağmasın, fındık ıslanmasın, rutubetlenmesindi!”(FZ,2011:128)

5- “Çok geçmeden çocuklar, kelifin önünde toplanmışlardı. Kelif, harman yerinin üst tarafında kurulu bir tür nöbetçi çadırı idi. Harmandaki fındığı sincap, fare, domuz, ayı gibi hayvanlardan ya da insanlardan gelebilecek bir hırsızlığa karşı kurulmuştur. Ama çadır denecek bir yanı yoktu. İlkel mi ilkeldi. Çadır denince akla branda bezi gelirdi. Kelifte ise branda bezi hiç mi, hiç kullanılmazdı. Yalnızca eğreti otları ve karaağaç dalları kullanılırdı. Kare biçiminde yere dik olarak çakılan dört sopa, bu sopalara uçlarına, bitim noktalarına çakılan dört sopa daha. İşte, kelifin iskeletini bunlar oluştururdu. Sonra, bu sopalara, çevresini kapatmak için ağaç dalları çakılır ve bu dalların arası eğretili otlarıyla, karaağaç dallarıyla örtülürdü. Üç yanı ve üstü yalnızca

ön yanı, yani harmana bakan tarafı açık bırakılırdı. Kapı niyetine Kelifin altında bolca eğreltiotu serilirdi, yastık ya da yatak yerine .” (FZ,2011:89)

6-“*Büyüklerin arasında bağlama, kemeçe, tulum çalanlar vardı. Kadın erkek, tümü yöresel oyunları bilir. Gecelerini işte bu becerilerini ortaya koyarak değerlendirmeye çalışırlardı onlar. Oluşturdukları çemberin ortasında tulum, bağlama ya da kemeçe çalan köylü yerini alır, hareketli bir oyun havasına başlar, hemen ardından da oyuncular ortaya fırlarlardı. Horonun ve barın çeşitlisi oynanırdı ustalıklı. Kadınlar da genç kızlar da katılırlardı bu oyunlara zaman zaman. Aşırı istek üzerine ayaklarında şalvar bellerinde peştamal, başlarında yazma. Kadın ya da erkek, aralarında çok güzel sesliler vardı. Yanık yanık türkü, şarkı söylerlerdi. Ve bu eğlence, gece yarısına kadar sürerdi. Coşku içinde, kavgasız.” (FZ,2011:86)*

7-“*Herkes aynı kaptan yedi. Çorbalar, hoşafklar için tahta kaşık kullanılır, bunun dışındaki yemekler içinse çatal kullanma gereği duyulmazdı. Çatal yerine ellerini kullanırlardı. Önlerine konan mısır, zaman zaman da somun ekmeğinden kopardıkları lokmayı; baş, işaret ve orta parmaklarının arasına alarak yemek kabına daldırırlar ve öylesine bir ustalıklı çekip ağızlarına getirirlerdi ki, ne parmakları yemeğin içine girer, ne de yere bir parça yemek dökerlerdi.” (FZ,2011:84)*

8-TEKNİK(FINDIK HARMANI)“*Ayıklama, fındık tanesini zuluftan ayırma işlemiydi. Bu işte görevli olanlar, önlerine yığılan zulufları tek tek elden geçiriyor, ayıkladıkları fındık tanelerini yanlarındaki leğen ya da kazanlara atıveriyorlardı. Boş zuluflarıysa, öbür yanlarına doğru fırlatıveriyorlardı. Boş zuluflar, şimdiden büyük bir yığın oluşturmuştu bile.*

Gerçekte ayıklama, harman sonu yapılacak bir işlemdi. Toplanan fındık zulufları harmanda yayılacak, güneş altında kurutulacak, çubuklarla dövülecek, böylece kavradıkları taneleri bırakmaları sağlanacaktı. Sonra boşalan zuluflar tırmıklarla çekilecek, altlarından çıkan taneler, bir yana yığılıp buğday savurur gibi rüzgârda savrulacak, yeniden yayılıp kurutulduktan sonra da selandere taşınacaktı. İşte ayıklama ondan sonra başlayacaktı.” (FZ,2011:81)

9- “Sabahleyin, toplama ekibi ellerinde sepetler, yöre halkının ‘gugar’ dediği ucu kancalı sopalar, fındıklığa girerken...” (FZ,2011:62)

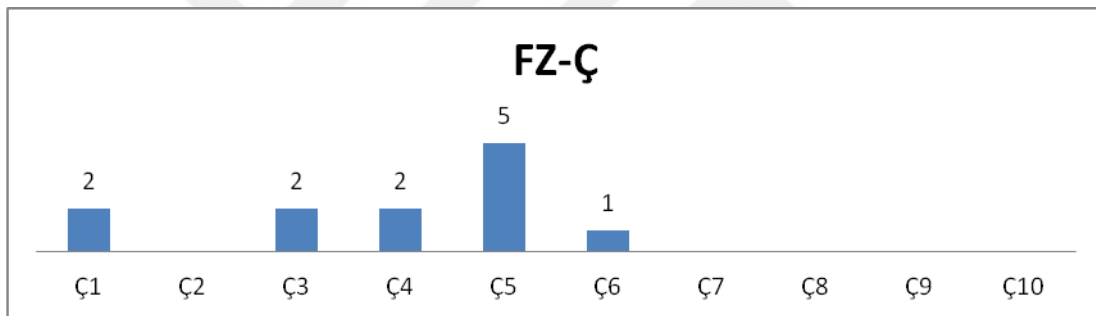
“Recep, harman yerindeydi. Toplayıcıların sepetler içinde getirdikleri zulufların boşaltılmasına yardım ediyordu.” (FZ,2011:63)

10- (KAFULLUK) “Ahmet Ağa’nın fındıklığıyla komşularının fındıklıkları arasındaki sınır yer yer, yöre halkının “Kafulluk” dediği böğürtlen kümeleriyle örtülü dikenli tellerden oluşuyordu.” (FZ,2011:25)

4.2.10.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 50’de verilmiştir.

Grafik 50: “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 3. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 50 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Köy yaşamını tanımak” olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

İbrahim Örs hemen hemen her eserinde hayvanlara yer vermiştir. Hayvanlar eserde genellikle dosttur. “Fındık Zamanı” adlı eserde bu ileti şöyle geçmektedir.

1-Murat’ın sadık bir köpeği vardır: Bulut. Bulut, Murat’ı kaçışında da yalnız bırakmaz. Onu çakalların saldırısından kurtarır. (FZ,2011:176) Fakat Murat Bulut’un dönmesini, yoksa onun yüzünden yakalanacağını söyler. Köpek gider. (FZ,2011:177)

“Elif’in de Kurt köpeği vardır. Adı Kurt’tur.”(FZ,2011:183)

Ç3. Mekânları Tanımak

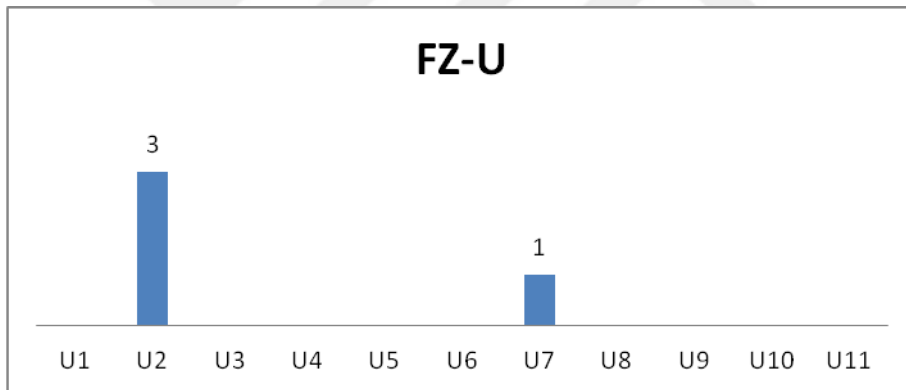
İbrahim Örs eserlerinde canlı mekân tasvirleri yapmış, olayların geçtiği yerleri ayrıntılı olarak tanıtmıştır. Mekânlarla ilgili iletiler eserde şöyle yer almaktadır:

1-(GÜMÜŞHANE) “Araç öğleye doğru Gümüşhane’ye vardı. Yolcular indiler. Burası, dağlarla çevrili, ortasından bir dere akan küçük, fakat şirin bir kentti. Her yanı meyve ağaçlarıyla kaplıydı. Yemyeşildi.” (FZ,2011:181)

4.2.10.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 51’de verilmiştir.

Grafik 51: “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 4. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 51 incelendiğinde bu kategoride eserde 4 ileti bulunduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

U2.Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

İbrahim Örs, eserlerinde millî kültür ürünlerini de tanıtmıştır. Kimi zaman bir Türkü, kimi zaman bir masal ya da bir fikrayı eserde okuyucuyla paylaşmıştır.

Bu iletiler eserde şu şekilde aktarılmıştır:

1- (FIKRA) “ Her şeye karşın o gece de Elif’i eğlendirmek için düzenlenen program sürdü.

Bu kez, konu fikraydı. Herkes, bir fikra anlatacaktı.

...

Tüm çocuklar, akıllarının erdiğince, dillerinin döndüğünce birer fıkra anlattılar. Karadeniz fıkraları... İncili Çavuş fıkraları... Nasrettin Hoca fıkraları... Fıkralar bitti. Çocuklar her şeyi unutup kahkahalarıyla güldüler. Hatta sevim bile güldü katılarak. (FZ,2011:108)

2-Kelifin önünde toplanan çocukların o gün ki programında şarkı ve türkü söylemek vardır. Toplayıcılardan birinin oğlu olan Hikmet bir Karadeniz türküsüne başlar:

*“Çıktım karayemişe
Ne yedim de ne bişe
Ben sevdiğim anamı
Saracağım gümüşe.” (FZ,2011:98)*

Aliye de bir okul şarkısı söyler:

*“Anayurt Anadolu
Zevk dolu ahenk dolu
Işık dolu renk dolu (FZ,2011:98)*

Dağlarda kar taşları

Zümrüitten ağaçlar

Gümüştten ırmakları

Altından başakları

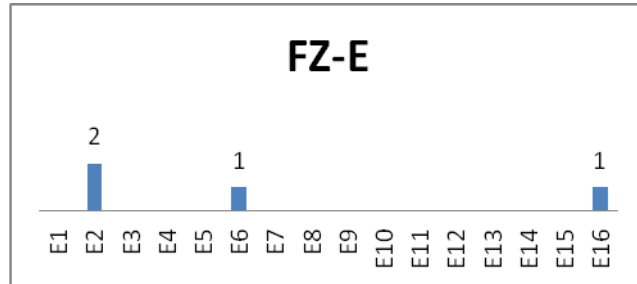
Gökleri yıldız dolu

Anadolu Anadolu. (FZ,2011:99)

4.2.10.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 52’de verilmiştir.

Grafik 52: “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan 5. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 52 incelendiğinde eserde bu kategoride 4 ileti olduğu görülmektedir.

Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

E2. Merhametli Olmak

Yazar merhametli olmak iletisini Maraba Recep’in çocuklarının uykusuz kalmasına acıdığını göstererek dolaylı yoldan vermiştir:

1- *Maraba Recep’in çocukları küçük olmasına rağmen tarlada anne, babalarına her işte yardımcı olmaktadırlar. Geceleri kelif bekçiliği de buna dâhildir. Fakat Recep çocuklarına kıyamaz.*

“Kelif bekçiliğini Recep’le Murat, aralarında nöbetleşe yürütüyorlardı. Ne var ki Murat’a daha az nöbet düşüyordu. Recep, bir baba olarak oğluna acıyor onun uykusuz kalmasını istemiyordu” (FZ,2011: 129)

E16. Hak ve Özgürlüklere Saygı Duymak

Ahmet Ağa, kendi çocukları bir haksızlık yaptığında sessiz kalmakta fakat kendi çocuklarına haksızlık yapıldığında ses çıkarmakta, hesap sormaktadır. İşçi de olsa işveren de olsa insanların hak ve özgürlükler konusunda eşit oldukları ve buna saygı duyulması gerektiği iletisi yazar tarafından şu şekilde verilmiştir:

“-Olmaz böyle bir şey. Senin çocukların, malına el uzatıyor diye dövsün, yaralasin Maraba Recep’in çocuklarına bir şey olmasın... Ama Maraba Recep’in çocukları, kendilerinin sayılan bir şeye el uzattılar diye, senin çocuklarına dokununca kıyamet kopsun... Haksızlık değil mi bu Ahmet Ağa? Haksızlık değil mi? (FZ,2011:167)

4.2.11. “Atıl’ın Maceraları-1 Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Bu eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22: “Atıl’ın Maceraları-1 Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

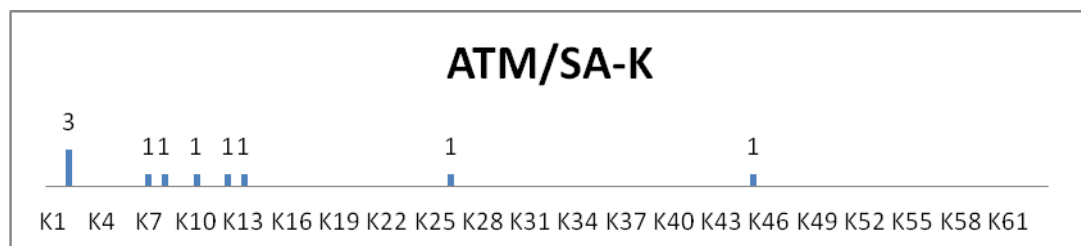
Kategori	f	% ATM-SA	%Toplam
K	10	50,00%	1,29%
T	4	20,00%	0,52%
Ç	2	10,00%	0,26%
U	2	10,00%	0,26%
E	2	10,00%	0,26%
Toplam	20	100,00%	2,58%

Tablo 22 incelendiğinde eserde tespit edilen 20 iletiden 10’unun kişisel gelişimi destekleyen iletiler kategorisine ait olduğu görülmektedir. Eserde tespit edilen 20 iletinin tüm eserlerde yer alan iletilere oranı %2,58’dir

4.2.11.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 53’te verilmiştir.

Grafik 53: “Atıl’ın Maceraları-1 Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 53 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin “Yalan söylememek” iletisi olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

K2. Yalan Söylememek

Eserde bu ileti dolaylı olarak okuyucuya şu şekilde aktarılmıştır:

-Ben yaptım öğretmenim! Dedi boğuk bir sesle.

-ve sıraya kapanıp hıçkırmaya başladı:

-Affet beni öğretmenim! Affet beni öğretmenim! Bir daha yapmayacağım! Size söz veriyorum, yapmayacağım! (SA,2018:91)

2-Ben de gördüğümü söyledim ki. Yalnızca kızakla oynarken gördüğümü söyledim. Söylemeye de zorunluydum. Çünkü Tamer büyük bir kaza geçirmiş, hastaneye kaldırılmıştı. Söylememiş olsam vicdanım sızlardı, kendimi affedemezdim! (SA,2018:160)

3--Diyemem bunu!

-Neden?

-Çünkü doğruyu söylememiş olurum!

-Anlayamadım.

-Çünkü sen bu konularda “sabıkalısın” anlaşıldı mı? Sınıfta olsun, okulda olsun, yaptıklarını unuttun mu? Hangi işini sayayım bilemem ki... (SA,2018:162)

K7. Okulu Sevmek

Yazarın diğer eserlerinde olduğunu gibi eserde yer alan çocuk kahramanlar okulu sevmektedirler. Bu ileti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1- Cumhuriyet Mahallesi, bir ilkokula kavuşmanın sevincini yaşıyordu. Tüm analar, babalar ve çocuklar, o gün bayram ediyorlardı. Haklıydılar. Çünkü artık çocuklar, her sabah erken saatlerde kalkıp uzak yerlerdeki ilkokullara -yaya olsun, bir araçla olsun- koştururcasına gitmek zahmetinden kurtulacaklar, günlerinin en az bir saatini yollarda geçirmeyeceklerdi. (SA,2018:7)

K12. Başarılı Olmak

Bu ileti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1-Serap'ın, Figen'in, Atıl'ın, Taşkın'ın ve beşinci sınıfın onlar gibi çalışkan öğrencilerinin karneleri baştan sona pekiyi ile doluydu. Kısacası tatili hak etmişlerdi. İstedikleri gibi dinlenebilir, gezip tozabilirlerdi. Gelgelelim, ara tatildeki hava koşulları, onlara bu hakkı tanımamıştı.(SA,2018:100)

K13. Takdir Etmek

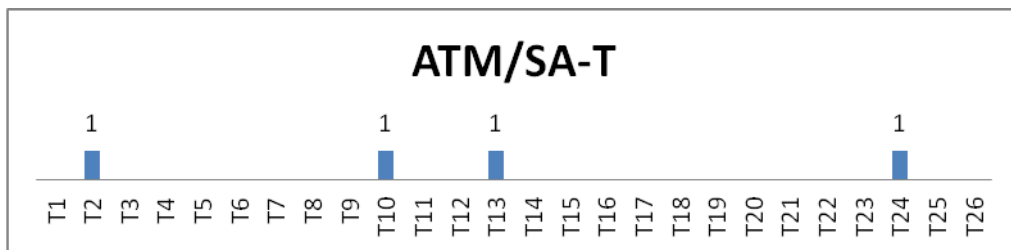
Bu ileti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

1-“-Atıl arkadaşınızın hakkı, gerçekte beşten de fazlasıydı, demişti. Ama ne yaparsınız ki, notlar beş üzerinden. Ben de bunu uygulamak zorunda kaldım. Hepiniz Atıl gibi olunuz. Bunun için de dersi can kulağıyla dinlemeniz, verilen derslerle yetinmeyerek evde yardımcı kitaplardan yararlanmanız, bu arada da oyundan biraz özveri göstermeniz yeter.” (SA,2018:33)

4.2.11.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 54'te verilmiştir.

Grafik 54: “Atıl'ın Maceraları-1 Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 54 incelendiğinde bu kategoride eserde 4 ileti tespit edildiği görülmektedir. Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

T2. Öğretmenini Sevmek

İbrahim Örs'ün eserlerinde öğretmen önemli bir karakterdir. Toplum tarafından sevilir, saygı görür ve değerlidir. Sınıftaki Afacan adlı eserde yer alan Sevinç Öğretmen karakteri üzerinden verilen öğretmen iletisi şu şekildedir:

“Selma'nın öğretmeni Sevinç Öğretmen, genç, güler yüzlü, iyi kalpli bir kadındı. Sarı saçları, yeşil gözleri, gamzeli yanaklarıyla da güzeldi. Onu daha ilk günden, öteki öğrenciler gibi Selma da sevmiştii. Ona ısınmıştı.” (SA,2018:12)

T10. Empati Kurmak

Bu ileti eserde okuyucuya dolaylı olarak şu şekilde aktarılmıştır:

“Sevinç Öğretmen, bu tür davranışları anlayışla karşıladı. O da çocuk olmuştu. Çocuk dünyasını iyi biliyordu. Üstelik bir öğretmendi de. Çocuğu bilmek, tanımak, ona anlayış göstermek, öğretmenliğin gerektirdiği bir zorunluluktu. Sonra... Sonra her şey bir yana, kendisi bile kocaman bir kadın olmasına karşın çocukların duyduğu gereksinimi duymuyor muydu? Şu güzel, karlı günde onlar gibi kartopu oynamak, onlar gibi kardan adam yapmak istemiyor muydu? Varsın çocuklar istediklerini yapsınlardı, istedikleri gibi davransınlardı”. (SA,2018:113)

4.2.11.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu kategori ile ilgili 2 ileti vardır.

Ç9.Mevsimleri Tanımak

Eserde kış mevsiminin özellikleri şu şekilde aktarılmaktadır:

Şubat soğuşunda çocuklar, okula gelmekte güçlük çekmişlerdi. Belki Valilik, okulların açılışını erteler diye düşünmüşlerdi ama olmamıştı. Olmamıştı ya, onlar da ister istemez okulun yolunu tutmuşlardı. Her zamankiden çok giyinmişlerdi. Ayaklarında en kalın ayakkabılar, botlar, çizmeler vardı. Sırtlarındaki en kalın mantolar, paltolar, hırkalar bile üşümelerini, titremelerini önlemiyordu. Tümünün boynu atkılarla sarılı, başıysa şapka ya da kapüşonla örtülüydü. (SA,2018:98)

2- *Lodosa karşın hava soğuk sayılırdı. Çünkü kıştı. “Bodur ama zorlu ay” dedikleri şubat ayı henüz geçmemişti. Hızla eriyen karlardan, sokaklarda rahat yürünemiyordu. (SA,2018:149)*

4.2.11.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili 2 ileti vardır.

U2.Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

Hava serin ve yağmurluydu. Bunun için, Müdür Aydın Bey’in buyruğuyla Andımız sınıflarda okunacaktı. (SA,2018:38)

U7. Atatürk’ü Sevmek

1- *“ Muhtar Emin Efendi, masasında oturuyor, önündeki bir dosyayı karıştırıyordu. Masasında küçük bir Türk bayrağı ve üzerinde adı soyadı yakılarak yazılmış bir çam tahtası: Emin Kozalak. Arkasında da kocaman bir Atatürk portresi.” (SA,2018:135)*

4.2.11.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E6. Barışı Savunmak

İleti dolaylı olarak şu şekilde aktarılmaktadır:

Atıl bir düşteydi sanki. Olanlara bir anlam verememenin şaşkınlığıyla buketi aldı. Üzerine bir kart iliştilmişti buketin. Okudu: “Arkadaşımız Atıl’a barış çiçeği olarak sunulur -Sınıf arkadaşları.” (SA,2018:190)

2- *Atıl coşkusundan konuşamadı. Yutkunarak başını öne eğdi ve öteki iki öğrencinin Neşe’yle Yusuf’un kucaklaşmalarını izledi.*

Az sonra, önlerinde Sevinç Öğretmenle birlikte Cumhuriyet İlkokulu’na doğru ilerliyorlardı. Eve gelirken dört öğrenciydiler ancak evden beş öğrenci olarak çıkmışlardı! (SA,2018:192)

4.2.12. “Atıl’ın Maceraları-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Bu eserde yer alan iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıklarını ve oranlarını gösteren bilgiler Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23: “Atıl’ın Maceraları-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

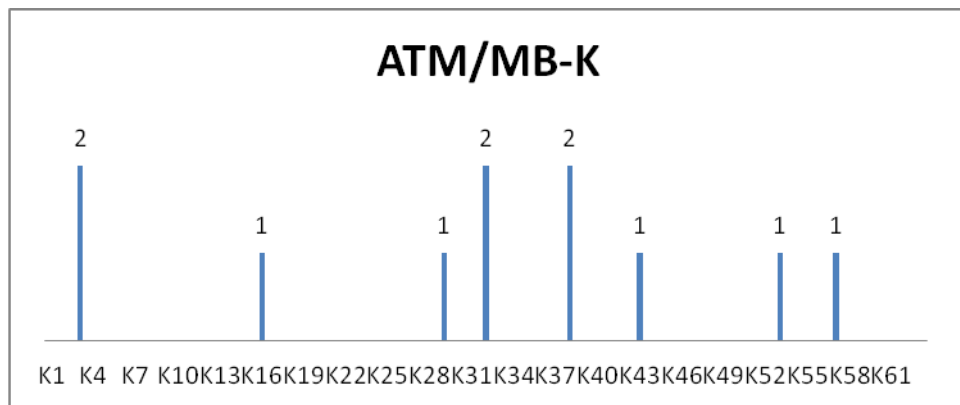
Kategori	f	% ATM-MB	%Toplam
K	11	61,11%	1,42%
T	4	22,22%	0,52%
Ç	0	0,00%	0,00%
U	2	11,11%	0,26%
E	1	5,56%	0,13%
Toplam	18	100,00%	2,32%

Tablo 23 incelendiğinde eserde 18 iletinin tespit edildiği ve bunların arasında sıklığı en fazla olan kategorinin kişisel gelişimi destekleyen ileteler kategorisi olduğu görülmektedir. Eserde yer alan 18 ileti tüm eserlerde yer alan ileti sayısının % 2,32’ sini oluşturmaktadır.

4.2.12.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletelerin kullanım sıklıkları Grafik 55’te verilmiştir.

Grafik 55: “Atıl’ın Maceraları-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan 1. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 55 incelendiğinde sıklığı en fazla olan iletinin olduğu görülmektedir. Kategoride yer alan iletelerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

K3. Teşekkür Etmek

1-Atıl, Sevinç Öğretmen'den anne babasını piyeste başrol oynamaya ikna etmesini ister. Sevinç Öğretmen bunun için uğraşmıştır. Atıl öğretmenine teşekkür eder:

“Atıl teşekkür ederek öğretmenin yanından ayrıldı.” (AM-MB, 2018:102)

2- Atıl, öğretmeni için topladığı kır çiçeklerinden beş buket yapar. Annesine, babasına, dedesine ve babaannesine verir. Onlar da bu davranıştan dolayı çok mutlu olurlar. Atıl'a teşekkür ederler. (AM-MB, 2018:120)

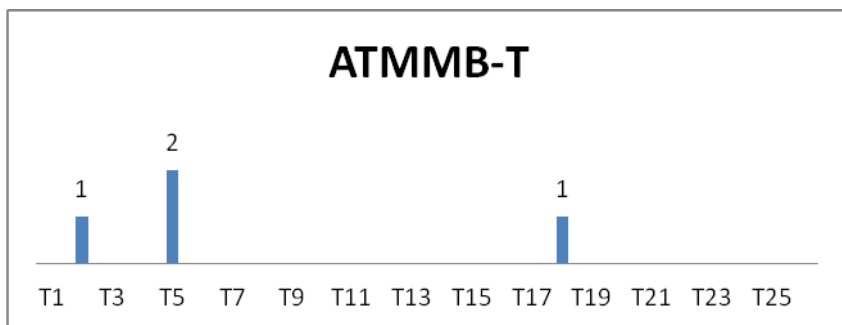
K38. Mutlu Olmak

1-Atıl suçüstü yakalandıktan sonra girdiği müdürün odasından çıkarken mutludur. Çünkü sene sonunda müsamerede sergilenecek piyesin başrolü kendisine verilmiştir. Eve vardığında mutluluğu daha da artar. Çünkü çok sevdiği dedesi ve babaannesi gelmiştir. (AM-MB, 2018:18)

4.2.12.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisi ile ilgili tespit edilen iletilerin kullanım sıklıkları Grafik 56'da verilmiştir.

Grafik 56: “Atıl'ın Maceraları-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan 2. Alt Problem İle İlgili Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklıkları

Grafik 56 incelendiğinde eserde bu kategoride 4 iletinin bulunduğu görülmektedir.

Kategoride yer alan iletilerin bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

T5. Çocuğa Ebeveyn İlgisi Göstermek

1- Yatma saati geldiğinde Atıl herkese iyi geceler demek için salona gelir. Dedesi, babaannesi, halası, eniştesi Atıl'ın kendilerini öpmelerini ister. (AMMB, 2018:24)

2-Atıl dedesi ile babaannesini çok sevmektedir. Özellikle dedesini. Bunun sebebi dedesinin yaklaşımıdır. Dedesi Atıl'la kimi zaman bir arkadaş kimi zaman bir kardeş gibi ilgilenmektedir. (AMMB, 2018:168)

T18. Hastaları Ziyaret Etmek

1- Atıl, hasta olduğu için günlerdir okula gelemeyen öğretmenini ziyaret etmek ister. Arkadaşlarına da teklif eder ama arkadaşları kabul etmez. Çiçek alma ister ama parası yetmediği için kırlardan bir demet çiçek toplar. Atıl'ın ziyareti Sevinç Öğretmen'i çok mutlu eder. (AMMB, 2018:53)

4.2.2.12.3. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Eserde bu ileti kategorisine yönelik 2 ileti tespit edilmiştir.

U10. Ulusal Günlere Önem Vermek

1-Atıl'ın okulu Cumhuriyet İlkokulunda 23 Nisan coşkuyla kutlanacaktır. Tüm sınıflar süslenecek, en güzel süslemeyi yapan sınıf ödüllendirilecektir. Her sınıftan 1 öğrenci şiir okuyacak ve bu öğrenci sınıf arkadaşları tarafından belirlenecektir. (AM-MB, 2018:102)

U11. Bayrağı Sevmek

1- Cumhuriyet İlkokulunda 23 Nisan töreninde taburun önünde yürüyecek ve Türk bayrağını taşıyacak bir öğrenci seçilecektir. Diğer öğrencileri gibi Atıl da bu gurur verici görevin kendisine verilmesini ister. Görev Taşkın'a verilir. Taşkın bundan dolayı çok mutlu olur. (AM-MB, 2018:102)

4.2.12.4. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E11. Sanatsever Olmak

1-Okuldaki Şevki Öğretmen tiyatroyu çok sevmektedir. Bu sebeple sene sonunda yapılacak olan müsamerede öğrencilerin sergileyeceği piyesi yönetmeyi seve seve kabul etmiştir:

“Şevki Öğretmen tiyatroya çok tutkun, amatör olarak zaten birçok kez sahneye çıkmış bir kişi.” (AMMB, 2018:15)

4.2.13. “Bütün Öyküler” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

Eserde bulunan 32 öykünün 29’unda 45 ileti tespit edilmiştir. Bu öykülerde tespit edilen iletilerin kategorilere göre kullanım sıklıkları ve oranları Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24: “Bütün Öyküler” Adlı Eserde Yer Alan İletilerin Kategorilere Göre Kullanım Sıklıkları Ve Oranları

Kategori	f	% BÖ	%Toplam
K	19	42,22%	2,45%
T	9	20,00%	1,16%
Ç	5	11,11%	0,64%
U	2	4,44%	0,26%
E	10	22,22%	1,29%
Toplam	45	100,00%	5,80%

Tablo 24 incelendiğinde bu eserde yer alan 29 öyküde 45 ileti tespit edildiği görülmektedir. Bu iletilerden kullanım sıklığı en fazla olan ileti kategorisi 19 ileti ile K kategorisidir. Eserde tespit edilen 45 iletinin tüm eserlerdeki iletilere oranı %5,8’dir. Bu eserde bulunan iletiler öykü öykü sınıflandırılarak aşağıda sunulmuştur.

4.2.13.1. Arın’ın Sakası Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

“Arın’ın Sakası” adlı öyküde Arın hayvanları çok sevmektedir. Bu özelliği anne ve babasından gelmektedir. Onlardan kendisine kedi veya köpek almalarını ister

fakat reddedilince kuş istediğini söyler. Hatta bunun için kumbarasındaki parasını bile feda eder. Anne ve babası onu kıramaz bir saka kuşu alır. (BÖ-AS, 2018: 12)

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E10. Bağımsız Olmak

Arın'ın babası bir kuşu kafese hapsedmenin onun özgürlüğünü elinden alacağı için uygun bulmaz. Arın, kendisine alınan saka kuşuna çok alışır. Kış günlerinde kaloriferli evde çok rahat olduğunu hatta camı açsa bile geri geleceğini düşünmektedir. Babası onun ümidini kırmak istemez. Saka kuşu uçup gider. Arın üzgündür. Aradan 3 gün geçince geri döner. Herkes sevinir, evin içine gireceğini sanar ama saka kuşu özgür boşluğa doğru kanat çırpar. (BÖ-AS, 2018: 18)

4.2.13.2. “Babaannenin Saati” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K38. Mutlu olmak

1-Babaaanne oğlu kendisine istediği eski saati aldığı için çok mutlu olur. Çünkü alafranga saatleri sevmemektedir.

“- Ah ne güzel, dedi oğluna. Tanrı tuttuğunu altın etsin. Artık benim de bir saatim var!.. Oh şükürler olsun Tanrım sana!” (BÖ-AS, 2018:22)

4.2.13.3.“Ben Saygısız Bir Çocuk Değilim” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K39. Ön Yargılı Olmamak

Otobüste ders çalışan çocuk ders çalışırken kendini derse kaptırır. Otobüsün ilerlediğinden de haberi yoktur. Otobüste yer alan yolculardan bazıları onu saygısızlıkla suçlarlar. Oysa o, her zaman büyüklerine yer veren biridir.

“Ne gezer şimdiki çocuklarda saygı. Ne gezer? Hepsi zamane çocuğu n’olacak!”
(BÖ-BSBÇD, 2018:31)

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T23. Büyüklere Saygı Göstermek

Otobüste ders çalışan ve saygısızlıkla suçlanan çocuk hiç öyle biri değildir. Eviyle okulu arası 1 saatlik mesafedir. O ilk durakta kuyruğa girip oturma fırsatı bulur. Otobüs dolunca kadın-erkek yaşlı olan kişilere yer verir. Bundan da çok mutlu olur.

“Ben saygısız bir çocuk değilim, bilirsin değilim. Büyüklere saygım sonsuzdur.”
(BÖ-BSBÇD, 2018:31)

4.2.13.4. “Bir 23 Nisan Düşü” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

4. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

U7. Atatürk’ü Sevmek

Tolga rüyasında öbür dünyaya gider. Oranın elli bininci konuğudur. Bu yüzden özel misafirdir. Melekler karşılar, başkanları da vardır. Ne istese yapılacaktır. Melek bandosu İstiklâl Marşı’nı çalar. Tolga isteğini söyler. İsteği canından çok sevdiği Mustafa Kemal Atatürk’ü görmektir. Başkan Atatürk’ün oraya gelmediğini söyler. Tolga bunun imkânsız olduğunu çünkü Atatürk’ün 10 Kasım 1938 tarihinde vefat ettiğini söyler. Melekler gerçek dünyada da bulamazlar. En sonunda Atatürk’ün Anıtkabir’de de bulunmadığı tespit ederler. Çünkü Atatürk milletinin kalbindedir ve onu oradan çıkarmanın imkânı yoktur:

“Sayın Başkanımız, dedi Melekler, buyruğunuz üzere Türkiye’ye gittik. Atatürk’ü aradık, aradık sonunda bulduk. Ama kendisi için yapılmış olan Anıtkabir’de değildi. Ulusunun kalbindeydi. Orada yatıyordu bizi bağışlayınız. Onu oradan söküp alamadık. Ne denli uğraştıysak didindiyssek olmadı. Bu bizim de gücümüz dışında bir şey.” (BÖ, 2018:39)

U10. Ulusal Günlere Önem Vermek

Tolga 23 Nisan sabahı uyanır. Dışarıda herkes bayramı kutlamaktadır. Tolga ise gördüğü rüyanın etkisiyle mutludur. 23 Nisan sabahı içinde bulunduğu duygular şöyledir: *“İçinde bir şey vardı. Dolup taşan, sığmayan. Güçlü ve korlu. Ulus*

sevgisiydi, yurt sevgisiydi, Atatürk sevgisiydi bu. Kısacası Atatürk'tü içindeki!" (BÖ-BYND, 2018:39)

4.2.13.5. "Birinci" Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K29. Sağlığına Dikkat Etmek

Biol nezle olmuştur. Türker, Birol'un resmini yarışmadan çekeceğini söylemesi ile dayanamayıp öper. Birol'un annesi Türker'i hastalık bulaşabilir diye uyarır. (BÖ, 2018:47)

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E3. Fedakâr Olmak

Biol resim yarışmasında birinci olur. Buna Türker çok üzülür. Birol'u kıskanır. Onu ziyarete gider. Birol Türker'in ikinci olduğunu öğrenince gerçeği açıklar. Resmi abisiyle birlikte yaptığını, bu sebeple birinciliğin Türker'in hakkı olduğunu, bunu okul idaresine söyleyip resmi geri alacağını söyler. (BÖ, 2018:47)

4.2.13.6. "Boy İlacı" Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K31. Yeme Alışkanlıklarına Dikkat Etmek

Orhan yaz tatilini geçirmek için Sürmene'ye amcasının yanına gider. Orhan'ın kötü bir huyu vardır: Yemek seçmektedir ve sağlıksız beslenmektedir. Bu durum amcasını ve yengesini memnun etmez. Çünkü Orhan, sürekli bakkaldan aldığı yiyecekler ile hem amcasının bütçesini zorlamakta hem de amcasının çocuklarına da kötü örnek olmaktadır. Basketbolcu olmak isteyen Orhan amcasından boyunun uzun olması gerektiğini öğrenir. Amcasına boy uzatan bir ilaç olup olmadığını sorar. Amcası da eczanelerde satılmayan bir ilacın varlığından bahseder. Çok pahalı olduğunu ve yemeklerin üzerine 1 kaşık atılarak yendiğini belirtir. Orhan ilacın hatırına yemek yemeyi kabul eder. Böylelikle olumsuz davranışından kurtulur.

Amcasının ilaç dediği kahverengi toz aslında, biraz kavrulmuş fındık, biraz leblebi, biraz da tuzlu fındığın çırpıcıda öğütülmüş halidir. (BÖ, 2018:55)

4.2.13.7. “Ceza” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K31. Yeme Alışkanlıklarına Dikkat Etmek

Öykünün kahramanı portakalı çok sever. Annesinin günlük verdikleriyle yetinmez. Odadan kendisi de alır yer. Çok yemesi sağlığını boza ve gaz yapar. Rahatsızlanır. Doktor tedavi eder. (BÖ, 2018:63)

4.2.13.8. “Çekirgenin Başı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T3. Eğitim Sistemini Tanımak

Yazar bu öyküde eğitim sisteminde öğrencilerin kafalarının boş şeylerle yorulduğunu belirterek sistemi eleştirmektedir.

Seracettin Öğretmen öz Türkçe ile konuşmaya önem veren biridir. Ne zaman eğitim sisteminin bozukluğundan bahsedilse kahraman bu öğretmenini hatırlar. Okul yıllarında “çekirge” konusunu anlatırken kitaplarda bir sürü gereksiz bilgi olduğuyula ilgili anısını hatırlar. (BÖ, 2018:67)

4.2.13.9. “Çikolata” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler4

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K31. Yeme Alışkanlıklarına Dikkat Etmek

Yazar bu öyküde öğretmenlerin özellikle yiyecek ödülü verirken öğrencilerin sağlık durumlarına dikkat etmeleri gerektiği konusunda bir ileti vermek istemektedir.

Oya Öğretmen derste ödül olarak çikolata vermektedir. Sınıfta herkes bu ödülü almıştır fakat Taygun alamamıştır. Oya Öğretmen onun da ödül almasını ister. Kolay bir soru sorar. Taygun ilk ödülü aldıktan sonra güdülenir. 3 kez çikolata almaya hak kazanmıştır. 3. ödülünden sonra hastalanır. Çünkü doktor ona çikolatayı

yasaklamıştır. O ise üç defa yemiştir. Vücudu kabarır. Annesi öğretmenine, bir daha Taygun'a çikolata vermemesini söyler. Öğretmeni özür dileyerek bunun bir daha tekrarlanmayacağını söyler. (BÖ, 2018:76)

4.2.13.10. “Çocuk ve Yazar” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E14. Çocuklara Değer Vermek

Bu öyküde İbrahim Örs sanki kendini anlatmaktadır.

Öyküdeki yazar 50. yaş gününü kutlayacaktır. Kutlamayı çocuklarla yapmak ister. Çünkü çocukları çok sevmektedir. Onlarsız yapamaz. Nerede olursa olsun bir çocuk görse duygulanır ve ilgilenir. Yazarın tek dileği çocukları mutlu görmektir. Tüm yazın yaşamını çocuklara adar. Eleştirmenler onu dikkate almaz ama o yine de çocuklar için yazmaktan vazgeçmez. Yapıtlarında çocukların sorunlarını, iç ve dış dünyalarını, isteklerini, yakınmalarını, büyükleriyle, öğretmenleriyle ilişkilerini bu ilişkilerdeki çarpıklığı anlatır. (BÖ, 2018:77)

4.2.13.11. “Dama Yarışı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K17. Oyun Oynamak

Devrim, Metin ve Barış dama oynarlar. Kazanan beraber alacakları 1,5 kg portakalın yarısını, 2. olan kalanın yarısını, 3. olan kalanın yarısını alacaktır.

1.Devrim, 2. Barış ve 3. Metin olur. Ertesi gün portakalı alırlar. Paylaşmada sorun olur. Çünkü poşette 7 portakal vardır. Yarısını bulamazlar. Aralarında tartışma çıkar. Mine Öğretmen sorunu çözer. Dolabından bir portakal çıkarır. Toplam sekiz portakalın yarısı olan dördünü Devrim'e kalanın yarısı 2 taneyi Barış'a, geri kalan 2 tanenin yarısı olan 1 portakalı da Metin'e verir. Son portakalı da kendi dolabına geri koyar. Böylece paylaşım sona ermiştir. Bu paylaşımı yaparken İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V.) 'in 19 deveyi ölen bir kişinin üç oğlu arasında belli orana göre bölüştürmek için kullandığı yolu örnek aldığını belirtir. (BÖ, 2018:90)

4.2.13.12. “Dede ile Torun” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T23. Büyüklere Saygı Göstermek

Hüsnü Bey yatalaktır. Bade henüz yeni doğmuştur. Bade dedesinin hemen yanı başında büyür. Dedesini çok sevmektedir. Onla arasında yürekten bir sevgi vardır. Dedesi iyileşir fakat fazla uzun sürmez, ölür. Bade’ye söylemezler. Sonraları Bade sokakta yaşlı kimi görse yardım eder, onları yürüyüşe çıkarır. (BÖ, 2018:99)

4.2.13.13. “Doğum Günü Armağanı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T1. Anne Babayı Sevmek

Tuğrul’un doğum günüdür. Sabah evden çıkarken bunu hatırlatır ve bisiklet istediğini söyler. Babası her şeyin bir zamanı olduğunu söyleyerek reddeder. Tuğrul anne ve babasının kendisini sevmediği hissine kapılır. Akşam eve döndüğünde odasına çekilir. Uykuya dalar. Rüyasında anne ve babasının kendisine çok kötü davrandığını, hatta dövdüğünü görür. Anne ve babasının sesleriyle uyanır. Antrede ellerinde hediyelerle anne ve babası beklemektedir. Tuğrul bu sevgi dolu bakışlara, şefkatle sarılan kollara, içten öpücüklerle bırakır kendini. Hediyeyle ilgi bile göstermez. Çünkü hiçbir hediye kadar mutluluk verici olmadığını düşünmektedir. (BÖ, 2018:100-105)

4.2.13.14. “Elma Hırsızları” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E4. Hırsızlık Yapmamak

Beş arkadaş yolda yürürken Hakkı amca denen birinin elma ağacını görürler. Elmalar iri iridir. Dayanamayarak bahçeye girip elmalardan izinsiz olarak toplarlar. Hakkı amcaya yakalanırlar. Hakkı amca ve köpeği Kont onları kovalar. Hakkı Amca’nın kötü biri olduğunu düşünmektedirler. Fakat Hakkı amcanın kovalama

sebebi elmaları geri almak değildir. Elmalar zararlı böceklere karşı zehirlenmiştir. Bunu yakalandıklarında öğrenirler. Hakkı amca canları elma istediğinde kendinden istemelerini söyler. (BÖ, 2018:106-113)

4.2.13.15. “Ferhat’ın Oltası” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

Bu öykü yazarın Balıklıkoy adlı eserine içerik olarak çok benzemektedir.

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K23. İyilik Yapmak

Balık Padişahı, oğlunu affeden Ferhat’ın iyiliğine karşı kendisi de bir iyilik yapmak ister. Buna karşılık olarak balıklara emreder ve bundan sonra Ferhat’ın oltasının denizden boş çıkmamasını söyler. (BÖ, 2018:123)

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T26. Yoksullukla Başa Çıkmak

Ferhat yoksul bir ailenin çocuğudur. Bir annesi vardır. Tek geçim kaynakları annesinin konu komşunun çamaşırını yıkaması ve kendisinin tuttuğu balıktır. (BÖ, 2018: 114)

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E1. Dürüst Olmak

Balık Padişahı, oğlunun Ferhat’ı kandırmasından rahatsız olur. Balıklar aracılığıyla onu çağırır. Oğluna Ferhat’tan dürüstçe özür dilemesini ister. Ferhat affettiğini söylese de padişah ısrarcıdır. (BÖ, 2018:123)

4.2.13.16. “Fotoğraftaki Dede” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

Aydın Bey torunu Dinç’i çok sevmektedir. Dinç de dedesini çok sever. Dinç duvardaki fotoğrafta yer alan kişinin kim olduğunu sorar. Dedesi kendisi olduğunu söyleyince Dinç hiç benzetemez. Bir gün dedesi yokken boya kalemleri ile dedesinin

fotoğrafında düzeltme yapar. Kendince dedesine benzetmiştir. Dedesi geldiğinde ona yaptığını gösterir. Dedesi fotoğrafı gördüğünde Dinç'e kızar, bağırır. Dinç artık dedesini sevmediğini söyleyerek yanından uzaklaşır. Biraz zaman geçince Aydın Bey yaptığına çok pişman olur. (BÖ, 2018: 135)

4.2.13.17. “Geçitteki Satıcı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K2. Yalan Söylememek

Evrim her okul çıkışında geçidin yanında ciklet satan gözleri görmeyen yaşlı amcaya yardım eder. Annesi neden geç kaldığını sorunca. Yalan söyleyemez.

“...Evrim yalan söylemeyi sevmezdi. Beceremezdi de.” (BÖ, 2018: 149)

K36. Yardımsever Olmak

Evrim, gözleri görmeyen, ciklet satan yaşlı dedeyi bazı çocuklar kandırdığı için razı olmaz. Yaşlı dedeye her gün okul çıkışı yardım eder.

Babası Evrim zaman kaybettiği için daha iyi bir çözüm yolu bulur. Yaşlı adamın arkasına parası olmayan çocuklara bedava verileceğine dair bir duyuru asar, eğer gün sonunda yaşlı adamın açığı çıkarsa cebinden karşılar. (BÖ, 2018: 152)

4.2.13.18. “İlaç Parası” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K41. Sözünde Durmak

Korkut Bey, oğlu Dinç'e söz verdiği için onu iş yerine getirmiştir. O söz öğretmenin tavsiye ettiği ansiklopedidir.

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E3. Fedakâr Olmak

Korkut Bey, ansiklopedi için ayırdığı parayı derneğe gelen ve torununa ilaç alması gereken yaşlı adama verir. Dinç buna hiç üzülmez. Hasta olan bir çocuğun iyileşmesine çok istediği ansiklopediyi feda eder. (BÖ, 2018: 158)

4.2.13.19. “Karton Bebek” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E3. Fedakâr Olmak

Üç-dört yaşlarındaki Zeynep ve annesi komşularına misafirlğe gelirler. Komşunun Sedef adında 7 yaşlarında bir kızı vardır. Zeynep, Sedef’in oyuncaklarıyla oynar. Giderken de illa bir tanesini ister. Sedef’in annesi kartondan bir bebek verir. Ertesi gün Sedef karton bebeğinin nerde olduğunu sorar. Çünkü o bebeği, çocukluğunda hiç oyuncacı olmamış ve çocukları sevindirmek adına maaşıyla aldığı oyuncakları çocuklara bedava dağıtan bir yaşlı amca hediye etmiştir. Yalı amcanın hikâyesi Sedef’i çok etkiler. En değerli bebeği olan Kezban’ı verip karton bebeği geri alacaktır. (BÖ, 2018: 158)

4.2.13.20. “Kediler ve Köpekler ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

Dört köpek, sekiz kedi bir sitede yaşamaktadır. Sitenin insanları ve çocukları hayvan severdir. Onlara yiyecek de vermektedirler. (BÖ, 2018:166)

4.2.13.21. “Kompozisyon Ödevi ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K12. Başarılı Olmak

Türkçe, Güven’in en çok sevdiği, en çok başarılı olduğu derstir. Özellikle yazma konusunda çok başarılıdır. (BÖ, 2018:173)

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

Güven pişmandır çünkü Seymen’in 10 aldığı kompozisyon ödevini kendi yapmıştır. Hem de bir simit parasına. (BÖ, 2018: 178)

4.2.13.22. “Masal Kaseti ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

Tansel’in arabasına sakladığı kişi onu hırsızlıkla suçlar. Karakola da şikâyet eder. Fakat kaset bulunur. Tansel almamıştır. Adam yaptığına çok pişman olur. Ertesi gün Tansel’in evine gelerek ona bir masal kaset hediye eder. (BÖ, 2018: 184)

4.2.13.23. “Ödev ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K36. Yardımsever Olmak

Toker Ertürk’ün durumunu bildiği için ona ödevlerini yapması karşılığında 500 lira verir. Ödevler açıklandığında Toker 5 alır ama öğretmene Ertürk’ün kendisi için hazırladığı ödevi vermemiştir. Çünkü onun amacı Ertürk’e yardım etmektir. (BÖ, 2018: 186)

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T26. Yoksullukla Başa Çıkmak

1-Ertürk kantine hiç gitmez. Çünkü kantinde satılan şeyleri alacak gücü yoktur. Yoksul bir ailenin çocuğudur. Sırf satılanları canı çekmesin diye kantinden tarafa hiç gitmez. (BÖ, 2018: 186)

4.2.13.24. “Parktaki Ağaç ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Ç2. Ağaçları Sevmek Ve Korumak

1-Güven doğduğunda babası bir atasözünden esinlenerek ağaç dikmek ister. Apartmanlarında bahçe de olmadığı için ağacı parka diker. Güven 4 yaşındayken bunu ona da söyler. Güven buna çok sevinir. Aradan zaman geçer. Ağaçlar büyümeye başlayınca Sermet’in babası evin görüşünü kapatıyor diyerek ağaçları kesmek istemektedir. Bir gün Güven ağaçları kesilmiş olarak bulur. Sermet’in

babasının yaptığını sanır ama Bahçeler Müdürlüğü hastalık dolayısıyla bakım yapmıştır. (BÖ, 2018: 186)

4.2.13.25. “Sevgi ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K45. Öfke Kontrolünü Sağlamak

1-Uzun Cemal sert yapılı biridir. En ufak bir şeyde kızar, bağırır. Bu özelliği kızı Şebnem’in düşerek başını taşa çarpıp yaralanmasına yol açar. Şebnem’im başına geleni gördükten sonra öfkesi sonlanır. (BÖ, 2018: 207)

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E6. Barışı Savunmak

1-Şebnem düştükten sonra Pala Süleyman’ın ona yardım etmesi, küs olan Uzun Cemal ve Pala Süleyman’ın barışmasını sağlar. İyilik ve sevgi küslüğü yenmiştir. (BÖ, 2018: 207)

4.2.13.26. “Sultan Küpesi” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K2. Yalan Söylememek

1-Sarper, Burcu’nun çiçeğini farenin yemiş olabileceğini söyleyerek yalan söylemiştir. Burcu ve annesi balkona fare zehri koyarlar. Bunun sonucunda Sarper’in güvercinleri ve kedisi ölür. Çünkü çiçeği gerçekte yiyen onlardır. Sarper’in söylediği yalan ona pahalıya mal olmuştur. (BÖ, 2018: 230)

3. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Ç1.Hayvanları Sevmek ve Korumak

Sarper hayvanları çok sevmektedir. Evinde hayvan beslemektedir.

Ç2. Ağaçları Sevmek ve Korumak

Burcu çiçekleri çok sevmektedir. Evlerinde çiçek yetiştirmektedir.

4.2.13.27. “Trende Bir Çocuk” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T23. Büyüklere Saygı Göstermek

Sancar trendeki yaşlı ve zayıf kadına yer verir. (BÖ, 2018: 235)

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E7. Duyarlı Olmak

Sancar trene ampulü takarken üzerine bastığı koltuk kirlenmesin diye çantasından çıkardığı bezi koyar. (BÖ, 2018: 235)

4.2.13.28. “Uçurtma” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

1. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

K17. Oyun Oynamak

1-

Mahalledeki çocuklar uçurtma ile oynamaktadır. Birbirlerinin uçurtmalarını havada ele geçirmeye çalışırlar. (BÖ, 2018: 241)

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T26. Yoksullukla Başa Çıkmak

1-

Mehmet çok yoksuldur. Hatta uçurtma alacak parası bile yoktur. Zorla bir uçurtma alacak para bulurlar. (BÖ, 2018: 243)

5. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

E2. Merhametli Olmak

1-

Mehmet’in ailesinin durumunu öğrenen Şener tüm mahalle çocukları tarafından bilinen “Panter” adlı uçurtmasını Mehmet’e hediye eder. (BÖ, 2018: 247)

4.2.13.29. “Yazgı Arkadaşları” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

2. Alt Problem İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

T2. Empati Kurmak

1-Oya kendini kafesteki kuşun yerine koymaktadır. Kendisinin de kutan farkı yoktur. Anne ve babası evde yokken kapalı evin içinde aynı kafesteki kuş gibi beklemekte bu sebeple kuşun ne çektiğini anlamaktadır. (BÖ, 2018: 253)

4.3. İbrahim Örs’ün Eserlerinde Tespit Edilen Eğitsel İletilerin Tamamı

4.3.1. “Muhtarın Yeğenleri” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.1.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K2.Yalan Söylememek

1-Utku, hala süt dökmüş kedi gibi yerde duran Murat’ı göstererek ekledi:

-Bu çocuktan ne istiyorsunuz İsmet Amca? O benim arkadaşım! Birlikte bir gezinti yaptık! Şimdi de dönüyoruz! Ne oluyor, anlamıyorum! Sinan nerede? Ona ne olmuş? Hiçbir şeyden haberimiz yok!... İnanın İsmet Amca, ikimizin de yok!

İsmet Ağa duyduklarına bir anlam veremedi. Şaşkınlık içinde sordu:

-Yani Murat, silahlanıp Sinan’ın peşine düşmedi mi?

-Hayır böyle bir şey yok!... Bunu da nereden çıkarıyorlar?

Utku, böyle konuşurken göz ucuyla amcasına, kardeşine, Önder’e bakmaktan kendini alamıyordu. Onlar da bu tatlı yalan karşısında gülmek için dudaklarını ısırıyorlardı. (MY,1981:211,212) (Örtük)

K5. Tatlı Dilli Olmak

1-Tutku, kendilerine karşı çekingen bir tavır sergileyen Hüsni’ye karşı uygun bir iletişim dili kullanarak onu kendileri ile oynamaya ikna eder.

“...Tutku, eğilip çocuğu yanağından öperken:

-Biz gürtlüçüyük ama dedi, kötü insanlar değiliz!

Sen bizimle gel! Korkma!... Sana arkadaşlar bulacağız!... Göreceksin, ne güzel oynayacağız!...” (MY,1981:85) (Dolaylı)

K6. Öz Güvenli Olmak

1-Utku'nun, kardeşi Tutku'nun umutsuzluk içeren sözlerine karşı verdiği cevap onun öz güvenini göstermektedir:

“-Hiç belli olmaz! Bazen çocuklar, büyüklerin beceremedikleri işlerin altından kolaylıkla kalkabilirler. Çünkü kimi işler, büyükçe değil, çocukça davranışlarla çözümlenebilir. Musa ve İsmet Ağa'ları da biz çocuklar yola getirebiliriz belki. Bir deneyelim bakalım!... Böylece de değişik, heyecanlı bir tatil geçirmiş oluruz. Ne dersin?” (MY,1981:78) (Dolaylı)

2- Muhtar Kadir, İsmet ve Musa Ağa'ların artık yola gelmeleri gerektiğini düşünür.

“Utku:

-Amca, dedi, senin bu anlayışından aldığımız cesaretle biz belki onları da yola getirebiliriz!.. Yavaş yavaş, yumuşata yumuşata...

Utku, bir plan düşünmüştü bile...” (MY,1981:120)

3-Utku:

-Ben şimdi göle doğru gidiyorum, diye sesleniyordu. Elinden bir kaza çıkmadan bulmalıyım Murat'ı! Kurtarmalıyım Sinan'ı. Göreceksin başaracağım bunu!... Sen şimdi amcama git, durumu ona da haber ver!... (MY,1981:200)

4-Utku, özellikle Süleyman'ın durumuna daha fazla seyirci kalamazdı. İyi yüzme biliyordu. Kendisine güveni vardı. Hemen soyundu. Eliyle, kalasa tutunabilmiş çocukları göstererek Tutku'ya:

-Hemen köye haber salın! Dedi. Siz onlarla meşgul olun! Ben Süleyman'ı kurtarırım!... (MY,1981:274)

K9. Umutlu Olmak

1-Vali, Jandarma Komutanı ve Müftü İsmet ve Musa Ağa'ları barıştırmak için köye geldiklerinde onlardan buna son vermelerini isterler. Hiç değilse artık adam öldürmeye son vermelerini isterler.

“Siz yine konuşmayın, yine birbirinizin yüzüne bakmayın!... Fakat şu çılgınca işlerden vazgeçin!... Artık bu köyde adam öldürülmesin dediler ve özellikle Musa Ağa'dan bu konuda ısrarla söz istediler. Musa Ağa:

-Bu, karşı tarafın davranışına bağlı. Bizi kışkırtmasınlar...

Karşılığını verdi. Bu kesin söz değildi, fakat nede olsa umut vericiydi.”
(MY,1981:69)

2-Yine de umutluydular. Önlerinde zaman vardı. Bazı olayları da değerlendirebilir, onlardan yararlanabilirlerdi. Söz gelişi Kenan’ın taburcu edileceği günü büyük bir özlem ve sabırsızlıkla bekliyorlardı. Yeni bir tasarıları vardı yine.
(MY,1981:250)

3-Utku ile Tutku Ozanlar köyünün durumunu görünce geri dönmeyi düşünürler. Özellikle Tutku dönmek ister. Sabah ezanı okurken Utku ile Tutku arasında şu konuşma geçer:

“-Biliyor musun Utku, ne düşünüyorum?”

-Ne düşünüyorsun?”

-Dönmeyi...

Utku da aynı şeyi düşünmemiş değildi. Böyle bir köyde yaşamak şöyle dursun, yaz tatili bile geçirilemezdi. Çünkü insanlar başkalarının, hele çocukların üzüntülü, kuşkulu yaşantısını bir tarafa itip neşelenemezdi. Ata binemez, oynayamaz, kırlarda dolaşamaz, gölde yüzemez, ağaca çıkamaz, çalgı çalamazdı. Bunları yapmayı içi götürmezdi. (MY,1981:76-77)

4-“Tutku şaşırıldı:

-Çok tuhafsin Utku!... Bunca yıl büyükler çalıştı, didindi, buna bir çare bulamadı da bizler mi bulacağız? Biz çocuk yaştakiler mi?” (MY,1981:77)

5-Kahvaltıdan sonra Önder’i odalarına çağırdılar. Masanın çevresinde sıralandılar. Utku durumu açınca, önce kuzeninin tepkisiyle karşılaştı. Önder:

“Boyunuzdan büyük işlere girişiyorsunuz...” gibilerden ikizleri süzdükten sonra:

-Siz o adamları bilmezsiniz, dedi. Hiçbir çaba bu konuda olumlu sonuç veremez!..

Ne var ki Utku, bu sözler karşısında umudunu yitirmedi. (MY,1981:79)

6-Karşı taraf tedbir aldığı, kolay kolay da pusuya düşürülmediği için bu istek uzun süre yerine getirilmedi. Fakat uzlaşma olmadığı gibi, umudu da yoktu.

K12. Başarılı Olmak

1-Köyün girişindeki kavgayı gömleğine kırmızı mürekkep döküp vurulmuş numarası yaparak ayıran Utku, başarılı bir iş yapmıştır.

“Tek çare kaçmaktı. Ve öyle yaptılar... Kavgayı yarıda bırakarak kaçtılar. Şoför ile Tutku sevinçle bağurdılar:

-Başardın Utku!... Seni kutlarız!...

İki kardeş, heyecanla sarılıp öpüştüler. Sonra, önlerine çocuklarını, kadınlarını katarak olay yerinden kaçan köylülerin, ayrı gruplar halinde, koşar adımlarla tarlaların derinliklerine doğru uzaklaşmalarını seyrettiler. Tutku, savaş kazanan bir komutanın haklı gururunu duyuyordu. (MY,1981:13)

2-Utku, Tutku ve Önder tüm çocukların tekrar bir araya gelmesini sağlayarak büyük bir iş başarmışlardır. Bu, Önder’in ağzından şöyle ifade edilir:

“-Başarıyorsunuz çocuklar, şimdiden sizi kutlarım!...” (MY,1981:113)

3-Bu bir başarıydı. Utku ile Tutku’nun başarıydı. Onlar durumu gördükçe, belki amcalarından da çok seviniyorlardı. (MY,1981:242)

K13. Takdir Etmek

1-“*Ah, sevgili yeğenlerim, yengeniz sizi karşısında görünce nasıl şaşıracak bilemezsiniz! Hele Önder... Hareketinizi bildirecek telgrafi öyle sabırsızlıkla bekliyordu ki... O da sizin başarı ile sınıfını geçti. Hep birlikte güzel bir tatili hak ettiniz. Artık yaz boyunca ders yok! Yeteri kadar yorulduz çünkü. Şimdi dinlenmek, oynamak sırası. Köyde çok güzel vakit geçireceksiniz, hiç kuşkunuz olmasın!...*” (MY,1981:24)

2-“İkisi de aynı şeyi düşünüyorlardı:

Acaba, ortaokulun ikinci sınıfına “Peki” derece ile geçtiklerini bildiren dokuz- onlarla dolu karnelerine karşılık, yaz tatillerini Ozanlar köyünde, amcalarının yanında geçirmeyi isterlerken yanlış mı karar vermişlerdi?” (MY,1981:49)

K14. İnançlı Olmak

1-Muhtar, iki aile arasındaki düşmanlığı bitireceğine inanmaktadır.

“-Kısaca durum bu çocuklar!... İki aile arasındaki bu düşmanlık, köyün bütün sorunlarının başında geliyor. Düşmanlığı ortadan kaldırabildik mi başarı kazandı demektir! O zaman köyümüz, okulu, elektriği, yolu, suyu, köprüsü ve çeşitli kooperatifleriyle uygar bir köy olur!... Ben inanıyorum!” (MY,1981:74)

2-Tutku:

-Sevgili ablalarım, teyzelerim, amcalarım!... Ozanlar köyünde de okul açılacak bir gün!... Bizim bu kardeşlerimiz de okuma-yazmasını öğrenecekler, bilgilerini arttıracaklar! Okulun açılmasını engelleyen nedenler artık ortadan kalktı! Köyde artık bir kardeşlik havası var! Siz de gözlerinizle görüyorsunuz!... Bu kardeşlik havası içinde bu yıl, isterseniz okula kavuşabilirsiniz!... Biz buna inanıyoruz inandığımız için de bu alfabeleri, defterleri, kalemleri şimdiden kardeşlerimize armağan ediyoruz!... Onları değerlendirmek sizin elinizde!... (MY,1981:179-180)

3-“Kadir Amca, hem gülüyor, hem de:

-Doğrusu ya, diyordu. Ben inanmaya başladım. Bu çocuklar bizim yapamadığımızı yapacaklar böyle giderse!... Köyde şimdiden bir değişiklik oldu bile!... Artık, iki taraftan da çocuklar görebiliyorum bir arada.

Güzel güzel oynuyorlar. Kimse de bir şey demiyor onlara!... Bayılıyorum doğrusu!... Kala kala iki ailenin yakınlaşması kaldı. Onların çocukları arasında da bir yakınlık kuruldu mu bu yolda büyük bir adım atıldı, demektir.” (MY,1981:154)

K17. Oyun Oynamak

1-Öteki gruptaki çocuklar, başlarında Tutku olduğu halde ilginç bir oyuna dalmışlardı. “Kahkaha oyunu” oynuyorlardı. Tutku, elindeki düğümlü mendili havaya atınca, çocuklar kahkahalarla gülmeye başlıyor, mendili tutunca da birdenbire susuyorlardı. Yani gülmek, mendil havadayken serbest, eldeyken yasaktı. Mendil Tutku’nun eline gelince, kendilerini tutamayıp gülmeye devam eden çocuklar ise, oyunun kuralları gereğince cezaya çarptırılıyordu. Cezayı başkan seçiyordu. Artık o sırada aklına nasıl bir ceza biçimi gelirse... (MY,1981:87)

2-“Bir gün kadınlardan aldıkları cesaretle köyün çocuklarını yine bir araya getirmek, oynatmak istediler.

Köy alanında düzenlenen oyuna, bu defa başka çocuklar da katılmışlardı. Hiçbiri çekingenlik göstermemişti.

“Kahkaha”, “Ebeleme”, “Aç Kapıyı Bezirgânbaşı” gibi oyunlardan sonra Tutku, Utku ve Önder, yanlarında getirdikleri çalgıları çalmaya başladılar.” (MY,1981:112)

3-İsmet Ağa:

-Ne gezer? diye ekledi. Sinan'da o göz var mı? Oyun, oyun, oyun... Başka bir şey düşündüğü yok!... (MY,1981:156)

4-Tutku Sinan'a:

-Bugün hava çok güzel, dedi. Bu havada evde oturulmaz! Gel dışarıda çalışalım!... Hem de oynarız! (MY,1981:160)

5-Bir grup erkek çocuğu, köy yakınındaki toprak düzlükte çelik çomak oyunu oynuyordu. (MY,1981:190)

K19. Sorumluluk Sahibi Olmak

1-

“Sonra durumun böyle süregelmesinde, erkekler kadar kadınlar da sorumluydu. Çünkü onlar, köy nüfusunun hemen tamamını oluşturan iki aile arasındaki düşmanlığı ortadan kaldırmak için bir çaba sarf etmemişlerdi. Tersine yangına körükle gider gibi düşmanlığı arttırmışlardı.

Sözgelişi, Yukarı Mahalle'de oturan bir kadın, hiçbir zaman çocuğuna Aşağı Mahalle'nin çocukları için “Onlar sizin kardeşleriniz” dememişti. “Onlar sizin düşmanınız” demişti. Aşağı Mahalle'nin çocukları için yine aynı şeyi yapmıştı. Yapıyordu da.

Köyün hiçbir kadını zavallı değildi. O, çocuğuna söz geçirebildiği, onu etkileyebildiği gibi, alıştırma yolu ile kocasına da doğru yolu gösterebilirdi. Onu zamanla kandırabilir, düşmanlık duygularından kurtarabilirdi.” (MY,1981:110-111)

K23. İyilik Yapmak

1-

Musa Ağa.

‘Şu dünyada ne iyi insanlar var’ diye düşünüyordu. Olayı duyan herkes tanıdık olsun ya da olmasın kan vermeye koşmuştu. Bunlardan kan grupları oğlununkine uyanlar, hiç tanımadığı kasabalılardı. Onların bu iyiliklerinin altından

nasıl kalkacağına bilemiyordu. “Gönüllü” olarak gelmişler ve kanlarını verdikten sonra gitmişlerdi. (MY,1981:218)

K33. Eğitimli Olmak

1-

Murat, Musa Ağa'nın son olarak İsmet Ağalar tarafından öldürülen halaoğlunun çocuğuydu. 13-14 yaşlarındaydı. Okula gidememiş, bilgisiz ve görgüsüz kalmıştı. Tarlada çalışıyor, hayvan sürüyor, çift sürmede büyüklerine yardım ediyordu. Söylediklerine göre, iyi de silah kullanırdı. (MY,1981:152)

2-

Muhtar Kadir, İsmet Ağa'ya bir biçimine getirip sordu:

-Senin oğlan geçti değil mi?

İsmet Ağa biraz da kıvanç duyarak:

-Geçti tabi, dedi. Hele bir geçmesin, alırım okuldan vallahi!... Kasabada çocuk okutmak kolay mı? Düşün ki yemesi var, içmesi var... Kitap defter masrafı var... Orda teyzesinin yanında kalıyor, öyle olduğu halde masrafı bir memur maaşını buluyor vallahi! (MY,1981:155)

3-

“Utku sözünü tamamlamadan, Önder'e döndü:

-Bu köyde okul olmadığı için okuma-yazma oranı da düşük, değil mi?

-Evet, çok düşük tabi...

-Yani kadınların çoğu okuma yazmadan yoksun...

-Çoğu ne demek belki de hepsi... Burada okuma yazmasını bilen kadın sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Bunlardan biri annemdir. İnsan bu zamanda okuma yazmasını bilmekle öğünür mü? Bu köyde öğünür işte... Ben, okuma yazmasını bilen bir anne-babanın oğluyum demekten, şu anda doğrusu mutluluk duyuyorum. (MY,1981:102)

4-

“Hemen her mektupta kadınlar, uzaktaki yakınına mektup yazmamaktan yakınıyorlar:

-Biliyorsun okumam yazmam yok, diyorlardı. Çocuklar da bilmiyorlar. Okul yok ki öğrensinler... Eksik olmasınlar, Muhtar'ın İstanbul'dan gelen yeğenleri imdada yetiştiler. Ama onlar giderlerse ne yapacağım, bilmem?

Utku da Tutku da köy kadınlarının bu biçim yakınmalarından yararlanmaya çalıştılar ve:

-Teyze, dediler. Okuma-yazmanın yararını biliyorsun da hâlâ neden köyde okul açılması için bir çaba sarfetmiyorsunuz?” (MY,1981:108-109)

K36. Yardımsever Olmak

1-

“...Gülnar Yenge de ocağın başında akşam yemeğini hazırlıyordu.

Utku:

-Ben de yardım edeyim yenge, dedi.” (MY,1981:40)

2-

Utku ile Tutku, amcalarından neden bir köprü yapımına girişilmediğini sordular. Acaba paraları mı yoktu? Aslında parasızlık, bir sorun olmamalıydı. Annelerinden, babalarından öğrenmişler, kitaplarda, gazetelerde okumuşlardı. Her şeyi Devlet'ten beklememeliydi. Köylerin bu çeşit sorunları “imece” ya da “salma” yoluyla, yani halkın el ele vermesiyle de çözümlenebilirdi. Yeter ki ön ayak olacak kişiler bulunsun. (MY,1981:20)

3-

“-Teyze... Kardeşim ve ben orta ikiye geçtik. Övünmek gibi olmasın ama çok iyi derece ile... Türkçemiz çok iyidir. İster misin Kenan'ı sınava hazırlayalım?”

-O da nasıl söz? Tabi isterim!

-O zaman yarından tezi yok... Sabahları gelsin bize. Başlayalım... Yalnız bir şartla...

-Ne şartı?

-Biz hiçbir karşılık almayız!...

-Yahu, siz ne iyi çocuklarsınız böyle!... Siz buraya el âlemin mektubunu yazmaya, çocuklara ders çalıştırmaya mı geldiniz? Yoksa tatil yapmaya mı?

-Tatilin böylesi daha tatlı oluyor Teyzeciğim! (MY,1981:146-147)

3-

Sinan, ağaçta asılı olarak durmaktadır. Onun bağırıışlarını duyan diğer çocuklar yardıma koşarlar.

“İlk atılan Kenan oldu. “Kimdir?” diye sormadan söğüt ağacına tırmanmaya başladı. Ne de olsa köy çocuğuydu. Tıpkı bir kedi gibi hiç güçlük çekmeden çıkabiliyordu yukarılara doğru. Onu Önder izliyordu.

Utku, Tutku ve Gülsüm, aşağıdan heyecanla bakıyorlardı.

İkizler korku içindeydiler. Kenan kurtarmaya çalıştığı çocuğu tanıyınca acaba nasıl davranacaktı?

Sinan'ın güçlükle tutunabildiği dalın üzerindeki kalın dala önce Kenan çıktı. Sonra da Önder. Dengelerini sağladıktan sonra ikisi birden, birer ellerini Sinan'a doğru uzattılar, bileklerinden tuttular. Sinan rahatladı bir an. Kurtulmuş sayılırdı. Başını kaldırıp kendisini kurtarmaya çalışanlara gülümseyerek baktı.

İşte tam bu sırada Kenan, Sinan'ı tanıdı. Tanıdığını, bakışlarıyla, yüzünün çizgileriyle belli etmekten de kendini alamadı. İsmet Ağa'nın oğlunu tutan elinde bir gevşeme oldu. Tuttuğu bileği bırakacak olsa, Önder'in gücü, çocuğu tek elle yukarı çekmeye yetmeyecekti. Önder:

-Hadi Kenan çöksene! dedi.

Musa Ağa'nın oğlu, öylece hareketsiz duruyordu.

Önder tekrar konuştu:

-Söz konusu bir insanın hayatıdır, unutma Kenan!

Bu ne güzel bir şeydir bilir misin?

*O zaman Kenan, tuttuğu bileği daha bir sıkı, daha bir güçle kavradı.
Ardından da:*

-Hadi!... dedi Önder'e

Artık Sinan yukarı çekilmiş ve kurtulmuştu."

(MY,1981:165-166-167)

K38. Mutlu Olmak

1-

"Çok değil, iki gün sonra köyde tellal bağırtıyor, bunu duyan herkes önce şaşkınlık, sonra sevinç içinde kalıyordu.

Tellal:

-Ey ahali! diyordu. Duyduk duymadık demeyin!... İsmet Ağa bugünden itibaren tarlasındaki içme suyundan, bütün köy halkının yararlanmasına izin verdi! Artık uzaklara gitmeye hacet kalmadı! İsmet Ağa'nın suyu, yediden yetmişe herkese serbesttir! Ey ahali, duyanlar duymayanlara iletsin! "(MY,1981:240)

K42. İleri Görüşlü Olmak

1-

"İsmet Ağa.

-Birkaç saat önceydi, dedi. Kaynağın yakınından dolaşıyordum. Baktım onlardan bir grup çocuk koşu koşu geldiler. Su içeceklerdi. Ne var ki oynamaktan dönmüşlerdi. Kan ter içindeydiler. Düşündüm. Bu buz gibi suyu hemen içmeleri sakıncalıydı. Hasta olabilirler, belki de yatağa düşebilirlerdi. Köyümüz malum, ne ilaç var, ne doktor. Yazıktı bu çocuklara. Hemen bağırdım. "olmaz! İçmeyin... Yasak!" diye. Onlar bağırmamı duyunca baktılar, beni gördüler. Görür görmez de kaçıştılar. Arkalarından "Biraz sonra gelin için!" diye seslendimse de anlaşılın duymadılar..." (MY,1981:248)

2-

"Tutku:

-Sevgili ablalarım, teyzelerim, amcalarım!... Ozanlar köyünde de okul açılacak bir gün!... Bizim bu kardeşlerimiz de okuma-yazmasını öğrenecekler, bilgilerini arttıracaklar! Okulun açılmasını engelleyen nedenler artık ortadan kalktı! Köyde artık bir kardeşlik havası var! Siz de gözlerinizle görüyorsunuz!... Bu kardeşlik havası içinde bu yıl, isterseniz okula kavuşabilirsiniz!... Biz buna inanıyoruz inandığımız için de bu alfabeleri, defterleri, kalemleri şimdiden kardeşlerimize armağan ediyoruz!... Onları değerlendirmek sizin elinizde!..". (MY,1981:179-180)

K44. Soğukkanlı Olmak

1-

İyi silâh kullanmakta kendisine büyük güveni olan Murat, Utku'nun kışkırtıcı sözleri karşısında daha fazla dayanamadı. Musa Ağa'nın biraz önce verdiği tabancayı belinden çıkardı ve Utku'ya uzattı. Ardından da:

-Hadi dedi, göster marifetini, işte silah!... (MY,1981:205)

K45. Öfke Kontrolünü Sağlamak

1-

Muhtarın Aşağı Mahalle'den on sekiz yaşlarında bir kızın, Yukarı Mahalle'den sekiz yaşlarında bir oğlan çocuğunu dövmesi karşısında içinde bulunduğu duygu:

"...Kapıya çıktığında olayın bittiğini görmüş, bu arada oğlu ve yeğenleriyle karşılaşmıştı.

Öfkeliydi. Fakat kendini gülmeye zorlayarak çocukları içeri çağırırdı..." (MY,1981:62)

K46. Kin Tutmamak

1-

Kan davası konusunda, Kenan'ın, Murat'tan daha çok İsmet Ağalara kin beslediği Utku ile Tutku'nun dikkatinden kaçmamıştı. Belli ki Musa Ağa'nın etkisi büyüktü oğlunun üzerinde. Oysa Murat son öldürülene daha yakındı, onun öz oğluydu.

Kenan, ara sıra İsmet Ağaların sözünü eden ikizlere:

-O bizim düşmanımız! karşılığını veriyor ve bütün ısrarlara rağmen yumuşamıyordu. (MY,1981:153)

2-

"Musa Ağa, Murat! Bir kenara çekti:

-Unutma, dedi onlar senin babanı öldürmüşlerdi! Şimdi de acımadan Kenan'ın kanına girdiler!... Artık Dostluk, kardeşlik, diye bir şey yok!... Oç almak var!... Kana kan isterim Murat!..." (MY,1981:195)

3-

"Aralarından biri, bir aralık Musa Ağa'nın yanına sokularak:

-Çok çekti Kenancık, diye mırıldandı. Bunu onların yanına bırakmamak lâzım!..."

Musa Ağa, hastaneye hareketinden önce Murat'a verdiği emri hatırlıyor, usulcacık:

-Merak etme, karşılığını veriyordu. " (MY,1981:129)

4-

Aslında Musa Ağa, olayın bir kaza olduğunu biliyor, fakat bir türlü bastıramadığı kını, öfkesi nedeniyle, bunda kötü bir amaç olduğuna hem kendisini, hem de çevresindekileri inandırmak istiyordu. (MY,1981:226)

K47. Vefalı Olmak

1-

Köye döndüklerinde Kenan'ın hala komada olduğunu öğrenen Sinan çok üzülür.

“Bir süre önce ormanda ağaca asılı kaldığı anı hatırlıyor, ilk yardımına koşan kişiyi göz önüne getiriyordu. Bu Kenan'dan başkası değildi. İsmet Ağa'nın oğlu dememiş, düşmanımız dememiş, Önder'in de yardımıyla, düşüp parçalanmaktan, ölümden kurtarmıştı onu... Bu içten bu temiz davranış unutulur muydu hiç?

Kenan'ın bu duruma gelmesine, istemeyerek de olsa, bir kaza sonucu da olsa kendisi yol açmıştı. Kenan'sa şimdi hastanede yatıyordu ve durumu ağırdı. Yardım bekliyordu. Kan bekliyordu. Acaba ona bir yardımı olamaz mıydı? Onun kurtuluşu için bir katkıda bulunamaz mıydı? Acaba kan veremez miydi?

-Baba! Diye içini çekti, durmamak lâzım, bir şeyler yapmak lâzım!... Unutma ki Kenan beni ölümden kurtarmıştı!... (MY,1981:214,215)

K48. Alçak gönüllü Olmak

1-

“Muhtar Kadir sonra ikizlere döndü:

-Ben galiba haksızlık ediyorum, dedi. Bu eser sizindir yeğenlerim!... Her şeyden önce sizindir! Ne kadar övünseniz azdır. Siz Ozanlar'a anıtı dikilecek çocuklarsınız.” (MY,1981:184)

K49. Girişken Olmak

1-

“Sözlerimi tamamlamadan Önder atıldı:

-Sizi kutlarım!... Çok temiz düşünceleriniz var!... Yardım da ederim! Ancak benim ortalarda görünmemem gerekir. Muhtarın oğlu olduğumu unutmayın!...” (MY,1981:80)

2-

Bütün arkadaşları göle çamaşıra giden Hüsnü, Utku ile Tutku'nun kendisine yaptıkları arkadaş olma teklifi karşısında çekingen davranır.

“-O halde bizimle gel!... Biz sana arkadaş buluruz! Oynarsın, güzel güzel!...

Hüsnü, önce çekindi, onlarla gitmek istemedi. Belli ki annesi ve babası tarafından uyarılmıştı. Hele öbür yana, Aşağı mahalleye gitmeye hiç hevesli değildi. Orada kendisini dövüyorlar, ağlatıyorlar sonra da kaba etine bir tekme

vuruyorlardı, kovuyorlardı. Hayır hayır o yana gitmemeliydi. Daha dün canı adam akıllı yanmış, ağzının payını almıştı.” (MY,1981:84)

K50. Cesaretli olmak

1-

“-Korkma Metin!... Ben babana söylerim dövmez seni! Hem sen kötü bir şey yapmayacaksın ki... Kötü şey yapan çocukları döverler... Arkadaşlarınla oynayacaksın!... Onlar da senin arkadaşların!...

-Korkmayın çocuklar, dedi yüksek sesle, öteki çocuklara dönerek, babanız sizi dövmeyecek!... Hadi gelin hep birlikte oynayalım!... Onlarla beraber biz de gülelim!...” (MY,1981:90)

K56. Karar Alma Becerisine Sahip Olmak

1-

Tozlu, toprak yollarda kararsız adımlarla hem yürüyor, hem de konuşuyorlardı. Utku:

“-Her şeyden önce, dedi, kötümserliğe kapılmamak gerek. Çocuklar neden oynamaya gelmediler? Bunun nedeni üzerinde durmalıyız. Aslında hangi tarafın olursa olsun, köyün bütün çocukları, düşmanlık duygusunu unutup bir araya gelebiliyor, birlikte oynayabiliyorlar. Bunu dün gözlerimizle gördük. Eğer bugün köy alanına oynamaya gelmedilerse, bu kendi istekleriyle olmadı. Anneleri babaları tarafından bırakılmadılar. Bu bir gerçek... Bundan sonra biz onların anne ve babalarını kandırmak yollarını aramalıyız! Bana sorarsanız önce annelerden başlamalıyız!...” (MY,1981:100)

K58. İyimser Olmak

1-

Utku ile Tutku'nun gelirken hayal ettikleri köy şöyledir:

“...Kaynaşmış bir topluluk... Sorunlarının büyük bir bölümünü çözümlleyen, geri kalanını da çözümlmek için sürekli bir çaba ve atılış içinde bulunan bir köy... Korkusuz, kuşkusuz oynayabilen, kimse tarafından hor görülmeven, dövülmeyen cıvıl cıvıl neşeli çocuklar...” (MY,1981:76)

K62. Zamanı Yönetmek

1-

Tutku geri eve dönmek istemektedir.

“Utku kardeşine:

-Dur acele etme, dedi. Beni dinle!...

-Dinliyorum.

-Haklısın, bu koşullarda burada güzel bir tatil yapamayız. Oysa, tatili, yalnız oynamak, eğlenmek olarak kabul etmemek, köydeki günlerimizi bir amaç yolunda değerlendirmek de var!

-Anlamadım?

-Anlaşılmayacak bir şey yok!... Demek istiyorum ki, kalacağımız bir iki aylık süre içinde köye bir katkımız olamaz mı? Önce dargınlığa, düşmanlığa bir çare bulamaz mıyız?" (MY,1981:77)

2-

"Tutku da kardeşi gibi değişikliği severdi. Kardeşinin söylediklerine onun da akli yatmaya başlamıştı. Ama ne yapacaklardı? Nasıl bir düzen uygulayacaklardı?

Utku, acele etmemesini söyledi kardeşine, sonra da:

-Henüz ben de pek bilmiyorum, diye ekledi. Tabi davranışlarımız bir plana bir düzene göre olacak... Yalnız, Önder'i de aramıza almak, ondan yararlanmak gerek... Az sonra kalktığı zaman durumu ona açalım..."

-İyi olur!...(MY,1981:79)

K63. Kendini Tanımak

1-

"Teyze... Kardeşim ve ben orta ikiye geçtik. Övünmek gibi olmasın ama çok iyi derece ile... Türkçemiz çok iyidir. İster misin Kenan'ı sınava hazırlayalım?" (MY,1981:146)

4.3.1.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T1. Anne-Babayı Sevmek

1-

"Tutku'nun sesinde bir olağanüstülük vardı. Bu, kardeşinin dikkatinden kaçmadı.

-Yoksa... Yoksa ağlıyor musun, diye sordu.

-Hayır, hayır... Annemi babamı özledim de!...

Utku da aynı duygular içindeydi. Fakat buna karşılık, kardeşini yatıştırmaya çalıştı:

-Bak Tutku!... Ben de özledim özlemesine ama hemen dönmek olmaz ki!... Amcamıza, yengemize, hatta Önder'e karşı ayıp olur. " (MY,1981:49-50)

T6. Eğitim Sorunlarını Tanımak ve Gidermek

1-

"Arkadan amcaları, bir Muhtar olarak konuşmak gereğini duydu:

-Sayın köylümüz, dedi, siz de biliyorsunuz ki okulsuzluk Ozanlar'ın başka dertlerinden biridir! Bugüne kadar sizin de bildiğiniz nedenlerle çocuklarımız okuldan yoksun kaldılar!... Fakat bugün gözlerim yaşararak görüyorum ki, köyümüzde yalnız küçükler arasında değil, büyükler arasında da beklenen kardeşlik sağlanmış bulunuyor... Muhtarınız olarak, size önümüzdeki yıl köyümüzü okula kavuşturmaya söz veriyorum!..." (MY,1981:181)

2-

“Utku ile Tutku, masanın altındaki sandıkta ne kadar, kalem, defter, alfabe varsa çıkardılar, çocuklara verdiler.

Ozanlar köyünün çocukları bu armağanları kapışırken, gerilerdeki kadınlar arasından:

-Onlar okula gitmiyorlar ki! sesleri geliyordu.

Tutku:

-Gidecekler, diye bağırdı. Gitmeleri gerek!...

Kalabalıktan sesler duyuldu:

-Ama bizim köyde okul yok ki...”

3-

Muhtar Kadir, İsmet Ağa'ya bir biçimine getirip sordu:

-Senin oğlan geçti değil mi?

İsmet Ağa biraz da kıvanç duyarak:

-Geçti tabi, dedi. Hele bir geçmesin, alırım okuldan vallahi! Kasabada çocuk okutmak kolay mı? Düşün ki yemesi var, içmesi var... Kitap defter masrafı var... Orda teyzesinin yanında kalıyor, öyle olduğu halde masrafı bir memur maaşını buluyor vallahi! (MY,1981:155)

4-

“Muhtar Kadir, İsmet Ağa'ya bir biçimine getirip sordu:

-Senin oğlan geçti değil mi?

İsmet Ağa biraz da kıvanç duyarak:

-Geçti tabi, dedi. Hele bir geçmesin, alırım okuldan vallahi! Kasabada çocuk okutmak kolay mı? Düşün ki yemesi var, içmesi var... Kitap defter masrafı var... Orda teyzesinin yanında kalıyor, öyle olduğu halde masrafı bir memur maaşını buluyor vallahi!” (MY,1981:155)

T8. Olumlu İletişim Kurmak

1-

“Utku, bir an, düşünerek sürdürdü sözlerini:

-Bak İsmet Amca!... Siz iyi bir insansınız!

Hem de iyi kalpli bir kalpli bir insansınız!... Bundan hiç kuşkumuz yok!... Fakat darılmayın ama şu köyün insanlarına, hele çocuklarına hiç acımıyorsunuz!...” (MY,1981:236)

T9. Zararlı Alışkanlıklardan Kaçınmak

1-

“Musa Ağa, bilmem kaçınıcı sigarasını yaktı ve beklemeye başladı, heyecanla. (MY,1981:218)”

2-

“Muhtar Kadir, önce bir cevap vermedi. Tabakasını çıkarıp bir sigara yaktı. Dumanları derin derin çekti içine... Birkaç defa öksürdü.

O, hep böyleydi. Çok kızdığı, üzüldüğü, öfkelenildiği zamanlar hep sigaraya sarılırdı. Olağan zamanlarında ise sigara içmeyi hatırına bile getirmezdi.” (MY,1981:63)

“...Muhtar bir sigara daha yakarak sözlerine ekledi...” (MY,1981:74)

T10. Empati Yapabilmek

1-

“...Seni anlıyorum kardeşim...” (MY,1981:50)

“Önder’in canı yok mu? Biliyorsun kasabadaki lisede yatılı okuyor. Onuncu sınıfa geçtiğine göre tam dört yıldan beri ancak haftada bir görebiliyor anne ve babasını...” (MY,1981:50)

T14. Dayanışma İçerisinde Olmak

Köyde birlikteliğin olmaması köyün çektiği sıkıntıların temel sebebidir. Utku, köyün su sıkıntısının dere ve gölden yararlanılarak giderileceğini düşünür.

1-

“Fakat bu güzel tasarı, Ozanlar’daki dargın ve düşman iki aile yüzünden gerçekleşemiyordu. Durumları uygun olanlar içme ve kullanma sularını, sakalara getiriyorlardı. Olmayanlar ise -çoğunluk onlardaydı- kullanma sularını dere ya da gölden sağlamak, hatta çamaşırlarını, kap kacaklarını orada yıkamak zorundaydılar”. (MY,1981:72)

Ozanlar köyünde elektrik, su köprü ve okul yoktur. Bunların neden olmadığını merak eden Utku sorar:

2-

“-Peki, neden yok Önder? Ozanlar, okulu olan köylerin olanağına sahip değil mi?”

-Değil!

-Neden

Önder içini çekerek konuştu:

“-Birlik yok da ondan!...” (MY,1981:60)

Elektriğin de gerçekleşmemesi yine bu kan davası ile ilgiliydi. Çünkü köyde birlik yoktu. İşbirliği, güç birliği kurulamıyor, imece ya da salma yoluna gidilemiyordu. Muhtar’ın bütün çabaları boşa gidiyordu. (MY,1981:73)

T18. Hastaları Ziyaret Etmek

1-

Kenan’ın birkaç gün sonraki ziyaretçileri arasında Sinan, Tutku, Utku ve Önder de vardır. Hepsinin elinde kır çiçeklerinden yapılmış birer buket bulunmaktadır. Sinan da ayrıca yine ikizlerin isteğiyle, yaralı arkadaşına bir çocuk romanı armağan eder. İsmet Ağa, onların emrine yalnız traktörüne değil, sürücüsünü bile verir. (MY,1981:226,227)

T24. Dostluğa ve Arkadaşlığa Önem Verme

1-

Ne var ki Musa Ağa ve öteki büyükler, çocukların ikinci defa bir araya gelmelerini önlemişlerdi. Demek ki, büyükler engellemese, çocukların hepsi bir araya gelebiliyor, kaynaşabiliyorlardı. (MY,1981:110)

2-

Utku, Tutku, Önder ve Sinan tek tek köye dağıldılar. Tarlada, bahçede, sokakta, evlerinin önünde rastladıkları her çocuğun yanına sokuldular. Onlara:

-Haberiniz var mı, dediler. Kenan kardeş artık iyi oldu! Yarın köye geliyor!

Habere çocukların hepsi seviniyor ve

-Ne iyi!... diye bağıryorlardı.

Dikkati çeken bir şey de, Yukarı Mahalle çocuklarının, aynı içten davranışta bulunmalarıydı.

Çocuklara tek tek

-Yarın, Kenan kardeşi hep birlikte karşılayacağız! Siz de karşılamada bulunmak ister misiniz? dediler.

Hepsi de hiç duraklamadan aynı karşılığı verdi.

-İsteriz! (MY,1981:253)

3-

İkizlerle Kenan arasındaki bir çeşit öğretmenlik- öğrencilik ilişkisi, zamanla arkadaşlığa dönüştü. Dersten sonra dışarı çıkabiliyor, tarlalara, kırlara açılabilir, oynayabiliyorlardı. Bazen de Musa Ağa, onları traktöre bindirip göl ve dere kenarlarında dolaştırıyordu.

4-

İkizler onlara:

-Kardeşlerim! diyordu. Okulumuzu İstanbul'daki okulumuza, hiç değilse sınıfımıza kardeş okul seçtirmeye çalışacağız! Bunu başarabilirsek, oradaki ağabeyleriniz, ablalarınız göreceksiniz size ne armağanlar gönderecekler!... (MY,1981:270)

5-

Sinan, hayatını kurtarmasına karşılık, elinde olmayarak yaralanmasına, ölümün eşiğinden dönmesine yol açtığı biri karşısında daha fazla hareketsiz kalamadı. Ötekilerden de daha içten bir davranışla Kenan'ın boynuna sarıldı. Onu yanaklarından öptü, öptü, öptü. (MY,1981:258)

4.3.1.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç2. Ağaçları Sevmek ve Korumak

1-

“Tutku:

-Şimdi biraz da ders yapalım, dedi. Fakat Sinan'ın canı ders değil, oyun istiyordu. Tutkudan koşmak, ağaçlara çıkmak için izin istedi. Bunu Tutku da arzuluyordu. Çocuğun bu isteğine karşı çıkmadı.

-Peki sen biraz oyna!...” (MY,1981:161-162)

2-

Tarlayı geçtikten sonra tepenin yamacını tırmanmaya başladılar.

-Nereye? diye sordu Sinan.

-Ormana.

-Ormana mı?

-Evet ormana! Şimdi en güzel yer orası!... Ağaçlık, yeşillik, gölgelik! Ağaca da çıkarız bol bol!... Güzel değil mi?

...

Sinan:

-Oh ne güzel!... Ne güzel! diye söyleniyordu.

Bir saata yakın yol yürüdükten sonra ormana vardılar. Tutku buraya ikinci defa geliyordu. Amcasıyla ilk gelişlerinde burasını çok sevmiş, hiç ayrılmak istememişti. Tepenin bir yanını kaplayan çeşitli ağaçlar, cıvılcıvılcı otuşen kuşlar arasında insan kendini doğaya daha yakın hissediyor, üzüntülerini, sıkıntılarını unutuyordu. (MY,1981:160-161)

Ç3. Mekânları Tanımak

1-(ODA) Oda, oldukça genişti. İlk bakışta, kendileri için yeniden düzenlendiği anlaşılıyordu. Küçük, süslü halıların asılı olduğu karşılıklı duvarların önünde yatmaları için iki divan vardı. Ortada bir masa, birkaç da sandalye... Köşede eski bir dolap... Kapının yakınında duvara çivilerle asılı bir küçük, bir de büyük aynalı gaz lambası... Duvarlarda –İstanbul’dan gönderilmiş- annelerine, babalarına ve kendilerine ait fotoğraflar... Yerde, odayı kaplayacak büyüklükte Türk motifli bir kilim...

Romanda köy evlerinin iç ve dış özelliklerine rastlamak mümkündür:

2-

(EV) “Banyo denen yer, küçücük bir odadan başka bir şey değildi. İstanbul’daki banyolara hiç benzemiyordu. Ne küveti vardı, ne duşu, ne de sıcak-soğuk muslukları. Köşede bir bütan gaz ocağı... Üzerinde kaynak su dolu geniş, çinko bir kova. Yanında soğuk su dolu başka bir çinko kova daha. Öbür köşede gezici bir kurna... Bitişğinde kalın bir tahta üzerinde de bir tas... Ortada tabureye benzer küçük, hasır bir iskemle. Ta yukarıda, dışarıdaki aydınlığın içeri dolmasını engelleyen iki karış boyunda, iki karış eninde daracık bir pencere...” (MY,1981:34-35)

3-

(EV)Çocuklar eşyalarını yerleştirdikten, günlük elbiselerini giydikten sonra aşağıya, birinci kata indiler. Burası evin, mutfak, banyo ve oturma bölümü idi. Mutfak ile oturma odasını bir metre kadar genişliğinde bir yol ayırıyordu. Yarısı tahta, yarısı da toprak olan yolun üzerinde birkaç çift takunya göze çarpıyordu.

Yerden iki karış yüksekliğindeki oturma bölümü çeşitli kilimlerle kaplıydı. Kenarlarda sedirler, iskemleler, ortalarda da minderler, koyun postları vardı.

Mutfak, duvara gömülmüş bir saç fırın, bir gaz ocağı, büyükçe bir tel dolap, yarı silindir biçiminde, musluklu bir çinko kaptan ibaretti. Musluğun altında küçük bir yalak vardı. Tel dolabın altına, üzerleri kapalı su küpleri sıralanmıştı. Bunlardan birinin üzerinde büyük harflerle "İÇME SUYU" yazılıydı.

Banyonun yanındaki küçük kapıdan tuvalete gidiliyordu. Tuvalete, evin arka duvarına eklenmiş ayrı bir bölümdü. (MY,1981:39-40)

4-

Tutku ile Utku çalıp söylemeler sırasında bazı sesler işitirler. İşittikleri bu sesin kaynağını sorduklarında amcalarından, seslerin altta bulunan ahırdan geldiğini öğrenirler.

"...Bakin size söylemeyi unutmuştum. Siz de henüz evden çıkıp görmeye zaman bulamadınız... Aşağıda ahır var..."

İki kardeş, kitaplarda okumuş, çevrelerinden duymuşlardı ama yakından görmemişlerdi. Evin altında ahır bulunmasına çok ilgi duydular.

...

Oysa bir şey Tutku'nun dikkatini çekmişti. Ev iki katlıydı görünüşe göre. Şimdi buldukları kat ve onun üstü. Hayvanlar için aşağıda bir bodrum mu vardı yoksa? Hayvanlar bodruma nasıl girerdi? Nerden girerdi?

Amcası bu soruyu:

-Hayır oğlum, diye cevaplandırdı. Aşağıda bodrum falan yok. Bayağı bir ahır var. Buranın yarısı büyüklüğünde. Bizim ev, önden iki katlı görünür ama arkadan bakılırsa üç katlıdır. Çünkü eğik bir toprak üzerindedir. Ahıra arkadaki birinci katın kapısından girilir." (MY,1981:45-46)

Ç5. Köy Yaşamını Tanımak

1-

Utku, bir köy bakkalında ekmeğinden sigarasına, gazından tuzuna kadar her şeyin satıldığını biliyordu. Ama yine de sormadan yapamadı.

-Şeker var mı?

-Var! (MY,1981:123)

Ç6. Çevrenin Özelliklerini Tanımak

1-

“Sonra çocukları, gölün o yanına götürdü. Gerçekten de buranın suyu temiz ve duruydu. Güneş altında bunalmaya başlayan ikizler, amcalarına hak verdiler ve suya girmek için can attılar. Ancak hazırlıklı değillerdi. Mayolarını İstanbul’dan getirmeye gerek duymamışlardı. Bu durumda, Utku külotu ile de olsa göle girdi ve doya doya yüzdü. Tatlı suda yüzmek, denizde yüzmekten farklıydı. Biraz daha güçlü, fakat ne de olsa zevkliydi.” (MY,1981:151)

2-

“Çocuklar hem amcaları ile konuşuyorlar, hem de cipin mika camlarından dışarısını seyrediyorlardı. İstanbul’dan büyük bir kentten ilk defa ayrılıyor ve ilk defa bir Anadolu köyüne gidiyorlardı. Büyük kentin gürültüsünden, kalabalığından uzak kalmak, elbet biraz da dinlendirici oluyordu. Uzayıp giden ekili tarlaları, tarlalarda çalışan köylüleri, küçüklü, büyüklü hayvan sürülerini, masmavi gökte uçuşan kuşları, başıboş dolaşan kedileri, köpekleri ve amcalarının oturduğu toprak renkli köyü, tozlu mikanın arkasından seyretmekten zevk duyuyorlardı.” (MY,1981:18)

3-

Çocuklar tatillerini geçirecekleri köyün çevresel şartlarını merak etmektedirler:

“Acaba köyde ağaca çıkabilecekler miydi? Ata binecekler miydi? Kağrı üzerinde geziler yapabilecekler miydi? Harman yerinde dövende dolaşabilecekler miydi? Orak kullanabilecek, kazma ve kürek sallayabilecekler miydi? Koyunlarla, ineklerle, hatta köpeklerle arkadaşlık yapabilecekler miydi? İçtikleri sütü kendi elleriyle sağabilecekler miydi? Yumurtaları folluktan toplayabilecekler miydi? Uçsuz, bucaksız topraklarda kuşkusuz, korkusuz koşabilecek, oynayabilecekler miydi?

Tek tek sordular. Amcaları:

-Tabi, tabi, diye karşılık verdi. Hatta isterseniz yüzebilirsiniz de...

Utku: -Yüzme mi? diye sordu.

-Evet yüzme... Bildiğiniz yüzme işte...

-Ama burada deniz yok ki...

-İlâhi Utku, yalnız denizde mi yüzülür. Gölde yüzülmez mi? Bizim de bir gölümüz var. Küçücük bir göldür, ama yüzmeye elverişlidir. Temiz tarafları çoktur. Ne var ki köye biraz uzaktır.” (MY,1981:25-26)

4-

Ozanlar köyünün bakımsız, fakir bir köy olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Toprak damlı, toprak sıvalı evler birer kulübeden farksızdı. Amcalarının evi gibi iki üç katlı, oldukça düzgün ve badanalı olanların sayısı pek azdı. Dört-beş tane kadar... Köyün içinden geçen bütün yollar topraktı, yamru yumru idi, üstelik de pisti.

Köye, tezek kokusu sinmişti. İki kardeş nereye gittilerse bu kokuyu duydular ve hatta gırtlaklarının yanmasından bile yakındılar. Önder:

“-Bütün köylerde bu koku vardır, dedi. Alışsınız!... “(MY,1981:53-54)

5-

Köyde güzel bir gün başlamıştı. Cıvı cıvı öten kuşlar, meleyen kuzular, dalgalanan ekinler ve tepenin ardından henüz kurtulan parlak güneşle köy her zamankinden güzeldi bugün. Fakat onlar bugün ilk defa doğanın güzelliğine ilgi duymadılar. (MY,1981:82)

4.3.1.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U2. Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

1-

(GİYİM) Şalvarlı, peştamallı, başörtülü kadınlar, çoğu yalınayak çocuklar ellerinde, omuzlarında testi su taşıyorlardı. (MY,1981:54)

2-

(GİYİM) Şalvarlı, peştamallı, başörtülü kadınlar, çoğu yalınayak çocuklar ellerinde, omuzlarında testi su taşıyorlardı. (MY,1981:54)

3-

(TÜRK MÜZİĞİ)Çocuklar sevinçle yerlerinden fırladılar. Tutku, mandolini, Utku, ağız armonikası, Önder de flütü ile döndü. Başladılar çalmaya. Halk müziğinden düzenlenmiş hareketli parçalar çalıyor, bir yandan da söyleyip oynuyorlardı.

Müzik Muhtar'la eşinin de hoşlarına gitmişti. Oldukları yerde el çırpıp tempo tutuyorlardı. (MY,1981:44)

4-

“Yerde odayı kaplayacak büyüklükte Türk motifli bir kilim...” (MY,1981:38)

“Yerden iki karış yüksekliğindeki oturma bölümü, çeşitli kilimlerle kaplıydı.” (MY,1981:39)

5-

(YEMEK ve SOFRA)

Yemeğe oturulmadan amcaları:

-Yemekler köy işidir ha, dedi.

Sonra da sordu yeğenlerine:

-Köy işi mi yoksa şehir işi mi oturmak istersiniz?

Konuklar, hiç duraklamadan bir ağızdan cevap verdiler:

-Köy işi!... Köy işi!...

Masa yerine yuvarlak, tahta bir sofranın(yastağaç) çevresinde yere çömeldiler. Yengeleri çok güzel köy yemekleri yapmıştı. (MY,1981:47)

U7. Atatürk'ü Sevmek

1-

Utku ile Tutku okula bir Atatürk köşesi kazandırmak çabasındaydılar. (MY,1981:270)

2-

Utku, Tutku ve Önder köyde gezintiye çıktıklarında köy meydanında bir Atatürk büstü görürler.

“Bir düzlüğe vardılar. Burası köy alanıydı. Tam ortasında, yüksek bir taban üzerinde Atatürk büstü vardı.

Utku ile Tutku, köyde Atatürk büstü ile karşılaşınca:

-Aman ne güzel! dediler.

Önder Atatürk büstünün babasının çabaları ile gerçekleştiğini söyleyince iki kardeş sevinçle bağırıyorlar:

-Yaşa Amca!...

Tutku yanındakileri Atatürk'e saygı duruşunda bulunmaya çağırıyordu. Utku yerinde zıplayarak-Hadi, dedi. Önder:

-Çelenk istemez mi? diye sordu.

Önder'e hak verdiler. Köyde çelenk yapabilecek o kadar kır çiçeği, dağ çiçeği vardı ki... Gidip toplayabilirlerdi. Ama zaman kaybedeceklerdi. Utku:

-Şimdi hazırlıksız, dedi. Bu defa çelenksiz olsun. Fakat bundan sonra atamızı çelenksiz bırakmayalım!... Söz mü?

-Sözz!...

-O halde yürüyün

Hep birlikte büstün önüne gittiler. Büyük Atatürk'ün önünde bir dakika saygı duruşu yaptılar.” (MY,1981:56-57)

3-

Çocukları Muhtarlığa soktu, içerideki sandalyelere oturttu. Kendisi de, yanında Atatürk'ün büyük bir portresi, üzerinde de küçük bir Türk bayrağı olan masasının başına geçti. (MY,1981:63)

4.3.1.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E3. Fedakâr Olmak

1-

Bakkal:

-Borcun 33 lira 50 kuruş dedi.

Utku, hazırlıktydı. Yeteri kadar yanında para vardı. O, bu planı düşünürken zaten, İstanbul'dan köye hareketi sırasında babasının verdiği harçlığın bir kısmını harcamayı göze almıştı. Hem de seve seve... Tutku da öyle... Fakat amcaları plânı öğrenince yeğenlerinin kendi paralarını bu yolda harcamalarına asla izin vermemiş, onlara ellışer lira vermişti. (MY,1981:126)

E6. Barışı Savunmak

Köyde bazı aileler arasında düşmanlık vardır. Bu sebeple düşman olan ailelerin çocukları köyde birbirleriyle oyun bile oynamaz. Utku bu davranışı doğru bulmaz ve köyde bu küslüğü, düşmanlığı yok etmeye çalışır

1-

Utku:

-Hadi çocuklar, siz de katilin oyuna! dedi.

İçlerinden en büyükleri olan bir oğlan çocuğu.

-Olmaz, diye karşı koydu. Biz onlarla oynayamayız!

-Neden?

-Çünkü onlar bizim düşmanımız!

-Neden düşmanınız olsun?

-Düşmanımız işte!... (MY,1981:88)

2-

Utku ve Tutku'nun çabaları sonuç vermiştir.

“Artık çocuklar o taraf, bu taraf gözetmiyorlardı. Düşmanlık duygularından sıyrılmış gibiydiler. Yan yana gelebiliyor, el ele kol kola verebiliyor, birlikte neşe içinde koşabiliyor, oynayabiliyor ve zıplayabiliyorlardı.

Ne güzel bir görünüştü bu!...” (MY,1981:175)

3-

Köylü, Utku ile Tutku'nun bir sonraki yaz tatilinde de Ozanlar'a gelmesini ister. Utku bu isteğin ailelerinin izni ile gerçekleşebileceğini söyleyerek kendi de bir şart öne sürer:

“Utku kardeşinin sözünü kesti:

-İstediğiniz sözü vereceğiz, ama bir şartla!...

-Hoppala! Hâlâ mı şart?

Utku Musa Ağa'nın bu sorusunu hiç duralamadan cevaplandırdı:

-Şimdi burada İsmet Aşam ile öpüşeceksiniz!...

Onun ardından Tutku, ayakları üzerinde zıplayarak bağırdı:

-Evet evet, öpüşeceksiniz!... Hem bu, bizim için unutulmaz bir anı olacak!...

Yoksa gelmeyiz bir daha köyünüze!..

Bu sözler üzerine Musa Ağa, birkaç metre ötede duran İsmet Ağa'nın yüzüne baktı. O da duymuştu bu sözleri. Hafifçe gülerek bakiştılar. Kısa bir süre öyle olurdular. Sonra birbirlerine doğru yürüdüler. Yaklaştılar. El sıkıştılar... Sonra da... Kucaklaşıp öpüştüler!...

Herkes şaşkındı. Herkes memnundu. En küçüğünden en büyüğüne kadar bütün köylüler, ilk defa böyle bir olaya tanık oluyorlardı!...” (MY,1981:286,287)

4-

“Musa Ağa ile İsmet Ağa kucaklaşmışlar ve öpüşmüşlerdi!

Bu ne demektir?

Bu çok şey demektir.

Hazırlıkları yapılan okulun, köprüünün tamamlanmasını önleyebilecek herhangi tatsız bir durumun artık meydana gelmemesi demektir.

En yakın gelecekte Ozanlar'ın yola, sulama tesislerine, elektriğe kavuşması ve öteki sorunlarının da şimdiden çözümlenmesi demektir.

Ozanlar'ın, mutlu, uygar, zengin bir köy olma yolunda atılışı, şahlanması demektir.” (MY,1981:286,287)

5-

“Bir aralık başını kaldırıncaya, Musa Ağa ile göz göze geldi. Uzun süre baktılar. İsmet Ağa'nın bakışlarında, oğlunu kurtaran adama karşı teşekkür, minnet duyguları dile gelmişti. Musa Ağa ise bir başka türlü bakıyordu. Kinden, nefretten uzak bir bakıştı bu! Bir hayat kurtarmanın hoşnutluğunu haykırıyordu sanki.

Ve böylece, Ozanlar köyünün, birbirine düşman bilinen iki zengini Musa Ağa ile İsmet Ağa, el sıkıştılar.” (MY,1981:279)

6-

“Ne var ki, Tutku ikiz kardeşini iyi tanırdı. Utku'nun zeki bir çocuk olduğuna, birçok zor durumlara çözüm yolu bulabilecek güç taşıdığına inanırdı. Hatırlıyordu: Okulda kavga eden iki çocuk görmesindi, önce ayırma yoluna başvurur, bu olmadı mı, mutlaka bir muziplik bularak onları yatıştırmayı başarırdı. Ama bu kavga başka kavgaydı.” (MY,1981:8)

E9. Demokrasiyi Savunmak

1-

Muhtar Kadir alacağı kararlar İhtiyar Heyeti'ne danışarak almaktadır.

“Kararını İhtiyar Heyeti, hiç düşünmeden onayladı. Muhtar, bina konusunda gerekli yardım sağlanamazsa, şimdilik bu konuda Köy Odası'ndan yararlanılmasını düşünüyordu. İhtiyar Heyeti, bunu da uygun buldu.” (MY,1981:185)

E11. Sanat Sever Olmak

1-

“İkizler, kutlama programına, çalgı çalmakla başladılar. Utku-Tutku-Önder üçlüsünün çaldıkları marşlar, okul şarkıları ve halk türküleri, hayranlıkla, ilgiyle izleniyordu. İkizler hem söylüyor, hem de:

-Hadi siz de!... Hep birlikte!... diyerek, özellikle küçük davetlileri kendilerine eşlik etmeye çağırıyorlardı.” (MY,1981:173)

E12. İnsan Sevgisi Taşımak

1-

“Genç ya da yaşlı kadınlar Utku ile Tutku'yu çok sevmişler, kısa bir süre içinde onlarla candan bir yakınlık kurmuşlardı. Böyle çocuklar nerede bulunurdu? Hem mektuplarını parasız yazıyor, hem ağırlıyor; hem de zarf; kâğıt parası

almıyorlardı. Bunun için onlara ne kadar teşekkür etseler azdı. Teşekkürlerini: (MY,1981:107)

-Tanrı sizlerden razı olsun!... Tuttuğunuzu altın etsin! Gibi sözlerle dile getiriyorlardı.” (MY,1981:108)

2-

“Çocuklar ellerinde pankartlar, hem yürüyor hem söylüyorlardı:

-Yaşa Musa Amca! Var ol Musa Amca! Seni çok seviyoruz Musa Amca!... Yaşa Musa Amca! Var ol Musa Amca! Seni çok seviyoruz Musa Amca!” (MY,1981:134)

3-

“İkizleri artık köyde tanımayan kalmamıştı. Onlar, özellikle kadınların, çocukların bir çeşit <<sevgilileri>> durumuna gelmişlerdi. Bunun için, cuma gününü ipe çekiyorlardı.” (MY,1981:169)

4-

“...Utku yine aldırış etmeyince bu defa kendisi ona doğru yürümeye başladı. Tam yanına varacağı sırada gösteri yapan çocuklar çevresini kuşattılar. Kimi ayaklarına, beline sarılıyor, kimi ceketini çekiyor, kimi de ellerini tutup öpüyordu.

Musa Ağa, Yukarı Mahalle'nin çocuklarının bu aşırı sevgi gösterisi karşısında ne yapacağını şaşırmıştı. Hani biraz da memnun olmuş, gurura benzer hisler duymuştu. Yüzünde ilk defa bir gülücük belirdi.” (MY,1981:140)

4.3.2. “Onur Çocuğu” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.2.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K2. Yalan Söylememek

1-

Erdinç'in babası Ali Kemal Bey, Korhan'a Erdinç'i sevip sevmediğini sorar.

“-Peki, onu seviyor musun? Onunla arkadaşlık yapmak istiyor musun?

-İstiyorum!

Böyle dedim ama inanın ki yalan söyledim. Hatır için söyledim. Hiç Erdinç arkadaş olabileceğim bir çocuk muydu? Sevmiyordum onu sevemiyordum!”

(OÇ,1981:40)

2-

Korhan Süleyman Bey'in kendisine kazacağını düşünmektedir. Bunun için karakola gittiğini haber vermek istemez.

Cumartesi günü işe geç kalmıştır. Süleyman Bey bunun nedenini sorar. Korhan karakola gittiğini söylemez.

“-Şey... Şey... dedim. Okuldan biraz geç çıktık da... Sonra biraz oynadım da...

Yalan söylemiştim. Ama yalan söylemesini becerememişim. Yüzümün kızardığını hissettim.” (OÇ,1981:283)

K6. Öz Güvenli Olmak

1-

“Okullar tatil olmuştu. Birkaç günlük aradan sonra bitirme sınavları başlayacaktı. (OÇ,1981:290) Zaten hazırlıklıydım. Kendime güvenim vardı.

Fakat sınav sözü, ürkütücüydü ne de olsa. Öğretmenimin söylediğine göre, Napolyon bile hiçbir şeyden korkmamış da, sınavdan korkmuştu.” (OÇ,1981:291)

K8. Utangaç Olmamak

1-

“...Herkes, bu resme bakar (OÇ,1981:82) bakmaz, rahatlıkla! <<Bu Korhan’dır>> diyebilirdi.

Demişlerdi işte!

Ah, şu foto muhabirine öyle kızıyorum ki... Suçsuz olduğumu baş komiser kendisine üsteleyerek söylediği halde, fotoğrafımı yayınlamakta bir sakınca görmemiş, beni güç durumda bırakmıştı! O da ne demek, rezil kepaze etmişti!..”

(OÇ,1981:83)

K9. Umutlu Olmak

1-

Yatılı Okul sınavına girme hakkını kaybeden Korhan, Avukat Sadık Bey’den burs konusunu öğrenince çok sevinir.

“Bir umut kapısı kapanmıştı ama bir yenisi de aralanmıştı böylece. Benim için önemli olan, bu kapıyı ardına dek açabilmektir! Bu kapıdan bir engele takılmadan geçebilmektir!” (OÇ,1981:261)

2-

“İşte o zaman, içinde bulunduğum güç durumu kavrayabildim. Bütünlemeye kalmak, burslu okumak hakkını yitirmek demektir!.. Çalışarak okumak zorunluluğuyla yine karşı karşıya gelmek demektir! Kısacası, ikinci kez önümde açılan umut kapısının da kapanması demektir.” (OÇ,1981:314)

3-

“Her şey bitti anneciğim!.. Amacım, okulumu pekiyi derece ile bitirmek, bütünlemeye kalmamaktı! Ne yazık ki olmadı!.. Fen ve Tabiat, çok sevdiğim derslerden... Bütünlemde hiç sıkıntı çekmeyeceğim; vereceğim bu dersi de... Ama bütünlmeli olarak mezun olmanın, benim için ne değeri var? Burs hakkını yitirdikten sonra! Bu fırsatı da kaçırdıktan sonra!..” (OÇ,1981:318)

4-

“Durdu, yutkundu. Umut ve umutsuzlukla karışık bir duygu içinde, gözlerim açık, onu dinliyordum:

–Yatılı okul sınavına girebilmek için davranış notumun kırık olmaması gerekiyormuş... Seninki de kırık olduğuna göre...

Öğretmenimi daha fazla dinleyemedim. Bir hıçkırık tuttu beni... Ağlıyordum...

Son umut kapısı da yüzüme kapanmış, aylardır kurduğum düş, erişilemeyecek kadar uzaklara gitmişti.” (OÇ,1981:256)

K10. Şüpheli Olmak

1-

“Süleyman Bey’in, bana kutularını taşıdığı kişilerin davranışları, kafamı kurcalayıp duruyordu.

Yere düşürdüğüm ve patlattığım av gereci dolu bir kutuya karşı gösterdikleri o tepki neydi? Yere birkaç tane kurşun ya da mermi saçıldı, diye bu denli heyecanlanmanın, kızmanın, telaşlanmanın, sonra da bir gören var mı anlamında çevreye bakınmanın bir gereği var mıydı?

Sonra, kömür çuvalları dolu bir depoda av gereci ne arıyordu? Hele, adamlardan birinin beni yanına çağırıp “Bu av malzemesidir, ha!..” demesi bunu demeye bir gerek duyması düşündürücü değil miydi? (OÇ,1981:272)

K12. Başarılı Olmak

1-

“Fakat her şeye rağmen derslerini aksatıyor, öğretmenimden dilediğim notu alamıyordum. Eskisi gibi başarılı bir öğrenci sayılmazdım.

Onun için, ilk karneyi alınca, karşılaştığım dört tane orta beni şaşırtmıştı. Fakat üzdü. Bir de davranış notum (OÇ,1981:247) kırıktı. Erdinç'i itip hastanelik etmiştim ya... İşte özellikle onun için..." (OÇ,1981:248)

2-

Sınavlara çok iyi hazırlanan Korhan, sınavda çıkan soruları büyük bir rahatlıkla cevaplamaktadır. Bununla birlikte kopya çekmek için sağa sola bakan çocuklar gibi gözetmenlerden de uyarı almaz. Sınavda kendisine verilen süreden beş-on dakika önce kâğıdını verip çıkar. (OÇ,1981:292)

K13. Takdir Etmek

1-

Korhan ve sınıf arkadaşları, sınıfta yeni gelecek öğretmeni beklemektedirler. Bu yüzden sınıf çok sessizdir. Kapının önünde ayak sesleri duyulur. Fakat gelen yeni öğretmen değil müdürdür. Gördüğü manzara karşısında şaşkınlığını gizleyemez.

"-Aferin çocuklar dedi sizi hep böyle uslu görmek isterim! Yaramazlık insana bir şey kazandırmaz! Uslu olan, boş zamanlarını ders yapmakla, kitap okumakla değerlendiren öğrenciler her zaman kazanır!" (OÇ,1981:13)

2-

"Müjgan Teyze girdi içeri:

-Aferin çocuklar! Dedi. Bakın ne güzel çalışıyorsunuz! Sizleri kutlarım! Şimdi biraz ara verin dersinize! Hesna ablanız size çay yaptı. Güzel güzel için!" (OÇ,1981:118)

3-

"Bu, benim numaramdı. Derhal kalkıp kâğıdı aldım. Öğretmen, kâğıdı uzatırken:

-Aferin Korhan! dedi.

Öyle sevindim ki... <<Aferin>> demek <<Peki>> demekti." (OÇ,1981:157)

K14. İnançlı Olmak

1-

"... Sonra beni kollarında sıktı. Sıktı da:

–*Sen, diye ekledi, büyük bir adam olacaksın Korhan!..*

Bütün gücümle bağırdım:

–*Olacağım, olacağım!.. (OÇ,1981:8)*

–*İnşallah!.. Tanrım o günleri göster bana!.. (OÇ,1981:9)*

K17. Oyun Oynamak

1-

“–*Arkadaşlar, dedi, başkanınız olarak, sizi oynamaya çağırıyorum!..*”
(OÇ,1981:120)

...

“–*Bunlarla oynamak istemez misiniz? Hem, yeteri kadar ders yaptık. Başımız şişti. Dinlenmek için oyuna da zaman ayırmak gerek! Öyle değil mi?*”
(OÇ,1981:121)

2-

“*Sonrada görev bölümü yaptı aramızda. Buna göre ben ve Gürbüz düşman uçağını ve helikopterini teslim ediyorduk. Ben, Erdinç'in yönettiği asker ve silah dolu trenin üzerinde uçacak, onu bombalamaya çalışacaktım. Helikopter uzaklarda uçacak hareketimi izleyecekti. Akın uçağıyla, Bora, Nilgün ve Ayşe de ellerindeki makineli tüfek ve tabancalarla, treni, benim bombardımanıma karşı savunacaklardı. Uçağım trenin üzerinde alçalıp birkaç bomba attıktan sonra yara alıp düşecekti. Ben de uçağın pilotu olarak yaralanacaktım. Helikopter beni kurtarmaya gelirken, o da yine makineli tüfek ve tabancaların ateşi sonunda yere çakılarak ve pilotu ölecekti. Böylece düşman yenilmiş olacaktı.*” (OÇ,1981:122)

3-

Korhan oyun oynamak için annesinden izin ister. Uzun zamandır böyle bir istekle karşılaşmayan annesi memnuniyetle bu isteği kabul eder. Korhan 1 saat oyun oynar. Eve yorgun döner. Korhan oyuna acıkmıştır. Bu bir saat bile onun oyuna olan açlığını gidermesine yetmiştir. (OÇ,1981:279)

4-

Korhanların sınıfında öğretmen henüz derse gelmemiştir. Bunu fırsat bilen sınıf sınıfta adeta kıyamet koparmaktadır. 51 numaralı Bora sıra sıra dolaşarak arkadaşlarına Elim üstünde yapmakta ve onları arkasından koşmaya kışkırtmaktadır.

Sınıf başkanının ve Nilgün'ün uyarıları dikkate alınmaz. Bu durum öğretmen gelene kadar devam eder. (OÇ,1981:222)

K19. Sorumluluk Sahibi Olmak

1-

Korhan yarıyıl tatilinde işte çalışarak kazandığının iki katını kazanmak yerine, derslerine daha çok ağırlık vermeyi istemektedir.

“İlk karneyle birlikte 15 günlük dinlenme tatili de başlıyordu. Bu, benim için bir fırsattı. Öğlene kadar ders yapmak, kitap karıştırmak, eski konulara göz atmak, eksikliklerini tamamlamak olacağını elde etmişim, böylece. Öğleden sonra yine kutu yapımevine gidecektim. Tüm gücümü işe verebilmek, eskisinden bir kat fazla kazanmak da vardı ama bunu yapmamalıydım! Her şeyden önce okulumu düşünmeliydim! Sonra da Yatılı Okul sınavını.” (OÇ,1981:250)

2-

“Aferin Korhan!.. dedi. Senin bu dikkatin, belki de bir silah ya da mermi kaçakçılığın ortaya çıkarılmasında yardımcı olabilir! Senin bu durumda yapacağın bir şey var... Polise haber vermek...” (OÇ,1981:276)

K21. Sevgi Dolu Olmak

1-

“Annemin işareti üzerine baş komiserin elini öptüm. Hem birkaç kez. İçimi çeke çeke... Bıraksa, boynuna sarılıp yanaklarından da öpecektim!..” (OÇ,1981:93)

K22. Özür Dilemek

1-

“Kapıdan çıkarken ardından seslendim:

–Anne!.. Anne!..

Dönüp baktı. Ekledim:

–Seni bugün çok kırdım! Sana karşı kabalık ettim, beni affet anneciğim!..”

(OÇ,1981:156)

K23. İyilik Yapmak

1-

Korhan sürekli talihsizlik olaylarla karşılaşır. Bunlardan biri de şöyledir:

Korhan Sirkeci'de rozet satmak için bulunurken bir adamın parasını düşürdüğünü görür. Adamın arkasından seslenir. Acelesi olan adam Korhan'a

döndüğünde boynundaki rozet kutusunu ve kumbarayı görür. Korhan'ın, kendisini rozet satmak için çağırdığını düşünen adam acele ile yoluna devam eder. Korhan'ın boynundaki kumbara başına iş açmıştır. Bu olay ilerde Korhan'ın başına daha büyük iş açacaktır. (OÇ,1981:63)

2-

*“Yüzünde alaylı bir gülücük belirdi. Sözcüklerin üzerine basa basa konuştu.
(OÇ,1981:138)*

–Oooo! Herkes biliyor bunu! Başöğretmenimiz, öğretmenimiz, öteki öğretmenler, arkadaşlar, herkes herkes... Yalnız sen bilmiyorsun. Şimdi sen de öğrendin!...

–Neyi öğrendim açıklasana? Deli olacağım!..

–Babamın sana yardım ettiğini!..

–Babanın mı?

–Evet!..

–Ne zaman etmiş? Kime etmiş? Ne kadar etmiş?

–İki aydan beri! Her ay 400 lira!.. Annene!.. Senin için!.. Şimdi aydınlandın mı? Şimdi neden bana borçlu olduğunu anladın mı? Umarım şimdi üzülüyorsunuzdur tarihten belki de zayıf alacağım için.” (OÇ,1981:139)

3-

“Yanımdan ayrılırken ardımdan:

–Bütün bunları babama söyleyeceğim! diye bağıırıyordu. Yardımı kessin de gör! Bak o zaman ne yapacaksın?

*Dünya başıma yıkıldı sandım. Yapılan bir parça yardım, insanın başına bu denli kakılmalı mıydı? Beni üzen, ezen işte buydu! Yardımın kesileceği değil.”
(OÇ,1981:140)*

K33. Eğitimli Olmak

1-

Korhan banliyö treninde kendinden birkaç yaş büyük bir çocukla sohbet eder. Öğrenci olduğunu, iş aramaya çıktığını söyler. Çocuk Korhan'ın okulu bırakıp, bırakmayacağını merak eder. Korhan okulunu asla bırakmayacağını söyler. Çocuk kendini anlatır.

“–Okulu bırakmayacağına doğrusu memnun oldum. Ben bıraktım da ne oldu yani? Üstelik ilkokulu bile bitirmeden. Şimdi öyle pişmanım ki... Gerekirse gece-gündüz çalışıyorum, fakat haftada elime geçen para en çok 150 lira... Şimdi nereye gitsem diploma soruyorlar. Ne yapıp yapsam, hiç değilse bir ilkokul diploması alsam bari!” (OÇ,1981:213)

K34. Örnek Davranışlar Sergilemek

1-

“Oyunla karışık da olsa, Erдіңlerde yaptığımız küme çalışmalarının karşılığını görüyorduk. Öğretmenimiz memnundu. Bizi, sınıfa örnek olarak gösteriyordu.” (OÇ,1981:127)

K36. Yardımsever Olmak

1-

“Dikkat ettim, kumbaraya para atarken pırıl pırıldı gözleri çocukların. Ne yazık ki bu pırıltıyı büyüklerin gözlerinde bulamıyordum.” (OÇ,1981:53)

K37. İkrâm Etmek

1-

“Baş komiser, anneme bir çay, bana bir gazoz, kendisine de az şekerli bir kahve söyledi. Bütün isteği, parasını düşüren kişinin gazetede <<Kumbara Hırsızlığı>> haberini görmesi, görüp de telefon etmesiydi.” (OÇ,1981:89)

K38. Mutlu Olmak

1-

Korhan’ın okuluna yeni öğretmen gelir. Korhan sevincini annesi ile paylaşır.

“Okul dönüşü, annemin boynuna sarıldım. Onu yanaklarından öptüm, öptüm. Annem,

–N’oluyorsun Korhan? Sende bir şey var!..

Sıcacık kollarını boynuma dolamış, bakışlarını gözlerimin içine dikmiş, beni bu denli sevindiren şeyin nedenini öğrenmek istiyordu.

–Yarın yeni öğretmenimiz geliyor! dedim.

–Öyle mi?

O da güldü ve sevincime katıldı.” (OÇ,1981:8)

2-

Korhan’a Cumhuriyet Bayramı günü dernek tarafından yeni kıyafetler verilir. Korhan buna çok sevinir. Çünkü törene içinde hiçbir eziklik duygusu olmadan katılabilecektir.

“Sevincimden uçuyordum. Artık törene rahatlıkla katılabılırdım! Hiçbir eziklik duymadan, giysilerimin Bayramla bağdaşıp bağdaşmayacağı hakkında hiçbir kuşkuya kapılmadan!..” (OÇ,1981:30)

3-

“Öyle sevindim ki... “Aferin” demek “pekiyi” demektir. Buna karşın, derhal kâğıdıma bakmadan da yapamadım. Öğretmen, kırmızı kalemle kocaman bir “5” (OÇ,1981:157) atmış, yanına da üç tane, evet tam üç tane yıldız kondurmuştu. Bu “yıldızlı beş” beni öylesine memnun etmişti ki dayanamıyordum bakmaya. O denli dalmışım ki, sınıftan çıkarken kapının kenarına alnımı çarpmışım... Ardımdan, birkaç arkadaşımın güldüğünü duydum. Aldırış etmedim.

Sevincim, acımı unutturmuştu. Fakat yine de bahçeye çıkarken alnımı oğuşturuyordum.” (OÇ,1981:159)

4-

Avukat Sadık Bey, Korhan’a burs için bir tekstil firmasının şartlarını iletir. Burs için iki şart vardır. Bunlardan biri ilkokulu “pekiyi” dereceyle bitirmek, ikincisi bütünlemesiz geçmek.

“Nasıl sevindiğimi anlatamam. Avukat Sadık Bey, araladığı ikinci umut kapısını, yine kendi çabaları ile ardına değin açmıştı önüme. Bundan sonra kapıdan geçebilmek ve bursu hak edebilmek vardı. Bu da bana düşüyordu. Ne yapıp yapıp okulumu “pekiyi” derece ile bitirmeliydim! Bütünlemeye... Sözü bile ürkütüyordu. Bütünlemeye kalmamalıydım!..” (OÇ,1981:270)

5-

Baş komiser Korhan’ı karakola çağırır. Korhan’ı cip ile Emniyet Amirliği’ne götürürler. Baş komiser Şakir Bey çok sevinçlidir.

“Sevincinden bir kuş gibi uçuyordu.

–*Seni kutlarım Korhan!.. dedi. Küçük bir dikkatin, büyük bir mermi kaçakçılığını ortaya çıkardı.. O adamlardan kuşkulananmakta haklıymışsın!.. Şimdi gel sana onları göstereyim!..*” (OÇ,1981:296)

6-

Korhan, Süleyman bey ile annesinin evlenme kararı verdiklerini öğrenir.

–*Çünkü biz, annen ve ben evlenmeye karar verdik!.. Sen de benim oğlum, Gürkan’ınsa kardeşi olacaksın!..*

Kulaklarıma inanamadım. Annemin yüzüne baktım heyecanla. Gözleri ne kadar da parlaktı. Işıl ışıldı!..

–*Öyle mi anneciğim? dedim.*

–*Öyle ya, Korhan!..*

Zaten ben de, böyle bir şeyi istemiyor muydum zaten?

Tüm üzüntülerden, kaygılardan sıyrıldım o an. İçim sevinçle doldu. Uçsuz bucaksız bir sevinçle...” (OÇ,1981:320)

7-

Korhan üst üste hayal kırıklığı yaşamaya devam eder. Yatılı okul sınavına girme hakkın kaybetmek, Fen ve Tabiatın bütünlemeye kalıp burs hakkını kaybetmek, çok güvendiği Süleyman amcasının silah kaçakçısı çıkması bunlardan bazılarıdır. İşte tam umulmadık anda Avukat Sadık Bey devreye girer. Avukat Sadık Bey Korhan’ın annesinin verdiği vekâletle, Korhan’ın babasının çalıştığı fabrikaya dava açmış ve davayı kazanmıştır. Bunun sonucunda fabrika Korhanlara 200 bin liradan fazla tazminat ödemeye mahkûm olmuştur. Bunu öğrenen Korhan ve annesi bu habere çok mutlu olurlar.

“Elimde olmayarak, annemin boynuna atıldım.

–*Yaşasın!.. Kurtulduk!.. diye bağırdım.*

Öylesine bağırmışım ki, bahçedeki horozla tavuklar bile sesimde bir olağanüstülük sezmişler, kanat çırpmaya, gıdaklamaya başlamışlardı..” (OÇ,1981:323)

K39. Ön Yargılı Olmamak

1-

Yardım derneğine ait kumbarayı geri vermeye giden Korhan orda hiç beklemediği bir şey ile karşılaşır. Korhan kumbara ile oynarken, kumbaranın altında

bulunan mührü kırmıştır. Bunu gören dernek görevlisi Korhan'ı hırsızlık ile suçlar. Korhan'ın üzerini arayan görevli, Korhan'ın yolda bulduğu parayı çalmış olabileceğini söyleyerek bu suçlamasına destek olarak kullanır. Korhan'ın sözlerine inanmayan görevli Korhan'ı karakola götürür. (OÇ,1981:69)

K40. Sabırlı Olmak

1-

“Tren, Yenikapı 'da dururken son olarak, yaşlı, beyaz saçlı, siyah gözlüklü bir adama doğru yaklaşıyor, ona rozet takmaya hazırlanıyordum. Adam bileğimden tuttu ve beni geri iterek:

–İstemiyorum!.. diye bağırdı. Sen bilmem kaçınıcı çocuksun bana musallat olan!.. Biriniz gidiyorsunuz, biriniz geliyorsunuz. Bıktım artık! Gidin ve gelmeyin bir daha!..” (OÇ,1981:57)

2-

“Üzgündüm, çok üzgündüm; üzüntüme bir de, okulda olsun, evde olsun “suçlu gibi yaşamak” üzüntüsü eklenmişti. İşte bu iki üzüntünün bir araya gelmesi çok ağır bir yükü! “kaldıramıyordum!” (OÇ,1981:169)

K42. İleri Görüşlü Olmak

1-

Yatılı okul sınavına girme hakkını, davranış notu kırık olduğu için kaybeden Korhan'ın yeni çabası 400 liralık bursu kazanmak içindir. Burs veren kurum bir tekstil firması olduğu için, eğer Korhan tekstil mühendisliğini de kazanırsa üniversitede de burslu okuyacaktır. İşte bu sebeple Korhan'ın amacı bu bursu kazanıp ilerde bir Tekstil Mühendisi olmaktır. (OÇ,1981:302)

K43. Tedbirli Olmak

1-

“Heyecanlıydım. Pekiye derece ile okulu bitirmek ve bütünlemeye kalmamak zorunluluğu da heyecanımı bir kat daha artırıyordu. Onun için, tatili izleyen birkaç günlük arayış, elden geldiği kadar değerlendirmeliydim.” (OÇ,1981:291)

K45. Öfke Kontrolünü Sağlamak

1-

“Çevremizdeki meraklı halkası gittikçe büyüyordu. Aralarında, sınıfımızda olmayan çocuklarda vardı. Çocukların amacı bir kavga seyretmekti. Onun için, özellikle beni, Erdinç’e karşı kıskırtmak istiyorlar: (OÇ,1981:161)

–Hadi Korhan!.. Hadi Korhan!.. Göster kendini! diye bağıryorlardı. (162)

...

–Hadi Korhan! Vur!.. Erkeklik öldü mü? Sonra korktu diyecekler! Biçimindeki sözleri, onurumu zedeleyici nitelikteydi. (OÇ,1981:163)

...

–Tuu!.. Öldürdün erkeklği Korhan!

...

–Korkuyorsun. Bal gibi korkuyorsun Korhan!

...

–Korkak Korhan! Korkak Korhan

...

–Korkak Korhan! Korkak Korhan

...

–Bravo Korhan! (OÇ,1981:164)

2-

“Bu arada Erdinç tekrar bir atılış yapmak istedi, bana doğru... Gürbüz ve yanındakiler bırakmadılar... Erdinç bir küfür sarf etti homurdanarak... Ağır bir küfürdü bu. Fena oldum... Çok fena oldum. Ne küfür etmeyi, ne de küfür işitmeyi severdim. Hele küfür etmeyi beceremezdim de:

Yutkundum, bu kez de yediğim küfrü karşılıksız bıraktım.” (OÇ,1981:163)

K47. Vefalı Olmak

1-

Korhan’a yardım eden dernek, okul müdüründen rozet dağıtarak derneğin kumbarası ile para toplayacak birkaç çocuk görevlendirmesini ister. O sırada konuşulanları Korhan işitir.

“Bu sözler, duygulandırdı beni. Borçlu yaşamak istemezdim. Bu ağır bir şeydi. Demek ki sırtımdaki güzel giysilerin, ayağımdaki yeni ayakkabıların bir karşılığı bekleniyordu! Ve bunu yapmak için bir olanak da sağlanıyordu.

Nasıl durabilirdim? Bu isteğe nasıl <<Bana ne>>, ya da <<Adam sende!>> diyebilirdim? O denli istediğim halde, törene katılmamayı göze alarak, Başöğretmene:

–N’olur beni de gönderin! Dedim.

Bir yalvarıştı.” (AÖ,1982:43)

2-

Korhan Fen ve Tabiat sınavındadır. Erdinç yumuşak bir sesle kendisinden kopya istemektedir. Korhan Erdinç’e acır. Çünkü onun yaralanıp, hastane de yatmasına neden olmuştur. İkincisi birkaç aylık da olsa Erdinç’in ailesi kendisine yardım etmiştir. Bu iki sebepten ötürü Korhan kendini Erdinç’e karşı borçlu hissetmektedir. Erdinç de davranışlarıyla Korhan’ın kendisine borçlu olduğunu ima etmektedir.

Korhan hem borcunu ödemek, hem de onun karşısında ezik yaşamaktan kurtulmak için kopya vermeye karar verir.

Sınavda kopya verirken mümeyyize yakalanan Korhan, Fen ve Tabiat dersinden bütünlemeye kalır. (OÇ,1981:313)

K48. Alçak gönüllü Olmak

1-

“Taa birinci sınıftan beri birlikte okuduğumuz bir Erdinç Sezer vardı. Çevresine yukardan bakan, bir demir tacirinin oğlu olmasını böbürlenme konusu yapan...”

İşte onun babasıydı.” (OÇ,1981:37)

K49. Girişken Olmak

1-

Korhan, küme başkanlığı için aday olur. Fakat kendisine sadece 1 oy çıkar. Korhan bu duruma üzülür ama onun bu davranışı liderlik için ne kadar hevesli olduğunun göstergesidir.

2-

“Umudumu kırmamalıydım. Bir atasözüydü: Derdini anlatmayan, derdine çare bulamazdı. Hiç kimse benim, Sirkeci’nin şu kalabalık caddesinde iş aramak için dolaştığımı bilemezdi. Onun için ürkekliği, kararsızlığı bir yana atıp girmeliydim dükkânlara, girip de amacımı söylemeliydim.” (OÇ,1981:186)

K50. Cesaretli Olmak

1-

“Öğretmenime de söyledim durumu. O da Yatılı Okulu benim için ilginç buldu. Hatta yüreklendirdi beni. Dedi ki:

–Benim birçok arkadaşım, Yatılı Devlet Okullarında okumuşlardır. Bugün kimi öğretmen, kimi mimar, kimi mühendis, kimi de devlet dairelerinde iyi mevki sahibi kişilerdir. İyi karar verdin Korhan! Yalnız çalışman gerek! Başarılar dilerim sana!” (OÇ,1981:209)

K51. Onurlu Olmak

1-

Cumhuriyet Bayramı günü Korhan’a yeni giysiler giydiren dernek, yardım ettikleri çocuklarla birlikte fotoğraf çektirmek ister. Korhan buna karşı çıkar. Derneğin bu yolla kendi propagandasını yapmaya çalışmasını anlayan Korhan, kendilerinin “Giydirilen Çocuklar” ya da “Yoksul Çocuklar” olarak yüz binlerce gazete okuruna tanıtılmasına karşıdır. Korhan fotoğraf çektirmemeye karar verir. Bunu müdüre söyler. Ve sonunda istediğini yapar.

“Başöğretmenim, dedim, ben resim çektirmek istemiyorum!

Bir şey sormasına olanak vermeden de sürdürdüm sözlerimi: (OÇ,1981:34)

–Resmi gazetede görenler beni tanıyacaklar!.. Yoksul bir çocuk olarak belleyecekler!.. İstemiyorum bunu ben”. Resmimi çekip beni gazetede yoksul bir çocuk olarak ilan etmenin ne gereği var başöğretmenim? N’olur engel olun buna!” (AÖ,1982:35)

2-

Korhan, kendisine yapılan suçlamadan, parayı düşüren adamın gelip parasını almasıyla kurtulur. Karakoldan ayrılırken komiserden okula telefon edip sonucu bildirmesini ister. Bunu istemesinin nedeni şudur:

“Hani, yoksul bir çocuk olmam ne de olsa kuşkuya yol açıyordu... Öğretmenim öyle söylemişti ya.

İstiyordum ki, böyle bir kuşku ortadan kalksın!.. Ne kadar yoksul bir çocuk olursam olayım, beni dürüst, doğru onurlu bir kişi olarak bilsinler!..”

(OÇ,1981:93)

3-

“–Benim bildiğim yardımlar karşılıksız yapılırlar!.. Yoksul kişilerin de onuru vardır. Yardım yapanların bu onurun kırılmasına, zedelenmesine yol açmaması gerekir.” (OÇ,1981:149)

4-

“Yalnız bir koşulla: Erdinç, benden özür dilemeli ve bir daha da aynı davranışı yinelemeyeceğine söz vermeliydi.

Koşulumu anneme söyledim. Sonra:

–Yoksa diye ekledim, asla yardımlarını kabul etmem! Senin de etmemen gerekir anne!.. Biz yoksul bir aileyiz ama onurlu bir aileyiz. Bunu onlara göstermeliyiz!..

...

–Elbette oğlum! Diye onayladı beni. Rahmetli baban da onuruna düşkün bir insandı. Bu onur biraz da onun sana mirası... Biz onurumuzu düşünmezsek, onurumuzun zedelenmesine izin verirsek, rahmetli babanın da kemikleri sızlar! Bunu ben de senin kadar istemem yavrurum.” (OÇ,1981:155)

5-

“Parmakları arasında tuttuğu bir on lirayı, avucuma bırakmak istiyordu. Kızarıp bozardım olduğum yerde. Beni herhalde yanlış anlamıştı. Amacım kendimi acındırıp para toplamak değil, çalışarak kazanmaktı. Alnımın teriyle kazanmaktı. Kazanabildiğim kadar...

–Teşekkür ederim! Dedim.

Ve parayı geri iterek kapıya doğru yürüdüm.” (OÇ,1981:190)

6-

Karakolda tanıştığı Baş komiser’in yanına iş aramadığını söylemek için giden Korhan’a, Baş komiser paraya ihtiyacı olup olmadığını sorar.

“–Hayır! Diye karşı koydum. Dönüş param var benim!” (OÇ,1981:221)

7-

“Başka bir hafta sonu akşamı da haftalığımdan, ayrı olarak bana bir 10 lira uzattı. Durakladım.

–A! dedi, bu da senin harçlığın!

Almadım.

–Ben bunu hak etmedim ki... Karşılığını verdim.

Şaşırıldı. Ne denli üstelediyse, yine almadım. Erdinç gözümün önüne geldi: İnsanlar, yaptıkları yardımın karşılığını bir gün isteyebiliyorlardı. Vermedin mi de, bunu başına kakabiliyor, aşağılayabiliyorlardı.” (OÇ,1981:245)

...

Ama yine de, bu büyük yardımını reddettim. Ondan sonraki hafta sonlarında da reddettim. Böylece onun karşısında, ezikliğe benzer bir his duymaktan kurtulmuş oldum. (OÇ,1981:246)

8-

Korhan'ın kutu yapımevindeki son haftasıdır. Sıra son haftalığını almaya gelmiştir. Haftalığı 50 liradır. Süleyman Bey çekmecedan bir 50 lira daha çıkarır. Korhan'a bu sefer almasını söyler. Fakat Korhan'ın aklından yine Erdinç'in davranışı gelir. O davranışın üzerine kimseye güveni kalmamıştır. Yine Süleyman Bey'i reddeder. (OÇ,1981:290)

K54. Hakkını Savunmak

1-

Öğretmen Korhan'a haksız yere kızmaktadır. Korhan öğretmenin azarlamalarına bir türlü karşılık veremez. Bunu gören Gürbüz, bu olay karşısında daha fazla duramaz ve gerçeği öğretmene olduğu gibi anlatır.

“–Öğretmenim, arkadaşım suçsuzdur! Çanta Sabri'nindir! Biz ona <<Baba>> deriz!..” (OÇ,1981:24)

K58. İyimser Olmak

1-

“Sevinçliydim. Elimde olsaydı, eve dolgun bir haftalıkla dönseydim, pazartesi sabahı okula kucak dolusu armağanlarla gider, bunları öğretmenime ve tüm arkadaşlarıma dağıttırdım. (OÇ,1981:239)

2-

“–Bak Bora! demişti. Korhan'ın yüzünden düşen bin parça oluyor... Oh olsun ona! Daha da beter olsun!.. Sınıfta kalsın inşallah!..” (OÇ,1981:249)

K62. Zamanı Yönetmek

1-

“Dersler boş geçiyordu. Boş derslerde ne yapılır? Saklamaya gerek yok... Gürültü yapılır, yaramazlık yapılır... Sınıfın en çalışkan ve uslu sayılan öğrencileri bile buna katılır...”

Gürültümüz üzerine zaman zaman başöğretmen geldi, bitişik sınıfların öğretmenleri geldi. Bizi iyice payladılar, öğütler verdiler, sonra da gittiler...” (OÇ,1981:6)

K63. Kendini Tanımak

1-

“<<Giydirilen Çocuklar>> arasında, aranılan niteliğe en uygun çocuklar bizlerdik. Yapılı ve de becerikli...” (OÇ,1981:43)

2-

“Ben, ne de olsa bir çocuktum. Bir onur taşıyordum. Onların yediklerini içtiklerini benim de canım çekerdi elbette. Ama param yoktu ki... Bir iç ezikliği (OÇ,1981:105) *içinde uzaklaşmaya çalışırdım yanlarından.*

Bu nedenle, şimdi annemin verdiği bir lira harçlık, çok şeydi benim için! Çok büyük şeydi!...” (OÇ,1981:106)

3-

“Sınıf birincisi değilsem de tembel bir (OÇ,1981:110) öğrenci değildim. Hatta ortanın çok üstünde bir öğrenci sayılırdım. Kaldı ki, kanımca, kümedekilerin hiçbiri benden çalışkan değillerdi. Hele, Erdinç Sezer’i nasıl başkan seçmişlerdi bilmem? Hiç de çalışkan bir öğrenci değildi o. Yaramazdı, haylazdı...” (OÇ,1981:111)

4-

“Yardım Derneğinin armağan ettiği önlük pantolon, ayakkabıdan ayrı olarak, annemin kazanarak satın aldığı palto içinde kendimi gerçekten güzel, yakışıklı hissediyordum. Yoksul bir çocuk görünüşü yoktu üzerinde.” (OÇ,1981:115)

5-

Korhan ile aynı kümede yer alan Erdinç’in sınıf içerisindeki başarısında da olumlu yönde gelişmeler olur.

“Kendimi övmek gibi olmasın ama bunda, yaptığımız küme çalışması dışında, aynı sırada oturmamızın da rolü büyüktü. Elden geldiği kadar ona yardım etmeye çalışır. Tahtada ki bir arkadaşa sorulan bir sorunun karşılığını fısıldayarak kulağına söylerdim. Kendisinden bir istek gelsin ya da gelmesin” (OÇ,1981:128)

6-

Korhan’ın annesi, Korhan’a artık çalışmayı bırakmasını sadece bursu kazanmak için uğraşmasını söyler.

“Çok doğru söylüyordu. Bundan böyle derslerimi aksatıcı, dikkatimi bölücü, zamanımı alıcı şeylerden elden geldiği kadar uzaklaşmalı ve yalnız kazanacağım bursu düşünmeliydim!” (OÇ,1981:271)

K64. Çalışkan Olmak

1-

“–Dört günde 207 kutu yapmışsın! dedi. Fena değil, 102’si küçük... 105’i büyük... 23 lira, 32 kuruş eder... Al bakalım!..

İkisi 10 biri beş liralık olmak üzere 25 lira uzattı “üstü” diyecek oldum, susturdu beni.

–Hadi güle güle! Yarın Pazar, biliyorsun kapalıyız. Pazartesi günü her zamanki saatte gelirsin! Annene de selam söyle!

Bu, benim için büyük bir paraydı. Çünkü kendim kazanmıştım. Alın terimle... Çalışarak...

(OÇ,1981:238)

4.3.2.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T1. Anne- Babayı Sevmek

1-

“Kalkıp annemin yanına gittim. Boynuna sarılıp öptüm onu. Çok duygulanmıştım. Gözlerimde beliren ıslaklığı gizlemeye çalışarak: (OÇ,1981:99)

–Ama anne, çok yorulacaksın! Dedim. Sen bana yeteri kadar annelik yapıyorsun! Daha fazlasını beklemek hakkım değil! Hem benim bir şikâyetim yok ki!..

–Yok, ama bir de bana sor!..

–Anne, sen annelerin en iyisisin!..

–Korhan, sen de çocukların en iyisisin!..

...

O gece düşümde hep annemi gördüm. <<Yılın Annesi>> seçilmişti. Törenle madalyasını alacaktı. Kürsüye gelip kısa bir konuşma yaptı. << Ben bir şey yapmadım ki... Ben yavruma analık bile yapamadım! Bu madalya, benim hakkım değil!>> biçiminde bir konuşmaydı bu... Törende bulananlar annemi öyle (OÇ,1981:100) bir alkışladılar ki, çın çın çınladı ortalık... Sonra madalyasını taktılar. Yine bir alkış... Sürekli bir alkış... Ben bir yana çekilmiş annemi izliyor, onunla kıvanç duyuyordum.” (OÇ,1981:101)

2-

“Gerçekten daha çok çalıştığını, buna karşılık daha çok kazandığını anlıyordum. Benim için... Bu yüzden ona karşı şükran duyguları ile dolup taşıyordum.”

(OÇ,1981:104)

3-

“Gürkan’ın annesi, dört yıl önce ölmüştü. Hastalıktan... Ona evde halası bakıyor, annesini aratmamaya çalışıyordu. Fakat her şeye karşın Gürkan annesini arıyordu.

–Annenin yerini hiçbir kişi doldurmuyor! Diyordu.

–Napalım, Tanrı’dan! Diye yatıştırmaya çalışıyordum. Bak, benimde babam yok!

Bir fabrikada çalışıyordu. Üç yıl önce bir iş kazasında ölüp gitti. Annemle bir başıma kaldım.” (OÇ,1981:241)

T2. Öğretmeni Sevmek

1-

“... Bu üzüntüye bir yenisi eklenmişti. Öğretmenimiz yoktu!.. Bir başka ile atanmıştı. Bizi tam dört yıl okutan bir öğretmenden ayrılmak, gerçekten güçtü. (OÇ,1981:5) üzücüydü. Ne iyi bir kadındı o!.. Yalnız öğretmenimiz değil, annemiz, babamızdı da yerinde!..

...

Kötü şeydi öğretmensizlik!.. (OÇ,1981:6)

...

Sabırsızlıkla, heyecanla yeni öğretmenimizi bekliyordum.

2-

“... Hem öğretmenimin kesinlikle bir bildiği vardı, buna inanmıyordum! Yersiz ya da yanlış bir davranışta bulunmayacağı kanısındaydım. Gerçi, sınıfımıza ayak bastığı ilk gün yediğim tokadı unutmamıştım ama onu seviyordum. Ona ısınmıştı. O, bizim yalnız öğretmenimiz değil, aynı zamanda bir yakınımızdı, bir büyüğümüzdü. Tıpkı baba gibi, amca gibi... Ders dışında özel durumlarımızla da ilgilenir, üzüntülerimize ortak olmaya, (OÇ,1981:112) çocukluk kaprislerimizi anlayışla karşılamaya çalışırdı.” (OÇ,1981:113)

3-

Korhan av malzemeleri satan kişileri baş komisere bildireceğini söyler. Annesi buna karşı çıkar. Korhan bunu öğretmenin istediğini söyleyince, annesi yatıştır. Öğretmene Korhan kadar annesi de saygı duymaktadır. (OÇ,1981:280)

T5. Çocuğa Ebeveyn İlgisi Göstermek

1-

“–Peki, sınavı kazandığını düşünelim, sonra n’olacak?

–Ortaokulu, yatılı okuyacağım! Tüm giderlerimi devlet karşılayacak!

–Yani hep okulda mı kalacaksın? Ben seni hiç görmeyecek miyim? Eve gelmeyecek misin?

Annem bu sözleriyle, bir annenin (OÇ,1981:204) çocuğuna karşı sonsuz sevgisini, içtenliğini, tüm açıklığıyla ortaya koyuyordu. Dudakları büzülmüş, gözleri buğulanmıştı. Kendimi tutamadım.

–Ah anneciğim! diye boynuna atıldım.” (OÇ,1981:205)

2-

“–Kaç sınavın kaldı Korhan?

–İki... Biri bugün. Sosyal Bilgilerden. Sonuncusu da öbür gün. Fen ve Tabiat’tan.

–Tanrı utandırmaz inşallah!.. Hadi güle güle git, güle güle gel yavrum!..”

(OÇ,1981:294)

T8. Olumlu İletişim Kurmak

1-

“Sınıf başkanının:

–Arkadaşlar, yerinize oturun! Sonra adlarınızı yazıp öğretmene veririm! biçimindeki uyarıları, hatta tehditleri bir yarar sağlamıyordu. (OÇ,1981:222)

...

Bir ara Nilgün 'ün sesi duyuldu:

–Arkadaşlar, bakın kapı açık! Gürültünüz dışarı çıkıyor! Öğretmenimiz, Başöğretmen ya da öğretmenlerden biri çıkar gelir de sizin bu durumunuzu görürse... O zaman herhalde hiç de iyi olmaz sizin için!” (OÇ,1981:223)

2-

“Öğretmen, gelip başucumda durdu. Durmasıyla da yüzüme bir tokat vurdu. Vurdu da, omuzlarımdan tutup beni sarsmaya başladı:

–Sen öğretmene nasıl <<baba>> diyebiliyorsun? diye kükredi. Hiç utanmıyor musun? Ne biçim öğrencisin sen böyle? Nasıl okumuşsun? Nasıl not alabilmişsin? Nasıl beşinci sınıf öğrencisi olabilmişsin? (AÖ,1982:22) Hayret... Yazıklar olsun sana!.. Seni cezalandıracağım!..” (OÇ,1981:23)

T15. Konuksever Olmak

1-

“Baş komiser, anneme bir çay, bana bir gazoz, kendisine de az şekerli bir kahve söyledi. Bütün isteği, parasını düşüren kişinin gazetede <<Kumbara Hırsızlığı>> haberini görmesi, görüp de telefon etmesiydi.” (OÇ,1981:89)

T17. Yardımlaşmak

1- Korhan'ın okulundaki yoksul öğrencileri giydiren yardım derneği, Bayramlarda öğrencileri görevlendirip, onlara rozet sattırarak derneğe para toplamaktadırlar. Bu durum Avukat Sadık Bey'in ağzından şu şekilde eleştirilir:

“Bak evlâdım, diye sürdürdü sözlerini adam. Ortada ağlayacak bir şey yok! Ben sana kötü bir şey söylemedim. (OÇ,1981:58) ki... Anlıyorum, sen ve senin gibi arkadaşların, yardım derneklerine para toplamak için çalışıyorsunuz. Hiçbir karşılık almadan. Bu, güzel bir davranış olarak görünürse de, benim için öyle değil! Ben yardım derneklerinin ya da kuruluşlarının bu biçim davranışlarına öteden beri

karşıyım! Biz onlara zaten başka yollardan yardım yapıyoruz. Yeni bir yardım isteniyorsa, başka bir yöntem seçilmeli!.. İlla ki çocuklar omuzlarında boyunlarında kumbara sokaklara salıverilmemeli. Bir dilenci durumuna düşürülmemeli! Gel sen de bu işi bir daha yapma olur mu evlâdım?” (OÇ,1981:59)

T20. Anne – Baba Sözü Dinlemek

1-

“Hem ben annemin isteği dışına da çıkamazdım. Onun izni olmadan kutu yapımevindeki işimi sürdüremezdim.” (OÇ,1981:271)

T24. Arkadaşlığa ve Dostluğa Önem Vermek

1-

“Beşinci sınıf, benim için olaylı başladı.

Beni, 5/B sınıfına vermişlerdi. Bu nedenle, arkadaşlarımdan bazıları 5/A 'da kalmışlardı: Baskın, Hayat, Yiğit, Başbuğ, Aslı... Artık bizim sınıfta değildiler. Üstelik onlar öğlenci, bizse sabahçıydık. Doğrusu birbirimizi göremez olmuştuk.

Oysa onlarla ne içten arkadaştık!...” (OÇ,1981:5)

2-

“Elinden öptüm. O da benim alnımdan öptü. Yanından ayrılırken için bir buruktu.

Arkamdan:

–Bizi unutma! Zaman zaman gel!.. Sınavlarından sonra da gel çalış!.. Annene selam!.. diye sesleniyordu.

Gürkan'la kucaklaştım. İşçilerle vedalaştım. Ve ayrıldım oradan.

Köşeyi dönerken, bakışlarım o yana yöneldi istemsiz. Gürkan dükkânın önünde hareketsiz duruyor, arkamdan bakıyordu. El sallaştık.” (OÇ,1981:290)

T26. Yoksullukla Başa Çıkmak

1-

Korhan yeni öğretmenin karşısına eski kılık kıyafetle çıkmak istemez. Annesine yeni giysilerini giydirmesini söyler. Fakat durumlarının kendisi de farkındadır. Annesinin bakışlarından, onun ne demek istediğini anlar.

“ –Neler söylüyorsun Korhan? Durumumuzu bilmiyormuş gibi konuşuyorsun!.. Biz yoksul bir ana-oğuluz!.. Babanı, üç yıl önce bir iş kazasında yitirdik!.. Hiçbir şey bırakmadan gitti. Ben saçımı süpürge ettim, çamaşıra gittim, temizliğe gittim. Sana babasızlığını hissettirmemeye çalıştım. Ama elimden daha fazlası gelmiyor. (OÇ,1981:9). Kira var, yemek içmek var... Giyim kuşam var... Defter, kalem, kitap parası var... Ancak bu kadar yetiştirebiliyorum... Şimdi yeni giysileri de nerden çıkardın? Sen de biliyorsun sırtındaki önlükten, pantolondan başka bir okul giysin yok!.. Ama yırtık, ama yamalı... Şu anda yenisini alabilecek de paramız yok!.. (OÇ,1981:10)

2-

“–Kim bakıyor size?

–Annem bakıyor.

–Bir fabrikada mı çalışıyor?

–Hayır... Evlere temizliğe, çamaşıra gidiyor. Bekâr çamaşırları yıkıyor.” (OÇ,1981:39)

3-

“Annemle beraber sobamızı kurmuştuk. Kok kömürü alabilmek zaten bir sorundu. Üstelik de pahalıydı. Odun yakıyorduk. Odun da ucuz bir şey değildi ya... (OÇ,1981:96)

Annem:

–Çekisi yüz lirayı buldu! Diye yakınıp duruyordu.

Bu nedenle sadece bir çeki alabilmişti. Şimdilik... Tanrı, önümüzdeki aylar için büyüklüğünü gösterirdi elbet!..” (OÇ,1981:97)

4-

O gün Türkçe dersinden öğretmenimden <<pekiyi>> almıştım. Memnundum. Güle oynaya eve dönüyordum. Ev sahibinin bu sözleri ile doğrusu neşem kaçtı. Üzüldüm çok üzüldüm. Çünkü annemin, ev kirasını ödemek için ne sıkıntı çektiğini bilirdim.”

(OÇ,1981:107)

4.3.2.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç3. Mekânları Tanımak

1-

(EV) “Yarı ahşap, yarı kâgir küçük bir evde oturuyorduk. Kirayla...

...

Ev, bir büyük oda, bir küçük oda, bir sofa, bir helâ, bir de mutfaktan kuruluydu. Mutfak, mutfak olarak değil de kim bilir belki bir yüklük olarak yapılmış olacaktı. Ama biz, burasını mutfak olarak (OÇ,1981:94) kullanıyorduk. Bir yanda, tel dolap, kapkacak dolu raflar, öbür yanda lavabo ve su küpü... Bunlara bir de gaz ocağının konduğu yeri ekleyiniz... Kalan boşlukta annem abartmasız güçlkle dolaşabiliyordu.

Büyük odada annem, küçük odada ben yatıyorduk. Sofaya açılan odalarımız, yan yana idi. Annemin odasında gelinliğinden kalma bir karyola, aynalı bir konsol ve dolaptan başka hemen hiçbir eşya yoktu. Benim odamsa, onunkinin yanında boş sayılırdı. Bir yer yatağı... Eski bir masa, bir sandalye... Ve kitaplarım, defterlerim...

Sofanın penceresi, önümüzdeki küçük bahçeye bakardı. Ben bu pencerenin önündeki sedirde oturup dışarısını seyretmeye, derslerimi orada çalışmaya bayılırdım.

Ama burası evin tek ortak yeri idi. Orada yenirdi. Orada oturulurdu. Annem topladığı bekâr çamaşırlarını (OÇ,1981:95) orada leğene koyup yıkar, ütüsünü orada yapar, konuklarını yine orada ağırlardı.” (OÇ,1981:96)

2-

(EV) “Erдіңlerin evine girince şaşırđım. İlk kez böyle bir eve giriyordum. Büyük bir salon... Ortada koltuklar, masalar... Duvarlarda tablolar, resimler... Ağzına kadar dolu kitaplıklar... Müzik dolabı... Bir köşede televizyon...” (OÇ,1981:115)

Ç9. Mevsimleri Tanımak

1-

(BAHAR) “Okuldan dönüşümde annemden, dışarıda oynamak için izin istedim. Çünkü hava çok güzeldi. Artık soğuk, ıslak günleri geride bırakmıştık. Bahar, tüm güzelliğiyle insanlara ve doğaya bir canlılık vermişti. Ağaçlar yeşermiş,

çiçekler açmış, kırlar papatyalarla bezenmişti. Leylekler yuvalarına dönmüşler, kırlangıçlar (OÇ,1981:277) ise havadaki akrobatik hareketlerine çoktan başlamışlardı bile... Yerli kuşlar cıvıldaşarak, küçüklü büyüklü sürüler halinde bir sağa bir sola uçuşarak, baharı kutluyorlardı.” (OÇ,1981:278)

4.3.2.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U5. Ulusal Duygulara Sahip Olmak

1-

“–Peki, Sadık Amca, dedim. Ben bu kuruluşlara borcumu nasıl ödeyeceğim?

–Ne borcu? diye karşılık verdi. Borç diye bir şey yok! Sadece görev var!

Okuyup adam olmak, yurda, ulusa yararlı bir kişi olmak!” (OÇ,1981:260)

U10. Ulusal Günlere Önem Vermek

1-

“O gün Cumhuriyet Bayramıydı.

Öğretmenimiz, her zamankinden erken okulda olmamızı istemişti.”

(OÇ,1981:26)

2-

Korhan’a Cumhuriyet Bayramı günü dernek tarafından yeni kıyafetler verilir. Korhan buna çok sevinir. Çünkü törene içinde hiçbir eziklik duygusu olmadan katılabilecektir.

“Sevincimden uçuyordum. Artık törene rahatlıkla katılabilirdim! Hiçbir eziklik duymadan, giysilerimin Bayramla bağdaşıp bağdaşmayacağı hakkında hiçbir kuşkuya kapılmadan!..” (OÇ,1981:30)

4.3.2.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E2. Merhametli Olmak

1-

“Sonra, sesini daha da yükselterek tekrarladı.

–Onu affetmelisin Korhan!.. Onu affetmeliyiz!..” (OÇ,1981:154)

E7. Duyarlı Olmak

1-

Öğretmen, öğrencilerini çevreye karşı uyanık olmaya çağırır.

“–Bakın çocuklar! Kalabalık bir (OÇ,1981:274) semtte oturuyorsunuz.

Çeşitli olaylarla karşılaşmanız normaldir. Sizlerin bu olaylarda küçük bir dikkatiniz,

suçluların yakalanmasını sağlayabilir. Söz gelimi trafik kazası yapıp kaçan bir aracın plaka numarasını alıp polise bildirebilirsiniz. Polisler ya da jandarmalar tarafından kovalanan bir kişinin saptığı sokağı, girdiği evi görüp haber vermekle, bir hırsızın, belki de bir katilin ele geçirilmesinde yardımcı olabilirsiniz... Örnekleri çoğaltmak olasıdır.” (OÇ,1981:275)

2-

“Aferin Korhan!.. dedi. Senin bu dikkatin, belki de bir silah ya da mermi kaçakçılığın ortaya çıkarılmasında yardımcı olabilir! Senin bu durumda yapacağın bir şey var... Polise haber vermek...” (OÇ,1981:276)

3-

Korhan, dükkândan kutu alan müşterilere yardım için onlarla beraber gider. Sandıkları taşıırken bir tanesini yere düşürür. Düşen sandığın için mermi doludur. Bunu gören dükkân sahipleri kimsenin görmesini istemeyerek Korhan’a kızarlar. Ona 10 lira vererek oradan uzaklaşmasını isterler. Bu olay Korhan’ın kuşkulanasına yetmiştir.

4.3.3. “Almanya Öyküsü” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.3.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K1. Hoşgörülü Olmak

1-

“(Bayan Magda’nın)...Tek amacı, bu ailenin dağılmamasına, perişan olmamasına yardım etmektir. Bunu Fatma da hem doktordan, hem de oğlundan öğrenmişti. Onun için Bayan Magda’ya asla <<Yuvasını dağıtmak isteyen bir kadın>> gözüyle bakmıyordu. Geçmişini unutmuştu bile!..” (GÇ, 1980: 414)

K2. Yalan Söylemek

Kaya’nın babası Galip, Bayan Magda’yı bekâr ve çocuksuz biri olduğunu söyleyerek kandırmıştır.

1-

“...Ben, kötü ruhlu bir kadın değilim!. Babanı, bekâr, çocuksuz bir kişi biliyordum. Bana öyle söylemişti...” (GÇ, 1980: 395)

K3. Teşekkür Etmek

Kaya, Bayan Magda'yı Boncuk'un saldırısından kurtarır.

1-

“Sonra, Kaya'yı omuzlarından tutup göğsüne bastırarak:

–Sana çok teşekkür ederim!.. dedi. Beni kurtardın!.. Yoksa o köpek beni parçalayabilirdi!. Doğrusu büyük cesaret gösterdin!.. Her tehlikeyi göze aldın!. Sana çok şey borçluyum küçük!. Bir kahvemi içmez misin? Ya da bir yemeğimi yemez misin? Bak, evim şurası..” (GÇ, 1980: 390)

2-

“Kurbanlar kesildi ve ilk konuşmayı Vali yaptı.

–Almanya'da çalışan soydaşlarımızın tasarruflarıyla bir süre sonra hizmete açılacak olan büyük bir eserin temelini atıyoruz dedi. Bu fabrikanın, ilimize, ülkemize ekonomik, sosyal yönden katkısı büyük olacaktır. Yabancı bir ülkede çeşitli yoksunluklar içinde çalışarak biriktirdikleri paraları, bu yolda değerlendiren soydaşlarımıza şükran borcumuz büyüktür. Sağ olsunlar, Varolsunlar!.

Validen sonra birkaç kişi daha konuştu.” (AÖ,1982:325)

3-

Muhtar:

–Kısa konuşacağım!.. Kıymetli zamanınızı almayacağım!.. Amacım, Harman köyünün Muhtarı olarak, bu fabrikayı, özellikle köyümüze kazandıranlara, Kooperatifin tüm ortaklarına teşekkür etmektir. Ama en büyük hisse senedini alarak, bu tesisin köyümüz yakınlarında kurulmasını sağlayanların da, huzurlarınızda adlarını belirtmeden yapamayacağım. Biz Harman'lılar olarak, onlara ayrıca şükran borçluyuz!.” (AÖ,1982:326)

K4. Kitap Okumayı Sevmek

1-

“Hemşire çıktıktan sonra Kaya'nın ilk işi, lambayı yakmak oldu. Çünkü hava oldukça kararmıştı. Sonra etajere uzanıp kitaplardan birini eline aldı. Okumaya başladı. Bu bir ders kitabıydı..” (AÖ,1982:365)

2 –

“Kaya, oturduğu yerde kitabını okuyordu. Başını kaldırarak sordu..” (AÖ,1982:140)

K6. Öz Güvenli Olmak

1-

Yusuf, Almanya'ya babasının yanına giden Kaya'ya öz güvenini toplaması için cesaret verir:

“–Kendine güvenini yitirmemelisin! dedi. Yoksa başaramazsın! Unutma Kaya!. Göreceksin işler ne güzel gidecek!. Yeter ki sen, dediğimi yap!.”
(AÖ,1982:355)

K7. Okulu Sevmek

1-

Kaya Muhtardan; babasına, kendisini hemen yanına aldırması için mektup yazmasını ister. Amacı yeni başlayan yarıyıl tatilini değerlendirmek ve okul başlamadan bu işi çözmektir. Eğer okul açılırsa okulundan geri kalacağını düşünmektedir. (AÖ,1982:350)

2–

Kaya okula gitmeyi çok istemektedir. Fakat ailevi durumlarından ötürü bu isteği gerçekleştirememektedir. Kendisini Yorgo'nun elinden kurtaran Türk öğretmen ona ne yapacağını söyler. Alman kanunlarına göre her çocuk 16 yaşına kadar okula devam etmek zorundadır. Kaya'nın da Almanya'da yaşadığını söyleyerek onun da aynı kanuna tabi olduğunu belirtir. Eğer bu zamana kadar okula kayıt olmadıysa mutlaka poliste kaydının olmadığını belirtir. Bunu öğrenen Kaya durumu Ferman'a anlatır. Ondan okula gitmek isteyip istemediğini sorar. Ferman da okula gitmek istediğini söyler. Kaya polis karakoluna gider. Binanın önünde durur.

3-

“Kapıda karşılaştığı üniformalı polis memuru, ona:

–Bir şikâyetin mi var? diye sordu:

–Hayır!..

–O halde ne istiyorsun?.

Kaya, bildiği Almanca sözcükleri belleğinde toplamaya çalışarak ağır ağır konuştu:

–Okula gitmek istiyorum da!..

Polis memuru pek bir şey anlayamadı:

–*Sen okula gitmiyor musun?*

–*Hayır...*

“–*Peki neden? (AÖ,1982:225)*

–*Göndermiyorlar...*

–*Kim göndermiyor?*

Kaya önüne bakarak biraz durakladıktan sonra, ürkek, titrek bir sesle:

–*Annem, babam... dedi.” (AÖ,1982:226)*

4-

Kaya Almanya’da yıllarının boşa geçmesini istemeyip, okula gitmeyi arzu etmektedir. Yoldan geçen çocuklardan okulların açıldığını öğrenir. Buna çok üzülür. Babasına kendisinin ne zaman okula gideceğini sorar.

“*Akşamleyin, annesi-babası gelince:*

–*Bugün okullar açılmış! dedi. Beni göndermeyecek misiniz?*

Anne-baba bakıştılar. Bakışlarındaki anlam, Kaya’nın gözünden kaçmadı. Bir eziklik içindeydiler.” (AÖ,1982:190)

Babası, Kaya’ya durumlarını anlatır. Kaya’nın okula gitmesi durumunda, Gülfem’i de kreşe yazdırmak zorunda kalacaklarını anlatır. Bunun da kendileri için ekonomik bakımdan çok zorluk getireceğinden bahseder. Fakat Kaya ısrarlıdır.

“*Kaya, dudaklarını büzerek anne ve babasına baktı sonra kesik kesik konuştu.*

–*Peki, ben ne olacağım? Ben, okula hiç gitmeyecek miyim?*

Durdu, yutkundu, hıçkırık biçiminde sözlerini sürdürdü.

–*Bakın bir yıl yitirdim... Belki de benim suçumdan... Ama buraya gelir gelmez beni okula yazdırsaydınız, belki de çalışır sınıfımı geçerdim. Bu yılımı da yitirirsem iki yılıma yazık olacak. Kolay mı? Ne olur beni okula gönderin... Ben okumak istiyorum... (s,191)*

K8. Utanma Duygusuna Sahip Olmak

Kaya yolda yürürken Şakire Kadın ile karşılaşır. Şakire Kadın Kaya’ya babasıyla ilgili ağır sözler söyler.

1-

“*Kaya kıpkırmızı kesilmiş, karşılık vermeden yürümüştü.*

Annesine bu konuda bir şey söylemedi. Onun üzüntüsü zaten kendisine yeterdi. Köyde kimsenin yüzüne bakamıyordu. Kaya da aynı durumdaydı ya... Köyde dolaşırken hep ıssız yerleri seçiyor, kimse ile karşılaşmak istemiyordu. Utanıyordu.” (AÖ,1982:344)

K9. Umutlu Olmak

1-

“-Üzülme yavrurum!. dedi. Her şey düzelecek!. Baban fena bir adam değildir. Bunu zaman gösterecek!. Bekleyeceğim!.” (AÖ,1982:341)

2 –

“Galip, neden sonra dilekçesini verirken, ilgili memur ona:

-Çok bekleyeceksin, dedi.

Galip:

-Ne kadar? diye sordu.

-Hiç belli olmaz... Belki üç, belki dört yıl... (AÖ,1982:14)

Bu uzun, çok uzun bir süreydi. Galip, Muhtar’ın sözüne uyararak dilekçesini verdi ama Almanya işinden de umudunu kesmiş olarak Kurum binasını terk etti.” (AÖ,1982:15)

3 –

“Galip:

-İnşallah üniversiteyi de bitireceğin günü göreceğiz Kaya!.. dedi.

-İnşallah baba!..

-Ama söz mü? Senden okumak. Benden de okutmak!.. İlkokuldan fazla okuyamadığım için benim canım çok yanık oğlum!..” (AÖ,1982:46)

K10. Şüpheli olmak

1-

“Kaya, hem sevindi, hem de üzüldü. Sevindi, çünkü babası yaşıyordu, sağdı. Üzüntüsüne gelince, buna bir neden aramaya gerek var mıydı? Mademki babası yaşıyordu, sağdı; o halde neden Türkiye’deki çoluğunu çocuğunu aramıyordu? Neden onları hatırlamıyordu? Neden <<Türkiye’de bir eşim var, bir kızım, bir oğlum var>> demiyordu.” (AÖ,1982:335)

2-

“Evet, tam iki aydan bu yana (AÖ,1982:328) Galip, ne tek satır mektup yazmıştı, ne de para göndermişti!.

Yalnız Kaya değil, annesi, kardeşi de üzüliyorlardı bu duruma. Hatta kuşkuluyorlardı. Neden mektup yazmıyordu? Neden gönderdikleri mektupları karşılıksız bırakıyordu? Neden para göndermiyordu acaba? Başına bir şey mi gelmişti?”

(AÖ,1982:329)

K12. Başarılı Olmak

1-

Kaya, bir yılının daha heba olmasını istemez. Bu sebeple gece gündüz demeyip çalışır. Çalışırken bıkkınlık göstermez. Öğretmeni de gerekli yardımı yapar. Sonuç olarak çalışmasının karşılığında Kaya sınıfını “Peki” ile geçer ve ilkokulu bitirir.

K13. Takdir Etmek

1-

“Öğretmeni, Kaya’dan böyle bir başarı beklemiyordu. Sınavdan sonra onu kutladı. (AÖ,1982:320).

–Teşekkür ederim Kaya!. dedi. Ben senin gibi gayretli bir öğrenciye çok az rastladım! Bundan sonraki öğrenim hayatında da sana başarılar dilerim!.”

(AÖ,1982:321)

2- Kaya’nın Alman sınıfındaki öğretmeni Türk öğrencilerden çok memnundur.

–Size de Türk kardeşleriniz gibi olmaya çalışın!. dedi. Doğrusu onlardan memnunum!. Sizin de onlar gibi olmamanız için bir neden yok!. Neden çalışmıyorsunuz anlamıyorum?..” (AÖ,1982:291)

K14. İnançlı Olmak

1-

Kaya:

–On beş gün tatiliz! dedi. Buna Paskalya tatili diyorlar... Bu, iyi oldu doğrusu! Göreceksiniz oturup hep ders çalışacağım! Okula geç gittiğim, dersler Almanca olduğu halde, sınıfımı geçeceğim!..” (AÖ,1982:299)

K15. İstikrarlı Olmak

1-

Kaya Türk çocuklarının derslerde gösterdiği başarıdan gurur duymaktadır. Bunu Bülent ile paylaşır. Bülent bu başarının sırrını Kaya'ya açıklar.

Başarılı olan öğrenciler genellikle ilk sınıftan bu yana okula devam edenlerdir. Almancası iyi olmayan, bu dili anlayamayan öğrenciler, çok sıkıntı çekmekte ve okuldan soğumaktadırlar. Sonra bu soğukluk sürekli bir devamsızlığa dönüşür. Bununla birlikte bazı aileler de Latince, Fransızca, İngilizce gibi dersleri seçtiği için çocuklar için bunlar iyice zor gelmektedir. Bu da onları okuldan soğutarak, devamsızlığa iter. Bülent kendi başarısının kaynağını okula sürekli devam etmesi olarak gösterir. (AÖ,1982:292)

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

1-

Kaya'nın Okul Müdürü, Kaya ile kartopu oynarken bir çocuğun bayılmasının sebebi olarak Kaya'yı görmektedir. Bu sebeple Kaya'ya çok kızar. Fakat çocuğu muayene eden doktor, bayılmanın kartopundan değil açlıktan olduğunu söyler. Müdür bu sözleri işitince Kaya'ya kızdığı için çok pişman olur. Bu pişmanlık adeta onun yüzünden okunur. (AÖ,1982:285)

2-

Kaya'nın annesi Fatma Almanya'ya gitmiştir. Kaya annesini çok özlemektedir. Kaya'nın hatırına annesini üzdüğü anlar gelir.

Bir keresinde annesi ondan suya gitmesini istemiştir. Fakat Kaya, ödevi olduğunu söyleyerek gitmemiş; onun yerine annesi homurdanarak suya girmiştir. Şimdi bu olayı hatırlayın Kaya suya gitmeyip annesini üzdüğü için pişman olmuştur. (AÖ,1982:27)

Bununla birlikte Kaya'nın aklına altını ıslattığı, izinsiz sokağa çıktığı, kardeşinin süt şişesini kırdığı, istediğini yaptırmak için uzun süre ağladığı ve tüm bunları yapıp da annesini kızdırdığı günler gelmektedir. Ve bunları hatırladıkça "Keşke yapmasaydım" diyerek pişmanlığını dile getirmektedir. (AÖ,1982:28)

K17. Oyun Oynamak

Kar bir ders boyunca dışarıyı tamamen beyaza bürünmüştür. Teneffüse çıkan çocuklar, kendilerini bu beyazlığın içine bırakırlar.

1-

“Bahçeye dökülen tüm çocuklar, kız olsun, erkek olsun, küçük olsun, Türk, Alman ya da başka bir uyruktan olsun, bu beyaz görüntü karşısında büyük bir coşkuya kapılıyorlardı. Sağa sola koşuyor, yerlerde yuvarlanıyor, birbirlerini kartopuna tutuyorlardı.

Kaya, upuzun uzandığı karın üzerinden kalkarken, sırtında ve başında darbeler hissetti. Doğrularak baktı. Üç dört çocuk, onu kartopu yağmuruna tutmuşlardı. Yalnızdı. Fakat o, kartopu oynamasını, kendisini savunmasını iyi bilirdi. Köyde kimse onunla kolay baş edemezdi. (AÖ,1982:280)

...

Kaya, beklenmeyen bir çeviklikle ardi ardına eğliyor, yaptığı kartoplarını, çocuklara yağdırıyordu. Karşıdakilerden gelen toplar, zaman zaman başına yüzüne çarpıyor, hani biraz acıtıcı oluyordu. Belli ki avuçlarına aldıkları karı iyice sıkıyorlardı. Fakat buna karşılık Kaya, onların kendisinden küçük olduğunu düşünüyor, yaptığı kartoplarının yumuşak olmasına özellikle dikkat ediyordu. (AÖ,1982:281)

2-

Yusuf ve arkadaşları Kaya ile oyun oynayabilmek için verdikleri çabanın meyvesini almışlardır.

“Kapı açıldı. Ve Kaya, yanında kardeşi Gülfem, arkadaşlarının arasına karıştı. O da mutluydu, arkadaşları da...”

Yusuf’la Garip:

–Bir zafer kazandık ama kolay olmadı!. dediler.

Biraz sonra kırlara açılmışlardı. Koşuyorlar, oynuyorlar, yaz tatilinin tadını çıkarıyorlardı.” (AÖ,1982:99)

3-

Çocuklar dışarıda futbol oynarken takımlara Türk takımlarının adını vermektedir.

“Oyun bitmişti. <<Fenerbahçe>> takımı <<Galatasaray>> takımını 13-7 yenmişti. Fenerbahçe’yi tutan sevinç gösterileri arasında, Zafer yorgun argın, alanın kenarına doğru yürüyordu. Sinirliydi. Takımının yenilmesini hazmedemiyordu.” (AÖ,1982:179)

K18. Tasarruf Etmek

1-

“Galip, oğlunu yanına oturttu, kestane renkli saçlarını okşayarak:

–Bak evladım! dedi. Köyümüzü, ülkemizi bırakıp taa buralara dek geldik..

Tabi ki bir amaçla geldik. Amacımız, çalışıp kazanmak, tasarruf yapmak ve yarın Türkiye’ye, geleceğimizi garanti altına alarak dönmek!. Tasarruf yapmayan, ya da kazandığını çarçur eden Türklerin bence burada çalışmalarına, yurttan uzak kalmalarına, çeşitli yoksulluklara katlanmalarına, vatan özlemi çekmelerine hiç gerek yok!. Ben buraya otomobil almaya gelmedim. Para biriktirmeye geldim.. Biriktirdiğim paramı değerlendiriyorum...” (AÖ,1982:270)

K19. Sorumluluk Sahibi Olmak

1-

“En çok saat 10’a kadar otururlardı. Bu saate kadar Gülfem çoktan uyumuş, Kaya’da derslerini ödevlerini tamamlamış olurdu. Zaten okuldan döner dönmez ilk işi, derslerinin, ödevlerinin başına oturmaktı. Bunu yapmadığı zaman anne-babası, ona, televizyon seyretme hakkını asla tanımazlardı. Program doğrudan doğruya çocukları ilgilendiren bir konuda; eğitsel, öğretici bir dalda olsa bile...” (AÖ,1982:267)

2 -

Kaya başarılı bir öğrencidir. Öğretmeninin vermiş olduğu ödevleri zamanında yapar. Fakat onun bu alışkanlığı anne ve babasının Almanya’ya gitmesinden sonra sekteye uğrar. Çünkü Şakire Kadın onun ödev yapacağı zamanlarda onu mutlaka bir iş buyurmakta ve onun ders çalışmasına mani olmaktadır. Kaya önüne defterlerini ve kitaplarını alınca ondan suya gitmesini, inekleri çayırdan getirmesini ya da kendisiyle birlikte çamaşır yıkamaya gelmesini ister. Akşamları, ise misafirlğe giden Şakire Kadın, yanında Kaya ile Gülfem’i de götürür. Kaya misafirlikte olduğu için yine ödevlerini yapamaz. Şakire Kadın ile gitmediği zamanlarda ise Gülfem’in uyumasını bekler. Fakat ondan sonra geç olduğu için kendisi de uyumak zorunda kalır. (AÖ,1982:98.99.100)

K22. Özür Dilemek

1-

Yorgo Kaya'ya tokat atmıştır. Olanları, gören öğretmen tüm gerçeği Yorgo'ya anlatır. Sonra da oradan ayrılmak ister.

“Çocuğun kolundan tutarak:

–Haydi, biz gidelim!. dedi.

Sonra Yorgo'ya döndü:

–Bu çocuğa haksız yere tokat attın. Özür dilemelisin!..

Yorgo şaşkın şaşkın baktı: (AÖ,1982:219)

–Özür dilemek mi? Dilemezsem ne olacak?

–Onu bilmem... Ama vicdanın sızlayacak!.. Çünkü suçsuz bir çocuğu dövmeye hakkın yok.” (AÖ,1982:220)

K24. İftira Atmamak

1-

Zafer ve diğer çocuklar Kaya'nın katılmadığı planı uygularlar. Zafer tüm suç Kaya'nın üzerine atmıştır. Kaya'nın bundan haberi yoktur. (AÖ,1982:215)

K25. Yabancı Dil Bilmek

1-

Kaya Almanca öğrenmeye çalışmaktadır.

“Kaya, evdeki boş zamanlarında, kendi kendine hiç değilse günlük yaşamında derdini anlatacak, kendisine yetecek kadar Almanca öğrenmeye çalışıyordu... Çünkü yabancı bir ülkede, o ülkenin dilini bilmeden yaşamak güçtü. Çok güçtü.” (AÖ,1982:160)

K26. Dürüst Olmak

1-

Yorgo adlı Yunan esnaf Zafer'in kardeşini, sattığı sandviçe bayat dediği için dövmüştür. Buna çok kızan Zafer, oç almak ister. Bunun için hazırladığı plana Kaya'yı da katmak ister. Hazırladığı planda en önemli görevi Kaya'ya yükler. Buna göre Kaya Yorgo'nun dükkânına giderek eline ne geçerse çalıp kaçacaktır. Sonra Yorgo Kaya'yı kovalarken, diğer çocuklar dükkâna girip yağma yapacaklardır.

Kaya bu işi yapmak istemez. Olduğu yerde tepinerek bağırır. (AÖ,1982:203)

“–Hayır!.. Hayır!.. Olmaz!..

Zafer, üstüne doğru yürüdü:

–Kendine gel bakalım!.. Neye olmazmış?..

–Olmaz işte! Yapamam ben bunu!..

–Neden yapamazmışsın?

–Çünkü.. Çünkü.. Fena bir iş bu!.. Kötü bir iş bu!.. Şey... Şey... Hırsızlık bu!..

Yağma bu!..

Zafer, Kaya'nın yakasından tutup sarstı:

–Vay! Vay! Vay!.. Şuna bak be!. Bize fazilet dersi veriyor!..”

“Sonra yarı Almanca, yarı Türkçe sözlerine ekledi:

–Sana yapacaksın diyorum!. O kadar!..

Kaya ağlamaklı oldu. Yalvararak konuştu:

–Yapamam!.. Yapamam!. Ne olur bırakın beni!. Gideyim!.. (AÖ,1982:204)

Ve Zafer'in yakasına yapışan ellerinden sıyrılmak için öyle bir geri çekiliş yaptı ki... Başardı... Kurtulur kurtulmaz da koşmaya başladı.

Koşuyor, hep koşuyordu... Azılı bir düşmandan kaçır gibi koşuyordu. Dönüp bir kez bile ardına bakmadan...

Zafer, peşinden sesleniyordu:

–Demek öyle ha!.. Bunu yanına bırakmayacağım!.. (AÖ,1982:205)

K27. Temizliğe Önem Vermek

1 –

Kaya artık eskisi kadar başarılı, temiz ve düzenli bir öğrenci değildir.

“...öğrencilikle bağdaşmayacak kadar düzensizliği, pisliği ile de dikkati çekiyordu. Ütüsüzlüğü, kırıksıklığı bir yana; yırtık, sökük bir önlükle, pantolonla bile okula geldiği oluyordu. Tırnak ve saç yoklamasında öğretmeninden çok kez hep kötü not alıyordu.

–Temizlenmeden gelme! diye eve bile gönderiliyordu.” (AÖ,1982:104)

K28. Kararlı Olmak

1 –

Yusuf Şakire Kadınla konuşur:

“–Bak teyzeciğim, dedi. Büyüğümüzün!.. Sana saygımız büyük!.. Ama arkadaşımız Kaya'yı evde hapsetmene bir anlam veremiyoruz. Bak, hava ne denli

güzel”.. Bu güzel havada çocuklar eve kapatılır mı hiç? Senden, Kaya’yı dışarı çıkması, bizimle oynaması için izin vermeni istiyoruz... Aksi takdirde...

Yaşlı kadın, ellerini beline getirerek Yusuf’un sözünü kesti:

–Şuna bak hele! Şu küstaha bak! Neler söylüyor ninesi yerindeki Kadına!..

Boyuna posuna bakmadan! İzin vermiyorum işte! Ne yapacaksın?

Yusuf’un cevabı kısa ve kesin oldu.

–Sen bilirsin Şakire Teyze!..” (AÖ,1982:79)

Bu konuşmadan sonra Yusuf ve arkadaşları aynı kararlılıkla gürültü yapmaya devam ederler.

K29. Sağlığına Dikkat Etmek

1-

“Galip kızını kucığına aldı. Alnından yüzüne, gözüne sızan kanları, temiz mendiliyle silerken, çevresindeki komşulara:

–Tentürdiyot yok mu? diye sordu. Mikrop kapmasın...” (AÖ,1982:31)

2-

“Kaya ile Muhtar Saffet de elinde bir çanta ile geldi.

...

Çantasını açtı. İçinde ilk yardım için gerekli tüm gereçler vardı. Tentürdiyot, pamuk, oksijen, sargı bezi, alkol, gazlı bez, penisilin merhemi...” (AÖ,1982:32)

K30. Hatalarından Ders Çıkarmak

1-

“Kaya şimdi anlıyordu ki anne-babası için vardığı yargı yanlışmış. Onlar hakkında böyle bir yargıya vardığı için üzüldü. Öylesine üzüldü ki, bir buçuk yıllık bekleyişten sonra, kendisine tekrar okul kapılarının açılmasının sevincine doyamadı” (AÖ,1982:244)

K38. Mutlu Olmak

1-

Galip Türkiye’ye dönmeye karar verir.

“Galip, oğlunu kucaklayıp öptü, sonra karısının elini tutarak:

–Tamam! diye bağırdı... Hep birlikte gidiyoruz!

Odada bir sevinç dalgası esti. Galip’i bu kararından ötürü alkışladılar...

Kaya, Doktor, Bayan Magda ve Fatma bakıştılar... Mutluydular! Başarmışlardı!..”

(AÖ,1982:418)

2- *“İlkokulu <<pekiyi>> ile bitirdiği gün Kaya’ların evinde bayram vardı. Bu bayramdan Karabaş ile Minnoş da uzun süredir ilgisine özlem duydukları Kaya tarafından sevilerek, okşanarak katıldılar. Bu da onlara yeterdi.*

Bu arada Kaya, derhal babasına mektup yazarak sınıfını geçtiğini de müjdelemeyi ihmal etmedi.” (AÖ,1982:321)

3-

“Galip, oğlunun kuşkusunu sezinlemede gecikmemişti. Kaya’ya:

–Gülfem’e bakmana gerek yok! dedi. Çünkü annen de ben de evdeyiz. Paskalya’dan ötürü tüm okullarla birlikte fabrikalar da tatile girdi.

Kaya, bu sözler üzerine sevincinden göklere uçtu. Sanki tüm dünyalar onun olmuştu. Tüm on beş gün annesiyle, babasıyla, kardeşiyle bir olacak, birlikte olacak onların yüzlerini doya doya görme olanağını bulacaktı..” (AÖ,1982:301)

4-

“Kaya, polisten çıkınca adı konmamış bir duygu kapladı içini. Biraz üzüntü, biraz kuşku, biraz burukluk, fakat daha çok sevinçle karışık bir duygu...

Dışarıdaki soğuğu hissetmedi bile. Koşar adımlarla eve doğru yürüdü.” (AÖ,1982:232)

K50. Cesaretli Olmak

1 –

“–Ağabey... Ağabey... Gelsene!...

–Ne var? diye sorardı.

–Bak, dışarıda Karabaş havlamaya başladı. Galiba hırsız var!.. Korkuyorum

–Hırsız da nerden çıkardın Gülfem? (AÖ,1982:101)

...

–Ağabey!

–Ne var?

–Gitme ne olur!

–Ama benim dersim var!

–Olsun! Gitme sakın!

–Neden?

–Korkuyorum, çok korkuyorum!” (AÖ,1982:102)

2-

Gülfem:

“Dudaklarını büzerek:

–Ben uçağa binmek istemiyorum! dedi.

Babası, bu sözlerin üzerine durmadı. Fakat Gülfem, sesini daha da yükselterek üsteledi:

–Ben uçağa binmek istemiyorum işte!

–Neden Gülfem?

–Korkuyorum!

–Korkacak bir şey yok!

–Ya düşerse!” (AÖ,1982:121)

3-

“İki arkadaş, Zafer'den bu haylaz sokak çocuğundan çekiniyorlardı. Sözüünü dinlemedikleri takdirde, kendilerine bir fenalık yapabiliirdi. Ya da yaptırabiliirdi. Onun için, isteğine uymak zorunluluğunu duydular.” (AÖ,1982:201)

K58. İyimser Olmak

Yorgo Kaya'yı yakalar ve dükkânına götürür. Çünkü dükkânından hırsızlık yapan kişinin Kaya olduğunu sanmaktadır. Kendisine öyle söylenmiştir. Babasının adının Galip olduğunu, isminin Kaya olduğunu ve bir köpeğinin olup isminin Boncuk olduğunu söylemişlerdir. Kaya bunun Zafer tarafından yapıldığını anlar. Kendisinin suçsuz olduğunu söyler.

1-

“Kaya tekrar:

–Ben suçsuzum!. diye bağırdı.

–Hayır suçlusun!

–Suçsuzum!

–O halde suçlu kim?

–Bilmiyorum...

Kaya gerçekten biliyor fakat söylemek istemiyordu. Çünkü kimseye kötülük yapmayı sevmiyordu. Bu kişi kendisine kötülük yapmak isteyen biri olsa bile...”
(AÖ,1982:216)

4.3.3.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T1. Anne Babayı Sevmek

1-

Kaya'nın annesi Fatma Almanya'ya gelir. Kaya'nın odasına girer.

“Ne iyi ettin de geldin!.. Şimdi öyle mutluyum ki... Seni ve babamı bir arada, yanımda görmek ne güzel şey!.. Gel babacığım, seni öpeyim!.. İkinizi de öpeyim!.. Doya doya!..” (AÖ,1982:412)

2-

“...Çocuklar için en büyük üzüntü kaynağı, sevdiklerinden ayrı kalmaktır. Bir çocuğunda en çok sevdiği kişiler, siz de bilirsiniz ki annesiyle babasıdır.”
(AÖ,1982:405)

3-

“Kaya mektubu eline aldı, buğulu gözlerle süzdü, kokladı. Yüzünde gezdirdi. Sonra öptü, öptü... (AÖ,1982:10)

–Babacığım, diye içini çekti, annem gibi kokuyor bu mektup!

Bu sırada Gülfem, mektubu ağabeyinin elinden almak için öylesine bir atılış yaptı ki, az kalsın mektup yırtılacaktı. Galip:

–Ne yapıyorsun? diye kızına çıkıştı.

Gülfem, şaşkın, bir babasına, bir ağabeyine baktı, baktı ve gözleri sulandı. Ardından ağlamaklı bir sesle:

–Ben de, diye diretti. Ben de annemin kokusunu koklamak istiyorum!”
(AÖ,1982:11)

4 –

“On yaşındaki Kaya:

–İnşallah annem geliyor! dedi.

Üç buçuk yaşındaki Gülfem, altı-yedi aylık annelik özlemi içinde babasının ve ağabeyinin ayaklarına sarılıyor, kapıyı açmak için onlara yardım etmek istiyordu.
(AÖ,1982:8)

...

–Yanlıı anladın beni babacığım, karılığını verdi. Okumak için değil öpmek için almak istedim. Bilemezsin, annemi öyle özledim ki...” (AÖ,1982:10)

5-

Kaya, hayatta en çok annesini ve babasını sevmektedir. Bu sebeple babasının Almanya’ya gitmesini istememektedir. Babasının Almanya’ya ancak 3-4 yıl sonra gidebileceğine yalnızca o sevinmiştir. Bu sevincin sebebi babasının 3-4 yıl daha yanlarında kalacak olmasıdır. (AÖ,1982:17)

6-

Gülfem’in annesine olan düşkünlüğü, annesinin gittiği ilk gün kendini göstermiştir. Gülfem: “–Annemi isterim!... Annemi isterim!...” diye ağlamaktadır. Onun bu ağlamasını ne ağabeyi ne de çok sevdiği Minnoş’un onun kucağına gelmesi durdurur. Hatta Gülfem evden çıkarak annesinin gittiği yolda koşmak ister. Bu koşuşun amacı annesine gitmek ve onu geri getirmektir. Fakat Gülfem bu koşma sonucunda yüzükoyun düşer. Ve alını yarılır. (AÖ,1982:30)

7-

“Fakat bir çocuğun kalbinde annenin yeri başka, babanınki de başkaydı. Birinin yerini, öteki kolay kolay dolduramıyordu. Her ikisini de bir arada görmek, her ikisi ile de bir arada yaşamak... Bu başka tür bir mutluluktu... Anlatılamazdı, tanımlanamazdı, kolay kolay...”

Gece annelerine:

–Biz de seninle yatacağız!.. diye diretiler.

Bu içten istek, reddedilebilir miydi?

–Peki! dedi Fatma.

Yatağa girdiler. Kaya, kıvılcım saçan makineli tüfeğini, ardından Gülfem, konuşan ve yürüyen bebeğini bir kenara attılar.

Doyasıya annelerine sarıldılar, sokuldular.” (AÖ,1982:42)

T2. Öğretmenini Sevmek

1-

“Böyle derken içine bir eziklik çöküyordu. (AÖ,1982:257) öğretmenini eleştirmiş olmaktan üzülyordu. Tüm öğretmenler saygı ve sevgi duyuyordu. Bu saygı ve sevgiyi ona, şimdi çok uzaklarda olan Harman köyünün öğretmeni

öğretmişti... Kendisini beşinci sınıfa değin okutan biricik öğretmeni! Kaya 'ya göre, her öğretmen Harman köyünün öğretmeni kadar bilgili ve yararlıydı.

Şimdiki öğretmenler de Tufan öğretmeni aratmıyordu. Güler yüzlüydü, iyi kalpliymi, çalışkandı. Şu Almancayı da daha iyi konuşmasını, öğretmesini bilse üstüne yoktu." (AÖ,1982:258)

2 -

"Kaya, üzgün, tümüne tek tek <<Allah'a ismarladık>> derken kapıda öğretmeni göründü. Hemen onun yanına koştu. Elini öperken ağlamamak için kendini güç tuttu. Bir öğrencinin kendisini beş yıl sürekli olarak okutan öğretmeninden ayrılması, doğrusu zordu. Çok zordu. Asıl ona zor gelen, bu son yıl, öğretmeninden iyi not alamaması onun gözünden düşmesi, tembel öğrenciler arasına girmesiydi." (AÖ,1982:111)

T3. Eğitim Sistemini Tanımak

1-

"Öğretmeni, Alman okullarındaki uygulama ile Türk okullarındaki uygulamanın farklı olduğunu bildiğinden, daha ilk gün onu yanına çağırıldı:

–Bak oğlum, dedi oradaki okulun bize gönderdiği belgelere göre, not durumunun pek parlak olmadığı anlaşılıyor. Üstelik programlar da değişik.. Bunun için olağanüstü bir çaba sarf etmen gerekiyor. Bu çabayı sarf edebilecek misin?" (AÖ,1982:319)

2-

"Alman okulları, öğrenim yılı süresince sık sık tatile giriyordu. Bunlar uzunca süreli tatillerdi. İkişer haftalık Sonbahar ve Yaz tatillerini, şimdi de Paskalya tatili izlemişti. Bunun da süresi yine iki haftaydı." (AÖ,1982:298)

3-

"Alman sınıfına geçerken, okul yöneticiler babasına:

–Oğlunu, Liseye, Üniversiteye vermek istiyor musun? diye sormuştu.

Babası, oğlunun, teknik bir kişi olarak yetişmesini uygun görmüş:

–Hayır, demişti. Kaya 'nın sanat öğreten bir okulda okumasını istiyorum.

İyi ki böyle demişti. Kaya sonradan öğrendi ki, Liseye ya da Üniversiteye gidecek çocuklara, ilkokulun beşinci ve altıncı sınıflarında Latince, İngilizce, Fransızca gibi dilleri öğrenmeye başlamak zorunluluğu varmış.” (AÖ,1982:289)

T4. Komşuluk İlişkilerini Yaşatmak

1-

“Akşama değin ev <<Hoşgeldin>> e gelenlerle dolup dolup boşaldı. Aralarında Muhtar Saffet de vardı. Yalnız pek oturmadı. (AÖ,1982:315)

...

Sonra kadınları yalnız bırakmak için bir an önce çıkıp gitti.” (AÖ,1982:316)

2-

Annesi ile babası Almanya’ya gidince Gülfem ve Kaya’ya Şakir’e Kadın bakar. Komşular Şakire kadının yanına “Tanrı kavuştursun” a gelirler. (AÖ,1982:61)

T5. Çocuğa Ebeveyn İlgisi Göstermek

Bülent, Kaya ve Ferman okuldan eve yürürlerken Zafer ve birkaç çocuğun polisler tarafından karalandıklarını görürler.

1-

“Bülent:

–Siz, dedi, bu zafer’i benim kadar tanımazsınız!.. Onunla ben okul arkadaşlığı yaptım.. Ben birinci sınıftaydım, o da üçüncü sınıftaydı... Yaşlarımız biraz farklıydı ama onun bir Türk çocuğu olması bizim yakınlaştırmıştı.. Başlangıçta iyi bir çocuktu. Terbiyeliydi.. Ağırbaşlıydı.. Sonra ne oldu bilmiyorum.. Yavaş yavaş değişti, tembelleşti. Okuldan kaçmaya başladı.. Sonra da okula hiç gelmez oldu.

Kaya sordu:

–Neden?

–Bilmiyorum... Yalnız, bildiği Almancayla derslerin altından kalkamadığını söylerdi. Güçlük çekerdi.. Bu bir neden olabilir. Çevrenin, anne-baba ilgisizliğinin (AÖ,1982:296) de etkisi var tabi. Sonrası malûm, bir sokak çocuğu oldu, çıktı ortaya!” (AÖ,1982:297)

2-

Kaya!

“Peki, bu çocukların aileleri yok mu? Neden ilgilenmiyorlar?”

–Sen de biliyorsun ki, buradaki (AÖ,1982:293) Türk anne-babaların tümü çalışıyor. İşe gitmekten, çocuklarıyla gerektiği kadar ilgilenemiyorlar. Gerçeği öğrendikleri zaman da, haşarı, haylaz, kolay kolay yola gelmeyen çocuklar olarak sokağa dökülüyorlar. Kötü alışkanlıklar ediniyorlar, hatta suç bile işliyorlar!” (AÖ,1982:294)

T6. Eğitim Sorunlarını Gidermek

1 –

“Sınıfın kitap sorunundan başka bir sorunu daha vardı. O da gereç ve araç sıkıntısıydı. Bu yüzden öğretmen, öğrencilere gerekli biçimde yararlı olmak gerekli deneyleri göstermek olanağını bulamıyordu.

Kalabalık... Kitap yokluğu.. Araçsızlık, gereçsizlik... Ve de Alman programı ile verilen Türkçe dersler... Tüm bunlar, Hazırlık adı verilen Türk sınıfında ne denli güç koşullarda öğretim yapıldığını göstermeye yeterdi!. Öğretmen de öğrenciler de güç durumdaydılar!.” (AÖ,1982:259)

T7. Öğretmen Niteliğini Arttırmak

1-

“Almanca için ayrı bir öğretmen gelmiyordu. Gelse, iyi olacaktı. Çünkü Kaya’yla Ferman’ın anladıklarına göre, öğretmenlerinin Almancası oldukça zayıftı. Belki gramerini, okuyup yazmasını biliyordu ama konuşmasını pek beceremiyordu.

Acaba, başka Türk sınıflarının öğretmenleri de mi böyleydi? Bilmiyorlardı. Yeni arkadaşlarına sorup, bunun karşılığını almak istediler. Onların, çevrelerinden (AÖ,1982:256) duyduklarına dayanarak anlattıklarına bakılırsa, öteki okullarda da bir kısım Türk öğretmenleri böyleymiş.. Almancaları zayıfmış. Bu yüzden Türk çocukları Almancalarını ilerletemiyor ve normal sınıflara geçemiyormuş... Hatta öyle Hazırlık sınıfı öğretmenleri varmış ki, öğrenci velilerinin bile isteklerini Okul Müdürlüğüne ileticek, duyuracak kadar Almanca konuşamıyormuş!.. Kısacası, onların sınıflarında okuyan öğrenciler çok güç durumdaymış...

Kaya bunları duyunca haline şükretti...” (AÖ,1982:257)

T8. Olumlu İletişim Kurmak

1-

“Kaya teşekkürünü Almanca yaptı. Sonra, bir espri ile sürdürdü sözlerini. Tabi yine Almanca.

–Eğer, dedi! Doktorum da sizin gibi iyi ise, ben çabuk iyi olurum!.

Kaya'nın hem Almanca konuşabilmesi, hem de bu gönül okşayıcı sözleri, güzel hemşirenin hoşuna girmişti. Tekrar onu alnından öperek:

–Merak etme!.. Karşılığını verdi. (s360) Doktorun da iyidir! Hem doktor, hem de insan olarak!...” (AÖ,1982:361)

T9. Zararlı Alışkanlıklardan Kaçınmak

1-

“Kız bir sigara yakarak dumanını Kaya'ya doğru üfledi:

–Galiba Almanya'ya yeni geldin sen!. dedi.

–Evet!..

–Belli durumundan. Aldırma sen de alışsın!. Bizim gibi olursun yakında!.

Tanıştılar. Kızın adı Sebahat'tı ama belirttiğine göre Sabo diyorlardı ona..

Kaya, bu yaşlarda bir kızın sigara içmesine şaşıtı. Şaşıtı ama belli etmemeye çalıştı. Hem yalnız bu kız sigara içmiyordu ki... Bak, alanın kenarında aynı yaşlarda kaç kız varsa, hemen tümünün elinde sigara vardı.” (AÖ,1982:175)

2-

“Zafer, sinirliydi. Sigarasından sık sık derin yudumlar alıyor, ara sıra da arka cebinden çıkardığı konyak şişesini başına dikiyordu. (AÖ,1982:196)

Kaya, Sabo'ya usulcacık sordu:

–Ne içiyor?

–Konyak..

–İçki yani?.

–Evet, ne var şaşacak sanki?..

–Ama bu yaşta içki içilir mi?

–Niye içilmesin? Hem üşümüüş, ısınmak istiyor..

Sabo, daha sonra yerinden kalktı, Zafer'in yanına gitti. Elindeki şişeyi aldı. Birkaç yudum içtikten sonra gelip tekrar yerine oturdu. Kaya'ya!

–Oh!. dedi. Ne tatlı.. Sen ağzının tadını ne bilirsin?” (AÖ,1982:197)

T11. İletişim Araçlarından Faydalanmak

1-

“Kapı vuruldu, Ardından da Muhtar Saffet’in kalın sesi duyuldu:

–Galip, mektubun var!.. Almanya’dan!.. Hanımdan galiba!..” (AÖ,1982:7)

2 –

“Sana güvenim tamdır Kaya!.. Haydi güle güle!. Yolun açık olsun!. Beni unutma e mi, mektup da yaz ara sıra!.” (AÖ,1982:112)

T12. Hediyeleşmek

1-

“Anneleri, Gülfem’e, Kaya’ya neler getirmişti, neler!.. Köyün hiçbir çocuğunda olmayan giysiler... Köyün hiçbir çocuğunda olmayan oyuncaklar... Hele Gülfem’in yürüyen ve konuşan bebeği, ne denli güzeldi... Kaya ise, tetiği çekilince kıvılcım saçan makineli tüfeği elinden bırakmak istemiyordu.” (AÖ,1982:41)

T22. Toplumun Sosyal Yaşamını Tanımak

1-

“Galiple iki çocuğu, yer sofrasını çevrelemiş, kahvaltılarını yapıyorlardı. Buna, kahvaltı değil yemek demek daha doğru olurdu. Ortada reçel, yağ, süt ya da çay yerine, tarhana çorbası dolu kocaman bir tencere vardı. Baba ile çocukları, ellerindeki tahta kaşıkları, çorbaya daldırıyor, bir yandan da henüz buğusu üzerinde olan taze mısır ekmeğini ısıtıyorlardı. Ocağın üstünde, bir tencere bulgur pilavı bekliyordu.” (AÖ,1982:7)

2 -

“Kaya kıza:

–Okula gitmiyor musun? diye sordu.

Sabo, sigarasının dumanını tekrar Kaya’nın yüzüne doğru üfleyerek:

–Hayır!. Karşılığını verdi. İlkokulu bitirip buraya geldim. Hani okumak da istedim.

Fakat Almanca bilmiyordum. Hazırlık sınıfı falan derken olmadı, başaramadım. Senin anlayacağın üç yıldan bu yana sürtüp duruyoruz. Ama halimden memnunum.. Bir grubumuz var.. Başta Zafer.. Günümüzü gün ediyoruz..

Annemiz babamız para vermezse, bulup buluşturuyoruz.. İdare ediyoruz.. Zaten fazla da bir isteğimiz yok...

Kaya, duyduklarına inanamıyordu. Alanın kenarındaki öbür büyük kızları göstererek:

–Peki, dedi, bunlar da mı senin gibi? Onlar da mı okula gitmiyor?

–Evet, hiç biri gitmiyor... (AÖ,1982:176) Gidecek olsalar, bu saatte burada ne işleri vardı?..

–Peki, neden gitmiyorlar?

–Kimi kardeşine bakıyor.. Kimi beceremedi, bırakmak zorunda kaldı.. Kimide ilkin yer yok diye kabul edilmedi.. Sonra da serbest yaşama daldı, okumaktan vazgeçti...

–Ya şu alanda oynayan çocuklar?.. Zafer ve ötekiler?..

–“Tümü!. Tümü!. Bak, sana bir şey söyleyeyim mi, şurada oynayanlar arasında okula giden tek kişi yok.. Hatta Hans 'la Peter bile gitmiyor...

–Kim bunlar?

...

–İşte onlar... Aramız çok iyidir. Hatta az çok Türkçe bile bilirler..

Kaya, düşündü. Haydi, kimi Türk (AÖ,1982:177) çocukları, bazı nedenlerle okuldan yoksun kalıyorlardı. Fakat bu Alman çocuklarına da ne oluyordu? Kendi ülkelerindeydiler. Kendi okullarında okuyacaklardı.. Dil bilmemek, kardeşlerine bakmak gibi bir engelleri de yoktu. O halde neden öğrenimlerini yarıda bırakmışlardı?

Sabo, Kaya'nın sorusunu:

–Sen de çok soruyorsun!. diye cevapladı. Serbest yaşam gibi güzel bir şey var mı? Onlar da işte bu yaşamı seçtiler.” (AÖ,1982:178)

3 –

“Aynı katta, kendileri gibi üç daire daha vardı. Buralarda da oturanlar işçiydiler.. Çoğu Türk'tü. Birkaçı İtalyan, birkaçı Yugoslav, birkaçı da Yunanlıydı. Karı koca çalışıyorlardı.” (AÖ,1982:186)

4-

Gün geçtikçe Kaya bir sokak çocuğu olmaya başlar. Artık hayatı rutindir. Anne babası işe gidince soluğu sokakta alır. Ferman ile birlikte sokak sokak gezerler. Ara sıra Zafer'lerle karşılaşır çeşitli oyunlar oynarlar.

Kaya, Gülfem'le de artık eskisi gibi ilgilenmez olmuştur. Ferman da aynı şekilde Arman ile ilgilenmez. Ağabeyleri oynarken, Gülfem ile Arman çoğu zaman onlardan uzaklaşırlar. Karınları acıktığında kendi yaşlarındaki çocukların yaptıkları gibi çöp kutularını ve satıcıların artık kutularını kaptırırlar. Buradan buldukları karınlarını doyuracak şeyleri pis ya da mikroplu demeden yerler. (AÖ,1982:193)

T24. Arkadaşlığa Ve Dostluğa Önem Vermek

1 –

Kaya ile Gülfem'e bakan Şakire Kadın, Kaya ile Gülfem'e dışarı çıkıp oyun oynamaları için izin vermez. Bu duruma arkadaşları çok üzülmemektedir. Kaya'nın da kendilerinin arasına katılmasını isterler. Hatta arkadaşları Kaya ile oyun oynayabilmek için bir oyun hazırlarlar. Bu oyun şöyledir:

Kaya'nın arkadaşı Yusuf'un planına göre her bir çocuk eline gürültü çıkaracak bir nesne alıp toplanma yerine gelecektir. Nitekim bu tam da böyle olur. Kimi çocuk babasının davulunu, kimi zurnasını, kimi de kendi düdüğünü getirir. Buna benzer bir şeyi olmayanlar da birer teneke veya tahta parçaları ile bu oyuna katılırlar. Amaçları getirdikleri aletlerle Kayaların evinin önünde gürültü çıkararak, Şakire Kadın'ın, Kaya'nın dışarı çıkmasına izin vermesidir. Ve bunu sonuca ulaşıya kadar yapacaklardır. Sonunda Şakire Kadın, Muhtar Saffet'in de baskısıyla pes eder ve Kaya'nın dışarı çıkıp arkadaşlarıyla oynamasına izin verir.

4.3.3.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç1. Hayvanlar Sevmek ve Korumak

1-

Kaya Almanya'ya gittiğinde Ferman'a bıraktığı köpeği Boncuk'la karşılaşır.

“Kaya dayanamadı:

–Boncuk!. diye uzaktan bağırdı.

Hayvan, sesin geldiği yöne doğru baktı. Bir an kuyruğunu sallayarak durdu.

Sesin sahibini tanıdı. Bir koşuş koştu ki, (AÖ,1982:381) kaldırımdan gelip

geçenler, ne oluyor, diye bakiştılar... Az sonra Kaya'nın yanına varmıştı. Arka ayaklarının üzerinde durarak, eski sahibini kucaklar gibi yaptı. Bayağı sarmaş dolaş oldular. Hayvan o denli sevinmişti ki, yerinde duramıyor, Kaya'nın çevresinde dolaşiyor, ellerine, ayaklarına sürünmekten zevk alıyordu." (AÖ,1982:382)

2-

"Kaya ile Gülfem, köpeklerinden sonra kedilerine de kavuşmaktan, onları sağlıklı bulmaktan öyle memnun oldular ki..." (AÖ,1982:317)

3-

Kaya, Gülfem ve anneleri köye dönerler.

"...Gülfem, ağabeyini dürterek:

–Bak bak! dedi.

Kaya, kardeşinin gösterdiği yöne doğru baktı.. Bir köpek, siyah bir köpek, tozu dumana kata kata geliyordu.. Tanıdı onu. Karabaştı... Nereden haber almışsa almış, nereden sezinlemişse sezinlemiş, kalkmış geliyordu işte.. Bir buçuk yıl kadar önce kendisini bırakıp uzaklara giden asıl evinin insanları üzerine öyle bir geliş geldi ki, hani elleri olsaydı, daha (AÖ,1982:314) doğrusu el verseydi, onları sarılıp kucaklayacaktı! Bir köpek bağlılığıyla bir Fatma'nın, bir Kaya'nın bir de Gülfem'in yanına gitti. Anlaşılmaz sesler çıkararak tek tek onlara süründü.. Onlar da kendilerine bu denli bağlı köpeklerini karşılıksız bırakmadılar. Elleriyle okşadılar, sevdiler.

Ve Karabaş, evlerine giderken peşlerine takılıverdi. (AÖ,1982:315)

4-

"... Kaya bir köşeye çekilmiş, öğretmeninin verdiği ödevi yapmaya çalışıyor, bir yandan da Minnoş'u yavru kedisini okşuyordu. Daha doğrusu Minnoş'u oyalıyor, köşede, yer yatağında uyumakta olan küçük kardeşinin yanına gitmesini, onu uyandırmasını engellemek istiyordu. Kedisini çok seviyordu. Annesinin, babasının yeni doğmuş Gülfem'e zarar verir düşüncesiyle Minnoş'u eve sokmak istememelerine karşı çıkıyor:

–Anneciğim, babacığım, ne olur Minnoş'u dışarı atmayın!... O iyi kalpli bir hayvandır. Kardeşime bir şey yapmaz... Merak etmeyin, ben kardeşimi korurum! Diyordu." (AÖ,1982:15)

5-

“Kaya, kedisinden, Minnoş’tan ayrılmak hiç, ama hiç istemiyordu. Onu birlikte Almanya’ya götürmekti dileği. Fakat babası karşı koyunca, çaresiz kedisini candan bir arkadaşına, Yusuf’a teslim etmek zorunda kaldı.

–Bak Yusuf, dedi, kedime iyi bak!. Dönünce isterim ha!..

Karabaş’a köyde çok istekli vardı. Cins bir köpekti çünkü. Biraz da yabancılara saldırgandı. Ancak, kendisine dokunulmayınca ısırılmazdı. Onun da Garip’e bıraktılar. Daha doğrusu emanet ettiler.” (AÖ,1982:110)

6-

“Galip, teşekkür etti ve kalkmak üzere olan minibüse bindirmek için çocuklarını çevresinde aradı. Fakat bulamadı. Oysa onlar aracıkta, aracın arkasındaydılar. Minnoş’la, Karabaş’ı okşuyorlar, onlardan yeni sahiplerini sevmelerini istiyorlardı. Hayvanlar ise ayaklarında dolaşiyor, giysilerini yalıyor, onlardan ayrılmak istemiyorlardı.” (AÖ,1982:113)

7-

“Kaya’yla Gülfem, hayvanları çok severlerdi. Hâlâ köylerinde bırakmak zorunda kaldıkları Minnoş’un, Karabaş’ın özlemi içindeydiler.” (AÖ,1982:141)

8-

Kaya’nın kardeşi Gülfem kaybolmuştur. O kadar uğraşmalarına rağmen Gülfem’i bulamazlar. Anne-babası Kaya’ya çok kızar. Bu sırada Boncuk karşından kendilerine doğru koşar. Kaya, Boncuk’u gördüğüne çok sevinir. Çünkü Boncuk’la Gülfem’i beraber bırakmıştır.

“Kaya, heyecanla:

–Bakın, Boncuk!. diye bağırdı. Boncuk da Gülfem’leydi!..

Boncuk’un, Kaya’yı bulmaktan hoşnut bir davranışı vardı. Ayaklarına sürünüyor, çevresinde dolaşiyor, ara sıra birkaç metre kadar uzaklaşıp tekrar yanına (AÖ,1982:209) geliyordu. Ve mırıldanma ile havlama arasında garip sesler çıkarıyordu.

Kaya, hayvanı severek:

–Gülfem nerede Boncuk? diye sordu.

Bir hayvan söyleneni anlar ve cevap verebilir miydi? Verirdi işte... Bunu Boncuk, şu sırada davranışlarıyla ispatlamaya çalışıyordu. Yeter ki onu anlamalıydı.. Onu anlayan yine de sahibi oldu.. Annesine, babasına:

–Bakın, bakın!. dedi. Sanırım Boncuk, bize yol göstermek istiyor!. Gelin izleyelim!

Galip, boşuna zaman geçirmek istemiyordu. Onun için oğluna:”

“–Nereden biliyorsun? diye sordu. Emin misin?

–Eminim babacığım!. Baksanıza, uzaklaşıp, uzaklaşıp geliyor yanıma!. Bu arada bir şeyler de söylemeye çalışıyor.. Boncuk’u hiç böyle görmemiştim!..” (AÖ,1982:210)

Kaya, anne ve babasıyla Boncuk’un peşine düşerler. Boncuk onları doğruca bir inşaata götürür. Gülfem inşaatın merdivenlerinde uyuya kalmıştır. Onu o vaziyette bulurlar. Sonunda Gülfem’i Boncuk’un sayesinde bulmuşlardır.

Ç3. Mekânları Tanımak

1-

Kaya’nın Almancası yeterli görülerek, Kaya hazırlık sınıfından normal sınıfa alınır.

“...şimdiki sınıfı, okulun bahçesinde kurulu bir barakadan ibaret değildi. Okul binasının en geniş, en düzenli, en ışıklı sınıflarındandı. Üstelik hiç de kalabalık sayılmazdı. Sıralarda üçer beşer değil, ikişer ikişer oturuluyordu. Böylece hem daha rahat okuyup yazabilmek, hem de öğretmeni daha rahat izleyebilmek olanağını bulabiliyorlardı. Ve Kaya için artık çantasını sığdırabilecek, ya da koyabilecek yer aramak, bir sorun değildi.” (AÖ,1982:288)

2-

“Bülent, eliyle, bahçenin bir köşesine oturtulmuş yarı silindir biçimindeki bir baraka sınıfı göstererek:

–İşte burası sizin sınıfınız!.. dedi. Kışın soğuk, yazın sıcak olur!.. Rüzgâr bir taraftan girer, bir taraftan çıkar!.. Havasızdır, pistir!. Ne bileyim ben!.. Tanrı kolaylık versin doğrusu!..” (AÖ,1982:253)

3 –

“Burası bir oda, bir de sofadan ibaret bir evdi. Eşya diye pek bir şey yoktu. Karanlıktı tüm ışığını, caddeye bakan, iki dar pencereden alıyordu.

Çocuklar burasını beğenmediler. Köydeki evleri bile buradan güzeldi. Rahat, geniş ve aydınlıktı.

İki kardeş, yüzlerini ekşittiler. Kaya, bir şey demedi. Fakat Gülfem, kendisini tutamayarak:

–Burası ne biçim ev!. diye sızlandı.

...

–Çok küçük!. Burası bebeğime bile dar gelir!.” (AÖ,1982:131)

4-

“Kaya’lar, yeni bir eve taşınmışlardı. Yeni evleri yine Kreuzberk’teydi. Yine aynı caddenin üzerindeydi. Eski evlerine aşağı yukarı bir kilometre yakınlıktaydı, aynı caddenin üzerindeydi. Eski evlerine aşağı yukarı bir kilometre yakınlıktaydı.

Bu evin önceden oturdukları Haym’dan tek farkı, iki odalı olması ve yüznumarasının, banyosunun ortak kullanılmamasıydı. Artık evcek, yüznumara için olsun, banyo için olsun sıra beklemek zorunda kalmıyorlardı. Ve Gülfem, yüznumaranın boşalmasını beklemek yüzünden altını ıslatmıyor, annesinden babasından, ağabeyinden paylayıcı sözler işitmiyordu.

Çocuklar bir odada, anne-baba da öteki odada yatıyorlardı.” (AÖ,1982:184)

Ç4. Doğa Olaylarını Tanımak

1-

“Sınıfa girerken birden kar bastırmıştı. Berlin’e kış başlangıcından bu yana böylesine güzel, iri kar yağmamıştı. Üstelik hava da pek soğuk değildi. Hemen hiç rüzgâr esmiyordu. Okulun bahçesi beyaz bir örtüye bürünmüştü bir an içinde..

Tam çocuklar, sevinç içindeydiler. Çünkü geçen kıştan beri kar yağışına özlemliydi. Hele böyle sessiz sessiz, lapa lapa yağan kara... Ne var ki, içleri buruktu. Çünkü zil çalmıştı. Sınıfa girmek zorundaydılar.

Ve tüm öğrenciler gibi Kaya da burada sınıfa girdi. Ama tüm öğrenciler gibi onunda gözleri arkada kaldı. Köyünü hatırladı. Harman köyünde kışlar çok sert geçerdi. Fakat böyle güzel, daha da güzel kar yağdığı, tüm evlerin toprak damlarını, tüm tarlaları kapladığı olurdu. İşte o zaman, geride bıraktığı arkadaşlarıyla birlikte çocukluğunun (AÖ,1982:278) en tatlı günlerini geçirdi. Karın beyazlığı içinde koşup yuvarlanırlardı! Kartopu oynarlardı. Kardan adam yaparlardı.” (AÖ,1982:279)

Ç9. Mevsimleri Tanımak

1-

“Şimdi, köyün en güzel zamanıydı. Tarlaları, ağaçları, çayırları, kırları otağa dağılan sürüleri, küme küme uçuşan kuşları, bacalarda tek ayak üzerine duran(AÖ,1982:321) leylekleri... Her şeyiyle, her şeyiyle güzeldi. Harman köyünün güneşi yakmıyor, rüzgârı ısırmıyordu. Burada doğa bir başkaydı.. Çekici ve rahatlık vericiydi..

Kaya ile arkadaşları Yusuf ve Garip, işte bu çekici kuvvete karşı kayamıyor, kahvaltılarını yapar yapmaz kendilerini doğanın kucığına atıyorlardı.. Doğanın kucığı öyle sıcaktı ve öyle yumuşaktı ki... Doymuyorlardı, acıktıklarını bile hissetmiyorlardı! Kimi at, eşek, ağaç üzerinde eğlenerek, kimi kırlarda koşarak, kimi de otlakta hayvan sürerek geçirdikleri zamanlarının nasıl akıp gittiğini bile anlamıyorlardı. Güneş batsın, akşam olsun, istemiyorlardı.” (AÖ,1982:322)

4.3.3.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U1. Ulusal Benliğini Korumak

1-

Kaya ve ailesi artık Türkiye’ye dönmektedirler. Kaya uçakta Almanya’da yaşayan Türk çocuklarını düşünür.

“Kaya geride, yabancı ülkede bıraktığı Türk çocuklarını düşünüyordu. Çeşitli nedenlerle okula gidemeyen, okula (AÖ,1982:422) gidip de perişan olan, Türkçe konuşmasını okumasını yavaş yavaş yitiren, sokaklarda bozulmaya yüz tutan Türk çocuklarını!..

Şayet onları düşünmek zorunda kalmasaydı, sevinci büyük, çok daha büyük olacaktı!.. (AÖ,1982:423)

2-

“Kaya’nın Zafer’e benzettiği çocuk, yanlarından geçerken, Ferman:

–Gördün mü? dedi. O değil.. Benzetmişsin.. Hem onunla karşılaşman da olanaksız..

–Neden?

–Çünkü o hapiste!

–Hapiste mi?.. Yaa!. Pek nedeni?

–O denli azıttı, o denli yoldan çıktı ki, esrar bile içmeye başladı... Geçenlerde de Alman Polisi, onu bazı arkadaşlarıyla esrar içerken yakalayıp tutukladı.. Şimdi hapiste! Gazeteler yazdı.. Onunla birlikte bir Türk çocuğu daha var!.. Şimdi adını hatırlamıyorum.

Kaya, bu sözler üzerine üzüldü. (AÖ,1982:384). Vahlandı. Bir değil, hem de iki Türk çocuğuydu hapse giren!. Belki de Almanya'nın başka illerinde, ilçelerinde bilmedikleri vardı. Neden sokağa düşüyor, kötü yola sapıyorlardı? Neden bu çirkin davranışlardan vazgeçemiyorlardı?" (AÖ,1982:385)

3-

“ Kaya ve Ferman, Zafer'in kardeşini dövdü diye sandviççi Yorgo'nun dükkânını yağma ettirişini hatırladılar. Hatırladılar da Bülent'e hak verdiler.

–Yazık, dediler.

Başka da bir şey söylemediler.. Bir Türk çocuğunun bu gurbet elde, bu yabancı ülkede böyle bir duruma gelmesi çok üzücüydü. Sarsıldılar..” (AÖ,1982:297)

4-

“Kaya, kendisinden birkaç yaş büyük olan bu çocukların davranışlarını hiç de beğenmiyordu. İyice bozulmaya yüz tutmuşlardı. Okuldan uzak kalmışlar ve “ serbest yaşam” dedikleri kötü bir yaşamın içine girmişlerdi. Gelecek için hiçbir kaygı duymuyorlardı. Sigara, içki içiyorlar, sözde <<Günlerini gün etmeye>> çalışıyorlardı. (AÖ,1982:199)

Yurt özlemi diye bir şey bilmiyorlardı.. Neredeyse Türklüklerini unutmuşlar, dilleriyle, davranışlarıyla yabancılaşmaya başlamışlardı. (AÖ,1982:198)

U2. Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

1-

Kaya, Bayan Magda'ya annesinin kemerini hediye eder.

“Bu sıra gözleri, annesinin belindeki Bolu yapısı tahta kemere takılıverdi... Yuvarlak, cilâli tahtaların eklenmesiyle oluşan bu kemer, Türk el sanatlarının (AÖ,1982:421) güzel örneklerinden biriydi. İzin isteyerek tahta kemeri annesinin belinden çıkardı, Bayan Magda'ya uzattı.” (AÖ,1982:422)

2-

Ferman; kasketli, esmer bir adamı, şalvarlı, başörtülü bir kadını göstererek:

“–Bak bak Kaya, dedi, bunları görüyor musun? Kalıbımı basarım ki, Türkiye’den geliyorlar!.

–Nereden anladın?

–Giysilerinden... (AÖ,1982:163)

U4. Anadilini Sevmek Ve Korumak

1-

Oyun oynayanlar arasında yarı Türkçe, yarı Almanca konuşan bir çocuk vardır.

“Kaya, Ferman’a

–Türk mü bu çocuk? diye sordu.

Ferman:

–Tabi Türk!.. Karşılığını verdi.. Baksana ne diye çağırıyorlar onu.. Zafer abi, aşağı, Zafer abi yukarı...

–Ya... Hiç dikkat etmemiştim. (AÖ,1982:170) Peki, neden Türkçe-Almanca karışık konuşuyor?

–Burada uzun süre kalmış da, etkilenmiş.. Hem, sana bir söyleyeyim mi?

Burada onun gibi çok çocuk var! Hatta Türkçeyi doğru dürüst konuşamayana bile rastlayabilirsin!..

–Yazık!..

–Yazık ama gerçek!.. (AÖ,1982:171)

U5. Ulusal Duygular Taşımak

1 –

“Ya sokaklarındaki insanlar? Onlara kolay kolay Avrupalı denemezdi. Aralarında heybeli çantalı, şalvarlılar da vardı. Bazı dükkânlarda Türkçe tabelâlar göze çarpıyordu: “Türk ekmeği”, “Adana kebabı”, “Döner kebab” vb. gibi.. Hele yer yer caddelerde dalgalanan şu ay yıldızlı bayraklara, Türk bayraklarına ne demeli?” (AÖ,1982:127)

2-

Kaya Almanya’da Türkçe tabelalı dükkânları gördüğünde sevinir.

“Biraz sonra tabelasında <<Sivas Kebabı>> yazılı bir lokantanın önünden geçiyorlardı. Mutlaka buranın da sahibi bir Türk’tü. Kim bilir Türkiye’nin hangi ilinden, ilçesinden, ya da köyündendi? Ama nereli olursa olsun Türk’tü ya!..”
(AÖ,1982:167)

3-

Kaya ile Ferman boş arazide top oynayan çocukları görür. Bunlar Türk ailelerin çocuklarıdır. Çocuklardan bazısı oynarken, bazısı da kenardan maç izlemektedir. Takımın birisi gol atınca alanın bir tarafında bulunan seyirciler “Aslan Fenerbahçe” derken diğeri gol atınca karşı taraftaki seyirciler “Aslan Galatasaray” diyerek bağırır. Takımlardan biri Fenerbahçe’yi, biri de Galatasaray’ı temsil etmektedir. Milli duygular memleketlerinden kilometrelerce uzakta, çocukların oynadığı oyunlarda kendini göstermektedir. (AÖ,1982:169)

4.3.3.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E2. Merhametli Olmak

1-

“Gülfem, pencereden dışarısını seyrederken birden heyecanlandı.

–Abi.. Abi.. diye seslendi. Ne fena çocuklar şunlar!. Baksana ne yapıyorlar!..

Kaya, oturduğu yerde kitabını okuyordu. Başını kaldırarak sordu:

–Ne yapıyorlar?

–Gel de gör ağabey. Köpek kardeşin canını çıkarıyorlar! Zavallı köpek kardeş!..

(AÖ,1982:140)

4.3.4. “Göl Çocukları” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

İbrahim Örs’ün bu eseri MEB tarafından tespit edilen 100 Temel eser içerisinde yer almaktadır. Eserin daha önce “Cambazlar Kralı” adıyla yayınladığı tespit edilmiştir. Eserde Selçuk, Duygu ve arkadaşlarının köylerine gelen Kurt Goldman adında bir turistin aslında gölde yer alan tarihi eseri çıkarıp çalmaya çalışan bir kaçakçı olduğunu ortaya çıkartmaları anlatılmaktadır.

4.3.4.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K2. Yalan Söylememek

Kurt Goldman, köylülere göle açılma sebebini su altında araştırma yapmak olarak açıklamıştı. Kendini de su altı bilgini olarak tanıtır. Bu yalanlarına devam eder.

1-

“ Bir aralık Öğretmen Tuğrul, Alman turistten, su altındaki bilimsel çalışmalarıyla ilgili bilgi istedi. Alman birden durdu, şaşırıldı. Ne denli saklamak istediye de heyecanını açığa vurdu. Sonra kendini toparlamaya çalışarak:

- Suyun altı çok güzel, çok güzel!.. dedi. Çeşitli balıklar, değişik görüntüler var orada. Ben topladı ilginç bilgiler, hazırlayacak kitap için!” (GÇ, 1980:100)

K3. Teşekkür Etmek

1-

“ Duygu’yla Selçuk anne ve babaları tarafından kucaklanırken, Muhtar, Alman turiste, her iki aile ve köy adına teşekkür etti:

- Bu iyiliğinizi hiçbir zaman unutmayacağız! dedi.” (GÇ, 1980:42)

2-

“ Duygu’yla Selçuk, gece yarısından sonra yataklarından kaldırılıp getirildiler. Yanlarında babaları... Çocuklar tatlı uykularından uyandırılmışlardı ama hoşnuttular. Geç de olsa verdiği karardan ötürü Muhtar’a teşekkür ettiler.” (GÇ, 1980:103)

K4. Kitap Okumayı Sevmek

1-

Selçuk’un canı sıkılmaktadır. Duygu ona kitap okumayı önerir. Selçuk bu öneriyi kabul eder. Duygu iki çocuk kitabı ve bir gazete ile gelir:

“ - Bak, bir de gazete getirdim. Yeni. Az önce babam bırakmış eve.

Selçuk teşekkür etti. Kitaplarla birlikte gazeteyi eline aldı. Kitapları yanına koyup önce gazeteyi okumaya başladı. Duygu da elindeki kitaba dalmıştı. Sessizce okuyorlardı.” (GÇ, 1980:44)

K7. Okulu Sevmek

1-

Yarışmadan kazandığı ödülü ortaokul için bağışlayan Selçuk, ortaokulun hemen yapılmayacağını farkındadır. Annesine sorar:

“ - Bu ortaokulun kolay yapılacağı yok. Fakat ben okumak istiyorum! Beni okutacaksınız değil mi?”

***

“ - Ne olur, bana söz verin!.. diye yalvardı. ” (GÇ, 1980:21)

K9. Umutlu Olmak

1-

Duygu, babasından öğrendiği bu olayı Selçuk'a anlatır.

- Ne dersin, dedi, bu yıl şu ortaokul işi gerçekleşebilecek mi acaba?

Selçuk da bütün kalbiyle istiyordu bunu. İçini çekerek:

- İnşallah!... dedi.

Öyle içten bir dilekti ki bu!.. (GÇ, 1980:27)

K10. Şüpheli Olmak

1-

Selçuk gazetede Anadolu'daki çeşitli göllerin altında burada yaşamış uygarlıklara ait tarih eserler olabileceğini anlatan bir yazı okur. Okuduğu bu yazı Selçuk'un içine bir kuşku düşürür.

“ Selçuk haberi okuduktan sonra:

- Biliyor musun Duygu, dedi. Ne düşünüyorum?

- Ne düşünüyorsun?

- Acaba bizim gölde de tarihi kalıntılar var mı?

- Kim bilir... olabilir...

- Olabilir, ya... Hem sözü edilen mumyanın bizim gölün altında yatmadığını kim ileri sürebilir?

- O kadar da değil Selçuk!

- Neden olmasın, Duygu? Bak, gazete yazıyor. Hem, gölün adını da vermiyor. Bu göl belki de bizim göldür.

- Onu bilmem ama başka kalıntıların olmadığı da söylenemez. ” (GÇ, 1980:45)

2-

“ Gözleri suyun üstündeki küçük bir noktaya takılı kaldı.

- Görüyor musun, dedi Selçuk. Bizim Alman yine açılmış adamakıllı..

- Evet, ben de ona bakıyorum.

İkisi de aynı şeyi düşünüyorlar, fakat düşündüklerini açıklamaya bir türlü cesaret edemiyorlardı. Selçuk daha atak çıktı:

- Darılma ama Duygu, ben bu adamdan kuşkulandıma başladım.

- Ben de, dedi Duygu.” (GÇ, 1980:46)

3-

“ Öğretmen, kısa bir süre otomobilin gittikçe uzaklaşan far ışıklarını seyrettikten sonra, Muhtar'ın yanına sokuldu. Alçak bir sesle:

- Muhtar, dedi. Ben bu adamdan kuşkulandıma. Pek sağlam bir kişiye benzemiyor. Bana kalırsa o, su altında pek yasal olmayan incelemeler yapıyor, orada bir şeyler arıyor. Görmedin mi sorulunca nasıl heyecanlandı? Dikkat ettim konuyu hemen değiştirdi.”

(GÇ, 1980:102)

4-

Muhtar ve beraberindekiler göle açılmak istediklerinde, tüm sandalların tıplarının çıkmış olduğunu görürler.

“ Muhtar Rüstem, olanları anlayamıyordu. Kim sandalların tapalarını çıkarmıştı? Kim iskarmozları kırmıştı? Bu sorulara karşılık bulamıyor. Ancak bir şeyler olduğunu seziniyordu.” (GÇ, 1980:104)

K11. Meraklı Olmak

İbrahim Örs'ün eserlerinde kahramanların merak duydukları şeyler eserde sonraki gelişecek olaylara temel teşkil etmektedir. Kurt Goldman'ın aracısıyla gelmesi köylüleri merak içine salar.

1-

“ Köylüler yabancı plakayı görünce önce Almanya'ya çalışmaya gidenlerden birinin döndüğünü sandılar, heyecanlandılar. Bir an yarışa ilgi kalmadı. Tüm yüzler ve gözler, yabancı araca çevriliydi. Başta Muhtar olmak üzere çokça bir topluluk araca doğru yürüyordu.” (GÇ, 1980:9)

2-

Bir gün Duygu ile Selçuk göl kenarında dolaşırken, Duygu Selçuk'a gölün ortasında bot sefası yapan Kurt Goldman'ı gösterir. Kurt Goldman bir hayli açılmıştır.

Selçuk:

“ -Amma da uzaklaşmış! dedi.

- Yaa!..

- Anlamıyorum bu adam saatlerce gölün ortasında kalmaktan ne zevk alıyor?

- Hem de şu kızgın güneşin altında!

- Yüzüyor mu dersin?

- Sanmam, yüzmek için o kadar açılmaya gerek yok. Balık tutuyor belki.

- Olabilir. Ama bizim gölde doğru dürüstü balık ne gezer?

Duygu bir fikir attı ortaya:

- İster misin Selçuk, sandala atlayıp gidelim yanına? Hem ne yaptığını görür, hem de konuşuruz. Bir değişiklik olur.

Selçuk, arkadaşının isteğini sevinçle karşıladı:

- Çok iyi olur. Hadi hemen gidelim!..." (GÇ, 1980:32)

3-

Muhtar Duygu ile Selçuk'un babalarını çağırır. Onlara kötü bir haberinin olduğunu söyler!

"- Her ikisin de gözleri fal taşı gibi açıldı. Büyük bir kuşkuyla sordular bir ağızdan:

- Hayrola Muhtar? Nasıl bir habermiş bu?" (GÇ, 1980:59)

4-

"... Alman turist daldığı yerde bir cisim bırakmıştı. Küçük bir cisim!

Dürbünle bakmalarına karşın, çocuklar bunun ne olduğunu anlayamadılar. Dürbün Selçuk'la Duygu, Duygu'yla Selçuk arasında mekik dokudu düpedüz.

Duygu:

- Seçemiyorum, dedi.

Selçuk:

- Bana kalırsa, karşılığını verdi. Şamandıra gibi bir şey. Ama küçük!

İki arkadaş, Alman'ın bıraktığı cismin ne olduğu hakkında bir fikir birliğine varamadılar." (GÇ, 1980:74)

K13.Takdir Etmek

1-

" Selçuk'un babası Çetin, uzakta, olanları seyrediyor, kendisini kutlayanlara, büyük bir mutluluk içinde:

- Var olun!.. Karşılığını veriyordu. Fakat bu, benim değil, Selçuk'la Arap'ın başarısı!" (GÇ, 1980:16/17)

2-

Selçuk, Orhan ve Metin köpek yarışından kazandıkları bütün parayı Ortaokul Yaptırma Derneğine bağışlarlar. Bu davranış bütün köy halkının takdirini kazanır.

" - Bravo! Bravo! diye dile getirmeye çalışıyordu." duygularını yabancı konuk.

...

Muhtar sustu. Tüm köylü; çocuğuyla, büyüğüyle, kadınıyla, erkeğiyle alkışladı Selçuk'u ve iki arkadaşını. Avuçları kızarcınaya dek.

- Bravo! Bravo! diye dile getirmeye çalışıyordu." duygularını yabancı konuk.

...

Muhtar sustu. Tüm köylü; çocuğuyla, büyüğüyle, kadınıyla, erkeğiyle alkışladı Selçuk'u ve iki arkadaşını. Avuçları kızarcınaya dek." (GÇ, 1980:19)

" Başta Muhtar olmak üzere, sofradakiler ne yapacaklarıyla, ne diyeceklerini şaşırıldılar. Muhtar teşekkür etti ve arkadaşlarını, bu davranışı için Kurt Goldman'ı alkışlamaya çağırdı." (GÇ, 1980:27)

3-

Duygu'nun Kurt Goldman'ın gölün üzerine bıraktığı cisimle ilgili olarak aklına bir şey gelir. Bunu heyecanla Selçuk'a anlatır.

- " Acaba Bay Kurt Goldman gölün altında aradığı şeyi bulmuş da, yerini bu cisimle belirlemiş olamaz mı? (S.74)

Selçuk, arkadaşının düşüncesine bir kez daha hayranlık duydu:

- Neden olmasın?" (S.75)

" Muhtar kumda sırtüstü yatan heykeli görünce: (GÇ, 1980:115)

- Vay canına! dedi. Herife bak, neler peşindeymiş de haberimiz yok!.. Doğrusu pes!..

Sonra Duygu ile Selçuk'a döndü, onları candan kutladı. Arap başarısının sevinci içinde yerinde duramıyor, çevrelerinde dolaşp duruyordu. Muhtar onu da sevip, okşadı:

- Sana benden istediğin kadar kemik ziyafeti Arap! dedi." (GÇ, 1980:116)

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

Muhtar Rüstem ve köylüler çocukların söylediği cismi bulmak için sandalla göle açılırlar fakat hiçbir şey bulamazlar.

1-

" Muhtar sinirli bir sesle çocuklara:

- Görüyorsunuz, bir şey yok! dedi. Siz düş görmüşsünüz! Kabahat siz de değil, çocuk aklına uyup da, bu saatlerde buralara kadar gelen bizlerde. Hadi dönelim!" (GÇ, 1980:107)

K17. Oyun Oynamak

1- Gölüstü köyünde yaşayan çocukların oynadıkları oyunun biri köpek yarışıdır. Köyde yapılan bu yarışlar ilgi ile takip edilir. Kazanan aynı zamanda ne kadar iyi bir hayvan eğiticisi olduğunu da ispatlayacaktır. Oyun şöyledir :

“ O gün gölde köpek yarışı vardı. Tüm köy çocukları, kıyıda toplanmışlar, merakla sonucu bekliyorlardı. Bağırarak, çağırarak, ıslık çalarak, zıplayarak, alkışlayarak.

İlginç bir yarıştı bu. Belki de bu köye özgüydü. Köpekleri yarıştıranlar, çocuklardı. Büyükler yalnızca seyirciydiler. Ama yarış, büyük arasında en az küçükler kadar ilgi görüyordu.

Yarışa katılacak köpekler, gölün kenarında, küçük sahiplerinin yanında yerlerini alır, verilecek komutu beklerlerdi. Komutu çocukların abi dedikleri 16 yaşlarındaki Temel verirdi:

- Bir... iki...üç...

Üç dendi mi, önce, köpeklerin küçük sahipleri, ellerindeki tahta parçalarını fırlatırlardı göle. Bunlar, özel olarak köy marangozuna yaptırılmış, bir karış büyüklüğünde, kare biçiminde, birbirinin (S.5) aynı olan tahta parçalarıydı. Ha... Burada köpekler kadar sahiplerine de iş düşerdi. Sahilden yüz metre kadar uzağa, iki küçük şamandıra arasına bir ip çekilmişti. Fırlatılan tahta parçalarının, ipin öteki tarafına düşmesi oyunun başlıca koşullarındandı. Tahta parçası ipin beri tarafına düştü mü, onu atan da köpeği de oyun dışı bırakırdı. Tahtaların atılışından sonra, iş, köpeklere düşerdi. Alışkındılar onlar. Komutla birlikte göle atılırlar ve yüzmeye başlarlardı. Görevleri küçük sahiplerinin attıkları tahta parçalarının yanına varmak, onları ağızlarına alıp sahile doğru yüzmektir. Hangisi daha çabuk yüzer ve ağzındakini düşürmeden karaya ayak basarsa, o birinci olurdu.

Onu izleyenler de sırasıyla ikinci ve üçüncü olurdu...

Derece alan köpeklerin ödülü, birer kemik parçasından öteye gitmezdi. Onların küçük sahiplerine ise, öteki yarışmacılar, aralarında topladıkları parayla şeker ya da tatlı şöleni çekerlerdi. Hepsi bu kadar. Ama bunu çocuklar, kendilerine çıkar sağlamak için yapmıyorlardı ki... Köpeklerin derece alması, arkadaşları, anne ve babaları, hatta Muhtar tarafından kutlanmaları yetiyordu onlara.” (GÇ, 1980:6)

K19. Sorumluluk Sahibi Olmak

1-

Duygu'nun Kurt Goldman'ın ne yaptığını öğrenmek için göle açılma fikrini kabul eden Selçuk, ailesinden habersiz göle açılmak istemez.

“ - Bir dakika, diyerek elini spor gömleğinin cebine attı.

Orada küçük bir not defteriyle bir tükenmez kalem bulundururdu her zaman. Kalem eline aldı. Not defterinden kopardığı kâğıda büyük harflerle şunları yazdı:

<< ANNECİĞİM, DUYGU İLE SANDAL GEZİSİNE ÇIKIYORUM. LÜTFEN DUYGULARA DA HABER VERİN. ÇABUCAK DÖNECEĞİZ. BİZİ MERAK ETMEYİN-SELÇUK >>.” (GÇ, 1980:33)

Kâğıda bunları yazan Selçuk, kâğıdı Arap'ın ağzına vererek ona eve gitmesini söyler. (GÇ, 1980:34)

2-

“ Selçuk şöyle düşündü: Gerçekten bu adam göl altında, izinsiz tarihi yapıtı arıyorsa, amacı bulacağı yapıtı kaçırmaktı. Bu da yasalara göre suçtu. Ağır bir suçtu hem de! Köpek yarışına ödül koydu diye, ortaokula bağışta bulundu diye, kendilerini boğulmaktan kurtardı diye onun bu davranışına seyirci mi kalmak gerekecekti? Hayır, bin kez Hayır!”

(GÇ, 1980:47)

K28. Kararlı Olmak

1-

“ Yorulmuştu. Değil ayaklarını oynatabilecek, suyun üstünde kalabilecek kadar bile gücü kalmamıştı. Her şeye karşın direndi. Ağzındaki tahta parçasıyla birlikte, suyun altında ona bağlı cismi de sürüklerken, şimdiye dek çekmediği yorgunluğu çekiyordu.

Zar zor Kestane Burnu'nun tam ucundaki küçük kumluğa vardığı zaman kendisinden geçmişti.” (GÇ, 1980:99)

K29. Sağlına Dikkat Etmek

1-

“ Alman turist, dalgaların izin verdiği oranda Duygu'yu kaldırıp yuttuğu suları çıkarmasını sağladı. Sonra yatırıp kollarını hareket ettirmeye başladı. Daha sonra da ağzına tüm gücüyle üfledi. Belli, yapay solunum yaptırıyordu. Sonunda kız soluk aldı gözlerini açtı.” (GÇ, 1980:41)

K33. Eğitimli Olmak

Yazarın eserinin yazıldığı dönemler, okullaşma oranının istenilen düzeyde olmadığı dönemlerdir. “Okuma İsteği” yazarın birçok eserinde üzerinde durduğu bir

iletidir. İlkokulu bitiren başarılı çocuklar köylerinde okul olmadığı için ilkokul sonrası eğitim hayatlarına devam edememektedirler.

Gölüstü köyünde ortaokul yoktur. Selçuk yarıştan kazandığı parayı Ortaokul Yaptırma Derneğine bağışlar. Amacı köylerine bir ortaokul yapılmasını sağlamaktır.

1-

“ ... Ne var ki annesi de, babası da yoksulluklarına karşın olgun kişilerdi. Ortaokulun, köyleri için kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunu kabul ediyorlardı. Çünkü çeşitli nedenlerle bir ilkokul bitirememenin ve yalnızca bir okur – yazar olmaktan ileri gidememenin ezikliği içindeydiler.” (GÇ, 1980:20)

K34. Örnek Davranışlar Sergilemek

1-

“ - İyi yaptın! dediler Selçuk'a. Seni kutlarız. Gerçi beş yüz liranın, okul için gerekli olan paranın yanında bir değeri yok. Ama senin bu davranışın (S.20) Muhtar'ın dediği gibi, hali vakti yerinde olup da keselerinin ağzını açmayanlara örnek olacak!” (GÇ,1980: 21)

2-

Selçuk yarıştan kazandığı parayı Ortaokul Yaptırma Derneği'ne bağışlar. Aynı davranışı derece alan diğer iki arkadaşı da yapar. Bu davranışlar hem köylüler, hem de Alman turist üzerinde büyük etki bırakır. Adeta örnek davranış olur. Yarıştan sonra on kadar köylü Muhtar'ı, bularak karınca kararınca yardımda bulunur. Kimileri de hasattan sonra gereken yardımı yapacaklarını belirtmişlerdir. (GÇ, 1980: 24)

K35. Saygı Göstermek

1-

“ Özellikle ortaokul için yaptığı bağıştan ötürü, köyde Kurt Goldman'ı tanımayan kalmamıştı. Büyük küçük herkes, ona saygı duyar, rastladıkları yerde önünde eğilirdi. O da, bu türlü davranışları gülerek ve şapkasını çıkararak yanıtlar:

- Merhaba! derdi.” (GÇ, 1980: 31)

K36. Yardımsever Olmak

1-

Kurt Goldman kendisi için kurulan sofrada duygulandırıcı bir davranışta bulunur:

“ - Baylar! dedi. Bugünkü yarıştan sonra Selçuk'un yaptığını hiç unutmayacak ben! Demek ki bu köyün var bir ortaokul problemi! Ben diliyor bunu çözümlmek. Ve ben yapıyor bunun için size küçücük yardım!

Cüzdanını eline aldı. İçinden on tane bin liralık çıkarıp Muhtar'a uzattı.

Sonra:

- Var siz bunu kabul etmek Bay Muhtar!.. diye ekledi. Şimdilik elimden geliyor bu kadar... Ne zaman ben dönüyor Almanya'ya daha çok gönderiyor. Ben çocukları çok seviyor. Ben istiyor ki, onlar okusun, büyük adam olsunlar!” (GÇ, 1980: 26)

2-

“ Duygu da az çok bilirdi kürek çekmeyi.

- Yorulunca ben de çekeceğim, dedi Selçuk'a. Söz mü?

- Söz!” (GÇ, 1980: 35)

K37. İkrâm Etmek

1-

“ Ertesi sabah Kurt Goldman köye geldi. Muhtar Rüstem'i buldu.

Muhtar, her zamanki gibi onu saygıyla, güler yüzle karşıladı. Yanı başındaki kahveciye:

- Bize iki çay yap, diye seslendi. Demli olsun, ha!..” (GÇ, 1980: 53)

K38. Mutlu Olmak

Mutlu olma duygusu yazarın eserlerinde sıkça işlediği duygulardan biridir. Bazen istenilen bir başarı elde edildiğinde, bazen içinde bulunulan durumun güzelliğinden dolayı kahramanlar mutlu olmaktadır. Mutluluk kahramanların davranışlarında pozitif etki yaratmaktadır.

1-

“ Selçuk, bir ara, kendisini, kalabalığı yarıp yanına gelebilen Duygu'nun kollarında buldu. Duygu en az Selçuk kadar sevinçliydi. Çok sevdiği arkadaşı ile köpeğini kutlarken yerinde duramıyor, ayakları üzerinde ip atlar gibi zıp zıplıyordu.” (GÇ, 1980: 17)

2-

Duygu ile Selçuk, Kurt Goldman'ı gözetleyebilecek uygun bir yer bulamazlar. Tam bu sırada Duygu'nun gözüne Kestane Burnu ilişir.

“ Duygu, gözleri Kestane Burnu’na ilişkin sevinçle havaya zıpladı:

- Şu Kestane Burnu’na ne dersin? Oraya kadar gidip dürbünle bakarsak herhalde buradakinden daha iyi görürüz!

Selçuk, Kestane Burnu’na doğru baktı. Baktı da:

- Yaşa Duygu! dedi.” (GÇ, 1980: 68)

3-

“ Kurt Goldman’ı kimse bu denli neşeli görmemişti. Sık sık kadeh tokuşturuyor, söyleyip gülüyordu.” (GÇ, 1980: 95)

4-

Arap, Duygu ile Selçuk’u tahtayı sürüklediği Kestane Burnu’na götürür. Burnu ile suyu gösterir. Onların da tahtayı görmesini sağlar.

“ Selçuk, tahtayı köpeğin ağzından aldıktan sonra onun naylon bir iple bağlı olduğunu ve ipin ucunun gölün içine doğru uzandığını gördü.

- Yaşasın!.. diye bir çığlık attı. Bulduk bir şeyler galiba! Arap sen bir aslansın!..

Duygu ellerini çırparak yerinde zıpladı ve sabırsızlıkla arkadaşına:

- Hadi, çek bakalım!.. dedi.

***

Çocuklar sevinçlerinden havaya uçtular. (GÇ, 1980: 112) Kucaklaşıp öpüştüler. (GÇ, 1980: 113)

5-

“ Duygu’yla Selçuk, sevindirici haberi Muhtar’dan alınca şaşkırdılar. Dünyalar onların olmuştu sanki. Muhtar’ın boyuna sarılıp öptüler, öptüler.” (GÇ, 1980: 119)

K39. Ön Yargılı Olmamak

1-

“... Sizler nasıl oluyor da, Bay Kurt Goldman gibi bir adamdan kuşkulabiliyorsunuz?.. Onu bir tarihi yapıt kaçakçısı olarak düşünebiliyorsunuz? Ben onunla görüştim. O aynı zamanda bir sualtı bilgini. Bizim gölün de altını inceliyor. Adam, iyi bir insan. Parada marada gözü yok...” (GÇ, 1980: 64)

2-

“ Böyle olmasa, tam on bin lira okula bağışlar mıydı? Yoksulları düşünür müydü? Hem, anlamıyorum, bu adam için nasıl kötü düşünebiliyorsunuz? Sizleri o fırtınada ölümden

kurtaran, o değil mi sanki? Sırf bundan ötürü biz Gölüstü olarak ona şükran borçluyuz. Ters davranış nankörlüktür. Nankör olmayın çocuklar!..” (GÇ, 1980: 65)

3-

Çetin ile Selim, Muhtar'ı dışarı çağırarak Selçuk ile Duygu'nun göl üzerinde gördükleri cisimden bahsederler.

“ ... Muhtar çakır keyifti:

- Olmaz böyle bir şey, dedi. Siz de biliyorsunuz, Kurt Goldman şimdi aramızda. Kötü bir amacı olsa burada, aramızda olur mu? Doğrusu bıktım çocuklarınızın bu düşlerinden.

Çetin'le Selim Ağa ne denli üsteledilerse de kandıramadılar Muhtar'ı.

- Bizden söylemesi, deyip çekildiler.” (GÇ, 1980: 96)

K40. Sabırlı Olmak

Duygu ile Selçuk Kestane Burnu'ndan Kurt Goldman'ı gözetlerler. Saatlerce beklerler fakat bir gelişme olmaz. Bu iki gün böyle devam eder.

1-

“ Selçuk'la Duygu da evlerine döndüler. Elleri boş. Ertesi gün yine geldiler. Ağacın üzerinde, gözlerinde dürbün, saatlerce beklediler. Bir olağanüstülük olmadı. Fakat ne olduysa üçüncü gün oldu.” (GÇ, 1980: 73)

K41. Verilen Sözde Durmak

1-

Duygu ile Selçuk Kurt Goldman'ın göl üzerinde bıraktığı nesneyi tespit etmek için göle açılmayı düşünürler. Fakat Duygu çekimser davranır. Çünkü daha önceki açılmalarında fırtına çıkmış ve kendisini boğulup ölmekten Kurt Goldman kurtarmıştır. Büyüklerine bir daha izinsiz olarak sandala binmemeye söz vermiştir. Aksi bir davranışta bulunmak istemez. (S.76)

K42. İleri Görüşlü Olmak

1-

“ Heyecanları, şimdi ne olduğunu bilmedikleri bu cisme karşı olan meraklarından ileri geliyordu. İçlerinde öyle bir duygu vardı ki, bu cismin yanına vardıkları an, her şey aydınlanacaktı. Ya Alman turistin göl altından bir tarihi yapıtı kaçırmaya yeltendiği meydana çıkacaktı, ya da suçsuz bir kişi olduğu. Ama birinci varsayım ağır basıyordu nedense.” (GÇ, 1980: 77)

K45. Öfkeyi Kontrol Edebilmek

1-

“ Çetin’le Selim Ağa’nın Kurt Goldman’a saygıları vardı. Bu nedenle, onun yanında çocuklara bir şey demediler. Ama Alman gittikten sonra iyice payladılar onları. İnekleri otlatıyoruz diye evden çıkın, sonra inekleri bırakıp Alman turiste konuk olun... (S. 92) Kimseden izin almadan. Hem de bu saatlere değin. Olacak şey miydi bu?

Duygu’nun dudakları büzüldü. Neredeyse ağlayacaktı.

Çetin, oğlunun omuzlarından tutmuş sarsıyor ve hala ineklerin nerede olduğunu soruyordu.” (GÇ, 1980: 93)

K50. Cesaretli Olmak

1-

“ Duygu içini çekti:

- Korkuyorum!

Selçuk:

- Korkacak bir şey yok! diye avutmaya çalıştı arkadaşını.

Gerçekte kendisi de korkuyordu. En büyük yürekliliği Kurt Goldman’ın yanı başlarında olmasında buluyordu.” (GÇ, 1980: 39)

2-

Selami Çavuş Duygu ile Selçuk’u bulur ve babalarının yanına getirir. Duygu ile Selçuk’a hiçbir şey söylemez. Ama Duygu ile Selçuk neler olduğunu hissederler. İçlerini bir korku kaplar.

“ Hele Muhtarlık’ta babalarını, onların gözlerindeki sert bakışları görünce:

- Eyvah! diye içlerini çektiler.” (GÇ, 1980: 61)

K53. Ödül Almak

1-

“ Kurt Goldman:

- Olmaz!.. diye karşı koydu. Böyle bir yarışma ödüksüz olamaz! Ben koyuyor bu yarışmaya ödül! Biriciye 500, ikinciye 300, üçüncüye de 150 lira. Tamam mı? (GÇ, 1980: 11)

...

- Ey yarışmacı çocuklar!.. Ey Gölüstü köyünün sayın halkı!.. Haberinizi olsun!.. Az önce köyümüzü ziyaret eden Türk dostu Alman turist Kurt Goldman, şimdi

başlayacak olan yarışmaya ödül koymuş bulunuyor. Birinciye 500, ikinciye 300, üçüncüye 150 lira verecek. Hadi hepinize başarılar.” (GÇ, 1980: 12)

2-

“ Alman turist, Muhtar’ın yanında çocuklara doğru yürüdü. Yanlarında durdu.

- Bu çok güzel bir yarış, sizi kutlar ben! Diyerek (S.17) ellerini sıktı. Köpekleri okşadı. Ödülü önceden hazırlamıştı bile. Bir beş yüz liralık Selçuk’a, üç yüz lira Orhan’a, yüz elli lira da Metin’e uzattı. Çocuklar ödülleri teşekkür ederek aldılar.”

(GÇ, 1980: 18)

3-

Selçuk’un köpeği Arap’ın yapmış olduğu davranışların her birinde, onu bu davranış için güdüleyen alacağı ödülün payı büyüktür.

“ Güç bir işle karşı karşıyaydı Arap. Fakat yılmadı. Ödül alarak alacağı bir kemik parçası için belki de - bilinmez başka bir şey için...” (GÇ, 1980: 99)

K56. Karar Alma Becerisine Sahip Olmak

1- *“ Alman turistin kıyıya dönüş saatleriydi. Onun için çocuklar, Alman’ı bu yerden izleme işini bir gün sonraya bıraktılar.” (GÇ, 1980: 69)*

K59. Taraftar Olmak

1-

“ Çocuklar daha çok, öndeki üç köpek için gösteri yapıyorlardı:

- Haydi Tarzan!..

- Göster kendini Arap!..

- Ha gayret Çomar!.. Göreyim seni!.. “ (GÇ, 1980: 14)

4.3.4.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T1. Anne Babayı Sevmek

1-

“ Selçuk, kazandığı ödülü ortaokul için bağışlarken, anne – babasının karşı bir davranışta bulunacaklarına olasılık vermemişti. Ama yine de duraksıyordu. Şimdi onların bu sözleri karşısında o denli duygulandı ki, gözleri yaşardı. Koşup boyunlarına sarıldı, anne babasının.

- Ne iyisiniz, dedi...” (GÇ, 1980: 21)

T6. Eğitim Sorunlarını Gidermek

1-

Gölüstü köyünde ortaokul yoktur. İlkokulu çocuklar ortaokula devam edemezler. Bununla birlikte köye en yakın okul ise 60 kilometre uzaklıktaki bucaktadır. Bu nedenle gidip gelmek güçtür. İlkokulu bitiren Gölüstü'lü çocukların öğrenimlerini devam ettirebilmeleri için ya yatılı okumaları ya da bucakta bir yakınlarının yanında kalmaları gerekmektedir. Bu da her ailenin altından kalkabileceği bir şey değildir. Bunu yapabilmek için varlıklı olmak gerekmektedir.

Bu sebeple Gölüstü köyünden ortaokula gidenlerin sayısı çok azdır. Çünkü halk varlıklı değildir. Selçuk'un ailesi de bunlardan biridir. (GÇ, 1980:22)

2-

“ Selçuk, ilkokulu bu yıl bitirmişti. Duygu'yla birlikte. Duygu varlıklı sayılabilecek bir ailenin kızıydı. Ailesi kendisini bucakta okutabilecek güce sahipti. Fakat kız çocuğu olduğundan, onu uzaklara göndermekten yana değillerdi.”(GÇ, 1980:101)

3-

“ - N'oldu sizin ortaokul işi? Ben gidecek, size yardım edeceğim... Ben çocukları çok seviyorum... Onlar okusun istiyor...”

...

- Ah bir kadro verseler! dedi. Ama vermiyorlar ki...” (GÇ, 1980: 101)

4-

Uzmanın gölden çıkan heykel için yazdığı rapor Valiye ulaşır. Valilikten, bulunan heykelin müzeye verilmek üzere yollanması istenir.

“ Muhtar:

- Bir şartla Vali Bey, dedi. Bu yıl ortaokul için kadro vermeniz şartıyla... Bu ilkokulu bitirip de öğrenimini sürdüremeyen nice Gölüstü'lü öğrencilerin dileği... Ama hepsinden çok, tarih yapıt kaçakçılığını ortaya çıkaran Duygu'yla Selçuk'un dileği. Onları sevindiriniz Vali Bey!

İstedığı sözü aldı Validen.” (GÇ, 1980: 119)

T14. Dayanışma İçerisinde Olmak

1-

“ Tatile yeni girmişlerdi. Tatil dediğin neydi ki?.. İki, bilemedin üç ay! Bu süre içinde okulun açılması olanaksızdı, görünüşe göre. Gerçi üç yıl kadar önce Muhtar'ın başkanlığında bir “ Ortaokul Yaptırma Derneği ” kurulmuştu. Köyün zengin kişilerinde Hüseyin Ağa okul için gerekli arsayı bağışlamıştı. Ama hepsi bu kadar. Bugüne kadar köylülerden toplanan para, yüz bin lirayı geçmemişti.” (GÇ, 1980: 23)

2-

“ Kurulan kooperatiflerle de, köyün sebze ve meyve gibi ürünlerini değerlendirmek olanağı sağlanmıştı.” (GÇ, 1980: 29)

3-

“ Kıyı ana – baba günüydü. Fırtına sırasında iki çocuğun gölde olduklarını haber alan yüzlerce kişi gölün kenarına toplanmış, haber bekliyorlardı. Başta Duygu'yla Selçuk'un anne ve babaları, Muhtar, Karakol Komutanı ve köyün öteki ileri gelenleri...

Kimi köylüler, fırtına dindikten sonra öbür sandallara atlamışlar ve bota doğru ilerlemeye başlamışlardı. Bitkin durumdaki üç insanı sandallardan birine alıp karaya çıkardılar.” (GÇ, 1980: 42)

T15. Konuksever Olmak

1-

“ ... Kurt Goldman'a gelince... Muhtar, Gölüstü köyünün konukseverliğini göstermek için onu gece ağırlamak istemiş, o da hiç duraklamadan kabul etmişti. Muhtar'ın bahçesi konuk ağırlamaya elverişliydi. Orada topladılar. Çağrılılar arasında İhtiyar Heyet üyeleri, Jandarma Karakol Komutanı Selami Çavuş, Tuğrul öğretmen, köyün ileri gelenleriyle Duygu'nun babası Selim Ağa'da vardı.

Geç vakte kadar yenildi, içildi, söylesildi. Yabancı turist, Türk konukseverliği karşısında hoşnutluğunu sık sık belirtiyor:

- Bu köyü, sizleri çok sevdi ben, diyordu. Ben karar verdi, burada kalıp dinlenmek!...” (GÇ, 1980: 26)

2-

“ Bu süre içindeki içten davranışlarıyla köylüler ona daha da yakınlaşmıştı. Yoksullara yardım ediyor, çocuklara şeker dağıtıyordu. Çok seviliyordu. Onun isteği üzerine yeni bir yarış yapılmış ve bu yarışta yine Selçuk'un köpeği Arap biricilikle bitirmişti. Kurt Goldman da bu yarışa ödül koymuştu.” (GÇ, 1980: 66)

3-

“ ... tarihi yaptır kaçakçılığı Türk yasalarına göre suçtur. Biz konuksever bir ulusuz. Fakat suç işleyen konuklarımızı da bağışlamayız. Cezanızı çekeceksiniz, Bay Kurt Goldman!..” (GÇ, 1980: 117)

T16. Yerleşim Yerlerini Geliştirmek

1-

Gölüstü köyü halkı hemen yanı başlarında duran gölden yeterince faydalanamaz. Göl büyük olmasına rağmen balıkçılık hiç gelişmemiştir. Oysa uygar yöntemler ile balıkçılık geliştirilebilir. Fakat köylüler böyle bir uğraş içerisine girmemişlerdir. Gölde sade ve birkaç balık türü yaşamaktadır. Köylülerden durumu iyi olan birkaç kişinin sandalı vardır. (4 kişi). Bunlar da sadece gezmek için kullanılmaktadır. (GÇ, 1980: 29)

2-

Göl aynı zamanda Gölüstü köyüne turistik bir değer de katmaktadır. Kilometrelerce uzanan kumsalı olmasına rağmen, kıyıda ne bir otel, ne bir kamp yeri, ne de bir plaj tesisi vardır. Ara sıra köye yolu düşen turistler kamp kurup, günlerce kalırlar. Fakat köye beş kuruş bırakmadan çekip giderler. Köy bu alanda da gerektiği gibi faydalanamaz. (GÇ, 1980: 30)

3-

“ Gölüstü köyü için yıllardan beri hala ortaokulun gerçekleşmemesi, doğrusu bir kara yazıydı. Gölüstü, bölgenin en büyük köyüydü. Üç bini aşkın nüfusu vardı. Çevrede ki köylerden daha zengin sayılabilirdi. Su, elektrik gibi sorunlarını çözümlenmişti de, nedense şu ortaokul işini bir türlü gerçekleştirilememişti.” (GÇ, 1980: 23)

4.3.4.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

İbrahim Örs hemen hemen bütün eserlerinde hayvanlara yer vermiştir. Hayvanlar kimi zaman ana karakterin dostu, kimi zaman da olayın gidişatında önemli rolü olan bir figürdür. “Göl Çocukları” adlı eserde, çocukların birer köpeği vardır ve bu hayvan dostlarını yarıştırmak oyun oynamaktadırlar.

1-

“Temel henüz komut vermeden, Duygu son bir kez bağırdı:
- Haydi Arap!.. Eşin yoktur senin!.. Göreyim seni!..

Arap bu dost sesi duyunca, yerinde duramadı. Tasmısından tutan Selçuk'un çevresinde bir daire çizdikten sonra eski durumunu aldı..” (GÇ, 1980 :8)

2-

Hayvanlar kimi zaman kahramanların yardımcısıdır.

Sandalla göle açılacaklarını kâğıda yazan Selçuk, kâğıdı kurt köpeği olan Arap'ın ağzına tutturur. Ona doğru eve gitmesini, sağa sola uğramamasını söyler. Duygu'nun ise mektubun annesine ulaşması konusunda tereddüdü vardır. Fakat Selçuk'un köpeği Arap'a olan güveni tamdır. Çünkü o, köpeğini sadece yarışlar için değil bu konularda da eğitmiştir. (GÇ, 1980: 34)

3-

Kurt Goldman sandala bindiğinde suya düşen Arap, göl üstünde gördüğü tahtaya doğru yüzmüştür. Selçuk onu iyi yetiştirmiştir. Arap, sahibinin fırlattığı cisim ne kadar uzak olursa olsun, yüzerek gidip gelerek o cismi dişlerinin arasında getirir. İşte yine göl üstünde bir tahta gören Arap, bunun için suya kendisi atlamıştır. Arap'ın bu sefer işi zordur. Çünkü tahta kıyıya uzaktadır. Üstelik tahtanın göl altında bağlı bulunduğu bir cisim vardı. Bu cisim Arap'ın yüzmesini zorlaştırmakta ve 10 dakikada ancak yarım metre ilerlemesine neden olmaktadır. Arap bütün bu zorluğa rağmen tahtaya ve bağlı bulunduğu cismi Kestane Burnu'na kadar sürüklemeyi başarır.

(GÇ, 1980:97)

Kurt Goldman Duygu ile Selçuk'un kürekleri yavaş çektiklerini görünce sandala geçer. Tam geçerken sandal yan yatar. Bu sırada Selçuk'un köpeği Arap suya düşer. Tüm uğraşlarına rağmen köpeği sandala çıkartamazlar. Arap yüzme bilen bir köpektir. Ama yine de Selçuk köpeğinin bu durumuna üzülür.

4-

“ Arap'ın siyah başı artık gerilerde kalmıştı. Selçuk, köpeğine baktı baktı da:

- Zavallı Arap'ım! diye içini çekti.

Haklıydı. Kıyıya bir hayli uzaktaydı köpeği. Gelmemekte neden direnmişti? Karaya çıkmak için yorulacaktı. Çok yorulacaktı.” (GÇ,1980:86)

5-

“ Selçuk sevinçten uçuyordu. İlk işi Arap'ın koynuna sarılıp onu burnundan öpmek oldu. Sonra, bir kâğıda sarılı kocaman kemik parçasını çıkarıp uzatıverdi ağzına köpeğinin.” (GÇ, 1980:16)

Sandalla göle açılacaklarını kâğıda yazan Selçuk, kâğıdı kurt köpeği olan Arap'ın ağzına tutturur. Ona doğru eve gitmesini, sağa sola uğramamasını söyler. Duygu'nun ise mektubun annesine ulaşması konusunda tereddüdü vardır. Fakat Selçuk'un köpeği Arap'a olan güveni tamdır. Çünkü o, köpeğini sadece yarışlar için değil bu konularda da eğitmiştir. (GÇ, 1980: 34)

6-

Kurt Goldman sandala bindiğinde suya düşen Arap, göl üstünde gördüğü tahtaya doğru yüzmüştür. Selçuk onu iyi yetiştirmiştir. Arap, sahibinin fırlattığı cisim ne kadar uzak olursa olsun, yüzerek gidip gelerek o cismi dışlerinin arasında getirir. İşte yine göl üstünde bir tahta gören Arap, bunun için suya kendisi atlamıştır. Arap'ın bu sefer işi zordur. Çünkü tahta kıyıya uzaktadır. Üstelik tahtanın göl altında bağlı bulunduğu bir cisim vardı. Bu cisim Arap'ın yüzmesini zorlaştırmakta ve 10 dakikada ancak yarım metre ilerlemesine neden olmaktadır. Arap bütün bu zorluğa rağmen tahtaya ve bağlı bulunduğu cismi Kestane Burnu'na kadar sürüklemeyi başarır. (GÇ, 1980: 97)

Ç2. Ağaçları Sevmek Ve Korumak

1-

Gölüstü köyü halkı ağacı çok sevmektedir:

“... Sonra ağaç sevgisi. Bu sevgi yüzünden, herkes evinin önüne en az bir ağaç dikmiş, göl çevresinin önemli bir bölümüyle (S.28) köyün arkasındaki çıplak tepeler yemyeşil bir örtüye bürünmüştü.” (GÇ, 1980:29)

Ç3. Mekânları Tanımak

1-

Kurt Goldman köye geldiğinde bir çadır kurar ve çadırda yaşar.

“ Bir solukta vardılar çadırın yanına. Çadırın çevresinde dikkati çeken bir şey yoktu. Birkaç boş konserve kutusu... Ağacın alt dallarına asılı birkaç çamaşır... Hepsi o kadar. Çadırın ağzı, perde biçiminde özel bir branda ile kapatılmıştı. Branda kenarlarından düğmelerle tutturulmuştu çadıra.

...

Çadırın içi aydınlıktı. Her şey görünüyordu. Köşede bir uyku tulumu, öteki yanda yedek oksijen tüpleri, küçük bir bütan gaz ocağı ve de lambası. Bir çift keten pabuç. Spor bir ceket, bir pantolon, birkaç gömlek. Balık avlamaya yarar gereçler. Biçimlerinden başka hiçbir özelliği olmayan yosun tutmuş birkaç taş parçası.

Selçuk'un aradığı bunlar değildi.” (GÇ, 1980: 52)

Ç4. Doğa Olaylarını Tanımak

Yazarın eserlerinde doğa olaylarına sıkça yer verilmiştir.

1-

“... Burada yavaş yavaş gölü kaplamaya başlayan sis tabakasının etkisi vardı. Birden karşı dağların ardından kopup gelen siyah bulut yığınları da, gölün üzerine koyu bir gölge düşürmüştü.

Durmadan ilerliyorlardı.

Biraz sonra hafif bir rüzgâr çıkmış, göl eski duruluğunu, durgunluğunu yitirmişti. Usul usul yalpa yapıyordu kayık. Selçuk, Duygu'nun yorulduğunu, daha doğrusu zorlandığını görünce küreklere kendisi geçti. Duygu, gözlerini bir gökte, bir gölde gezdirerek;

- Acaba fırtına mı çıkacak? dedi. Dönsek mi ne dersin?” (GÇ, 1980:36)

...

“ Bu sırada rüzgâr daha da güçlenmiş, göl çalkalanmaya başlamıştı. Kayık adam akıllı yalpa yapıyor, Selçuk küreklere güçlükle çekiyordu. Bulutlar bütün göğü kaplamış, gün ortaları olmasına rağmen hava kararmıştı. Sahil ya da köy hiç gözükmiyordu. Çakan şimşeklere, gök gürlemeleri korku veriyordu.” (GÇ, 1980:38-39)

2-

“ Rüzgâr fırtına biçimini almıştı. Yağmur da yağıyordu. Sağanak biçiminde bir yağmurdu bu. Gölün çalkalanan suları giderek dalgalara dönüşmüş ve bu dalgalar arasında Selçuk'un, sandalı yürütmek ve dengesini sağlamak için harcadığı çabalar sonuçsuz kalmaya başlamıştı.”

(GÇ,1980:40)

3-

“... Burada yavaş yavaş gölü kaplamaya başlayan sis tabakasının etkisi vardı. Birden karşı dağların ardından kopup gelen siyah bulut yığınları da, gölün üzerine koyu bir gölge düşürmüştü.

Durmadan ilerliyorlardı.

Biraz sonra hafif bir rüzgâr çıkmış, göl eski duruluğunu, durgunluğunu yitirmişti. Usul usul yalpa yapıyordu kayık. Selçuk, Duygu'nun yorulduğunu, daha doğrusu zorlandığını görünce küreklere kendisi geçti. Duygu, gözlerini bir gökte, bir gölde gezdirerek;

- Acaba fırtına mı çıkacak? dedi. Dönsek mi ne dersin?" (GÇ, 1980: 36)

4-

" Bu sırada rüzgâr daha da güçlenmiş, göl çalkalanmaya (S.38) başlamıştı. Kayık adam akıllı yalpa yapıyor, Selçuk küreklere güçlük çekiyordu. Bulutlar bütün göğü kaplamış, gün ortaları olmasına rağmen hava kararmıştı. Sahil ya da köy hiç gözükmiyordu. Çakan şimşeklere, gök gürlemeleri korku veriyordu." (GÇ, 1980: 39)

5-

" Rüzgâr fırtına biçimini almıştı. Yağmur da yağıyordu. Sağnak biçiminde bir yağmurdu bu. Gölün çalkalanan suları giderek dalgalara dönüşmüş ve bu dalgalar arasında Selçuk'un, sandalı yürütmek ve dengesini sağlamak için harcadığı çabalar sonuçsuz kalmaya başlamıştı." (GÇ, 1980: 40)

Ç5. Köy Yaşamını Tanımak

Göl Çocukları eserinde olay Gölüstü köyünde geçmektedir.

1-

" ... Anadolu'nun ortasında böyle bir göl hayat demektir. Hem kıyısında güneşlenebilecek, hem yüzecek, hem de dalıp suyun altını inceleyebilecekti. Balık da tutabilecekti." (GÇ, 1980: 26)

Ç6. Çevrenin Özelliklerini Tanımak

1-

" Gölüstü köyü, adını yanındaki gölden alıyordu, ama bu gölden yeterince yararlanamıyordu. Göl küçük ölçekli haritalarda hiç görülmezdi. Büyük ölçekli haritalardaysa, ancak nokta biçiminde yer alırdı. Buna karşı büyüktü, çok büyüktü. On – on iki kilometrekarelik bir alanı kapladığı söylenirdi. Tepelerden dimdik inen karşı kıyılar, genellikle mavi – gri karışımı bir görünüm verdi. Sonra tepeler yavaş yavaş alçalır, alabildiğine bir kumsala dönüşürdü. İşte Gölüstü, bu kumsalın tam ortasında kurulmuştu."

(GÇ, 1980: 28)

2-

“ Güzeldi Gölüstü köyü. Ona bu güzelliği daha çok bitişiğindeki göl veriyordu. Göl, bu köy için her şey demektir. Gölüstülülerin kullandıkları, içtikleri su, hep bu gölün suyuydu. Her yıl iyi bir ürün olmalarını da bu göle borçluydular... Yazın aylarca yağmur yağmadığı zamanlar, motopomplarla çekilen sular, yanıp tutuşan tarlaların imdadına yetişirdi.”

(GÇ, 1980: 29)

4.3.4.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U2. Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

1-

“ Hava iyice kararmıştı. Lokantanın bahçesini birkaç yirmi beş mumluk ampul aydınlatıyordu. Göl, tümüyle karanlığa gömülmüş gibiydi. Mehtap yoktu ama gökteki yıldızlar her zamankinden parlaktı ve lokantanın pikabından köy türkülerini yükseliyordu. (GÇ, 1980: 95)

U5. Ulusal Duygular Taşımak

Selçuk ile Duygu Selami Çavuş tarafından Muhtarlığa getirilir. Orada babaları da bulunmaktadır. Hırsızlığa teşebbüs ettikleri için babaları tarafında azarlanırlar. Muhtar niçin böyle bir şeye kalkıştıklarını sorar. Onlar da ağlayarak bunu hırsızlık için yapmadıklarını, Kurt Goldman'dan kuşkulandıkları için yaptıklarını söylerler.

1-

“ Sonra her şeyi anlattı. Bir gazetede, Anadolu'daki göllerin altında tarihi yapıtlar olduğunu okumuşlardı ya? İşte kuşkuları bundan sonra başlamıştı. Alman turist, her gün botu ile göle açılır, gölün altına dalar, uzun süre çıkmak bilmezdi. Herhalde tarihi yapıtı arar dururdu gölün altında. Başka bir şey olamazdı. Duygu ile kafa kafaya verip böyle düşünmüşlerdi. Ve belki çıkardığı tarihi yapıtı vardı, bunları yakalayalım diyerek çadırda bir arama yapmak kararına varmışlardı. Yurt ve ulus sevgisi zorlamıştı onları bu işe. Gelgelelim bir şey bulamamışlardı. Bulamayınca da kimseye bir şey söylememişlerdi. İşte durum bundan ibaretti. Hırsızlık mı? Böyle bir şeyi nasıl yapabilirlerdi?” (GÇ, 1980: 63)

U6. Ülke Turizmine Önem Vermek

1-

“ Muhtar, uzun konuşmasını şöyle bitirdi:

-Sonra başka bir şey daha var. Ne diyor büyüklerimiz? Turisti sevin, onu kaçınmayın, diyor. Öyle değil mi? Biz de turisti seveceğiz. Bay Kurt Goldman gibilerini başımızın tacı edeceğiz!” (GÇ, 1980: 65)

U8. Ülke Menfaatlerini Gözetmek

1-

“ Düşüncesini Duygu'ya açıkladıktan sonra:

- Bana sorarsan, dedi. Kurt Goldman'ın bizi kurtarması bir insanlık göreviydi. Biz de buna karşılık kendisine teşekkür ettik. Ama bu iş bitti. Şimdi bir yurt göreviyle karşı karşıya bulunuyor, bu görev kime karşı olursa olsun yapılmalı. Öyle değil mi?” (GÇ, 1980: 47)

2-

“ Duygu'nun aklına bir yol geldi: Ona göre, şayet Kurt Goldman, gölün altında tarihi yapıtı arıyorsa, bugüne dek bir şeyler bulup çadırına getirmişti!,

Düşüncesini açıklayınca:

-Yani, dedi Selçuk. Gidip çadırını mı arayalım?

- Bir sakınca yoksa, elbette.

- Olmamalı. Amacımız ulus yararına, yurt yararına, köyümüz yararına!..

- O halde?

- O halde, hemen gidelim. Kamp yaptığı yeri bir gözden geçirelim...” (GÇ, 1980: 48)

U9. Tarihi Eserlere Önem Vermek

1-

“... Bu, İsa'dan 1500-2000 yıl önce Hititler tarafından yapılmış ilginç bir heykeldi. Zamanın cambazlar kralını yılanlı bir gösteride canlandırıyor. Dünyada böyle bir heykelin eşi, belki de yoktu. Onun için çok değerliydi. Değeri, milyonlarla bile belirlenemezdi.” (GÇ, 1980: 118)

4.3.4.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E3. Fedakâr Olmak

1-

“ Muhtar, yabancı konuğu koluna girip götürmeye hazırlanırken, Selçuk:

- Rüstem Amca, diye seslendi.

Muhtar dönüp baktı:

-Ne var Selçuk?

Selçuk elindeki beş yüz lirayı, Muhtar'a uzatırken:

-Efendim, dedi. Ben bu parayı Ortaokul Yaptırma Derneği'ne bağışlıyorum. Lütfen alın!

Muhtar, Selçuk'un bu davranışı karşısında şaşkına dönmüştü. Parayı alsın mı almasın mı diye düşünürken Selçuk ekledi sözlerine:

- Ödül alan öteki arkadaşlarımın da aynı şeyi yapacaklarına inanıyorum.

Selçuk'un bu sözlerini duyan Orhan'la Metin, önce duraladılar. Sonra onlar da katıldılar arkadaşlarına, belki isteyerek, belki de istemeyerek. Elbette anlamında başlarını salladılar. Ödül olarak aldıkları paraları, değil ceplerinde, daha avuçlarında dahi ısınmadan uzattılar Muhtar'a.” (GÇ 1980:18)

2-

Selçuk yoksul sayılabilecek bir ailenin çocuğudur. Köyde kulübeden farksız kerpiç bir evde yaşarlar. Evlerinin çevresindeki 4 dönüm tarlaları ve iki inekleri tek varlıklarıdır. Beş kişilik bir ailedirler. Tarlarından aldıkları ürün ve sattıkları sütten kazandıkları para kendilerine yetmez.

Selçuk'un annesi Şaziye tarla ve hayvanlarla uğraşır. Babası Çetin ise köydeki ağaların tarlalarında ırgatlık yaparak geçimini sağlamaya çalışır. Buna zorunludur.

Selçuk ise derslerinden fırsat buldukça ailesinin bu geçim derdine ortak olmaya çalışmaktadır. Aslında Selçuk'un kazandığı beş yüz lira, zor geçinen bu aile için azımsanmayacak bir paradır. O yüzden Selçuk'un bu parayı derneğe bağışlaması hem ailesi hem de köyü için şaşırtıcı olur. (GÇ, 1980:20)

E.4. Hırsızlık Yapmamak

1-

“ Çaylar geldi. Kurt Goldman, biraz neşesiz görünüyordu. Bu durum dikkatinden kaçmadı Muhtarın. Sordu:

- Bir şey mi var Bay Kurt Goldman?

-Yok, dedi Alman, başını sallayarak.

Dedi ama ardından da eklemeyen yapamadı:

-Sen biliyor Bay Muhtar, benim çadıra hırsız girmiştir?" (GÇ, 1980: 53)

2-

" - Allahtan adam şikâyetçi değil. Ortada çalınmış bir mal olmadığına göre, bu işi böylece kapatmakta köyümüz için yarar var. Ne var ki, komutanlığını göstermeli, bu adamın çadırına girenleri saptamalı. Bir zılgıt çekmeliyiz onlara!.. Köyümüzde hırsızlık mı? Tövbe bitirmeliyiz! Hadce, Selami Çavuş, görevim seni!" (GÇ, 1980: 56)

3-

Muhtar Duygu ve Selçuk'un babalarını çağırır. Onlara, Duygu ile Selçuk'un hırsızlığa giriştiğini söyler. Her şeyi anlatır. En sonunda bu davranışı Duygu ve Selçuk'a yakıştıramadığını, kendilerini ölümden kurtaran bir kişiye böyle bir davranışın yapılmaması gerektiğini söyler. (S.60)

4-

" Alman turist, kurtuluş yolu olmadığını görünce her şeyi açıklamak zorunda kaldı: Gölüstü köyüne, gölünde tarihi yapıt aramak amacıyla gelmişti. Günlerce göle daldıktan sonra aradığı bir yapıta rastlamıştı. Onu gömülü olduğu yerden çıkarmak için uzun çabalar harcamıştı.

Sonra onu naylon ipe bağlamış, ipin öbür ucunu da bir tahta parçasına tutturmuştu. Amacı kimse görmeden, gece gelip tarihi yapıtı gölden çıkarmak ve hemen otomobiline binip köyden (S.117) uzaklaşmaktı. Fakat şanslı yaver gitmemiş, yakalanmıştı işte...

...

-Siz var beni bırakmak, ben onu seyrediyor! diye yalvarıyordu. Onu çıkarmak için çok çalıştı ben! O çok güzel, o çok değerli! Zengin olacaktı ben!" (GÇ, 1980: 118)

4.3.5. "Mücahitin Oğlu" Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.5.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K2. Yalan Söylememek

1-

Mücahitin Oğlu adlı eserde Fatih Niko'yu istediklerini yaptırtmak için ona top vereceğini söyleyerek kandırır. Başka bir zaman ona çatal yapabileceğini söyler. Daha sonra

çatal yanındayken, yanında olmadığını söyler. Bu söylediği yalanların hepsi bir amaç içindir. Amaç da olsa Niko'yu kullanmaktır.

K6. Öz Güvenli Olmak

1-

Mustafa Haliloğlu Fatih'e şöyle der:

"- Geleceklerse göreceklere de var! Sen hiç kuşkulama oğlum! Unutma ki bizler Türk'üz! Dövüşmesini onlardan çok iyi biliriz! Hele bu, özgürlük yolunda olursa, ölümden bile korkmayız!.." (MO, 1975:38)

K9. Umutlu Olmak

1-

Rum komutan ilaçları Fatih'ten almasına rağmen, geri vermiştir. Fatih buna çok sevinir.

"... Şimdi tutsaktı ama ilaçlar da yanındaydı. Er ya da geç bu ilaçları köyüne ulaştırabileceğine inanıyordu. Bir ışık vardı içinde, bir umut ışığı. Küçük de olsa..." (MO, 1975: 77)

2-

" Fatih siyah gözlerini süzerek:

- Anne, dedi. Durum kötü! Artık kurtuluş yok!.. Ne yapacağız?

Ayşe Aba elini, büyük oğlunun saçlarında gezdirdi. Gezdirirken, gözlerini (MO, 1975:172) kaldırdı. Bir ışık parlamıştı bakışlarında:

- Hiç kuşkulama oğlum... TÜRKİYE bizi kurtaracak!..

Fatih'in içine biraz su serpildi:

- Ama neredeler anne?

- Göreceksin gelecekler! Bizi ve bizim gibileri kurtaracaklar, bu zalim insanların elinden!..

Fatih:

- İnşallah o günleri göreceğiz! dedi...

Annesi, ardından da Orçun, katıldılar bu duaya:

- İnşallah!..." (MO, 1975:173)

K12. Başarılı Olmak

1-

Fatih, Niko'dan aldığı çakı yardımıyla kendilerini Rum tankının taretine bağlı tutan ipi keserek arkadaşlarının kurtulmasını sağlamıştır. Bununla birlikte Türk Mücahitler; tankı hemen yok etmiştir. Bu davranıştan sonra herkes Fatih'i tebrik eder. Çünkü onun bu başarısı sayesinde köy bir kez daha düşman işgalinden kurtulmuştur. (MO, 1975: 152)

K13. Takdir Etmek

1-

Fatih Lefke'ye ulaşır. Mücahit Türkler onu bulur. Fatih'in geliş amacını öğrenirler.

“ Mücahit Türkler duygulandılar. Bir Türk çocuğunun tek başına korkmadan bu işe girişmesinden hani biraz da gurur duydular.” (MO, 1975:66)

2-

Eczacı:

“ Geçmiş olsun, dedi. Allahtan bu ilaç bende var. Yalnız eczaneye dek gitmek gerek. Seni kutlarım yavrum. Bu cesareti ancak bir Türk çocuğu gösterebilir. Fakat sen yorguna benziyorsun. Biraz otur, dinlen. Bir parça da bir şeyler ye, iç olmaz mı?” (MO, 1975: 68)

3-

Muhtar Salih:

“- Aslansın sen Fatih! dedi. Nasıl da belli Mustafa'nın oğlu olduğun!.. Bir taşla iki kuş vurdun... Aferin sana doğrusu!.. Seni kurtaracağız hiç kuşkun olmasın!..” (MO, 1975: 99)

4-

Fatih' in Rumlar konuşurken duyduğu, yolun mayınlı olduğu bilgisi köye gelen Türk tankının kurtulmasını sağlamıştır.

“ Tank, mayınların patlamasıyla bozulan yolu geçerken, baba – oğul sevinçle birbirlerine sarıldılar... Mücahit Mustafa (MO, 1975:278), yaralı olduğunu unutmuştu. Oğlunu bir kez daha öptü. Öptü de:

- Koca Fatih!. dedi. Küçük Mücahit!.. Bu senin başarın!.. Yoksa koskoca tank havaya uçabilirdi! İçindeki kahraman Mehmetlerle birlikte!..” (MO, 1975:279)

K17. Oyun Oynamak

1-

Köyün çocukları Mücahitlik oynarlar. Mücahitlik Kıbrıs'ta Türklerin oturduğu her bölgede oynanan bir oyundur. Çocuklar en çok bu oyundan zevk alırlar. Körebe, koşmaca, saklambaç, köşe kapmaca gibi oyunlar onlara ilgi çekici gelmez. Çocukların tek amacı babaları, ağabeyleri gibi Mücahit olmaktır.

Oyun iki grup halinde oynanır. Bir taraf Türk olurken, diğer taraf Rum olur. Ellerindeki oyuncak tüfeklerle birbirlerine ateş ederler. Oyuncak tüfeği ya da tahta parçası olmayanlar ise elleriyle tabanca yaparak oyuna katılırlar. (MO, 1975:8) Oyunun kurallarından biride Rumlar mutlaka yenik düşer. Çünkü köyün çocukları Türk'ün yenilmesini onurlarına yediremez. (MO, 1975:9)

K28. Kararlı Olmak

1-

Fatih, Rumların kendi cephanelerini havaya uçurmasını istememektedir. Ne yapıp edip buna engel olmalıdır. Kararını verir, bunu arkadaşlarına anlatır.

“ - Şu sırada Rumlar, bir ağıl dolusu silahlarını havaya uçurmak üzereler! Bu silahların Türklerin eline geçmesi gerek! Bu da küçük bir kahramanlık işi... Sizler Türk çocukları olarak, bu kahramanlığı göstermeye hazır mısınız?..

Tam çocuklar ellerini kaldırarak, olduğu yerde zıplayarak bağırıldılar:

- Hazırız!..

Fatih, sesini daha da yükselterek ekledi:

- Hep beraber koşup şu ağılı saracağız!.. Hiçbir şeyden korkmayacağız! Ölümden bile!.. Tamam mı?

- Tamam!..

- O halde görev başına!..” (MO, 1975:261)

K29. Sağlığına Dikkat Etmek

1-

Orkun'un ateşi çok yüksektir. Bu durum annesinin gözünden kaçmaz. Bunun Orçun'u soğuk su ile yıkandığı için olduğunu sanar. Hemen evde bulunan aspirinden bir tane çıkarıp Orçun'a bir bardak su ile içirir. (MO, 1975:20)

2-

Emine Aba:

“-Ne oldu bu çocuğa böyle? diye sordu, Ayşe Aba'ya.

-Bilmem...

-Durumu iyi değil... Bir doktora göstermek lâzım...

-Doktoru nereden bulalım? Durumu biliyorsun Emine Aba...

-Vallahi bilmem kızım. Bu üşütmeye filan benzemiyor. Benim sana söyleyebileceğim tek şey var: Bezi sirkeye batır, alnına koy... Öteki çocuklar için de aynı şeyi söyledim. Ama bu yetmez... Allah saklasın, kaybedersiniz bu civan gibi yavruyu... Her şeyden önce doktor lâzım, ilaç lazım!..." (MO, 1975: 45)

3-

"- Orçun da mı? dedi... Sakın o da diğerleri gibi Malta humması olmasın?..

Fatih'in koyu gözleri fal taşı gibi açıldı. Neler söylüyordu. Muhtar böyle? Bildiği kadarıyla Malta humması tehlikeli bir hastalıktı. Daha geçende ansiklopedide okumuştun." (MO, 1975: 48)

K38. Mutlu Olmak

1-

"Niko, ilaç paketi ile koynundan çıkardığı mektubu, ilk karşılaştığı Türk Mücahidine verdi. Mücahit, mektubu okuyunca sevindi ve de şaşırıldı... Az kalsın sevincinden Rum çocuğunu sarılıp öpecekti.

Durum köyün ileri gelenlerine bildirildi. Herkes sevinçliydi. Hele Muhtar Salih'in ağzı kulaklarına varıyordu." (MO, 1975:99)

2-

Rumlar köyü işgal edip, köylüyü caminin avlusuna toplamıştır. Günler böyle geçerken hiç beklenmedik bir şey olur: Havada Türk jetleri görünür. Rumlar şaşkın bir şekilde sağa sola kaçışırken, Türkler de sevinç içerisindedirler.

"Evlere kapanmış, kadın, erkek, çoluk çocuk herkes erken saatlerde (MO, 1975:191) sokaklara dökülmüşler, ellerindeki Türk bayraklarıyla ay yıldızlı jetleri selamlıyordu. Herkes büyük coşku ve sevinç içindeydi.

Köyde bir bayram havası vardır... Yıllardır, uzun yıllardır beklemişlerdi. Bu mutlu günü...

Aylardan temmuz, günlerden cumartesiydi. Ve ayın 20'siydi..."

3-

“ 20 Temmuz 1974 – Bugün çok sevinçliyim. Çok mutluyum. Bu sabaha Türk Barış Harekâtı başladı. Bugünleri de gördüğüm için Tanrıya şükrediyorum... Artık kurtulacağız!.. Özgürlüğe kavuşacağız!.. Ne güzel!..” (MO, 1975:197)

4-

İmam:

“ - Müjde kardeşler!.. İkinci Barış Harekâtı başladı! Artık kurtulduk demektir!... (MO, 1975: 247)

....

Tutsak Türkler hep birlikte bağırdılar:

- Yaşasın!.. Yaşasın!..

Birden caminin içi kaynaştı. Kimse sevincinden ne yapacağını bilmiyordu. En küçüğünden en büyüğüne dek herkes coşmuştu.

Cami, bağırmalar, çağırımlar ve alkışlarla çınliyordu.” (MO, 1975:248)

K39. Ön Yargılı Olmak

1-

“ - Benim de adım Niko. Çavuş Yorga'nın oğluyum!.. Sen babamı bir görersen... Ama görme daha iyi... O Türkleri hiç sevmeyiz. Gözünün yaşına bakmaz öldürür...

-Peki, sen sever misin Türkleri?

-Ben de sevmem...

-Neden?

- Çünkü onlar kötü insanlardır.

- Nereden biliyorsun onların kötü olduğunu?

-Babam söylüyor, o yalan söylemez...” (MO, 1975:89)

K40. Sabırlı Olmak

1-

Fatih'in mektubundan pazartesi günü bir tankın geleceğini öğrenen komutanlar uygun yere siper kazarak beklemeye başladılar.

“ Bekliyorlardı. Fakat bekledikleri gelmiyordu bir türlü. Sıkılmaya başladılar.

Komutanları:

- Sıkılma yok, dedi. Bu bir görev, kutsal görev!.. Bekleyeceğiz!.. Zorunluyuz buna. Beklediğimiz tank bir gün gelecek elbet!.. (MO, 1975:108) Gelecek ve geldiğine pişman olacak!.. Öyle değil mi aslanlar?

- Öyle komutanım!..

- O halde hep beraber bekleyeceğiz!..

- Bekleyeceğiz komutanım!..

- Yapacağımızı biliyorsunuz...

- Biliyoruz komutanım!..." (MO, 1975:109)

K50. Cesaretli Olmak

1-

Türk köyünün karşısında kalan Rumlar, Türk köyünü bir an önce işgal etmek ister. Çünkü bu köyden korkmaktadırlar. Buranın erkekleri çok iyi silahlanmışlardır. Bununla birlikte bu köy Lefkoşa –Lefke yolunun güvenliğini ve kontrolünün ele geçirmek bakımından stratejik bir noktadadır. Rumların bir diğer korkusu da Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Ada'daki soydaşlarını kurtarmak için bir harekâta kalkışmasıdır. Bu iki sebepten ötürü, Rumlar adeta diken üstündedir.

2-

Köyde Orçun ile birlikte beş çocukta Malta humması olmuştur. Sıhhiyeci Turgut bu hastalığın ancak ilaçla tedavi edilebileceğini söyler. İlaç köyde yoktur. Rumlar ise köyün etrafını kuşatmış, dışarı çıkışa izin vermemektedir. Fatih tam riskleri göze alarak bir gece Lefke'ye gider. Tek amacı vardır: Kardeşi ve diğer çocuklar için gerekli olan ilacı Lefke'den getirmek. Bunu yaparken korkmadan hareket eder.

3-

Rumlar Türk köyünden kaçırdıkları çocukları tankın taretine bağlamışlardır. Bu nedenle Türk Mücahitleri tanka ateş edememektedirler.

“ İçlerinden Metin, Türk tarafına doğru seslendi:

- Ne duruyorsunuz ateş etsenize!..

Onu, ötekiler izledi:

- Biz ölümden korkmuyoruz!.. Yeter ki köy kurtulsun! Haydi, ateş edin!.. Mahvedin tankı!..

Çocukların bu davranışı karşısında komutanlarından buyruk bekleyen Mücahitlerin (MO, 1975:147) gözleri buğulandı. (MO, 1975:148)

K60. Yazmayı Sevmek

1- Fatih anı defteri tutmaktadır.

“ *Fatih’in bir anı defteri vardı. Bunu bir yıl önce köy bakkalından almıştı. Bu süre içinde, defterin yarısına yakını doldurmuştu. Yaşadığı, ya da tanık olduğu önemli olayları defterine geçirmeyi kaçınılmaz bir görev sayıyordu...*” (MO, 1975:20)

K61. Sır Saklamak

1-

“ *Belli ki Rum komutan, Fatih’in ağzından laf almaya çalışıyordu. Ama bilmiyordu ki, Fatih, böyle konularda her Türk gibi, her Türk çocuğu gibi susmasını bilirdi... Konuşmazdı, asla konuşmazdı... Ser verir, sır vermezdi...*

- *Ben bir şey bilmiyorum, dedi...*” (MO, 1975:79)

4.3.5.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T1. Anne Babayı Sevmek

1-

“ *Anneme gelince; o da dünyanın en iyi kadınıdır. Belki annem olduğu için böyle söylüyorum sanacaksınız. Hiç de öyle değil. Öyle olsa, başkaları onu böylesine sevmezler, (Ayşe Aba) diye baş tacı yapmazlardı.*” (MO, 1975: 25)

2-

“ *13 Temmuz 1974 – Neredeyse sabah olacak. Uyuyamıyorum. Babamı düşünüyorum. Kaç gündür ondan ve üç arkadaşından (MO, 1975:125) haber yok. Tanrım bizi onsuz bırakma! Bir şehit oğlu olmak güzel bir şey ama ben yine de onun yaşamasını istiyorum!..*” (MO, 1975:125)

T11. İletişim Araçlarından Yararlanmak

1-

Fatih, Niko ile göndermek üzere bir mektup yazar.

“ *Ben Rum köyünde tutsağım. İlaçları Niko ile gönderiyorum. Rumlar köyü işgal etmek amacıyla. Üç gün sonra, pazartesiye bir tank gönderiyorlar bunun için. Beni merak etmeyin. Annemden, babamdan özür dilerim - Fatih...*” (MO, 1975:96)

T24. Dostluğa ve Arkadaşlığı Önem Vermek

1-

Niko:

“ - Biliyor musun Fatih?.. Benim hiç arkadaşım yok... Eğer bana şimdi de yalan söylemiyorsan, seninle arkadaş olacağım, seni seveceğim!.. Türk de olsan!..” (MO, 1975: 234)

T25. Kardeşlerini Sevmek

1-

“ Kardeşim dedim de... Orçun beş altı yaşlarında bir çocuk. Ama ne çocuk... Yaramaz mı yaramaz. O, anneme çekmiş, sarışın, açık gözlü. Benim gibi esmer değil. Karakaş, karagöz değil. Siz Orçun'u Mücahitlik oynarken gÖrseniz. Ele avuca sığmaz, sağa sola koşar, yerlerde takla (MO, 1975:26) atar, sürünür. Sanki gerçek bir düşman karşısındaymış gibi davranırız. Bir oyuna başladı mı, kolay kolay alıkoymazsınız, eve sokamazsınız onu. Böyledir benim kardeşim. Böyledir Orçun... Ama tüm yaramazlığına, haşarlığına karşın onu öyle seviyorum ki...” (MO, 1975: 27)

4.3.5.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Bu ileti kategorisinde eserde herhangi bir ileti tespit edilmemiştir.

4.3.5.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U2. Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

1-

Fatih, yasalarını okuduktan sonra çocuklara gençlik marşını okuyacaklarını söyler. Tüm çocuklar gırtlaklarını yırtarcasına bu marşa katılır.

“ Dağ başını duman almış / Gümüş dere durmaz akar / Güneş ufuktan şimdi doğar / Yürüyelim arkadaşlar / Sesimizi yer gök su dinlesin / Sert adımlarla her yer inlesin, inlesin!...” (MO, 1975:136)

U3. Vatani Sevmek

1-

Fatih, kardeşi Orçun'un durumunu bildirmek için babasının yanına gider. Ona, Orçun'un hastalandığını, belki de ölebileceğini söyler. Bununla birlikte köyde aynı durumda olan diğer çocuklardan da bahseder.

“Babasının eli tetikte, gözleri ilerideydi. Üzülmüştü ama bunu belli etmemeye çalışıyordu. Siyah gözlerini hafifçe oğlundan yana kaydırarak:

- Görüyorsun Fatih, görevdeyim. Bu öyle bir görev ki bırakamam! Sonra pahalıya mal olur bize bu!.. Onun için, şu sırada ben bir şey yapacak durumda değilim. Muhtara git, durumu anlat. Bu onun işi. Bir şey yapar elbet. Haydi, durma git Fatih! Dikkatli ol, e mi?” (MO, 1975:47)

Fatih’in babası için vatan sevgisi, evlat sevgisinden daha ağır gelmiştir.

U5. Ulusal Duygular Taşımak

1-

“ Oyunun koşullarından biri de Rumların mutlaka yenik düşmesiydi. Çünkü bu Türk köyünün çocukları, yalancıkta olsa, Türklerin Rumlara yenilmesini hazmedemiyorlardı. Onurlarına yediremiyorlardı. Çünkü Türk kuvvetli idi, Türk cesurdu, Türk kahramandı. Ve Türk, savaşta yenilmektense, ölmeyi yeğ sayan bir ulustu. Bu çocuklar da, işte o ulusun, o büyük ulusun çocukları değil miydi? Nasıl olur da Rumlara yenik düşerlerdi? Yalancıkta olsa...” (MO, 1975:9)

2-

Fatih’in babası Mustafa Haliloğlu kırk yaşlarında, iri yapılı, uzun boylu kuvvetli, karayağız bir kişidir. Köyde bir marangoz dükkânı vardır. Fakat dükkânında bulunmaz çok kez. Çünkü köyde eli ayağı tutan her erkek gibi o da mücahittir. Kendisini Türklerin kurtuluşuna adamıştır. (MO, 1975:24)

3-

Fatih’in ilaçları aldığı eczası ilaçların parasını almaz. Fatih’e şöyle der:

“ - O para senin, dedi. Senin harçlığın. Alamam bunu senden. Olanaksız bu. Hem o hasta çocuklar benim de soydaşlarım (MO, 1975: 69) , benim de yavrularım! Bu ilâçları onların sağlığı için armağan ediyorum sana. Bunu bana çok görme yavrum!.. Haydi, git güle güle!... Dikkatli ol!. Sakın yakalanma düşmana! Tanrı yardımcın olsun aslanım!..” (MO, 1975: 70)

4-

Fatih:

“ - Arkadaşlar! dedi. Buraya neden getirildiğimizi bilmiyorum. Çok geçmez anlaşılır bunun nedeni. Şunu bilin ki korkacak bir şey yok. Hem sizler Türk çocuklarısınız!.. Türk korkmaz, Türk ağlamaz!.. Haydi, bakalım gösterin kendinizi. (MO, 1975:134)

.....

Kahvaltudan sonra Fatih:

- *Haydi, arkadaşlar yaşamızı okuyalım! dedi...*

Bu çağrı, tüm çocukların hoşuna gitti. (MO, 1975:134) Hep bir ağızdan okumaya başladılar yasalarını, Orçun gibi okula gitmeyen çocuklar da büyüklerine uyuyorlardı:

' Türküm, doğruyum, çalışkanım. Yasam, küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak, yurdumu, ulusumu, özümünden çok sevmektir. Ülküm yükselmek, ileri gitmektir. Varlığım, Türk varlığına armağan olsun!'

....

' Ey bugünüümüzü sağlayan Ulu Atatürk!.. Açtığın yolda, kurduğun ülkede gösterdiğin amaçta, hiç durmadan yürüyeceğime şerefim üzerine and içerim."

' Ne mutlu Türküm diyene!...' (MO, 1975:135)

5-

Rum askerleri kaçma derdine düşmüşlerdir.

" Bu sırada, ay yıldızlı bir jet, alçaktan uçuş yaparak köyün üzerinden süzülüyordu.

Orçun bağırdı:

- *Yaşasın Türkler!..*

- *Onu Fatih izledi:*

- *Yaşasın Türkler!...*

Daha sonra, Ali'nin, İpek'in, Güçlü'nün, Uluğ'un, Ateş'in, Ergün'ün, Alper'in, Kıvanç'ın, Gökhan'ın ve öteki çocukların sesleri duyuldu.

- *Yaşasın Türkler!...*

Camiyi dolduran büyükler de seyirci kalamadılar bu içten gösteriye. Onlar da katıldılar. Ses bir koro halinde çıktı, caminin aralık penceresinden taşıp dalga dalga çevreye yayıldı. (MO, 1975:255)

- *Yaşasın Türkler!.. Yaşasın Türkler!.." (MO, 1975:256)*

6-

" Fatih babasına doğru koştu:

- Baba! dedi. Rumlar yolu mayınlamışlar!.. Bir şeyler yapmak gerek!.. Bir Türk askerimin bile ölmesine dayanmam ben!.." (MO, 1975: 268)

7-

" Baba – oğul yolun kenarında, önlerinden geçmekte olan tankı büyük bir coşkuyla selamladılar... Fatih:

- *Yaşasın Türkler!.. Yaşasın Türkiye!. diye bağırdı...*

Babası da, son gücü ile katıldı bu sevgi gösterisine: (MO, 1975:279)

- *Yaşasın Türkler!.. Yaşasın Türkiye!..*” (MO, 1975:280)

4.3.5.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E2. Merhametli Olmak

1-

“ Dört – beş silahlı Rum askeri koşup geldi. Fatih’in yanına. Fatih, elindeki ilaç paketini gösteriyor ve bilebildiği kadar Rumca ile:

- *Bu ilaçları köyüme götürmem lâzım! Götürmezsem kardeşim ölür! Öteki çocuklar ölür!.. diyordu.*

- *Gebersinler!.. Karşılığını veriyorlardı. Rumlar, Türk değil misiniz hepinizin canı cehenneme!...”* (MO, 1975: 74)

...

- *Zaman çok değerli benim için. Bırakın gideyim!.. Ben köyüme ilaç götürüyorum, ilaç. Silah değil. Bomba değil... Bu ilacı bekleyen çocuklar var. Ölüm halindeler... Acıyın onlara! N’olur acıyın onlara!*

Bu sözler karşısında, taş bile insafa gelirdi. Fakat Rum komutan, taştan kötüydü kılı bile kıpırdamadı. Üstelik güldü de.” (MO, 1975:76)

2-

Rum askerleri cami avlusuna topladıkları Türklerden tepki göstermek isteyen olursa, dipçikle, tekmeyle, yumrukla dövmetedirler. İmamın buna gönlü elvermez.

“ - *Yetişin!.. Bu çekirdikleriniz tanrıdan revamı? Sizde hiç vicdan yok mu? Sizde birazcık olsun insanlık yok mu? demişti.*

Demişti ve adamcağızı yaşına, başına bakmadan öylesine dövmüşler, öylesine dipçiklemişlerdi ki, dört-beş saat baygın kalmıştı.” (MO, 1975: 253)

E6. Barışı Savunmak

1-

Mücahitin Oğlu adlı eserin tamamında Kıbrıs’ta, Türk ve Rum tarafları arasında geçen çatışmalar anlatılmaktadır. Türk köylerindeki erkekler kendi aralarında birlik kurarak, köylerini düşmana karşı savunurlar. Cephane, gıda, ilaç vb. konularda sıkıntı çekmelerine rağmen, kendilerinden bu bakımdan üstün olan düşman karşısında canlarını feda etmekten çekinmezler. Bu savaşta Rumlar, kadın ve çocuk ayrımı yapmaz. Onları da eli silahlı askerden farklı görmez.

E10. Bağımsız olmak

1-

“ 14 Ağustos 1974 – Bu sabah, İkinci (MO, 1975: 250) Barış Harekâtı başladı. Jetlerimiz başımızın üzerinde uçuyor. Artık özgürlükten yoksun hiç bir Türk kalmayacak Kıbrıs'ta... Ve çocuklar diledikleri gibi koşturabilecekler, oynayabilecekler!.. O günleri özlemle bekliyorum!” (MO, 1975:251)

4.3.6. “Balıklıkoy” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.6.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K2. Yalan Söylememek

1-

Kral kendisine yalan söyleyen oğluna çık kızar.

Kraliçe, Kral'dan oğullarını affetmesini ister. Prens bu davranışını hayatını kurtarmak için yaptığını söyler. Kral'ın sözleri kararının netliğini ortaya koyar:

“-Yalan, aldatma üzerine kurulmuş bir yaşam, olmasın daha iyi..” (S.147)

2-

Prens Levrek iki kere Uygur'ın oltasına düşmüştür. İkincisinde ağzının kenarı ciddi şekilde yaralanır. Babası durumu görür. Oğluna sorar ama oğlu gerçeği söylemez. Küçük bir kaza olduğunu söyler. Babası oğlunu tanımaktadır.

“Kral, özellikle oğlunu tanırdı. Davranışlarından yalan söylediğini anlayıverdi hemen.

-Ben gerçeği öğrenmesini bilirim, dedi.” (BK, 2011:145)

K10. Şüpheli Olmak

1-

Yunusların açıklardan geri dönmesini sonunda halkının yaptığı bayrama Kral katılmaz. Çünkü içinde bir kuşku vardır. Yeni yurtlarında insan yaşamadığı için kıyılara yaklaşamayan yunuslar, burada kıyıya kadar gelebilirlerdir. Bu kuşku kralın günlerini zehir edip, uykusunu karımaktadır. (BK, 2011:105)

2-

Dişi levreklerin yardımıyla doğum yaptıktan sonra dişi yunus yanına hızla diğer yunuslar yaklaşmaya başlar. Kadın yunus, kaçmamalarını onların kendisinin tanıdığı olduğunu söyler fakat Kral onu dinlemez.

“Kral her şeye karşın yine de kuşkuluydu. Şimdiye dek düşman bildikleri yunuslardan, iyiliğe karşı da olsa bir dostluk beklemek safdillik olmaz mıydı acaba?”

Elbette ki öyle olurdu. Lamı, cimi yok öyle olurdu” (BK, 2011:83)

K11. Meraklı olmak

1-

Kayalıkoy’dan balığın çekilme nedenini Uygur merak etmektedir. Bu durumun nedenini her şeyi bilen kişi olarak tanıdığı öğretmenine sorar:

“Öğretmenim! Durumu biliyorsunuz. Kayalıkoy geçimini balığa bağlayanlar kasaba Balık Kayalıkoylular için her şey demek. Gelin görün ki kasabamızda artık balık kalmadı. Göç durumundayız! Hem kasabalılar he de bizi; yani ailem!... Sizce bir balık kasabası olan Kayalıkoy’dan balığın birdenbire çekilmesinin nedeni ne olabilir, öğretmenim? (BK, 2011:54)

K13. Takdir Etmek

1- Muhtar düzenlenen şölende, Uygur’ın köpeği Cingöz’ü de unutmaz. Aynı zamanda arazisinden kanal geçen şahsı da.

“Adını anmadan geçemeyeceğim bir de Cingöz var! Uygur’ın köpeği Cingöz!

O’nun başarısı büyüktür! Unutulmayacak kadar büyüktür! Ona Kayalıkoy’un tüm kemiklerini bile versek azdır. Hep birlikte alkışlayalım onu’..”

Alkış bittikten sonra, muhtar, topraklarında kanal açılmasını engellemeye çalışan baba ile oğullarını da sonradan gösterdikleri anlayıştan ötürü kutlar. (BK, 2011:109)

K19. Sorumluluk Sahibi Olmak

1-

Prens Levrek Kayalıkoy’un muhtarıyla görüşmeye giderken yanında çok sayıda koruyucu levrek de kendisine eşlik eder. Görevleri canları pahasına da olsa prenslerini korumaktır. Kayalıkoy’un yanına yaklaştıklarında balıkçılar onları fark eder. Oltaları denize atarlar.

“Koruyucu Levrekler, her şeyden önce prenslerini kurtarmaya kararlı idiler. Bu onların kaçınılmaz görevleriydi. Gerekirse kendileri baş verecekler, ölecekler fakat her ne pahasına olursa olsun krallarının oğlunun yaşamasını sağlayacaklardı!

...

Öyle de yaptılar. Denize uzatılan oltalardan kaçtılar. Levrek Kral'ın oğlu ortalarında, büyük bir hızla ilerliyorlardı. Kendileri için kurulmuş olan tuzaklardan kurtulmaya çalışıyorlardı..” (BK, 2011:33)

Ağlarına, oltalarına hiç balık düşmeyen balıkçılardan bir tanesinin aklına vahşice bir plan gelir: Dinamit. Kayığın başucundaki dinamiti ateşler ve levrek sürüsüne doğru fırlatır. Dinamit tam sürünün ortasında patlar.

“Patlama olur olmaz koruyucu balıklar, kendilerinden çok, krallarının oğlunu, prensi düşündüler. Tehlikeye göğüs gerip onu korumaya çalıştılar.

Başardılar da. “(BK, 2011:34)

K23. İyilik Yapmak

1-

Levrek Kralı oğlunu affeden ve ceza almasını önleyen Uygar'a teşekkür eder.

Oysa Uygar, tüm bunları bir karşılık bekleyerek yapmamıştır. Onun için susar. Ne yanıt vereceğini bilemez. (BK, 2011:158)

Kral üsteler, Uygar konuşmak zorunda kalır. Yoksul bir ailenin çocuğu olduğu balıkçılıkla geçindiklerini, Kayalıkoy'dan balıklar çekildi çekileli zor durumda olduklarını söyler. Kral! Uygar'ın ne demek istediğini anlamıştır. Hemen buyruk verir:

“-Yarımdan tezi yok, buyruğumu yöredeki balıklara salıverin!.. Bundan böyle her gün bir grup levrek, Kayalıkoy'a gidecek! Tombulkaya'nın dibinde, bu çocuğun Uygar'ın oltasına takılmak için sıra bekleyecek! Hiçbir zaman, Uygar'ın oltası denizden boş çıkmayacak!.. Seve seve yakalanacak' unutmamak gerekir ki bizler balığız..

-Sen oğlumun, tahtımın tek varisinin, yaşamını bağışladın!.. İşlediği suçu affederek de onun cezaya çarptırılmasını önledin!.. Tüm bunlar az bile senin için!. Yalnız bir koşulum var. Bundan kimseye söz etmeyeceksin!.. (BK, 2011:159)

2-

Yunuslar ile levrekler savaşa başlarlar. Biraz zaman geçtikten sonra beklenmedik bir şey olur. Yunuslardan bir tanesi arkadaşlarının önüne geçerek durmalarını ister. Bunu fırsat bilen Levrek Kralı saldırmayı düşünür.

O yunus, karısının doğumuna yardım ettiği yunustur. Görünce o levrekleri tanımış, onların kendisine yaptığı yardım aklına gelerek savaşı durdurmuştur.

“Dişi yunus, arkadaşlarına olayı hatırlatarak:

-İşte, dedi. Bu gördüğünüz balık, beni kurtaran Levrek Kraliçesi'nin eşi Yani Levrek Kralı! Neden savaşı durdurduğumu anladınız mı şimdi? Biz onlarla nasıl savaşıyoruz? Onlar ki, bize iyiliğin en büyüğünü yaptılar!” (BK, 2011:120)

K28. Kararlı Olmak

1-

Levrek Kralı'nın buyruğuna birçok levrek uymamaktadır. Karısı Kral'a buyruğundan vazgeçip geçmeyeceğini sorar. Kral'ın cevabı şöyledir:

“Ona söz verdim! Sözümde durmam gerek Bir kralın söz vermesi ne demek, biliyor musun? Ölürem de dönmem sözümden! Ne yapar yapar o çocuğu ve Kayalıkoyluları balıksız bırakmam ben!..

-Bunca yıllık eşimsin beni tanıyorsun galiba. Bilirsin ki ben, dediğimi yaparım, her şeye karşı!” (BK, 2011:167)

2-

Uygar, dereyi temizledikten sonra eline oltasını alarak her gün Tombulkaya'ya gider. Çünkü geçimini balıkçılıkla sürdürmektedir. Ne var ki oltasına hiç balık isabet etmez. Bekler, bekler evine hep eli boş, içi buruk döner. Parasal olarak da güç durumdadır. Ama her şeye karşı iyimserdir. Gösterilen çabaların, uğraşların boşa gitmeyeceğine inanmaktadır. (BK, 2011:112)

K34. Örnek Davranışlar Sergilemek

Muhtar tüm kasaba halkının amaca varmak için gösterdiği çabayı “örnek bir davranış” olarak niteler.

Başta öğretmen olmak üzere Kayalıkoy'u Balığa Kavuşturma Komitesi'nin tüm üyelerine, teker teker adlarını belirterek teşekkür eder. Herkes muhtarın duygusal konuşmasını alkışlar. (BK, 2011:109)

K36. Yardımsever Olmak

1-

Levreklerin göç dönüşünde gördükleri kıvranan, acı çeken yunusun çok geçmeden doğum yapmakta olduğu anlaşılır. Yunuslar doğum yaparken yanlarında mutlaka bir yunus bulunur. Onlar yalnız doğum yapmazlar. Fakat diğer yunuslar avcılardan kaçmak için uzaklaşmışlardır. Yunusun doğumuna Levrek Kraliçesi

yardım eder. Yavruya denizin üstünde ilk nefesini aldırır. Yunus bu yardım için minnettar kalır. (BK, 2011:82)

K38. Mutlu Olmak

1-

Kayalıkoy'u incelemeye giden araştırma ekibinde yer alan Prens Levrek, Kayalıkoy'un temiz olduğunu görünce çok sevinir.

"... Yeniden vatanlarına dönmek, Kayalıkoy'da yaşamak... Ne güzel şeydi bu -Yaşasın!.. diye bağırdı..

Öylesine bağırdı ki uzaklarda, enginlerde dolaşan balıklar bile, bu sesin sular da oluşturduğu titreşimi, pullarında, derilerinde duyabildiler." (BK, 2011:110)

2-

Kayalıkoy halkının dereyi, içine karışan zararlı sıvıdan kurtarmak için yaptıkları çalışmalar sona ermiştir. Herkes büyük bir mutluluk içindedir. Çünkü dere artık temiz akmaktadır. Kasabada bir açılış şöleni tertip edilir. Bu şölene tüm halk katılır. Küçüğünden büyüğüne bütün halk mutluluk içindedir. (BK, 2011:107)

3-

Levrekler yeni yerlerine alışmışlardır. Fakat Yunus tehlikesi devam etmektedir.

Yunusların kıyaya yaklaşamayacağını bilen Kral, halkına kıyaya doğru yerleşmelerini emreder. Kral'ın dediği gibi olur. Yunuslar kıyaya yaklaşamazlar. Levrekler sevinçten bayram eder.

"Yunuslar, kendilerine özgü atlayışlarıyla geldiler, geldiler ama bir yerde durdular.

Kralın dediği gibi, daha çok yaklaşamadıklar sahile. Ve gerisin geriye döndüler.

Levrekler kurtulmuşlardı. Güliyorlardı, şarkı söylüyor, oynuyor, dans ediyor, kısacası bayram ediyorlardı.." (BK, 2011:104)

K46. Kin Tutmamak

Prens Levrek Uygar'ı 'Ben sihirli bir balığım' diyerek kandırmıştır. Dileklerinin kabul olmadığını gören Uygar duruma çok öfkelenir. Oltasını alır tekrar denize gider. Amacı o yalancı balığı yakalamaktır.

“O zaman ne yapacağını biliyordu ona!..
Prens Levrek'in düşlediği gibi kızgındı. Öç alma duygusuyla doluydu. Yüzü asıktı, kapkara kesilmişti. Ağzını bıçak açmıyordu. Gözleri bir tuhaf bakıyordu.”
(BK, 2011:133)

K52. Gururlanmak

Oğlunun Kayalıkoy'un muhtarıyla konuşabileceğini duyan Kral oğluyla gurur duyar.

“... Tamam buldum! Dedi. Ben elçi olarak gideyim. Kayalıkoy'un muhtarıyla görüşmek, durumu ona anlatmak olanaklarını araştırayım. Sanırım bunu başarabilirim.

Oğlunun bu sözleri karşısında, kralın gözleri kıvançla parladı. O, her zaman oğluyla öğünürdü. Öğünmek olanaklarını arardı. (BK, 2011:135)

K55. Bencil Olmamak

1-

Levrekler Kralı, Kayalıkoy'un batısında yaşayan halkını, orada denizin kirlenmesinden dolayı Kayalıkoy'un doğusuna göç ettirir. Doğu'da yaşayan levrekler durumdan hoşnut değildir. Çünkü hem yaşam alanları daralmış hem de yiyecek kaynaklarını batıdan gelenlerle paylaşmak zorunda kalmışlardır.

“Kayalıkoy'un doğusunda yaşayanlar, batıdan gelenlere bir çeşit düşman gözüyle bakmaya başlamışlardı. Onlara:

-Şimdiye dek ne iyi yaşantımız vardı, diyorlardı. Siz geldiniz, yaşantımızı bozdunuz. Gidin sularımızdan! İstemiyoruz sizi!..”(BK, 2011:157)

K56. Karar Alma Becerisine Sahip Olmak

1-

Yaşam alanlarını tehdit eden kirliliğe karşı yapılacaklar hakkındaydı. İleri gelenlerin görüşlerine başvuran Kral'a başka bir yere göç etme önerisi gelir. Bunun için bir araştırma ekibi kurulur. Ekip yaşamak için uygun yer arayacaktır. Fakat tam o sırada büyük bir patlama olur. Bu balıkçıların kullandığı dinamitin patlamasıdır. Olay yerine giden Kral acı tabloyu görür. Artık herkes kendinin vereceği kararı bekliyordur.

Kral yine yanındakilerin görüşüne başvurur. Onlar kararı yine Kral'a bırakırlar.

Kral hiç kimseden yanıt alamayınca kararını açıklar. Karar göçtür. Hem de büyük göç.

“Kararı bana bıraktınız. Benim kararımca bu ... bir diyeceği olan hemen söylesin!...”

...

“-Sayın Kral! Siz büyüğümüzünüz! En iyi kararı siz verirsiniz! Kararınız en uygundur.” (BK, 2011:43)

2-

Levrek krallığında yaşayan levreklerin her biri, krala gönülden bağlıdır. Yaşam alanlarını tehdit eden çevre kirliliğine karşı yapılacaklar tartışılmalıdır. Krala kayıtsız şartsız kararını kabul edeceklerini bildirirler. Kral, her ne kadar Kral olsa da alınan kararların şahsi değil, fikir birliği içinde alınmasından yanadır. Çünkü alınan karar krallıktaki tüm levreklerin hayatını ilgilendirmektedir.

“-Karar sizindir Sayın Kral! Önemli olan sizin önerilerinizdir.! Siz büyüksünüz! Büyükler en iyisine, en güzeline karar verirler.” (BK, 2011:38)

...

Kral demokratiktir. Sorunu herkesin sorunu olarak görür, herkesin görüş belirtmesini ister. (BK, 2011:39)

K57. Liderlik Yapmak

1-

Kral, levreklerle Yunus sürüsü saldırdığında sürüsünü terk etmez ve onlarla birlikte savaşır. (BK, 2011:118)

4.3.6.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T2. Öğretmenini Sevmek

İbrahim Örs'ün eserlerinde öğretmen önemli bir karakterdir. Toplum tarafından sevilir, saygı görür ve değerlidir. Balıklıkoy adlı eserde yer alan öğretmen iletisi şu şekildedir:

1-

Muhtar'a göre öğretmen, köyün akıl danışılacak bilge kişisidir.

“Muhtar, yumruğunu masaya vuruyor:

-Anlamıyorum!.. diye homurdanıyordu. Anlamıyorum! Tüm bunlara karşın balık neden çekilsin? Kesinlikle bir nedeni var bunun? Bir bilsem...

Sonra öğretmeni çağırdı:

-Sen bilge bir kişisin, dedi. Bilirsin. Bunun nedeni ne olabilir? Söyle!.. Söyle de gereğini yapalım!.. Yine yakınmalar başladı halkımızdan. Hoş, son zamanlarda fazla bir akın gelmiyordu ama gene de iyi kötü gereksinimleri karşılıyordu. Şimdi ise birdenbire çekiliverdi. Yine deniz kurudu sanki. Bu aylarda böyle mi olmalıydı?

Öğretmen de şaşkındı ne diyeceğini bilemiyordu. (BK, 2011:176)

2-

Uygar, balıkların Kayalıkoy'u terk etmesinin nedenleri üzerine öğretmeni ile konuşur. Bunun deniz kirliliğinden ve yanlış avlanma yöntemlerinden olduğunu söyleyen öğretmenine, çözüm için ne yapılması gerektiğini de sorar.

“Soruna karşı Uygar’ın gösterdiği ilgi öğretmeni duygulandırmıştı. Eğilip onu yanaklarından öpmeden yapamadı.” (BK, 2011:55)

Öğretmen çözüm yolunun ilkinin denize karışan pis suların kaynağının kurutulması gerektiğini, ikincisinin de dinamitle balık avlamanın yasaklanması gerektiğini söyler. Bunun için de kasabanın yöneticilerine iş düştüğünü belirtir.

“-Öğretmenim, dedi, siz öğretmensiniz! Buranın en bilge kişilerinden birisiniz!

Sizden rica etsem acaba, muhtara gidip durumu anlatır mısınız? (BK, 2011:55)

Öğretmen Uygar’a hak verir. Bir öğretmen olarak bunu muhtara söylemenin kendisinin de görevi olduğunu söyler. Fakat muhtara sorunun bir kurul tarafından söylenirse daha etkili olacağını belirtir. Uygar’a fikrini sorar. Uygar’ın cevabı şöyledir:

“-Siz bilirsiniz Öğretmenim.” (BK, 2011:56)

T14. Dayanışma İçinde Olmak

1- (YARDIMLAŞMA) *Kayalıkoylular dereyi kirleten yeşil –siyah sınının dereden ayrılarak arka vadilere akıtılmasına karar verdi.*

“Çalışmalarda, balıksızlık canına ‘tak’ etmiş olan tüm Kayalıkoylular görev almıştı. Kadınıyla,erkeğiyle , çocuğuyla...

Çalışmalara öğretmen öncülük ediyordu. Yaz tatili başlamıştı. Bunun için tüm gözünü verebilmek olanağı doğmuştu. Yalnız onun için değil, öğrenciler için de ...

Başta Uygur ve komitenin öteki üç öğrencisi: Dinç, Güvenç, Amaç..”
(BK, 2011:86)

2-

Balıklikoy’da öğretmen ve Uygur’ın da içinde bulunduğu bir komite kurulur. Komitenin görevi denizin kirlenmesine yol açan siyah-yeşil arası sınının dereye dereden karıştığını tespit etmektir. Komite üyeleri arasında iş bölümü yapılır.

“... İş bölümü gereğince, Komiteyi oluşturan üyelerin yarısı derenin sol, yarısı da sağ yakasından yukarıya doğru ilerleyecek, zararlı sınının kaynağını bulmaya çalışacaktı.

Öğrenciler, derenin sağ yanına inceleme yapmakla görevlendirilmişlerdi. Kayalıkoy balıkçıları ise sol yanında.

Öğretmen her iki gruba başkanlık ediyor, derenin kimi sol kimi sağ yakasına geçerek çalışmalarını denetliyordu.” (BK, 2011:60)

T22. Toplumun Sosyal Yaşamını Tanımak

1-

Balıklikoy’un sosyal yaşamı şöyledir:

“Tüm umutlar balığa bağlanmıştı. Yediden yetmişe hemen herkes balıkçıydı. Kayalıkoylular, balık bol oldu mu bayram ederler olmadı mı da başlarını ellerinin arasına alıp kara kara düşünürlerdi.” (BK, 2011:6)

T24. Dostluğa ve Arkadaşlığa Önem Vermek

1-

Kendisine doğumda yardım eden levrekleri tanıyan dişi yunus, savaşı durdurur.

Kral'a kendisine yardımcı olan eşinin nerede olduğunu sorar. Kral eşini çağırır. Levrek Kraliçesi ile dişi yunus büyük bir muhabbetle öpüşürler. Dişi yunusun oğlu da kraliçeyi yani doğum ebesini öper.

“Yavru yunus, annesinin dediğini yaparak kraliçeyi öperken, yunuslar ve levrekler büyük bir coşku içinde:

-Artık savaş yok!.. Dostluk var!.. diye bağıryorlardı.

Böylece Kayalıkoy'un levrekleri ve yunuslar arasında bir dostluk başlıyordu.

Ve bu dostlukla, Levrek Krallığı, yeni vatanlarındaki yaşamını büyük ölçüde güvence altına alıyordu.” (BK, 2011:121)

T28. Alay Etmemek

1- Prens Levrek, Uygar'ı kandırdığı için çok mutludur. Onun yüz ifadesini görüp alay etmek için tekrar Tombulkaya'ya gider.

“Güldü... Kahkahalarla güldü...

-Nasıl! Diye söylendi kendi kendine- Balık deyip geçmemek gerek!

Bak nasıl aldattım seni! Kızgınlığın, öfken nasıl da yüzünden okunuyor! Beni yakalayacaktın ha! Yakalayıp öyle yaşamıma son verecektin ha! Güleyim bari!..”

Koruyucular prensi götürmek ister. Prens ise biraz daha Uygar'ı izlemek ister. (BK, 2011:134)

4.3.6.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç1. Hayvanları Korumak ve Sevmek

1-

Dereye karışan zararlı sıvının akıtılacağı kanalın açılması sırasında toprak sahibi ortaya çıkar ve arazisinde su kanalı açtırmayacağını söyler. Yapılan tüm teklifleri reddeder. Muhtar'ın aklına kaba kuvvet fikrini sokarlar ama o buna şiddetle karşı çıkar. Halktan başka bir çözüm yolu bulmalarını ister. Tartışmalar fakat bir çözüm yolu bulunmaz. Uygar yine devreye girer. Cingöz'e yine iş düşer. Bu seferki görevi arazi sahibi ve oğullarını evlerinden çıkarmamaktır.

“Uygar, köpeğini sevdi, okşadı, kucakladı. Sonra:

-Bak, Cingöz! Dedi. İyi bak! İyi dinle beni!... Şu evi görüyorsun ya .. işte oradan kimseyi dışarı çıkarma!.. Kim olursa olsun ... Bir adım dahi çıkacak olurlarsa saldır!..

Hadi göreyim seni Cingöz!.. Dediğimi yap!.. Yüzümü kara etme!.. Bak bu işin sonunda sana kocaman bir kemik var! Anlaşıldı mı?” (BK, 2011:97)

2-

Uygar Cingöz'ü her işinde kullanmaktadır. Buna saldırma da dahi. Nitekim dereyi kirli sudan arındırma çalışmalarına yeterince katılmayan, görevini savsaklayan adam bu saldırıdan nasibini alır. Adam yine çalışmıyor, bununla da kalmayıp diğerlerini de işlerinden alıkoymaktadır. Uygar artık dayanamaz.

“Artık dayanmadı, Cingöz'ü yanına çağırdı. Kulağına:

-Bak Cingöz, diye fısıldadı, şu adamı görüyorsun ya saldır ona! Ama ısırma, pençelerini batarma sakın! Sadece korkut yetişir. Ayağa kalkıp kazmayı eline alıncaya, çalışma başlayıncaya dek yap bunu! Analdın mı? Hadi göreyim seni Cingöz!..

...

Ve Cingöz denileni yaptı...” (BK, 2011:88)

Köpeğin Uygar'ın köpeği olduğunu bilen adam ondan yardım isteyerek, köpeğin kendisinden ne istediğini sorar. Uygar köpeğin ondan çalışmasını, dalga geçmemesini isteğini söyler. Adam köpekten kurtarırsa çalışacağını söyler. O olaydan sonra kimse işi savsaklayamaz. Çünkü cingöz, Uygar'dan buyruğu almıştır bir kez (BK, 2011:89-91)

3-

Cingöz becerikli bir köpektir. Onun bu becerikliliği, en çok Uygar'ın işine yarar. Özellikle sabahları tutuğu balıkları, belirli alıcılarına götürmek zaman almaktadır. Okula bu nedenle geç kalmakta öğretmeni kızmaktadır.

Köpeği Cingöz'e alıcıların evlerini öğretir. Artık balıkları Cingöz taşır. Sanki Uygar'ın yardımcısıdır. (BK, 2011:51)

4-

Uygar, 12 yaşlarında yoksul bir çocuktur. Sakat, hastalıklı bir annesi, 6 yaşlarında bir kız kardeşinden başka hayatta kimsesi yoktur. Cingöz adında bir de

köpeği vardır. Cingöz, kurt cinsi, hareketli, becerikli, bir köpektir. Ailenin bir bireyi gibi kabul edilen Cingöz'ü, Uygur canı kadar sever ve yanından ayırmaz.

5-

Kayalıkoy'un batısında deniz yüzeyindeki kirlilik sorunu Levrek Kral'ı düşündürmektedir. İleri gelenlerle bu sorunu görüşür fakat bir çözüm önerisi çıkmaz Kral, ilerde tahtına geçecek olan oğlu Prens'in görüşlerine önem vermektedir. Oğluna konu hakkındaki görüşlerini sorar fakat oğlunun da bir çözüm önerisi yoktur.

"Prens yuvarlak, parlak gözlerini, dipteki yosunlarda gezdirerek düşündü. Düşündü de:

-Tamam buldum! dedi. Ben elçi olarak gideyim. Kayalıkoy'un muhtarıyla görüşmek, durumu ona anlatmak olanaklarını araştırayım. Sanırım bunu başarabilirim" (BK, 2011:27)

Ç4. Doğa Olaylarını Tanımak

1-

(AKINTI) "Levrek Kral, bir gün göç balığı olmamakla birlikte Boğaz'ı tanırdı. Özelliklerini bilirdi Boğaz'ın Karadeniz'den Akdeniz'e inen bir üst su akıntısı vardı. Balıkçıların 'yukarı akıntı' dediği bu akıntı oldukça hızlıydı. Şimdi birden bire soğuyan sular da işte bu akıntıya bağlı yüzeysel sulardı.

Bir de bu üst akıntının altında, tersine bir su akıntısı vardı. (BK, 2011:72)

Boğaz'da. Akdeniz'den Karadeniz'e doğru... Bu akıntının hızı daha yavaş, götürdüğü su da daha azdı. Balıkçıların 'kanal' dedikleri bu alt akının bir özelliği de yaz olsun kış olsun, sıcaklığı 13-14 dereceydi burada... Akdeniz'den geldiğine göre daha da tuzluydu kısacası tam balıkların hoşlandıkları koşullara sahipti 'kanal suları'..."

Ç5. Köy Yaşamını Tanımak

1-

"Bu şirin Karadeniz köyünün adı, uzun yıllar önce Balıklıkoy değildi.

Kayalıkoy'du.

Adını denize dikine inen şu yer yer yosunlu, yaşlı kayalardan alırdı. O zamanlar, küçük bir yerleşim merkeziydi burası. Dik ve sarp dağların çevrelediği vadide yer alan evlerin sayısı 50'yi geçmezdi. Nüfusu ise 200'ün üzerinde değil.

...

Denizle karanın birleştığı yerde yükselen küçükü büyüklü kayalar, şöyle geniş, büyükçe bir kumsalın oluşmasını engellemişti Kayalıkoy'da şimdiki gibi (BK, 2011:6)

Ç6. Çevrenin Özelliklerini Tanımak

1-

“Güzel bir gündü. Hava güneşli ve ılıktı. Deniz pırl pırlıdı. Hemen hiç rüzgâr esmiyordu. Karadeniz'in sularının bu denli sakin, bu denli çirpintisiz, bu denli duru olduğu günler pek azdı.

Kayalıkoy, tatlı bir yaz günü yaşıyordu. Ne olur, batı yandaki şu bulanık sular da olmasaydı..” (BK, 2011:29)

Ç7. Çevreyi Korumak

1-

Araştırma Kurulu'nda yer alan levrekler Kayalıkoy'u incelemeye giderler. Ama kendilerini bekleyen tehlikenin farkında değildirlere. Çünkü günlerdir balık bekleyen balıkçılar yine sandallarıyla balık için nöbette dir.

“O, Kayalıkoy'un acımasız balıkçılarındandı. Yerinde dinamit kullanmaktan çekinmezdi. Şimdi de öyle yaptı. Deniz bir anda karıştı, allak bullak oldu. Araştırma Kurulu'nu oluşturan levrekler neye uğradıklarını bilemediler. Kimi öldü, kimi de bayıldı. Patlamanın etkisiyle etrafa saçılmışlardı. Bir bölümü de sahile vurmıştu.” (BK, 2011:113)

2-

“... Dinamit balıkların en korktuğu şeydi. Bunu, türlere de karşı sayıyorlar, balıkçılıkla bağdaştıramıyorlardı. İnsanların oltaya, ağla ve buna benzer yöntemlerle avlanmalarına bir diyecekleri yoktu. Ama dinamitle avlanmaya karşıydılar. Nasıl karşı olmasınlardı? Bir patlama yüzlerce, binlerce, on binlerce balığın bir anda ölmesine yetiyordu. Gaddarlıktı bu!.. vicdansızlıktı bu!.. Bu yola başvuranlar, belki bir ya da birkaç kez toplu balık avlamak olanağını elde edebiliyor, fakat balığın kökünü kazıcı, soyunu tüketici bir davranış içinde bulduklarının bilincine varamıyorlardı..

Ah, bir varsalar!..

Yalnızca, orada bulunan Levrek Kral'ının, Kraliçesi'nin, Prensi'nin ve krallık ileri gelenlerinin değil, tüm balıkların dileğiymiş bu...

Kral:

-Tanrı, kötü yürekli balıkçıları yola getirsin! Dedi. (BK, 2011:36)

Çevresindekiler, içtenlikle

-Âmin!.. diye bağırıldılar.” (BK, 2011:37)

3-

ÇEVRE FELAKETİ (DİNAMİT) Balıkçı sandallarının sahipleri ellerine geçmiş olan fırsatı kaçırmak istemezler. Ne yapmışlarsa, oltalarına, ağlarına tek bir balık bile takılmamıştır. Bu balık bolluğunda, elleri boş dönmek, biraz da onurlarına dokunur. Ve bir çevre felaketine yol açan dinamiti kullanırlar.

“Sandaldaki balıkçılardan biri:

-Olmaz böyle şey!.. diye homurdandı..

Son derece sinirlenmişti. Kayığının başucuna uzandı. Bir dinamit lokumuydu elindeki. Adamakıllı gerilip fırlattı denize.” (BK, 2011:33)

Dinamit balık sürüsünün tam ortasına düşer. Yüzlerce balık patlamanın etkisiyle ölür. (BK, 2011:34)

Ç8. Çevreyi Temiz Tutmak

1-

Kayalıkoy'un batısı balıklar için yaşanmaz hale gelmiştir. Levrek Kralı, bu durumun nedenini araştırmak için uzmanlardan oluşan bir ekip görevlendirir. Uzman levrekler, konuyu araştırıp rapor hazırlarlar. (BK, 2011:24)

Rapora göre batı sularının yaşanmaz hale gelmesinin tek nedeni kirliliktir. Kayalıkoy'un batısından akan dere, denize lağım suları, çöp, zararlı madde taşımaktadır. Bunlar denizin içinde zararsız hale gelebilir fakat son zamanlarda dereye siyah-yeşil arası bir sıvı karışır. Ne odluğu, nereden karıştığı belirsizdir. Denizin yüzünü kaplayan bu sıvı yüzünden batı taraftaki tüm mikroorganizmalar ölmüş onlarla beslenen balıklar gıdasız kalmışlardır. Denizin yüzünü kaplayan bu siyah-yeşil aradaki tabaka daha geniş alana yayılmakta, gelecek için kuşku vermektedir.

4.3.6.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U3. Vatani Sevmek

1-

Yeni yurtlarıyla yunus tehdidiyle karşılaşan levreklerin huzuru kaçır. Buna bir çözüm yolu bulmak gerektir. Prens Kayalıkoy'un durumunu öğrenmeyi teklif eder. Çünkü onun için de tekrar oraya dönmek umudu vardır.

"... gelen haberlere göre, Kayalıkoy'da bu yılda çalışmalar varmış. Çalışmalar belki olumlu sonuç vermiş ve Kayalıkoy, yaşanılır duruma gelmiştir. Böyle olmasını çok isterim! Çünkü ne de olsa orası bizim vatanımız!

Prens çok içten konuşuyordu. Çünkü Kayalıkoy'u seviyordu, tüm levrekler gibi içinde oraya dönmek, tekrar orada yaşamak için öylesine büyük, öylesine engin bir istek taşıyordu ki anlatılamaz.

Kral, sevgi dolu, fakat sert bakışlı gözlerini bir an oğlunun gözlerine dikerek:

-Anlıyorum seni oğlum, yanıtını verdi, aynı isteği ben de taşıyorum. Sanırım, tümümüz taşıyoruz... orası bizim vatanımız çünkü!" (BK, 2011:106)

2- Levrekler Kayalıkoy'un 5-6 kilometre doğusunda bir yeri kendilerine yurt edinirler. Burada kirli deniz suyu ve dinamit kullanan acımasız balıkçılar yoktur.

"Ama ne de olsa eski vatanlarına bir özlem duyuyorlardı. Her şeye karşın Kayalıkoy'un kayaları bir başkaydı. (BK, 2011:101) Bir başkaydı suların bu kayalarda açtığı oyuklar... O oyuklar ki, denizin altındaki yeşilin en güzelini taşırlardı. O oyuklar ki aralarında denizin en güzel, en lezzetli hayvancıkları dolaşır, oynaşır..."

Kim bilir, belki de vatanları olduğu için böyle düşünüyorlardı.

Hani Kayalıkoy'un insanlarına bile özlem duyuyorlardı. Aralarında, son zamanlarda dinamit kullanan, bilerek ya da bilmeyerek soylarını kurutmaya bile kalkışan kişiler çıkmasına karşın." (BK, 2011:102)

U5. Ulusal Duygular Taşımak

1-

Göç sırasında levrek sürüsü yunusların saldırısına uğramak üzeredir. Karar verilir.

“-Kaçacağız!.. son hızla kaçıp kurtulacağız! Tek çare bu! Ne var ki, kaçmamızı kolaylaştırıcı bir savaşçı ekibe gereksinmemiz var! Derhal ekip kurulsun ve yunuslarla savaşa girişin!..”

En kısa zaman içinde ekip kurulur. Ekip gönüllülerden oluşmaktadır. Bunlar toplumları yaşasın diye ölümü göze alan balıklardır. Sayıları da çoktur.. Ama hepsi değil, yeteri kadarı , savaş ekibine alınır. (BK, 2011:70)

4.3.6.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E2. Merhametli Olmak

1-

Uygar günlerdir balık tutamıyordu. Kayalıkoy'a balık geldiğinde balıkçının biri dinamit kullanır. Uygar bu duruma çok üzülür. Adama, balık bir daha dönmezse bunun sorumlusunun kendi olduğunu, muhtarın yerinde olsa elindeki tüm balıkları alarak yoksullara dağıtacağını söyler.

“Bunu derken gözü, bulunduğu kayanın dibinde hafif hafif kıpırdayan, dalgaların etkisiyle yalpalayan bir bağla takıldı. 40-45 santimetre boyunda bir levrekti bu. Ölü ya da baygındı. Acıdı durumuna. Kayanın biraz aşağılarına inerek uzandı, (BK, 2011:114) levreği eline aldı. Baygındı, ama canlıydı. Elleri arasında hafif hafif oynuyordu.

Uygar, bir an bile duraklamadan onu denize, gücünün yettiğince uzaklara fırlattı.

Ailece parasal yönden güç durumda olduklarını, günlerdir, haftalardır yarı aç yarı tok yaşadıklarını, bu balıkla midelerine güzel bir ziyafet çekebileceklerini düşünmedi bile...” (BK, 2011:114)

2-

Göç dönüşü Kral ve yanındakiler balıkçılar tarafından zıpkınla avlanan bir yunus grubu görürler. Onları seyrederken denizin yüzeyine yakın bir yerde kıvranan, ıslığa benzer ürkütücü bir ses çıkaran bir yunus görürler.

“Kraliçe ne de olsa kadındı. Acıdı ona. Duygulandı. Gerçi acısından ne yapacağını bilemeyen, elinden, yüzgeçlerini çırparak, bir sağa bir sola yatmaktan başka bir şey gelmeyen bu hayvan bir yunustu. Birçok balığın, bu arada levreklerin de düşmanıydı. Buna karşın duygulandı. (BK, 2011:80)

Kral:

-Gidip bir kasak mı? dedi.

Şimdilik bir tehlike söz konusu değildi.

-Bakalım! Yanıtını verdi kral.”

3- Göç dönüşü levrek sürüsü avcılarının zıpkınla avladıkları yunus sürüsü ile karşılaşılırlar. İçlerinden birisi ayrı durmakta ve tuhaf davranışlar sergilemektedir. Güç durumunda olup, acı çekmekte ve yardım istemektedir.

“Kraliçe ne de olsa kadındı. Acıdı ona, duygulandı. Gerçi acısından ne yapacağını bilmeyen, elinden, yüzgeçlerini çırparak, bir sağa bir sola yatmaktan başka bir şey gelmeyen bu hayvan bir yunustu. Birçok balığın, bu arada levreklerin de düşmanıydı. Buna karşın duygulandı. (BK, 2011:80)

Krala:

-Gidip bir baksak mı? dedi.” (BK, 2011:81)

E8. Adaletli Olmak

1-

Kral, oğlunun kandırarak aldattığı Uygur’ın İnceleme Kurulu ile Kayalikkoy’a giden ve dinamit saldırısında yararlanarak kıyıya vuran oğluna eline alarak tekrar denize atan kişi olduğunu öğrenir yani Uygur Prenses Levrek’in hayatını da kurtarmıştır. Kral duydukları karşısında çileden çıkar ve Yargıçlar Kuruluna şöyle der:

“-Oğlum, bir prens olabilir, tahtının varisi olabilir! Ama bu, işlediği suçtan ötürü yiyeceği cezayı hafifletmez! Az önce de söylediğim gibi, oğlumun “Ben büyülü bir balığım” diye aldattığı kişi, aynı zamanda, onu daha önce ölümden kurtaran, (BK, 2011:153) yakalandığı halde acıyıp salıveren, yaşamını bağışlayan kişi!.. oğlum hakkında kararınızı verirken, bunu da dikkate almanızı rica ediyorum!

Kral bu sözleriyle biraz daha ilgi topladı. Bu ne biçim babaydı böyle?

Oğlunun aleyhinde de olsa, konuşmaktan çekinmiyordu. Ama bir toplumun başında bulunan, onu yöneten biri kişinin de böyle olması olağandı. Doğru, dürüst, yasaların yanında... (BK, 2011:154)

2-

Kral, kendisine yalan söyleyen oğlu prene çok kızar. Yargılanmasını, Yargıçlar Kurulu'na çıkarılmasını ister kraliçe duruma karşı çıkarak, Kral'dan onu affetmesini ister.

“-Oğlumuz, prens olsa da yargılanacak!.. Ben kral olarak onu Yargıçlar Kurulu'na vermek zorunluluğundayım. (BK, 2011:147)

3-

Levrekler Kralı doğu ve batıda yaşayan levreklerin bir arada kardeşçe yaşamaları, huzursuzluk çıkarmamaları konusunda ferman yayınlı. Fakat fermana rağmen iki grup kavga eder. Kavga edenler yakalanarak Yargıçlar Kurulu'nun karşısına çıkarılır. Levrek yasalarına göre yargılanmaya başlarlar. Tanıklar doğru söyleyeceklerine “Levrek namusu” üzerine söz verirler. Yakalanan levreklerin suçlu olduğu otaya çıkar. Üstelik aynı suçtan daha önce de sabıkalıdırlar, suçları çok büyüktür. Toplumdaki dayanışmayı, barışı, beraber bozmuşlar Tanıklar suçlu olduğunu ortaya çıkarır. Üstelik aynı suçtan daha önce de sabıkalıdırlar. Sumları çok büyüktür. Toplumdaki dayanışmayı, barışı, beraberliği bozmuşlar, soydaşlarına saldırmışlardır. Zanlılara son kez savunma hakkı verilir. Savunmalarında beş kişi de boğaz kavgası yaptıklarını, güçlü oldukları için kendilerinin galip geldiklerini söyler. Yargıçlar Kurulu kararı açıklamadan önce Kral'a fikrini sorar. Kral mahkemenin kararına saygı göstererek *“karar yüce mahkemenindir!” (BK, 2011:21-22)*

4.3.7. “Çocuk Cumhuriyeti” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.7.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K3. Teşekkür Etmek

1-

Hakan kitabı bitirdiği zaman, neredeyse Birleşmiş Milletler konusunda konferans verecek kadar bilgi sahibi olmuştur. Kendisine bu fırsatı veren Kütüphane Müdürü'ne teşekkür borçludur.

“- Kitap bitti mi Hakan?

- Bitti efendim.

- *Nasıl yararlanabildin mi?*
- *Elbette. Çok teşekkür ederim.” (ÇC, 1980:13)*

2- Çocuk Cumhuriyeti’nde bulunan çocuklar, adada bulunmalarını Türk çocuklarına borçlu olduğunu düşünmekte ve onla minnet duymaktadır.

“- *Ooo... Demek siz Türksünüz. Bunu -Çocuk Cumhuriyeti’ni demek istiyordu- size borçluyuz. Sizlerin girişimi olmasaydı, şimdi tüm dünya çocukları bir arada olmazdık. Çok teşekkür ederiz.” (ÇC, 1980:120)*

3-

BM Genel Sekreteri, Çocuk Cumhuriyeti’nin açılışında yaptığı konuşmada Türk çocuklarına teşekkür eder.

“- *Sevgili çocuklar! Şimdi size, Çocuk Cumhuriyeti’nin öcileri olan Türk çocuklarını tanıtacağım. Hakan, Korkut ve Duman... Kendilerine sizler adına teşekkür ediyorum.”*

4-

Hakan adadaki son konuşmasını yapar.

“-*Dünya Çocuklarının isteğiyle, Dünya Çocuk Yılı olan 1979 yılında kurulan Çocuk cumhuriyeti, bugün sona eriyor. Adada genellikle çok güzel günler geçirdik. Bu nedenle BM’ye teşekkür ederiz.” (ÇC, 1980:385)*

K4. Okumayı Sevmek

3- İbrahim Örs’ün eserlerinde yer alan ana kahramanların büyük çoğunluğunda olduğu gibi Hakan da okumayı seven, araştırmacı bir kişiliktir.

“-*Hakan Dağ, Orta Anadolu illerinden birinde oturuyordu. Orta halli bir ailenin oğluydu. Üç kardeşten en büyüğüydü. Çalışkan, zeki bir öğrenciydi; yaşına göre genel kültürü oldukça ileriye. Bunu okuduğu kitaplara, gazetelere, anne-babasının ilgisine ve öğretmenine borçluydu.*

İlkokulu birincilikle bitirmişti. Bundan kıvanç duyuyordu.” (ÇC, 1980:7)

4- Hakan ilkokulu birincilikle bitirmenin ödülü olarak babasından kitap ister.

“-*Hakan, sevinçli haberi babasına ulaştırdığı zaman, ondan :*

- *Oğlum, sen ödüllerin en büyüğüne layıksın. İsterdim ki...*

Böyle dedikten sonra babası susmuş, tümcesini tamamlayacak sözcükler aramaya başlamıştı. Hakan akıllı, zeki, cin gibi bir çocuktü. Babasının söylemek istediğini anlayıvermişti hemen. Onu güç durumunda bırakmamak için birden atılmış, - Babacığım, demişti, ben senden bir şey istemiyorum ki... Ama mademki bir ödül vermek istiyorsun, bir kitap al, yetişir.” (ÇC, 1980:9)

3-

“Babası şaşırılmış,

- Kitap mı? diye sormuştu hayretle.

- Evet, yanıtını vermişti Hakan. Bilirsin ki ben kitabı çok severim. Eğer okulu birincilikle bitirdim diye kesin kes beni ödüllendirmen gerekiyorsa, bana bir kitap alıver babacığım. Şimdi tatil, boş zamanım çok. Okur, bir şeyler öğrenirim. Kitap okumak o denli güzel şey ki anlatamam.” (ÇC, 1980:9)

4-

Babası Hakan’ın aradığı kitabı kitapçılarda bulamaz.

“Sonunda Kent Kitaplığına uğramak, Kitaplık Müdürüne başvurmak zorunda kaldı. Kitaplık Müdürü, yalnız kitapları değil, kitap okuyanları da seven bir kişiydi.” (ÇC, 1980:11)

5-

“...Ders kitapları dışında öğretici, eğitici kitaplar okumayı, okuduklarıyla ilgili araştırma ve tartışma yapmayı severdiler. Dikkatli bir gazete okuruydular.” (ÇC, 1980:30)

K11. Meraklı Olmak

1- Merak öğrenme için bireyi harekete geçiren bir duygudur. Hakan da meraklı bir çocuktur. Onun bu özelliği Birleşmiş Milletler hakkında bilgi toplamasını ve bu kurumun çalışma biçimini öğrenmesini sağlar.

“ Baba, diye ekledi, bir Birleşmiş Milletler örgütü var. Gazetelerde olsun, radyolarda olsun, televizyonlarda olsun sık sık duyuyorum bu örgütün adını. İyi kötü ne olduğunu da biliyorum. Ama bildiklerim yeterli değil. Bu örgütü daha çok tanımak istiyorum.” (ÇC, 1980:10)

K12. Başarılı Olmak

1-

Hakan ve arkadaşlarının başvuruları BM genel kurulunda kabul edilir. Hakan ve arkadaşları başarmışlardır.

“ Oylama günü geldi ve sonunda BM Genel Kurulu 1979 Uluslararası Çocuk Yılında bir Çocuk Cumhuriyeti kurulmasını kararlaştırdı.” (ÇC, 1980:94)

2-

Hakan Çocuk Cumhuriyeti'nin başkanı olmayı başarmıştır.

“-Türk temsilcilerinden Hakan Dağ, Çocuk Cumhuriyeti'nin başkanı seçilmiştir. Tüm dünyaya ilan ediyorum.” (ÇC, 1980:186)

3-

Korkut da Çocuk Adası'nda Belediye Başkanlığı'na aday olmuştur. 451 oy alarak belediye başkanı seçilir.

“Bu sonuca göre, Çocuk Adası'nın belediye başkanı Korkut'tu.” (ÇC, 1980:211)

4- Hakan başarılı bir öğrencidir. İlkokulu 1. Olarak bitirir.

“Hakan Dağ, Orta Anadolu illerinden birinde oturuyordu. Orta halli bir ailenin oğluydu. Üç kardeştten en büyüğüydü. Çalışkan, zeki bir öğrenciydi; yaşına göre genel kültürü oldukça ileriye. Bunu okuduğu kitaplara, gazetelere, anne-babasının ilgisine ve öğretmenine borçluydu.

İlkokulu birincilikle bitirmişti. Bundan kıvanç duyuyordu.” (ÇC, 1980:7)

K13. Takdir Etmek

Hakan ve arkadaşlarını başarısı çok geniş bir kesim tarafından takdirle karşılanır.

1-

“Hakan ve arkadaşları, Cumhurbaşkanlığı'ndan, Başbakanlık'tan, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan, Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan, ve<<Çocuklara Yardım>> adı altında kurulu derneklerden kutlama telgrafları, mektupları bile aldılar.”(ÇC, 1980:96)

K14. İnançlı Olmak

1- Hakan, Birleşmiş Milletler'e Çocuk Cumhuriyeti kurulması konusunda yaptıkları başvurunun kabul göreceğine inanmakta ve etraftaki olumsuz düşüncelerden etkilenmemektedir.

Ben inanıyorum ki, Çocuk Yılı'nda bu olanağı çocuklara sağlayacaklar. Başvurumuzu birlikte hazırlayalım ve birlikte imzalayalım.(ÇC, 1980:34)

2-

"- Dünyada olmayacak şey yoktur. Ne demiş büyüklerimiz? Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz, demiş. Ben bu işi de başaracağımıza inanıyorum. Ancak bu, biraz özveri istiyor, boş zamanlarımızdan. Hepsi bu kadar işte." (ÇC, 1980:50)

K22. Özür Dilemek

1-

"Bu arada bir 'Ay' sesi duyuldu. Burcu'nun çığlıydı bu. Yanı başlarında oynayan gruptan bir kız çocuğu, ayağına basmıştı istemeyerek. Oyunu bırakıp döndü, özür diledi Burcu'dan. Bununla da kalmadı boynuna sarılıp öptü Türk kızını." (ÇC, 1980:120)

K25. Yabancı Dil Bilmek

1-

"Korkut, biraz da ailesinin etkisiyle yabancı dile merak sarmıştı. İlkokulu, yabancı dile yer veren bir okulda okumamıştı ama, İngilizce bilen babası, ona yalnızca öğretmenlik yapmakla kalmıyor, ayrıca onu haftanın iki gününde bir bir İngilizce kursuna da gönderiyordu. Bir turistle iyi-kötü anlaşabilecek denli kıvrabiliyordu İngilizceyi Korkut. Dahası çeşitli ülkelerden mektup arkadaşları edinmişti, kız ve erkek. Onlarla İngilizce yazışmak zorunluluğu vardı. Bu zorunluluk da, İngilizcesinin gittikçe kuvvetlenmesine yardımcı oluyordu." (ÇC, 1980:31)

K28. Kararlı Olmak

Birleşmiş Milletler'den gelen oyalama cevaplarından sonra Duman ve Korkut'un inançları kırılır. Fakat Hakan öyle değildir.

1-

“- Bakıyorum, dedi, umudunuzu kesmişe benziyorsunuz. Bu size yakışmıyor. Sonuna dek savaşımızı sürdürmek gerek. Henüz iş işten geçmiş değil.”

(ÇC, 1980:47)

2-

“- Dünyada olmayacak şey yoktur. Ne demiş büyüklerimiz ? Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz, demiş. Ben bu işi de başaracağımıza inanıyorum. Ancak bu, biraz özveri istiyor, boş zamanlarımızdan. Hepsi bu kadar işte.” (ÇC, 1980:50)

K32. İdealist Olmak

Parlamento başkanlığına aday olacak çocuklar tek tek kendilerini tanıtırken ileride ne olmak istediklerini de söylemektedir.

1-

“Faslı Yusuf Abbas

-... Büyüyünce bir yazar olmayı, özellikle çocukların sorunlarını ele almayı düşünüyorum.

Perulu Rikardo:

-...Büyüyünce mühendis olmak istiyorum.

Uruguay temsilcisi Karlos:

-...Okumak, büyük adam olmak en büyük dileğim. Böylece ülkeme ve dünyaya daha çok hizmet edebileceğime inanıyorum. (ÇC, 1980:175)

K38. Mutlu Olmak

1-

“Radyoların, televizyonların, gazetelerin geniş yer verdikleri haber, dünyanın tüm ülkelerinde yaşayan çocukları sevindirmişti. Ama, üç Türk çocuğunun, Hakan, Korkut ve Duman'ın sevinçleri daha büyüktü, ötekilere oranlanamazdı.” (ÇC, 1980:95)

K41. Sözünde Durmak

1-

“-Söz mü Bay Başkan?

Hakan söz verdi mi yapardı.

...

-Söz, dedi.

-Namus sözü mü ? İnsanlık sözü mü?

- Hem namus sözü, hem insanlık sözü, dedi Hakan. Ama hepsinden önemlisi çocuk sözü.” (ÇC, 1980:334)

K42. İleri Görüşlü Olmak

Korkut, Birleşmiş Milletlere yazılacak olan başvuru yazısında kurulmasını istedikleri Çocuk Cumhuriyeti'nin amaçlarını açıkça yazmayı teklif eder. Hakan, Korkut'un bu görüşüne katılmaz.

1-

“Ne var ki, Hakan, arkadaşları gibi düşünmüyordu. Onca, bir başvuru yazısı için hazırladığı taslak yeterliydi. Yazıda kalkıp tüm dünya ülkelerini çeşitli çocuk sorunları karşısında suçlasalar, Çocuk Cumhuriyeti'nin nasıl bir amaçla kurulmasını istediklerini belirtseler, <<Hesap soracağız>> deseler, Birleşmiş Milletler yetkilileri, herhalde önerilerine kolay kolay evet diyemezlerdi.

...

Düşüncesini açıklayınca, arkadaşları kendisine hak verdiler.” (ÇC, 1980:41)

K49. Girişimci Olmak

Hakan ve arkadaşları Birleşmiş Milletlere bir başvuru yazısı yazarlar. Bu yazı onların girişimci yanlarını göstermektedir.

1-

“Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine,

Genel Kurulunuz, 1956'da yayımladığı Çocuk Hakları Bildirisi ile, çocuklara verdiği önem ve değerini en güzel örneğini ortaya koydu. Bundan 20 yıl sonra aldığı bir kararla 1979 yılını Uluslararası Çocuk Yılı olarak kabul etmekle de yine bu konuda, dünya çocuklarının sevinçle, kıvançla karşıladıkları bir davranışı, küçüklerden esirgemedi. Size nasıl teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz.

Biz üç arkadaş olarak, üç Türk çocuğu olarak 1979 Çocuk Yılı'nda, dilediğiniz bir yerde, bir Çocuk Cumhuriyeti kurulmasını öneriyoruz. Bir yıl süreli olacak bu cumhuriyette, tüm dünya çocuklarının temsile edilmesi ve yönetimin

yalnızca çocuklar tarafından yürütülmesi doğaldır. Amacımız, dünya çocukları olarak, varlığımızı, sesimizi duyurmaktır. Çocuk yılı içinde kurulacak bu Çocuk Cumhuriyeti'nin, Çocuk Yılı'nı amacına daha da yaklaştıracığına inanıyoruz.

Önerimizi ilke olarak kabul ettiğiniz takdirde, size, bu konudaki düşüncelerimizi ayrıntılı olarak bildirmeye hazırız.

Şimdiden teşekkür ederiz. Saygılarımızla.” (ÇC, 1980:40)

2-

“Dünya Çocuk Yılı nedeniyle kurulan Çocuk Cumhuriyeti'nde çocuklar yönetimi ve egemenliği ele almak için girişime geçtiler. Girişim Türk çocuklarından Hakan Dağ'dan geldi.Hakan Dağ, yaptığı konuşmada, bir parlamento kurulmasından, bir başbakan ve bir hükümetten söz etti.”(ÇC, 1980:166)

K51. Onurlu Olmak

1-

Bayan Margarit daha önce kötü davranıp kızdığı Japon çocuk Takai'nin kendisine kan verdiğini öğrenir. Yaptıklarından çok pişmandır. Takai için bir şeyler yapmak ister. Fakat Takai bunu kabul etmez.

“-Ben görevimi yaptım öğretmenim. İnsanlık görevimi. Sizden hiçbir şey istemiyorum, beklemiyorum. İstediğim, beklediğim bir şey varsa, o da çocukları dövmemeniz, aşağılamamanız, ırk ayrımı yapmamanız” (ÇC, 1980:308)

K52. Gururlanmak

Çocuk Cumhuriyeti'nin fikir öncüsü olan Türk çocukları Hakan ve arkadaşlarının bu girişimi basın da ilgisini çeker. Fotoğrafları ulusal basında çıkar. Bu olay onları oldukça gururlandırır.

1-

“Hakan ve arkadaşları bu yayından, büyük bir sevinç, yanı sıra da gurur duyular. Adları ve fotoğrafları, ilk kez büyük bir gazetede çıkıyordu. Hem de büyük bir olay nedeniyle. Doğrusu gururlanmak da haklıydılar.” (ÇC, 1980 :78)

2-Çocuk adasında Hakan ve arkadaşları ulusal halk oyunlarından zeybek gösterisi yaparlar. Bu gösteri çok beğenilir. Türk çocukları, ülkelerinin kültürel öğelerini başarıyla tanıtmanın gururunu yaşarlar.

“Türk çocukları kan ter içinde kalmışlardı ama bu işi de başarmışlardı.hiç de sonucun böylesine başarılı olacağını düşünmemişlerdi. Büyük bir alkış koptu salonda. Önde oturan Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile gazeteciler ve TV ekipleri de alkışlıyorlardı durmadan.

Türk çocukları, göğüsleri gururla dolu, ayrıldılar pistten” (ÇC, 1980:151).

K57. Liderlik Yapmak

Hakan Birleşmiş Milletlere başvuru yaparak Uluslararası Çocuk Yılı’nda bir Çocuk Cumhuriyeti kurulması fikrini arkadaşlarıyla paylaşıp onlardan destek istemektedir.

1-

“- Birleşmiş Milletler bizler çocuk olarak başvuracağız ve bir Çocuk Cumhuriyeti kurulmasını isteyeceğiz. Uluslar Arası Çocuk Yılı ile başlayacak ve Uluslararası Çocuk Yılı ile sona erecek bir cumhuriyet olacak bu. Ben inanıyorum ki, Çocuk Yılı’nda bu olanağı çocuklara sağlayacaklar. Başvurumuzu birlikte hazırlayalım ve birlikte imzalayalım. Önümüzde daha altı ay var. Amacımızı gerçekleştirebilmemiz için yeterli bir süre bu. Geç kalmış değiliz. Benimle misiniz? Tamam mı?” (ÇC, 1980:34)

2-

Hakan Çocuk Cumhuriyeti’nde bir parlamento kurulmasını istemekte orada bulunan çocuklara liderlik etmektedir.

Ne dersiniz arkadaşlar? Kendi kendinizi yönetmek istemez misiniz?

Çocuklar:

-İsteriz! Diye bağırıldılar hep bir ağızdan.

- Bu adaya, bu Çocuk Adası’na sizler egemen olmak istemez misiniz?

- İsteriz

- Çocuk Cumhuriyeti’nde yalnızca çocukların sesi duyulsun, çocukların sözü geçsin istemez misiniz?

-İsteriz!” (ÇC, 1980:164)

3-

“Hakan gülerek,

- *Adaylığa evet, yanıtını verdi. Seçmek ise tüm arkadaşların bileceği bir şey lütfen unutmayın, burada her şey demokratik yöntemlerle olacak.*” (ÇC, 1980:165)

4-

Hakan yönetimde de bir lider gibi davranmaktadır.

“Duman ister istemez arkadaşının dediğini yaptı. Gidip Başgörevliyi buldu. Kendisini Başkan Hakan Dağ’ın makamında beklediğini söyledi.

- *Bir yanlışlık olmasın? Dedi Bay Loren.*
- *Hayır, diye yanıtladı Duman. Bir yanlışlık yok. Başkanımız sizi makamında bekliyor.*

Az sonra Bay Loren, Başkanın makamındaydı.” (ÇC, 1980:204)

K62. Zamanı Yönetmek

1-

Hakan tatilde boş zamanlarında kitap okumayı planlamaktadır.

“Babası şaşırılmış,

- *Kitap mı? diye sormuştu hayretle.*

- *Evet, yanıtını vermişti Hakan. Bilirsin ki ben kitabı çok severim. Eğer okulu birincilikle bitirdim diye kesin kes beni ödüllendirmen gerekiyorsa, bana bir kitap alıver babacığım. Şimdi tatil, boş zamanım çok. Okur, bir şeyler öğrenirim. Kitap okumak o denli güzel şey ki anlatamam.*” (ÇC, 1980:9)

2-

Hakan, Korkut ve Duman’ın birlikte vakit geçirme şekilleri şöyledir:

“Müzik dinlemeye, televizyon izlemeye bayılırlardı. Ancak, açılışından kapanıncaya dek ekranın başından ayrılmayan, bu yüzden derslerini, ödevlerini aksatan çocuklar değildiler. Boş zamanlarında genellikle birlikte olurlardı. Ya, yakınlarındaki boş arsada, öteki çocuklarla birlikte top koştururlar, birdirbir oynarlar ya da birbirlerinin evlerinde toplanıp ders çalışırlar, ödevlerini tamamlarlar, çeşitli konularda tartışırlardı.” (ÇC, 1980:30)

K64. Çalışkan Olmak

1- Hakan ve arkadaşları çalışkandırlar.

“...Üç arkadaşın pek çok ortak yanları vardı. Önce çalışkan ve zekiydiler.” (ÇC, 1980:29)

4.3.7.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T5. Çocuğa Ebeveyn İlgisi Göstermek

1- Anne babanın çocuk eğitiminde önemli bir yeri vardır. Onların çocuğa ilgisi çocuğun kişisel gelişimine katkı sağlamaktadır. Hakan'ın anne babası da ilgili ebeveynlerdir. Hakan'ın başarısında bu ilginin de payı vardır.

“Hakan Dağ, Orta Anadolu illerinden birinde oturuyordu. Orta halli bir ailenin oğluydu. Üç kardeşten en büyüğüydü. Çalışkan, zeki bir öğrenciydi; yaşına göre genel kültürü oldukça ileriydi. Bunu okuduğu kitaplara, gazetelere, anne-babasının ilgisine ve öğretmenine borçluydu.

İlkokulu birincilikle bitirmişti. Bundan kıvanç duyuyordu.” (ÇC, 1980:7)

T8. Olumlu İletişim Kurmak

Hakan ve arkadaşları Birleşmiş Milletlere yazmış oldukları başvuru yazısında yazıya uygun ifadelerle başlamış ve yazıyı uygun ifadelerle sonlandırmışlardır.

1-

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine,

Genel Kurulunuz, 1956'da yayımladığı Çocuk Hakları Bildirisi ile çocuklara verdiği önem ve değerini en güzel örneğini ortaya koydu. Bundan 20 yıl sonra aldığı bir kararla 1979 yılını Uluslararası Çocuk Yılı olarak kabul etmekle de yine bu konuda, dünya çocuklarının sevinçle, kıvançla karşıladıkları bir davranışı, küçüklerden esirgemedi. Size nasıl teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz.

...

Şimdiden teşekkür ederiz. Saygılarımızla.”(ÇC, 1980:40)

T11. İletişim Araçlarını Kullanmak

1-

Kurulan Çocuk Cumhuriyeti'nde dünyanın çeşitli ülkelerinden çocuklar bulunmakta ve değişik değişik diller konuşmaktadır. Ortak iletişimin sağlanması için ortak bir dile de ihtiyaç vardır. Bunu için Esperanto dili kullanılır.

“İstenileni yaptılar.

Haftanın dört günü, Millî Eğitim Müdürlüğü'nce saptanan bir Esperanto öğretmeni, Hakan, Korkut ve Duman'ın okudukları ortaokula geliyor ve onlara ders veriyordu.” (ÇC, 1980:104)

T12. Hediyeleşmek

1-

Yeni yıl kutlamasında BM Genel Sekreteri Noel Baba kılığında çocuklara hediye dağıtmaktadır.

“Her masaya:

-Yeni yılınız kutlu olsun!.. diye sokuluyor ve heybesinden çıkardığı armağanları saçıyordu. Neler çıkmıyordu heybeden. Ufaklı büyüklü toplar, balonlar, çeşitli oyuncaklar, biblolar, kolyeler... ”(ÇC, 1980:154)

2- Adadaki çocuklar da birbirlerine kendilerine göre hediyeler verir. Bu durum adada kaynaşmayı daha da arttırır.

“Hemen her çocuk birbirine bir armağan verdi. Verecek nesi varsa, gönlünden ne koparsa. Plastik oyuncak, incik boncuk, kâğıt bayrak, kent ve ülke amblemleri, kolye, kemer, kalem, kitap, defter gibi... ”(ÇC, 1980:155)

T14. Dayanışma İçinde Olmak

1-

Adada çıkan fırtına sonrası oluşan hasar adadaki öğrencilerin birlik olması sayesinde kısa sürede büyük oranda giderilir.

“Birlikten-o birliği oluşturanlar çocuk da olsa- kuvvet doğuyor ve işler sanıldığından da kolay biçimde yürüyordu. Çok değil 5-6 gün içinde çocuklar, adayı iyi kötü bir yola sokabildiler.”(ÇC, 1980:289)

T19. Alçak gönüllü Olmak

1-

Hakan, okulu birincilikle bitirir. Babasının maddi durumu ona büyük bir hediye almaya yetmez. Hakan bu durumun farkındadır. Babasının güç duruma düşmesini istemez. Babasından sadece bir kitap almasını ister.

“Hakan, sevinçli haberi babasına ulaştırdığı zaman, ondan:

- Oğlum, sen ödüllerin en büyüğüne layıksın. İsterdim ki...

Böyle dedikten sonra babası susmuş, tümcesini tamamlayacak sözcükler aramaya başlamıştı. Hakan akıllı, zeki, cin gibi bir çocuktü. Babasının söylemek istediğini anlayıvermişti hemen. Onu güç durumda bırakmamak için birden atılmış,

- Babacığım, demişti, ben senden bir şey istemiyorum ki... Ama mademki bir ödül vermek istiyorsun, bir kitap al, yetişir.” (ÇC, 1980:9)

2-

Gazeteciler Çocuk cumhuriyeti kurulması fikrini ortaya atan Hakan ve arkadaşlarıyla röportaj yapmak isterler. Korkut ve Duman bu fikrin Hakan’dan çıktığını, asıl başarının onun olduğunu söylerler fakat Hakan başarının ortak olduğunu düşünmektedir.

“ ... Korkut ve Duman, düşüncenin asıl Hakan’dan geldiğini, girişimin yalnızca onun çabalarıyla bu olumlu aşamaya ulaştığını söylediler. Hakan ise büyük bir alçak göllülük içindeydi.

- Evet, dedi, düşünce benden geldi ama sonucu arkadaşlarıma borçluyum. Onlara, hatta bize çevirilerde yardımcı olan Korkut’un babasına da büyük teşekkür borcum var.” (ÇC, 1980:77)

T21. Alay Etmemek

Alay etmek olumsuz bir davranıştır. Yazar eserlerinde bu davranışın haklı eylemler sonucunda yapılmış hallerine değinerek davranışın olumsuzluğunu ortaya çıkarıp yapılmaması gerektiğini vurgulamaktadır.

1-

“Oturum açılınca, BM Genel Sekreteri söz aldı. Söz aldı ya, daha konuşmaya başlamadan delegelerin belki yarısının tepkisiyle karşılandı. Bu delegeler, tepkilerini gülerken, ıslık çalarak << Çocukçu Genel Sekreter>> diye bağırarak göstermeye çalışıyorlardı. Hatta aralarında ellerini çırparak<<Bir bu eksikti>> diye tempo tutanlar da vardı.” (ÇC, 1980:82)

T24. Dostluk ve Arkadaşlığa Önem Vermek

1-

“Sarışın, yeşil gözlü, iyi kalpli bir kızdı Burcu. Uzun süren vapur yolculuğunda, hem Hakan, Korkut, Duman üçlüsüne, hem de ötekilere kendisini sevdirmişti. Gerçekte tümü, henüz, yolculuğun başlangıcında birbirlerini sevmişler, birbirlerine kaynaşıp ısınmışlardı.” (ÇC, 1980:116)

4.3.7.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

1-

Hayvanlar yazarın eserinde sıkça yer almaktadır. Hatta hayvanlar, kimi zaman olayın gidişatında da önemli rol oynarlar. Bu eserde de Burcu, adaya kedisi Tonton'u getirmiştir.

“Hayvanları çok severdi Burcu. Bir kedisi vardı. Yavruluktan henüz kurtulmamış, beş aylık bir kedi. Beyaz-siyah renkli. Bir gözü siyah, öteki gözü ise mavi. Ankara kedisiymiş. Adı Tonton. Onu da getirmişti çocuk adasına gelirken.” (ÇC, 1980:117)

2-

Çocuk Cumhuriyeti'nin kurulduğu yerde sokak adlarına hayvan adları verilmiştir.

“Her sokağın bir adı vardı. Genellikle hayvan adını taşıyorlardı. Sincap Sokağı, Miki Fare Sokağı, Karınca Sokağı, Arı sokağı, Kırlangıç Sokağı, Kirpi Sokağı gibi...” (ÇC, 1980:130)

3-

Çocuk Adası'nda kurulan bakanlıklardan biri de Hayvan Bakanlığı'dır. Çocuk Adası'nda bu adla bir bakanlığın kurulması hayvanlara verilen önemin bir göstergesidir.

“Hayvan Bakanlığı

Çocukların, ülkelerinden getirdikleri kedi, köpek gibi hayvanlar için özel kulübeler yapılacak, bunlara özgü- gerekirse- özel yiyecekler hazırlanacaktı. Hayvanlara asla kötü işlemler yapılmayacak, onlara eziyet edenler ağır cezalara çarptırılacaktı.” (ÇC, 1980:213)

Ç2. Ağaçları sevmek ve korumak

1-

Çocuk Adası'nda kurulan Hayvan Bakanlığının görevlerinden biri de adada yer alan ormanları korumaktır.

“Çocuk Adası'nın doğu kesimindeki orman korunacak, buradaki ağaçların kesilmesi şöyle dursun, dallarının bile kırılması suç sayılacaktı.” (ÇC, 1980:214)

Ç6. Çevrenin Özelliklerini Tanımak

1-

Çocuk Cumhuriyeti'nin kurulması kararlaştırılan yer Pasifik Okyanusu'nda tropikal bölgede yer alan bir adadır.

“ Çocuk adası yeşil, ormanlık bir adaydı. Şimdiye dek buraya insan ayağının basmadığı, belki söylenemezdi. Ne var ki basmış olanlar da, yerleşmek gereğini duymamışlardı nedense. Balta girmemiş ormanlarında, çamdan palmiyeye dek her türlü araç vardı. Ormanları her tür hayvanın beşiği idi. Maymundan sansarına kadar. Ancak aslan, kaplan, kurt gibi yabanıl hayvanlara rastlanmamıştı ilk gözlemlerde. Kuşlar mı? Onlardan bol ne vardı ki... Sakasından bülbülüne, kargasından muhabbet kuşuna dek her türü vardı burada. Avcılar tarafından vurulma tehlikesinden uzak, büyük bir rahatlık ve özgürlük içinde cıvıldaşıyor, ötüşüyor, uçuşuyor, daldan dala konuyorlardı.” (ÇC, 1980:106)

Ç8. Çevreyi Temiz Tutmak

Çocuk Adası'nda belediye ve bakanlıklar arasında görev dağılımı yapılır. Bunlarla ilgili kararlar alınır.

“ Ada temiz tutulacak, çevre kirliliğine yol açıcı her türlü davranıştan kaçınılacaktı. Denize, yerlere asla çöp atılmayacak, bu konuda çocuklardan kurulu bir ekip koruyuculuk görevini üstlenecekti.” (ÇC, 1980:213)

4.3.7.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U2. Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

Çocuk Cumhuriyeti'nde Türkiye'yi temsil eden çocuklar Türk müziğini ve folklorunu tanıtmaktadırlar.

“Türk çocukları, Burcu'nun önderliğiyle <<Harmandalı>> yı oynamaya koyuldular.<<Harmandalı>> nın güftesini- elbette bestesini- birlikte söyleyerek:

Harmandalı efem bakıyor hey hey

Bileğinden kanlar akıyor vay vay

Gümüş bilezikli mavzerin vay vay

Namlusundan şimşek çakıyor vay vay

Efeme bir cepken yaraşır hey hey

*Korku nedir bilmez dolaşır vay vay
Bütün kızanların önünde vay vay
Elinde yatağan savaşır vay vay (ÇC, 1980:150)*

U10. Ulusal Günlere Önem Vermek

1-

“- Sayın baylar, diye başladı söze. Bizler Türkiye olarak, çocuk için her yıl bayram düzenleyen dünyada ilk ve tek ülkeyiz. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin kurulduğu ve egemenliğin kayıtsız şartsız ulusa verildiği gün olan 23 Nisan gününü Çocuk Bayramı olarak kutlarız her yıl. Bu, Türk ulusu olarak çocuğa verdiğimiz önemin en belirgin örneğidir.” (ÇC, 1980:87)

U11. Bayrağı Sevmek

Çocuk Cumhuriyeti’nde çeşitli ülkelerden gelen her çocuk elinde ülkesinin bayrağını bulundurmakta böylelikle nereden katıldıkları belli olmaktadır. Bayrak bir nevi kimlik rolü üstlenmektedir.

1-

“Hava çok güzeldi. Güneş ıslık ıslık. Hafif hafif esen rüzgâr, Hakan’ın elindeki Türk bayrağını dalgalandırıyor.” (ÇC, 1980:118)

2-

“Hakan’ın elinde Türk bayrağı, Burcu’nun elinde de kedisi Tonton kalmıştı. Bunları ne yapacaklar, nereye koyacaklardı? Hakan, bir an bayrağı katlayıp dolaba koymayı düşündü. Sonra bundan vazgeçti. Ayyıldızlı bayrağı gönderiden çıkarıp, kalacağı yatağın başucundan aşağı sarkıttı. Üst ranzadan aşağıya kadar uzanan bayrak, doğrusu çok güzel, çok alımlıydı.

Burcu, Korkut, Duman ve öteki Türk çocukları bu davranışından ötürü Hakan’ı alkışladılar.” (ÇC, 1980:126)

4.3.7.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Yazar İbrahim Örs bu eserin başında şu ifadeyi kullanarak eserini tüm dünya çocuklarına atfetmiştir.

“ Bu yapıtımı, Dünya Çocuk Yılı’nın ardından tüm dünya çocuklarına adıyorum” (ÇC, 1980:6)

E6. Barışı Savunmak

Çocuk Adası'nda çocuklar tarafından kurulan bakanlıklardan biri de Barış Bakanlığıdır. Eserde bu adla bir bakanlık kurulmasına yer verilmesi evrensel barışın savunulmasına yönelik bir mesajdır.

1-

“Barış Bakanlığı:

Tüm dünya çocukları kardeştiler. Onları Çocuk Adası'nda temsil eden çeşitli ülkelerin çocukları da, bu gerçeği en iyi biçimde algılamış bulunmalı, renk, dil, din, ırk, ülke ayrımı yapmaksızın kardeşlik ve karşılıklı sevgi içinde yaşamalıydılar. Adada kavga, kin, düşmanlık gibi duygulara asla yer yoktu. Görevliler de, çocuklara iyi davranmak, herhangi bir ayırmadan kaçmak zorundaydılar. Nedeni ne olursa olsun, çocuğu dövmek, aşağılamak, hoş görülmecek bir davranıştı.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde meydana gelen ve barışa, kardeşliğe gölge düşüren davranışlar, yayımlanacak bildiri ve demeçlerle kınanacaktı. Bu konuda adadaki basın mensuplarından yararlanılacaktı.” (ÇC, 1980:215)

2-

Çocuk Cumhuriyeti'nde çocukların her sabah okumak için belirlediği bir ant vardır. Bu antta yer alan ifadeler barışa, kardeşliğe ve eşitliğe vurgu yapmaktadır.

“Ben dünya çocuğuyum

Barıştan, kardeşlikten yanayım

Düşmanlık duygusu nedir bilmem

Ne ırk ne renk ayrımı yaparım

Ne de dil, din ayrımı

Çünkü ben dünya çocuğuyum

Barıştan, kardeşlikten yanayım

Hiçbir kuvvet beni bundan döndüremez

Gönlümüzde yanan ışığı söndüremez.” (ÇC, 1980:384)

E7. Duyarlı Olmak

1-

Hakan'ın son zamanlarda çocuk ve çocukları ile ilgili sürekli araştırma yapması anne ve babasını ona karşı anne-babalık görevlerini iyi yapamadıkları

düşüncesine iter. Bu durum karşısında Hakan'ın verdiği cevap, onun bu konudaki evrensel düşüncesini ortaya koymaktadır.

"...- Yok diye içini çekti, sizden hiçbir yakınmam yok. Sizler, dünyanın en iyi ana- babasısınız. Keşke, tüm ana- babalar sizler gibi olsalar. Ama şunu bilmenizi istiyorum, benim sorunum kişisel değil. Tüm Türkiye çocuklarının sorunu... Tüm dünya çocuklarının sorunu..."

Duyarlı bir çocuktü Hakan." (ÇC, 1980:25)

E9. Demokrasiyi Savunmak

1-Çocuk Cumhuriyeti adlı eserde en çok vurgulanı iletilerden biri "demokrasidir." Çocuklar tarafından yönetilen bu adada bütün kararlar demokratik ilkeler gözetilerek alınmaktadır.

"- Arkadaşlar, sevgili dünya çocukları! Benim bu konuda bir önerim var. Sanırım, bu önerim sizlerin de isteklerinizi dile getirecek: Bütünüyle demokratik yöntemlerle aramızdan bir parlamento seçelim. Parlamento bir başkan seçsin. Seçilen başkan, hem cumhurbaşkanı, hem de başbakan yetkisine sahip olsun. Bu başkan da birlikte çalışacağı arkadaşlarını seçsin. Yani bakanlarını. Bakanlar da yardımcılarını seçsinler. Böylece yönetim ve egemenlik bize geçsin. Burada, büyükler değil, bizler söz sahibi olalım. Ne dersiniz arkadaşlar? Kendi kendinizi yönetmek istemez misiniz?"

Çocuklar:

-İsteriz! Diye bağırdılar hep bir ağızdan.

- Bu adaya, bu Çocuk Adası'na sizler egemen olmak istemez misiniz?

- İsteriz

- Çocuk Cumhuriyeti'nde yalnızca çocukların sesi duyulsun, çocukların sözü geçsin istemez misiniz?

-İsteriz!" (ÇC, 1980:164)

2-

“Gerek başkan – buna Başbakan da denebilirdi. Gerek bakanlar, parlamentonun, daha doğrusu temsil ettikleri dünya çocuklarının hizmetinde, buyruğunda olacaklardı kesinlikle. Onlardan gelecek öneriler, dilekler, istekler uyarınca hareket edeceklerdi. Bu arada kendi önerileri de olacaktı kuşkusuz. Ama tek başına hareket etmek yoktu. Her davranışta parlamentonun onayını almak başlıca koşuldu.” (ÇC, 1980:167)

3-

Hakan başkan olurken de demokrasinin esaslarına uygun olarak başkan olmak istemektedir. Bu işi bir oldubittiye getirmek istemez.

“- Başkanımız sensin!.. sesleri yükseldi çocuklardan.

Hakan Dağ, gördüğü bu güven ve yakınlıktan, elbette ki hoşnut oldu. Şimdi tam sırasıydı. Yönetmeliğe karşın <<Benim başkan olmamı isteyenler el kaldırsın...>> diyebilir, bu isteği gerçekleştirebilirdi. Ama bu, başkanlık seçimini <<Oldubitti>> ye bağlamaktan başka bir şey olmazdı.” (ÇC, 1980:168)

4-

Çocuk Cumhuriyeti'nin fikir öncüsü olan *Hakan*, adada neyin nasıl olması gerektiği konusunda fikir veren liderdir. Başkanın nasıl seçilmesi gerektiği, yönetimin nasıl olması gerektiği konularında fikir sunar ancak asla kendini öne çıkararak menfaat sağlamak istemez. Demokratik tavırdan asla ödün vermez.

“-Arkadaşlar, dedi, ilginize teşekkür ederim. Ama her şeyin demokratik yöntemlerle olması gerekiyor burada, bu Çocuk Cumhuriyeti'nde. Ben başkanlığa adaylığımı koyabilirim. Ancak başka adaylar da bulunabilir. Hem, şimdi onayladığımız yönetmelik gereğince, başkanı, seçeceğimiz parlamento saptayacak. Önce parlamento kurmak gerek. Her ülkeden burada beş-on çocuk var. Bunlar aralarından birini parlamento üyesi olarak seçecekler. Böylece parlamentomuz kurulmuş olacak.” (ÇC, 1980:168)

5- Hakan yapılacak seçimde oyların gizli kullanılmasını teklif eder.

“...Öneri olumlu karşılandı. Hakan’ın isteği ile seçimin gizli yapılması kararlaştırıldı. O istiyordu ki oy verirken kimse kimsenin etkisi altında kalmasın. Kâğıtlar, kalemler hazırlandı. Kâğıtlar aynı biçimde, kalemler aynı renkteydi. Ve Burcu kâğıtlara dördünün de adını yazdı. Çünkü Türk çocukları arasında, parlamento üyeliğine başkaca adaylığını koyan yoktu.

Kâğıtlar dağıtıldı. Oy vermek için dört addan birinin yanına yalnızca bir çarpı işareti yapmak yeterli olacaktı. Böyle anlaşmışlardı. Kimin kime oy verdiğinin –ya da vermediğinin- anlaşılmaması için.

Herkes arkasına dönüp kâğıtları işaretledi. Ve kâğıtlar, Burcu’nun hasır işlemeli el işi kutusunun içine –şu sırada el altında olan en uygun gereç buydu- bırakılıverdi.” (ÇC, 1980:171)

6-

Hakan Türk arkadaşları tarafından parlamento üyeliğine oylama sonucunda oy birliği ile seçilir. Başka aday olmamasına rağmen oylama yapılmıştır. Sebebi şöyle anlatılmaktadır:

“- Peki, neden oylamaya kalkıştınız?

Korkut, anlamlı anlamlı gülererek atıldı hemen:

-Demokratik yöntemlere bağlı olduğumuzu göstermek için.” (ÇC, 1980:172)

7-

Çocuk Cumhuriyetinde bakanlıklar da oluşturulur.

“Sonunda şöyle bir liste yaptı:

Eğitim Bakanı: Çarls (İngiltere)

Bariş Bakanı: Mutera (Uganda)

Oyun Bakanı Dimitraki (Yunanistan)

Hayvan Bakanı: Carlos (Uruguay)

Adalet Bakanı: Sibelius (Finlandiya)” (ÇC, 1980:189)

E11. Sanat Sever Olmak

1-

Çocuk Cumhuriyeti’nde bulunan birçok çocuk bir müzik aleti çalmayı bilmektedir.

“Burcu:

- Ben biraz flüt çalmasını beceririm, dedi.

Yalman:

- Ben de armonika çalarım biraz yanıtını verdi.

Özgür atıldı hemen:

- Ben de mandolin çalarım.

Fakat hiçbiri, çaldıkları müzik aletini yanlarında getirmemişti.”

(ÇC, 1980:148)

E13. Çocuk Haklarını Bilmek

1-

Hakan Unicef Türkiye temsilciliğinin görevini layıkıyla yapmadığını düşünmektedir. Ve çocukların durumu hakkındaki düşüncesini şöyle dile getirmektedir:

“...Türkiye temsilciliği, eğer beklenen ve istenen yolda bir çalışma yapmış olsaydı, Türkiye’de hâlâ okuma yazma bilmeyen şu kadar çocuk bulunur muydu? Şu kadar çocuk, kimsesizlik nedeniyle aç ve perişan bir duruma düşer miydi? Şu kadar çocuk öğrenimini sürdürme olanağından yoksun kalır mıydı? Şu kadar çocuk, kötü yola sapar, hapse girer miydi? Şu kadar çocuk, anadilini bile bilmekten yoksun kalır mıydı? Şu kadar çocuk...” (ÇC, 1980:17)

E14. Çocuklara Değer Vermek

1-

Çocuk Cumhuriyeti’nde 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’na yer verilir. Bu günün Türk ulusunun çocuklara verdiği değer bir göstergesi olduğu vurgulanır.

“Bu, Türk ulusu olarak çocuğa verdiğimiz önemin en belirgin örneğidir... Bizler Çocuk Bayramı'nı kutlarken, çocuklara o gün yönetim hakkı da sağlarız. Validen Cumhurbaşkanına, Nüfus Müdüründen Belediye Başkanına dek, her makamın sahibi yerini çocuklara verir o gün. Ve o gün çocukların dediği olur.”
(ÇC, 1980:88)

E15. Eşitliği Savunmak

1-

Çocuk Cumhuriyeti, rengi, dini, dili, ırkı farklı birçok çocuğu barındırmaktadır. Bu çocukların arasında hiçbir fark yoktur. Hepsi Çocuk Cumhuriyeti'nin bir üyesidir.

“Ve çocuklar, büyük bir mutluluk, büyük bir coşku içinde yeni yılı karşılıyorlardı. Ülke, ırk, renk, din, dil ayrımı olmadan ne de güzel anlaşmışlardı. Artık gruplarından ayrılmışlardı. Karışık oturuyor, karışık dolaşiyor, karışık konuşuyor, karışık oynuyor, karışık dans ediyorlardı. Anlaşabiliyorlardı. Çünkü dilleri ortaktı. Ne iyi olmuştu Esperanto'yu öğrenerek buraya gelmeleri.”
(ÇC, 1980:143)

4.3.8. “Büyük Tutku” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.8.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K7. Okulu Sevmek

Eserin ana kahramanı Gülfem'in en büyük tutkusu okuldur. Eserin başından sonuna kadar Gülfem'in, annesinin rahatsızlığı sebebiyle yarın kalan eğitimine dönmesi anlatılmaktadır.

1-

“Tatil bitiyordu. Bir hafta sonra okul başlayacaktı. O denli sevinçliydim ki... Hayır hayır, ev işlerinden, tarla işlerinden, çocuk bakımından bıktığım usandığım için değil de, gerçekten okulu, okumayı sevdiğim için.” (BT,1982:49)

2-

“Peki ben okula gitmeyecek miydim? Zeynep ve öteki sınıf arkadaşlarım gibi okulu bitiremeyecek miydim? Bak Nilay da Mezun olmuştu. Hadi bir yılı yakmıştım, bu özveriye göstermiştim. Ama bu yıl gitmeliydim okula. Kesinlikle gitmeliydim. Hem,

annem babam, öğretmenim, muhtar Emin Efendi, bana bu konuda söz vermemişler miydi? Sözlerinde durmalıydılar.” (BT,1982:166)

3- “ ...

-Anlaşıyor ki, bu yıl da ikimize okul yok, dedim.

-Evet öyle, dedi yutkunarak.

Belki o da üzgündü

-Peki, bunun sonu nereye varacak? Diye sordum.

-Bilmem ki...

-Ama okumamız gerek Ayşe. (BT,1982:170)

-Gerekli olmasına gerekli de elden bir şey gelmiyor abla.

-Ama sen bu yolda hemen hemen hiç tepki göstermiyorsun, gördüğüm kadarıyla.

Gerçekten de yararsız bir sözdü bu. Ayşe anlamlı anlamlı yüzüme bakarak

-ne yararı var göstermenin, dedi. Sen gösteriyorsun da ne oluyor sanki.

Gidebiliyor musun okula? “(BT,1982:171)

K9. Umutlu Olmak

Gülfem bir gün mutlaka ayrı kaldığı okuluna döneceğine inanmaktadır. Zaman bu umudu zayıflasa da asla yok olmaz. Yazar bu yolla zorluklar karşısında umutsuzluğa kapılmama yönünde iletisini aktarır.

1-

“-Geçer, diyordum.

-Geçer, diyorduk.

<<Geçer>> diyordum ya, hani bu, onu biraz da avutmak içindi. İçimde öyle bir duygu vardı ki, annem hep böyle kalacakmış gibi geliyordu bana. Bakın hastaneden ikinci kez döneli, yani alçılardan kurtulalı altı ay olmuştu. Altı ay bu... Küçümsenecek bir zaman mı? (BT,1982:165) Az bir zaman mı? Ama gelin görün ki

Annemde pek bir gelişme yoktu. Olacağa da benzemiyordu.

Belki kötümserlikti benimki de. Kötümserliğin de bu kadarı olmazdı.

Tüm gönlümce yanılmamı diliyordum. Ne ki yanılmamıştım: Kış geçti, yaz geçti. Okullar açıldı. Annem hâlâ koltuk değneğinden kurtulamadı.
“(BT,1982:166)

K12. Başarılı Olmak

Büyük Tutku Adlı eserin kahramanı Gülfem, başarılı bir öğrencidir. Yazar onun bu yönünü doğrudan iletmektedir.

1-

“...Önceki yıllar gibi bu yıl da, sınıfı ‘pekiyi’ ile geçen öğrenciler arasında ben de vardım. Hatta Zehra Öğretmen’in sözlerine bakılırsa, sınıfın en başarılı öğrencisiydim.”

K17. Oyun Oynamak

Oyun her çocuğun vazgeçilmezidir. Kültürden kültüre, yöreden yöreye değişiklik gösteren oyun türleri, Büyük Tutku adlı eserde şöyle iletilmiştir:

1-

“... Dere tepe, bağ bahçe, orman dolaştık. Piknikler yaptık. Ağaçlara çıktık. Salıncaklarda sallandık. Koşmaca, saklambaç, seksek, köşe kapmaca, körebe, esir almaca gibi oyunlar oynadık. Hayvan güttük. İnek sağdık. Pınardan su taşıdık. Ne bileyim ben, her şeyi her şeyi yaptık. Oyunlarımıza başka çocuklar da – en ilginç – Nilay’ın anne ve babası da katıldılar. Onlar da çocukluklarını yaşadılar bizimle “(BT,1982:192)

K32. İdealist Olmak

Kitapların ana kahramanlarının özellikleri okura verilecek iletiler için son derece önemlidir. Kahramanlar okura duyuşsal, bilişsel ve sosyal yönden katkıda bulunacak ya da bu açılardan okur tarafından örnek alınacak özellikler taşımalarıdır. Çocuk kitaplarında da bu husus önem arz eder. Çocuğun özdeşim kuracağı karakter, onu yukarıda belirtilen alanlarda olumlu yönde etkilemelidir. Yazar, Gülfem ana karakteriyle, okuyucuya idealist bir öğrenci iletisi vermektedir.

1-

“...Okula ilk adımı attığım gün kararlıydım: sınıfımın en çalışkan öğrencisi olacaktım.

Yalnızca birinci sınıfta değil, onu izleyen sınıflarda da. Amacımsa bir öğretmen, bir doktor, bir eczacı, bir ebe ya da hemşire olmaktı. Kim ne derse desin, seviyordum bu meslekleri. Bunları, bir kız çocuğu için seçilebilecek mesleklerin en önünde, en başında düşünüyordum.” (BT,1982:6)

K37. İkram Etmek

Yazarın bu eserde ikram, paylaşma konusunda verdiği ileti şu şekildedir:

1-

Nilay ile annesi Gülfemlerde kalacaklardır.

“Nilay’la annesi soyunup döküldükten sonra derin bir oh çektiler. Onları sofraya aldık, kerevetin üzerine oturttuk. Çay zaten sobanın üzerindeydi. Yeni demlenmişti.

Annem konuklara, çayla birlikte, kendi eliyle yaptığı çörekleri de sundu. Konuklar özellikle çöreklerle bayıldılar.” (BT,1982:39)

K52. Gururlanmak

Gülfem öğretmenin kendisine yönelik övgü dolu sözlerinden dolayı gururludur.

“Öğretmenim, karnemi eline tutuştururken kulağıma eğilmiş, eğilmiş de (BT,1982:6) ne demişti biliyor musunuz? İzin verirseniz, göğsümü kabartarak söyleyeyim;

-Gülfem, demişti. Senden çok memnunum. Kutlarım seni. Gerçekten sen, sınıfın birincisisin. Ama ne yapayım ki normalin üzerindeki başarılı öğrenciyi ödüllendirmek için elimde beşin üstünde not yok.

Sonra da eklemişti sözlerine:

-Sakın bu sözlerim şımartmasın seni Gülfem. E mi? gelecek yıl da, hatta orta, lise ve üniversite yaşamında da senden aynı başarıyı bekliyorum. Söz mü?

-Söz öğretmenim, dedim.” (BT,1982:7)

4.3.8.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T2. Öğretmenini Sevmek

İbrahim Örs’ün eserlerinde öğretmen önemli bir karakterdir. Toplum tarafından sevilir, saygı görür ve değerlidir. Büyük Tutku adlı eserde yer alan Zehra Öğretmen karakteri üzerinden verilen öğretmen iletisi şu şekildedir:

1-

“ İste bu öğretmen, bu genç ve güzel kız, Zehra Öğretmen’den başkası değildi. Köyümüzün ilk öğretmeni, on iki yıllık öğretmeni. Benim öğretmenim.

Köyde, küçük bir evde yalnız başına oturuyor ve yaşamından hiç de sıkılmış görünmüyordu Zehra Öğretmen. Evlenip çoluk çocuğa karışmasını söyleyen yaşlı kadınlara da, duyduğuma göre:

-Benim çocuklarım öğrencilerim’ yanıtını veriyordu.

Gerçekten işi gücü çocuklarla uğraşmak, boş zamanlarında muhtarla, imamla konuşup köyün güzelleştirilmesi, sorunlarının çözümlenmesi için bir katkıda bulunmaktı. Güler yüzlü, iyi kalpli bir kadındı. (BT,1982:96) Küçükle küçük, büyükle büyük olurdu. Öğrencilerine çok iyi davranır, onları çalıştırmak için elinden gelen her şeyi yapardı.

Göç zamanlarında köylünün yardımına koşar, kesinlikle bir çözüm yolu arar, bulmaya çalışırdı.

...

Yaz tatillerinde de köyden ayrıldığı pek görülmemişti. Onu herkes sever ve sayardı. (BT,1982:97)

T6. Eğitim Sorunlarını Gidermek

İbrahim Örs’ün eserlerinde sıkça yer verdiği konulardan biri de eğitim alanında karşılaşılan sorunlardır. Yazar, eserlerini oluşturduğu dönemde, toplumda eğitim alanında karşılaşılan sorunları eserlerinde işlemiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Okul yokluğu, öğretmen eksikliği, araç gereç eksikliği, kız çocuklarını okula göndermeme vb. Yazar eserlerinde bu sorunları kahramanlar aracılığıyla çözüme kavuşturmak isterken kimi zaman da sorunu ve etkilerini olduğu gibi kahraman aracılığıyla okuyucuya iletmektedir.

1-

“-Bir şey mi var Gülfem? Diye sordu yavaşçacık.

İçimi çekerek yanıtladım onu:

-Biliyorsunuz öğretmenim, köyümüzde ortaokul yok. Yakınımızdaki köylerde de yok. Ortaokul öğrenimimi yapmak için kente ya da ilçeye gitmek gerek. Bu

benim için olanaksız. Lise de öyle. Aslında çok istiyorum okumayı öğretmenim.” (BT,1982:8)

2-

Çocukların eğitim almasının önündeki en büyük engellerden biri çocukların çeşitli şekillerde çalıştırılmasıdır. Bu durum Büyük Tutku adlı eserde şöyle iletilmektedir:

“ Okullar açıldı ya, ben okula gitmeye hazırlanırken, babaannem:

-Nere kız? Diye sordu.

-Okula dedim.

Babaannemin gözleri fal taşı gibi açıldı. Öylesine açıldı ki şaşırđım donakaldım.

...

-Deli misin sen kız? Bu durumda okula gidilir mi? Annen hastanede.

Baban da onunla beraber. Evi kim çevirecek? Kim yemeği pişirecek? Kim çocuklarla uğraşacak? Kim hayvanlara bakacak? Bakkala kim gidecek? Tarla işleriyse malûm. Onları kim yapacak? (BT,1982:57) Hayır hayır olmaz! Allaha şükür kocaman kız oldun. Seni ne güne yetiştirdik? Okula gidip evi yüzüstü bırakasın diye mi? “(BT,1982:58)

3-

“Evet, ben de herkes gibi çok erken kalkmış ((evin büyüğü)) olarak beni bekleyen işlere girişmişim. İşler sayılmakla bitmezdi: En küçük kardeşim Servet'in altını temizlemek ve bezlemek... Ali'nin altını yoklamak, eğer ıslattıysa – ki bu sık sık olurdu çarşafını, çamaşırını değiştirmek, yatağını temizlemek, kendisini de hiç olmazsa belden aşaağı bir iyice yıkamak... Babaannemi helâya götürmek, abdest almasını sağlamak... Fırını yakıp kahvaltı (BT,1982:62) yemek hazırlıklarına girişmek... Suya gitmek... İnekleri sağıp çömleklere doldurmak... Evin içini, önünü, arkasını silip süpürmek... Hayvanları dışarı çıkarmak... Kümeden yumurtaları almak... Bahçede, tarlada dolaşıp olmuş mısırları, domatesleri, karpuz ve kavunları toplamak... Sonra sütleri, gecedен mayalanmış yoğurtları toplanan ürünleri bir güzelce sepete yerleştirmek ve sepeti yüklenip köy merkezinde anayol üzerindeki bakkalın yolunu tutmak... Kimini satmak, kimini gaz, şeker, tuz bazen de ekmek gibi maddelerle değiştirip dönmek... “(BT,1982:63)

4-

Köylüler okul binasını yaparlar. İlgililere başvurup binanın hazır olduğunu, öğretmen atabileceklerini belirtirler. Aradan zaman geçmiştir ama gelen giden olmamıştır.

“-Biz sözümüzde durduk binayı yaptık. Ama siz sözünüzde durup öğretmen vermiyorsunuz bize!... demişler.

Baş ilgili acı acı gülmüş de:

-Ne yapayım, demiş. Köyünüz dağ başında. Dağ başına kimse gelmek istemiyor. Kimi atamırsak görevi kabul etmedi. Üsteledik bu kez istifa etti. Ne yapacağımızı biz de şaşırdık (BT,1982:94)

O yıl böyle geçmiş onu izleyen ders yılında okula yeni bitirmiş bir genç, köyümüz okulunda göreve başlamış. Böylece okul açılmış. Çocuklar sevinç içinde okula gitmeye başlamışlar. Gelgelelim genç öğretmen, çok değil, bir ay kadar sonra <<ben burada yapamam>> diyerek köyden ayrılmış. Köyün koşullarına ayak uyduramamış çünkü. (BT,1982:95)

T11.İletişim Araçlarından Yararlanmak

Gülfem'in Trabzon'da yaşayan Nilay adında bir arkadaşı vardır. Nilay ile Gülfem, bir kış günü Nilay ve annesinin Erzurum'dan dönerken Gülfemlerin köyünde çığ düşüp yolun kapanmasından dolayı Nilayların misafir olarak Gülfemgil'de kalması soncunda tanışır. Arkadaşlıkları bununla sınırlı kalmaz. Sürekli haberleşirler. Haberleşme araçları ise mektuptur. (BT,1982:29-30)

T15. Konuksever Olmak

Konuksever olmak Türk toplumunun önemli bir özelliğidir. Öyle ki Anadolu'da evin bir odası “Misafir Odası” olarak adlandırılmış, köylerde köye gelen misafirler için odalar yapılmıştır. Toplumun bu özelliği Büyük Tutku adlı eserde şöyle iletilmektedir:

1-

Karayoluna çığ düşmüştür. Yol kapalıdır ve kısa sürede açılacak gibi değildir. Birçok otobüs içindeki yolcularla birlikte mahsur kalmıştır. Köylüler ellerinde kazma kürek yardıma koşarlar.

“Muhtar:

-Durun, diye seslendi. Daha önce yapılacak bir işimiz var. Anladığıma göre yol kolay kolay açılmayacak. Çünkü çığ büyük, çok büyük. O halde otobüs yolcularını rahat ettirmek gerek önce. Onları burada soğukla baş başa bırakamayız. Tanrı korusun, donarlar sonra.

Kalabalıktan sesler yükseldi:

-Peki, ne yapalım muhtar?

-Ne yapalım var mı? Onları konuk etmemiz gerek. Okulda, kahvehanede, jandarma karakolunda, camide, evlerimizde. Ziganalılar olarak konukseverliliğimizi göstermeliyiz. Onlara. Tamam mı?

T22. Toplumun Sosyal Yaşamını Tanımak

Yazar Gülfem'in yaşadığı yerin sosyal ve kültürel yaşamı hakkında iletiler vermiştir. Bu iletiler Gülfem'in gözünden aktarılmakta toplumun aksak yönünü oluşturanlar dolaylı yoldan eleştirilmektedir. Büyük Tutku adlı eserde toplumun yaşamına yönelik iletiler şu şekildedir:

1-

Gülfem'in yaşadığı yerlerde çocuklar, 7-8 yaşlarına gelince çocukluğunu bir yana bırakıp çalışmalıdır. Kimisi anne babasına yardım ederken, kimisi evde küçük kardeşlerine bakmakla yükümlüdür. (BT,1982:9)

Gülfem ise daha büyüktür ve yaşından da büyük göstermektedir. Bu yüzden Gülfem'den yapabildiklerinin daha fazlasını beklenmektedir. (BT,1982:10)

2-

"Köyümüzün halkı çalışkandır, yanı sıra da savaşımcıdır. Çevredeki öteki köylüler gibi Zigana köylüleri de zorunludur buna. Bu nitelikleri, doğanın özelliğine koşut olarak gelişmiş denilebilir ki en doruk noktaya ulaşmıştır. En küçüğünden en büyüğüne değin tüm Ziganalılar, kentlilerin – hatta Ziganalılar dışındaki köylerin bile- yürümekte güçlük çektikleri dik tarlalar da çalışmak, hayvan otlatmakta ustadırlar. Ne var ki öyle topraklar vardır ki oralarda ekim biçim işlerini yürütmek, gerçekten tehlikelidir, çok tehlikelidir." (BT,1982:12)

3- "...On iki-on üç yaşlarında bir kız çocuğuna ise, köyümüzde 'Büyük' gözüyle bakılır, ondan çocuk bakımından tarla işlerine, hayvan güdümüne değin her şey beklenirdi." (BT,1982:14)

4- (ÇOCUK GELİN)“...zorla da olsa evlendirilen kızlar da vardı köyümüzde. Kız, daha çocukmuş, çocukluğuna doyamamışmış, ilkokulu bile bitirmemişmiş (BT,1982:14), evlenmeye hazır değilmiş, evliliğin ‘e’ sini bile bilmiyormuş, aldırın kim? Kız yanı ile oğlan yanı bir kez aralarında karar vermeye gÖrsünler. Artık her şey olup bitmiştir. Kıza ister istemez ‘evet’ demek düşer. Ağlasa da, sızlasa da, ‘Yoksa intihar ederim’ diye bangır bangır bağırda da ‘evet’ demek düşer.” (BT,1982:15)

5- (BAŞLIK PARASI) “... Kız ağlasa da sızlasa da, ‘Yoksa intihar ederim’ diye bangır bangır bağırda da ‘evet’ demek düşer çünkü kız yanı oğlan yanının verdiği kabarık başlık parasına ‘hayır’ diyememiş, söz kesilmiştir. Bundan sonra sabahlara dek süren davullu, zurnalı, kemençeli bir düğün.” (BT,1982:15)

6-

“... Bizim oralarda zaten herkes gün doğarken kalkar. Uykusunu almış olmasa da, kalkmak istemese de kalkar. İmam Kazım Efendi minarede sabah ezanını okurken, yatakta kimse kalmamalıdır, elbette ki hastalar ve çocuklar dışında (BT,1982:61) Bir kuraldır bu. Köyümüzün, köylerimizin kuralı. Ezan okunurken yatakta olmak. ((kısmetsizlik)) olarak nitelenir, (rızkın kapanmasına yol açan bir davranış) olarak kabul edilir. Geçim koşullarının çok güç olduğu, ekmeğin aslanın ağzında bulunduğu bizim gibi köylerde, doğaldır ki rızkın kapanmasına yol açıcı bir davranış da hoş görülmez, hiçbir zaman hoş görülmez”. (BT,1982:62)

7-

(KUMA) “... Bizim oralarda buna benzer olaylara, pek sık da olmasa, rastlanıyordu. Kimi kişiler, medeni nikâhla evli oldukları eşleri hayattayken, çeşitli nedenlerle eve yeni bir kadın getirmeyi kararlaştırır, bunu bir ‘imam nikâhı’ yla gerçekleştirirlerdi. Adamın asıl eşi ister istemez buna katlanırdı. Yalnızca eşi değil, çocukları da katlanırlar, katlanmak zorunda kalırlardı. (BT,1982:214)

Bildiğim kadarıyla bizim köyde böyle beş altı aile vardı. Ömer, Sacit, Sait ve Süleyman Ağalar... Oldukça zengin oldukları için mi ne, ‘Ağa’ derlerdi onlara. Tüm bu ağalar, bizdeki deyimle ‘İki karılı’ydılar. Yaşamlarını, ikinci

kadınlarla, 'İmam nikâhı' ile birleştirmişlerdi. Bu ikinci kadınlardan çocukları da dünyaya gelmişti. Genellikle aynı evde oturuyorlardı. Fakat duyduğum kadarıyla, kavga gürültü eksik olmazdı evlerinde.

Bir kez iki ortak, sürekli olarak birbirleriyle kavgalıydılar. İkinci kadınların, ilk kadınların çocuklarına yaptıkları üvey ana davranışları, anlatılmakla bitmezdi köyde. Babalar da her nedense hep yeni karılarını tutar, asıl eşlerinden olan çocuklarını haksız bulurlardı. Kısacası eve bir ortak, bir kuma girmeye gÖrsün, ne olursa, (BT,1982:215) adamın ilk eşine, ilk eşinden olan çocuklarına olurdu. Tanrı korusun, bu çekilmez bir yaşamdı." (BT,1982:216)

4.3.8.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç1.Hayvanları Sevmek ve Korumak

Yazarın eserlerinde sıkça yer verdiği konulardan biri de hayvanlardır. Eserlerinin büyük çoğunluğunda kahramanların bir hayvan dostu vardır. Kahramanlar onlarla dostane ilişkiler kurar. Büyük Tutku adlı eserde hayvan ve hayvan sevgisine yönelik iletiler şu şekildedir:

1-

"Boş zamanlarımda Haydut'u yanıma çağırır, onu kollarımla boynundan sarar, bükülmüş kulaklarına doğru fisiltı biçiminde seslenirdim." (BT,1982:24)

2-

"... Haydutçuğum benim... Gerçi bir hayvansın ama mutlusun... Bağlı değilsin...

Özgürsün... Dilediğin gibi koşuyor, oynayabiliyorsun... Ama ben öyle değilim... Kimse çocuk olduğumu kabullenmiyor... Beni büyük sanıyor... (BT,1982:24) Benden yapabildiğimden çoğunu bekliyor... Oynamaya zamanım yok... Oysa her şeyden önce çocuğum ben...

Oynamak benim de hakkım... Öyle değil mi?

Haydut ağzının içine nasıl sığdırdığına hayret ettiğim kocaman dilini uzatarak, kuyruğunu sallayarak beni dinlemeye çalışır, hani anlamış gibi de havlamaktan öte birtakım sesler çıkarıp başını sağa sola döndürürdü. Beni anlasa da, anlamasa da onun bu tür davranışı, boşalmama, avunmama yeterdi bile.(BT,1982:25)

3-

Gülfem'in annesi birdenbire ortadan kaybolur. Kimse ne yapacağını bilemez. Evin köpeği Haydut tavırlarıyla bir şeyler anlatmaya çalışmaktadır.

"Bir ara köpeğimiz Haydut'un olağanüstü bağırırları ve davranışları dikkatimi çekti.

-Baba, dedim, galiba Haydut bir şeyler söylemek istiyor bize.

Haydut, yanıma dek geliyor, havlıyor, havlıyor, sonra beş-on metre kadar koşuyor, başını çevirip bize doğru bakıyor ve bu davranışını tekrarlayıp (BT,1982:52) duruyordu. Babam köpeğin davranışlarını inceldikten sonra:

-Haklısın Gülfem, dedi. Kendisini izlememizi istiyordu haydut." (BT,1982:53)

4-

" (Haydut Gülfem'i kurdun saldırısından kurtarmıştır)

...

-Nereye? Diye sordu annem ve babam.

-Haydut'a teşekkür etmeye, dedim.

Kapıyı açtım. Dışarıdaki soğuğu duymadım bile.

-Haydut! Diye seslendim. (BT,1982:163)

Yalnızca bir kez seslenişim, onun bulunduğu yerden koşup karları savura savura yanıma gelmesine yetti bile. Ön ayaklarıyla vücudumu sarmaya, kocaman diliyle yüzümü yalamaya çalışıyor, habire kuyruğunu sallıyordu.

Başını iki yanından tutup tüylü yanaklarından öptüm. Öptüm de:

-Sağ ol Haydut, dedim, bu iyiliğini hiç unutmayacağım.

Ve kendisine kocaman bir kemik parçası verdim. Fazlasıyla hak etmişti bunu.

O günden sonra Haydut'u daha çok sevdim. "(BT,1982:164)

Ç3. Mekânları Tanımak

İbrahim Örs'ün eserlerinde olayların geçtiği mekânlar canlı bir şekilde betimlenmiştir.

1-

"Evimiz, ağaçlarla kaplı bir tepenin yamacında, küçük bir düzlükte kuruluydu.

Tek katlı ve ahşaptı. Duvarlar içten ve dıştan, kireç ve toprak karışımı bir harçla sıvanmıştı. Beş bölümdü evimizin içi: üç oda, bir sofa, bir de mutfak.

Odalardan birinde annemle babam, (BT,1982:25), ikincisinde babaannem, üçüncüsünde de ben ve kardeşlerim yatardık. Yalnızca annemlerin odasında karyola, dolap, sandalye gibi birkaç eşya vardı. Öteki odalarsa çıplak sayılırdı. Kilimler, postlar, yastıklar ve bir de yere serilen yataklar.

...

Evin iki kapısı vardı. Ön ve arka kapılar. Ön kapı, evimizin önündeki düzlüğe, arka kapıysa asmalığa açılırdı. Eve giriş ve çıkışlarda, daha çok ön kapıyı kullanırdık. Asmalık, genellikle ev halkının, yaz aylarında – gündüzleri ve akşamları (BT,1982:26) oturduğu, yemeğini yediği, dinlendiği yerdı. Ön kapıdan uzanan patika komşumuz Nigar Teyze'nin evlerine kadar düze gider...

...

Evimize bitişik bir ahırımız, bir de kümesimiz vardı... “(BT,1982:27)

2-

(ODA) “... Kerevetle, kilimlerle, postlarla donatılmış safa, özellikle kışları bizim oturma yerimizdi. Odun sobasını buraya kurar, burada yemeklerimizi yer burada söyleşirdik” (BT,1982:26)

3-

(MUTFAK) “... Mutfakta yaz kış yanan bir saç fırının, geniş tahtalardan oluşmuş ve kiler olarak kullanılan bir ambar, kapkacak, su kapları yer alırdı”

4-

(OKUL) “... Okul, başta da söylemiştim ya, köy merkezindeki birkaç binadan biri. Öteki binalar gibi ahşap. Burası orman bölgesi olduğundan ağaç tahta sorunu yok da ondan. Ne ki içten ve dıştan kireç toprak ve saman karışımı bir harçla sıvamışlar. Sonra bir kireçten geçirmişler, beyaz bembeyaz. Zaten beyaz köyümüzdeki ve bu yöre köylerdeki yapıların ortak rengi. Bir ortak renk daha var: Kırmızı. Bu rengiyse genellikle dikdörtgen prizma biçimindeki çatuları kaplayan kiremitlerden alıyor.

Okulumuz böyle bir yapı işte. “(BT,1982:87)

Ç5. Köy Yaşamını Tanımak

Büyük Tutku adlı eserde köy yaşamı ile ilgili iletiler şu şekildedir:

“... Bizim orası bir köy, bir küçük köy. Ama çoklukla öteki köylerle benzemeyen bir köy. Bir dağ köyü. Bilmem Zigana Dağı'nı hiç duydunuz mu? Trabzon'la Gümüşhane arasında yükselen ve doruk noktası 2050 metreye ulaşan bu dağ, büyüklü küçüklü tepeleri, ardıcından çamına değin her türlü ağacın yer aldığı ormanları, sarp ve dik yamaçları, kışın göç yol veren geçitleriyle ünlüdür. Bizim köy de işte orada sarp bir (BT,1982:10) yamacın eteğinde devlet karayolu üzerindedir. Adını da kucağında bulunduğu dağdan alır. Zigana Köyü'dür köyümüzün adı. Devlet karayolundan geçenler, belki Zigana Köyü'nü - camisi, bakkalı, muhtarlık binası, jandarma karakolu, ilkokulu ve kahvehanesiyle – birkaç binadan oluşmuş sınırlar. Gerçekten öyle değildir köyümüz. Burası, köyün yalnızca merkezidir. Asıl köy, küçüklü büyüklü tepelerin yamalarında kuruludur. Bir ya da iki talkı olan ahşap ve kiremit damlı evler, dağınık bir durumda eğimli, dik tarlaların, bahçelerin ortasına serpilmiştir. Zaten şöyle, rahatlıkla dolaşabilecek, oynanabilecek, koşulabilecek düz bir yer hemen hemen yoktur bizim köyde. Eğilimi 35-40 derecenin altındaki tarlalara, bahçelere çok az rastlanır. Daha düzce olan toprakların sahipleri 'mutlu kişiler' olarak anılırlar bizim köyde pek haklı olarak. (BT,1982:11)

2-

“Safa dönemi çoktan geçmişti. Cefa dönemi başlamıştı. Kışa girerken her köy evinde de yapılması gereken bir takım işler varı. Daha doğrusu, kışa girerken bu ileri tamamlamış olmak zorundaydık. Bunlardan birkaçını sıralayayım isterseniz: Önceden sürülmüş olan tarlada ekim işlerini sona erdirmiş olmak... Hayvanların kışlık ot ve yemlerini hazırlamak, istiflemek... Kışlık odun sağlamak... (BT,1982:148) Ahır, kümesi gözden geçirip hayvanların soğuktan etkilenmemesi için gerekli önlemleri almak... Gaz, şeker, pirinç gibi gereksinimlerimizi karşılamak... Yufka açmak... Kurutulmuş fasulyeleri, patlıcanları, kayısı ve elmaları özenle ambara yerleştirmek... Peynir, yağ, reçel yapmak... Sobayı kurmak... vb.” (BT,1982:149)

Ç9.Mevsimleri Tanımak

Büyük Tutku adlı eserde yörenin mevsim özellikleri şöyle anlatılmaktadır:

“ Bizim oralarda yaz ayları ne denli güzel, tatlı geçerse, özellikle kış ayları o denli kötü, amansız, acımasız geçer. Yazın sıcağında, denizden iki bin metre kadar yükseklikte, bir tepenin yamacında, ağaçlar arasında bir köy düşünün. Zigana Dağı'nın, yeşilin her türüyle örtülü küçüklü büyüklü tepelerine bakan ve tepeleri yalayıp esen meltemlere kucak açan bir köy. Belki dik belki engebeli, belki yabanıl, fakat şirin mi şirin, güzel mi güzel. Kentin insanları kızgın güneş altında kavrulurken, biz burada sıcaktan bunalmak nedir, bilmeyiz. Günlerimiz tatlı bir serinlik içinde geçer. Kimi zaman da siz bastırır, göz gözü görmez. İşte o zaman hani üşürüz bile. Hırkalarımızı giydiğimiz bile olur.” (BT,1982:146)

(SON BAHAR – KIŞ)“... Bu güzel, tatlı günler sonbaharın ortalarına dek sürer. Ondan sonra havalar bir bozar ki sormayın. Göğü kara, kapkara bir bulut kaplar. Şiddetli bir rüzgâr bir uğultu halinde sık ağaçların arasında dolaşırken, onların tüm yapraklarını – elbette çam, gibi iğne yapraklıların dışında – siler süpürür. Art arda şimşekler çakar, gök gürler, yer yer düşen yıldırımlar bir anda kimi ağaçları kömüre çevirir. Ve bir yağmur başlar ki anlatamam. Siz takvimdeki aya bakmayın. Takvimdeki ay, belki eylülün sonunu gösterir, ama artık bizim oralara kış geldi demektir. Biz öyle sayarız. Havalar bir bozmaya gÖrsün, (BT,1982:147) ondan sonra düzelmez bir türlü yağmur, ardından da dolu, sonra kar. Öyle bir kar ki, haftalarca yağar da kalkmaz bir daha. Bir metreyi geçer kalınlığı. Ve bir de soğuk, dayanılmaz, katlanılmaz bir soğuk.

Diyeceğim şu, yazın ne denli sefasını sürersek, kışın da o denli cefasını çekeriz köyün. (BT,1982:148)

3-

“Babaannem ne derse desin bu yıl köyümüzde yağan kar, aşırı olarak nitelendirilebilirdi. Bir kez yaşam tümüyle durmuştu. Her ne kadar köylü el ele vererek yolları, çatıları, küremiş, evlerinin çevrelerini elden geldiğince açmışsa da yine de zorunlu olmadan kimse dışarı çıkmıyordu. Muhtar yetkisini kullanmış, okulu bir haftalığına tatil etmişti.” (BT,1982:153)

Ç10. Doğal Afetleri Tanımak

(ORMAN YANGINI)

“Sevgili Nilay,

Bu satırları sonunu heyecanlı, korkulu bir gecenin ardından yazıyorum. Ah neydi o gece anlatamam. Biliyor musun, köycek bir orman yangını yaşadık biz.

Orman yangını... Sık sık duyardım bu sözü. Radyolarda, gazetelerde. Hatta görmüştüm bile köyümüzde. Ama benim gördüğüm bir, iki bilemedin üç ağacın yanmasıyla sonuçlanan bir yangın. Örneğin ormana yıldırım düşer ağaçlardan biri ateş alır, yanar, kavrulur, bu arada çevresindeki bir iki ağacı da yakar. Ama hepsi o kadar. (BT,1982:178)

...

Ne var ki geride bıraktığımız gün köycek yaşadığımız orman yangını, bu tür yangınlarla oranlanmayacak denli büyüktü. Korkunçtu. (BT,1982:179)

Nasıl çıkmış biliyor musun yangın, Nilay? Adamın biri... Ormanın bir bölümünü yakıp da toprak kazanmak istemiş. Fakat sonucun böyle (BT,1982:181) olacağını bilememiş. Adamı yakalamışlar.

Görüyorsun ya Nilay, ne kötü insanlar var şu dünyada!

Tanrı bir da göstermesin böyle bir olayı... Ne bizim köye, ne de başka köylere!...” (BT,1982:182)

4.3.8.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U2.Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

1-

“... Bir yandan da türkü tutturmıştu. Yanık bir türkü:

Esti Zigana Dağı

Eridi yürek yağı

Yol vermez ki geçeyim

Neyleyim böyle dağı

Ey Zigana Zigana

Ektim sana lahana

Benim gönüm dost ister

Lahanası bahana. ” (BT,1982:234)

2- “...kırmadım onları başladım masala. ‘ Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Deve tellal iken, horoz imam iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken... ’ diye bir tekerlemeden sonra sürdürdüm:

-...Bir Keloğlan varmış. Çok yoksulmuş. Annesiyle birlikte yaşarmış. Bir gün yoksulluk canına tak demiş. Annesinden izin alarak zengin olmak için düşmüş yollara. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, sonra yorulunca ‘Of’ diyerek bir çeşmenin başına oturmuş. Çeşmenin yalağından ihtiyar bir adam çıkmış.’ Dile benden ne dilersen’ demiş. Keloğlan durumu anlatmış. Yaşlı adam ‘Al şu değirmeni, sıkışık zamanında o senin yardımına koşar. Yeter ki ‘açıl değirmenim açıl’ deyiver demiş. ‘Açıl değirmenim açıl ‘ (BT,1982:237) söyleyince değirmenin içinden peri kızları çıkıyor, oradakilere bol bol yemekler sunuyormuş. Keloğlan değirmeni eve getirmiş. Komşularına bir ziyafet çekmiş değirmen sayesinde. Bir komşusu gizlice çalmış değirmeni. Bunun üzerine Keloğlan yine yola çıkmış. Çemenin başında ‘Of’ çekerek yaşlı adamın gelmesini sağlamış. Durumu anlatmış ona. O da bu kez altın yumurtlayan bir tavuk vermiş Keloğlan’a. Keloğlan tavuğu eve getirmiş. Komşularına gösteri yapmak istemiş. Ne var ki o kötü komşusu, bir fırsatını bulup bu tavuğu da çalmış. Keloğlan yine ihtiyar adamı bulmuş çeşme başında, ‘Of’ diyerek. Durumu anlatmış. Yaşlı adam bu kez de ona bir demir tokmak vermiş. Vermiş de ‘Bu senin son kozun’ demiş. ‘Vur tokmağım vur, dersin kötü insanlar elinden kurtulamaz.’ Keloğlan tokmağı alıp eve gelmiş.(BT,1982:238) Komşularını yemeğe çağırmış. Değirmenini ve altın yumurtlayan tavuğunu çalan komşusu da çağrılılar arasındaymış. Bir ara Keloğlan, tokmağını çıkarıp ‘Vur tomağım vur, benim değirmenimi ve tavuğumu çalana vur tokmağım vur,’ demiş. Tokmak ayaklanmış ve hırsız komşunun başına vurmaya başlamış. Hırsız komşu da, tokmaktan kurtulmak için, suçunu açıklamak ve çaldıklarını geri vermek zorunda kalmış. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine...” (BT,1982:239)

U7. Atatürk'ü Sevmek

1-

“ *Muhtar Emin Efendi, masasında oturuyor, önündeki bir dosyayı karıştırıyordu. Masasında küçük bir Türk bayrağı ve üzerinde adı soyadı yakılarak yazılmış bir çam tahtası: Emin Kozalak. Arkasında da kocaman bir Atatürk portresi.*” (BT,1982:135)

4.3.8.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E5. Beden Bütünlüğüne Saygı Göstermek

Yazarın Büyük Tutku adlı eserinde, çocuğun bedensel bütünlüğüne karşı uygulanan şiddet ve benzeri durumlarla ilgili eleştirel yöndeki iletileri şu şekildedir:

1-

“...Yanıtımı verirken gövdem içerde, başım dışarıdaydı. İşte bu yanıt, bu son sözlerim, bardağı taşıran bir damla oldu babam için. Artık dayanamadı, yerinden fırlayıp bir sıçrayışta yanıma geldi. Gerilip yüzüme bir tokat indirdi. Beynim sarsıldı, gözlerimde şimşekler çaktı. Yere düştüm. Ardından da bir tekme yedim kalçamdan.” (BT,1982:204)

2-

Yusuf Ağanın kızı Elmas ödevini yapmaz. Öğretmen neden yapmadığını sorar. O da zaman bulamadığını söyler, sebebi de ev işleri yapmasıdır. Gülfem, Elmas'ın durumuna çok üzülür. Onun bir şey sakladığından şüphelenir. Üsteleyince Elmas bacağındaki yanık yarasını gösterir. Üvey annesi kızgın maşayla yapmıştır.

“-Bir yara... Bir yanık yarası... Üvey annem yaptı... Kızgın maşayla...” (BT,1982:217) Elmas tam ödevine başlayacağı sırada onu suya gönderir. Geldiğinde ise bakkala tuz almaya gönderir. Bakkal uzak olduğu için tuzu komşudan alır. Bacağındaki yarayı üvey annesi bu sebeple yapmıştır.

“Gel de bu koçular içerisinde ödev yap Gülfem... Üvey ana mı Allah düşmanıma bile vermesin!...” (BT,1982:219)

3-

“... Gelgelelim derslerinde her zaman başarılı olamıyordu. Nedenini sorduğum zaman:

-Bilemezsin Gülfem, diyordu. Ne zor durumdayım bilemezsin.

- Ne var durumunda? Diye sormayayım

İşte o zaman, susturmak olanaksızdı Hüsam'ı. Kısacası, bir dokunuyor, bin ah dinliyordum. Neler anlatmıyordu üvey anası için. Eziyetler, odalara hapsedilmeler, aşağılamalar, dayaklar... Bunlar da yetmiyordu, yerli yersiz babasına-öz babasına- şikâyet ediliyor, ondan da en ağır cezayı görüyordu. Öz annesine gidiyor ' Nedir bu çektiklerim anne?' diye soruyor, ondan da 'Yalnız sen çekmiyorsun. Ben de çekiyorum.' Yanıtını alıyor. Bu koşullar içinde derse mi çalışılır, ödev mi yapılırdı?' (BT,1982:221)

E13.Çocuk Haklarını Bilmek

Gülfem, oyun oynamanın her çocuk gibi kendinin de hakkı olduğunu bilincindedir.

"Doğrusu, tatilden bir şey anlamdım. Ama bu, yalnızca benim değil, bu yörede oturan tüm köy çocuklarının (BT,1982:22) yazgısıydı. Benim yaşıma gelmiş bir çocuğun - kız olsun oğlan olsun – zaten oynamaya, tatilin tadını çıkarmaya pek hakkı yoktu köyümüzde. Bunun bilincindeydim. Ama ne de olsa çocuktum, çocukluğumu yaşamak benim de hakkımdı. Gelgelelim, içimi kimseye dökemezdim. Ne anneme, ne de babama, ne de babaanneme. Olanaksızdı bu. Bir kez, böyle bir şeye girişmişim de ne yanıtını almıştım biliyor musunuz:

-Koskoca kız oldun, oyun senin neyine!..." (BT,1982:23)

E16. Hak ve Özgürlüklere Saygı Duymak

Gülfem annesinin rahatsızlığından dolayı okula gidememektedir. Bütün çabalarına rağmen babası tarafından eğitim hakkı ihlal edilerek okula birkaç yıl gönderilmez.

1-

"... Öğretmenin seni ve kardeşini okula göndermediği için baban hakkında yasal işlem yapmamı istiyor. 'Anasının babasının durumu ne olursa olsun okumak isteyen çocuklara bu olanağı vermek gerekir.' Diyor. Yasayı bilmem biliyor musun? Bu yasaya göre, bir çocuk ilkokulu bitirmek zorundadır. Buna engel olan anne baba, mahkemeye verilir ve gerekli cezayı görür. Öğretmenin de benden istediği yasal işlem bu. (BT,1982:137)

4.3.9. “Yeşil Mağara” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.9.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

1-

Tuncer yaptığı hırsızlıktan dolayı pişman olur. Yeşil Mağara’dan çıkar çıkmaz ilk işi çaldığı elli bini sahibine iade etmek olur. Onun bu kararı vermesinde Sezgin ve Erol’un rollerinde geçen *İnsan insan yapan kutsal şeyler vardır... Aklından çıkarma bunu. Para için insanın sahip olması gereken kutsal nitelikleri bir yana itiveren insanlara yalnızca acınır. Acıyorum sana Rasim* sözleri çok etkili olmuştur. Muhtar Tuncer’i yaptığı bu davranış dolayısıyla çok az bir ceza ile bu işten kurtaracağını belirtir. (YM, 1982:286)

K39. Ön Yargılı Olmamak

1-

Selahattin oğlunun yokluğundan komşusu Mahir’in sorumlu olduğunu düşünmektedir. Ona göre Sezgin, kendisine verilen parayla baştan çıkmış, Erol’u da kandırarak birlikte kaçmışlardır. Mahir ona peşin hükümlü olmamasını bir de tam tersini düşünmesini söyler. Selahattin komşusundan özür diler.

“-Kusura bakma Mahir, babalık işte ne söylediğimi bilemedim.” (YM, 1982:94)

K43. Tedbirli Olmak

1-

Sezgin çantasında bulunan annesinin siparişleri olan mumları ve kibritleri mağarada kullanmaktadır. Kibrit bir kutu kalmıştır. Bunu öğrenen Tuncer yakmamasını söyler.

“Burada ne kadar kalacağımız belli değil. Sonra çok lazım olabilir böyle şeyler bize.” (YM, 1982:208)

K50. Cesaretli Olmak

1-

Şimşek ve Tonton mağaranın içinde kaybolur. Mağaranın içi oldukça karanlıktır. Yosunların arasında dar bir geçit vardır. Sezgin hayvanları bulmak için oraya gitmeye karar verir. Erol da kendisiyle gelir.

“-Ben de, dedi Erol. Ben de geliyorum seninle. Korkmayı da nerden çıkardın Allah aşkına?” (YM, 1982:131)

4.3.9.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T2. Öğretmeni Sevmek

1-

Kayaköy halkı ve öğrenciler öğretmenlerini sevip saymaktadır. Köydeki öğretmenler de halk ve öğrencilerle iyi anlaşmakta kendilerine gösterilen sevgi ve saygıyı karşılıksız bırakmamaktadır. (YM, 1982:35)

T6. Eğitim Sorunlarını Gidermek

1-

Başöğretmenin görev yaptığı Kayaköy ve okulun eksiklikleri vardır. Kayaköy dağ köyüdür. Yolu kötüdür, elektrik yoktur, su kaynağı uzaktır. Bunlara paralel olarak okulun da sorunları çoktur. Okul köylülerin parasal ve bedensel katkılarıyla yapılmış kerpiçten bir yapıdır. Sınıfları yetersiz olup ikili eğitim uygulanmaktadır. Öğretmen sayısı yetersizdir. Başöğretmen bu durumun farkındadır. Kayaköy’e yeni bir okul binası gerekmektedir.

“Her şeyden yoksun bir köyün her şeyden yoksun bir okulunda görevliydi.” (YM, 1982:26)

“Köyün, bu arada okulun sorunları çoktu” (YM, 1982:30)

T14. Dayanışma İçerisinde Olmak

1-

Kayaköy halkı valinin katılacağı müsamereye dayanışma içinde hazırlanmaktadır. Herkes gücünün yettiğince üzerine düşen görevi yerine getirmektedir. (YM, 1982:41)

4.3.9.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç1. Hayvanları Korumak ve Sevmek

1-

İbrahim Örs’ün hemen hemen her eserinde olduğu gibi bu eserinde de hayvanlara yer verilmiştir. Kahramanlardan Sezgin Şimşek adında bir köpek, Erol Tonton adında bir kedi beslemektedir. (YM, 1982:48)

Ç3. Mekânları Tanımak

1-

Sezgin ve Erol'un girdikleri Yeşil Mağara derslerde gördükleri Damlataş, İnsuyu, Kuş mağaralarının özelliklerini taşımamaktadır. Mağaranın dikkat çeken farklı bir yanı yoktur. Duvarlarının ve tavanının büyük bir bölümü yosunla kaplı olduğu için adının buradan geldiğini düşünmektedirler. (YM, 1982:119)

Ç3. Doğa Olaylarını Tanımak

1-

Erol ve Sezgin tam mağaradan çıkacağı sırada deprem olur. Ve mağaranın girişi düşen kaya parçaları nedeniyle kapanır.

“-N’oluyoruz? Dedi gözleri büyüyerek. Deprem var galiba. Yanılmamıştı. Deprem oluyordu.” (YM, 1982:143)

4.3.9.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U3. Vatanı Sevmek

1-

Sezgin ve Erol'un başrolünü paylaştığı Önce İnsanlık adlı oyunun konusu Kurtuluş Savaşı'nda yurdu işgal eden düşmana, Rum asıllı Rasim'in para karşılığı cephanenin yerini söylemesi ve cephanenin tehlikeye girmesidir. Rasim'in yaptığını öğrenen cephanecisi 12 yaşındaki Yavuz durumdan haberdar olur olmaz köyde bulunan herkese durumu bildirir. Cephanenin başka yere taşınmasını sağlar. Rasim'e eziyet edilmesini önler. Rasim ağlayarak özür diler. (YM, 1982:49)

“...insanın yaşamında paradan değerli, çok daha değerli şeyler vardır. Kutsal şeyler vardır. Vatan sevgisi gibi, ulus sevgisi gibi...” (YM, 1982:53)

4.3.9.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E2. Merhametli Olmak

1-

Tuncer hırsızlık yapmasına rağmen mağarada Sezgin ve Erol'la yiyeceğini paylaşmış onların açlıktan ölmesine müsaade etmemiştir. Çocuklar Tuncer keşke güvenilir bir kişi olsaydı diye düşünmektedir. (YM, 1982:204)

E4. Hırsızlık Yapmamak

1-

Kasaba yakınlarında on altı-on yedi yaşlarında bir hırsız bir adamın elli bin lirasını çalar 4 gündür aranan hırsız köy civarında görülür. (YM, 1982:24)

E11. Sanatsever Olmak

1-

Vali bey tiyatro tutkunudur. (YM, 1982:59)

4.3.10. “Fındık Zamanı” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.10.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K2. Yalan Söylememek

1-

Fındık Zamanı adlı eserde yalan söylememek iletisi Murat’ın istemeyerek yaptığı bir davranış üzerinden verilmekte, Murat’ın bunu yapmak zorunda olmaktan da utandığı ve üzüldüğü de dile getirilmektedir.

Murat kente gitmek ister. Annesine okul için kente gitmesi gerektiğini söyler. Aslında okul için değil Elif’i merak ettiği için kente gidecektir.

“Murat, gerçekte annesine yalan söylemişti. O, okul işleri için değil de yalnızca, Elif için, çok sevdiği arkadaşı için kente gidiyordu. Elif’i görmek ‘Geçmiş Olsun’ demek için. Sadece bu gerekçeyle anne babasının karşısına çıksa belki de bırakmayacaklardı onu. Hele bu fındık zamanı.

Yalan söylemek zordu. Hele anne babaya. Ama söylemişti işte. Üzülüyor, utanıyor, yanaklarının alev alev yandığını hissediyordu.” (FZ,2011:63)

K3. Teşekkür Etmek

Verilen bir şey veya yapılan bir iyilik karşısında teşekkür etmek olumlu kişilik özelliklerindedir. Bu ileti Fındık Zamanı adlı eserde şu şekillerde verilmiştir.

1-

“Ana baba, Elif’in başından geçenleri öğrenince, Muratla nasıl teşekkür edeceklerini bilemediler. Sarılıp öptüler onu. Bu arada Maraba Recep’e de borçlu oldukları teşekkürü dile getirmeyi unutmadılar.” (FZ,2011:78)

2-

“Arkadaşıyla karşılaştıktan sonra gözlerime parlaklık, yüzüne renk gelmeye başlayan Elif, adamın ardından bağıyordu:

-Sağ olun amca!... Çok sağ olun!... Bu iyiliğinizi hiç unutmayacağım!...”

(FZ,2011:73)

K4.Okumayı Sevmek

Okumak, bireyin gelişmesine doğrudan katkı sağlayan bir eylemdir. Fındık Zamanı adlı eserde yer alan kahramanlar okumaya zaman ayırmaktadır. Bu ileti şu şekillerde verilmiştir:

1-

Murat kelife çekilmişti ama uyumamaya kararlıydı. Görevi, zaten uyumamak, harmana serili fındığın bekçiliğini yapmaktı. Kelifin kapısından sarkan ışığın altında oturmuş, bir kitap açmış okuyordu. Ara sıra da gözlerini kaldırıp lüksün altında tümüyle görünen harmana göz kulak oluyordu.”(FZ,2011:132)

2-

Köyde Elif, Murat ve diğer çocuklar fırsat buldukça kitap okular.

“Elif içerdeydi. Yere serili kilimin üzerine oturmuş, sırtını katlı döşeğe dayamış, alçılı ayağını uzatmış kitap okuyordu. Çadırın kapsını yalayarak geçen güneş, içerisini yeterince aydınlatıyor, okumasını kolaylaştırıyordu.”

(FZ, 2011:117)

K7. Okulu Sevmek

Okul, eğitim için olmazsa olmazdır. Örs’ün diğer bazı eserlerinde de karşılaşılan okul sevgisi, okula gitme isteği, okul yokluğu gibi durumlar Fındık Zamanı adlı eserde de ortaya çıkmaktadır. Bu ileti, eserde şu şekillerde geçmektedir:

1-

“-Sen de çalışkan bir kızsın Elif. Kutlarım seni, ilkokulu bitirmişsin. Hem de pekiyi dereceyle.

-Ama ne çıkar? Babam bundan sonra okutmayacak sanırım.

-Ya... Levent de öyle söylemişti. Neden?

-Bilirsin, biz de kız çocuklarını pek okutmazlar da.

-Onu ararsan, bizde de öyle

- Ama ben okumak istiyorum Murat abi!
 -Babana söyleyeyim mi? İster misin?
 -Söyle ya. Belki bir yarı olur.
 -Söyleyeceğim. Baban beni sever. Belki de kırmaz.
 -Ah, çok teşekkür ederim Murat abi!
 -Bir şey değil.” (FZ,2011:74)

K9. Umutlu Olmak

1-

“Tüm dilekler fındık ürününün iyi, doyurucu olması, iyi para getirmesiydi. Çünkü herkes fındığa bel bağlamıştı. Herkesin umudu fındıktaydı. Zengininden yoksuluna dek. Bunlar arasında söz gelimi Ahmet Ağa gibi kentteki işi yolunda olup da her yıl fındıktan elde edeceği toplu parayı sarf edecek yer arayanlar da vardı; kazancını yalnızca fındığa ve bunun yanı sıra yetiştirdiği birkaç ürüne bağlayanlarda. Yine bunlar arasında Maraba Recep gibi alacağı yarıcılık parasının dışında (FZ,2011:40) onu da alamamıştı ya çoluğuyla çocuğuyla gündelikçi olarak çalışıp ek kazanç sağlayabilecekler de vardı. Fındık mevsimi nedeniyle işlerin açılmasından yararlanmayı düşleyen bir mevsimlik işçileri de. Kadın ve erkek. Dahası yılın büyük bir bölümünde veresiye mal satan bakkal, manav, nalbur, fırıncı gibi esnaf da fındığa bel ve umut bağlayanlar arasındaydı; alacaklarına kavuşmak için.” (FZ,2011:41)

K13. Takdir Etmek

1-

“Genellikle başından eksik etmediği yer yer tarazlanmış kasketinin altında ki kumral saçlarını bugüne dek kimse uzamış örmemişti. Annesi ve babası onda geleceğin güzel, yakışıklı delikanlısının tüm belirtilerini görüyor ve kıvanç duyuyordu. Dahası, yaşitlarına oranla güçlü kuvvetliydi Murat.” (FZ,2011:8)

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak iletisi şu şekilde verilmektedir:

1-

Murat kendisinden şikâyetçi olan ve nezarete düşmesine sebep olan Ahmet Ağa'dan öcünü alabilmek için fındık tarlalarını yakmaya karar verir.

Evden aldığı gazı tarlaya döker ve kibritle ateşe verir. Aradan biraz vakit geçtikten sonra içini bir pişmanlık kaplar.

“- Ne yaptım? Diye dövündü. Ben ne yaptım?

Haklı olabilirdi. Fakat Ahmet Ağa'nın fındıklığını yakmaya hakkı yoktu. Şimdi ne yapacaktı? Asıl şimdi başı derde girmişti. Hem de adamakıllı.”
(FZ,2011:173)

K17. Oyun Oynamak

Oyun, çocukluk çağının eğlencesidir. Bu ileti eserde şu şekilde verilmektedir:

1-

“Çocuklar, büyüklerin eğlencelerine pek ilgi göstermezlerdi. (FZ,2011:86)
Onlar daha çok oynamayı, koşmayı yeğlerlerdi, aralarında oluşturdukları
grupla. Köşe kapmaca, körebe, koşmaca, saklambaç, birdirbir... Akla ne tür
oyun gelirse oynarlardı. Kız ve erkek.” (FZ,2011:87)

2-

“Geceleri güneş çekilmeye başladı mı artık çalışma faslı biter, oyun faslı
başlardı. Rüstem Çavuşla Recep'in çocukları bir araya geldi mi akla gelmedik
oyunlar oynarlar, sanki köy ayağa kalkardı.” (FZ,2011:46)

K23. İyilik Yapmak

Yazar iyi olmak, iyilik yapmak iletisini kötülüğün olumsuz sonuçlarını göstererek dolaylı yoldan aktarmaktadır. Yaman'ın yaptığı davranışlar iyiliğin önemini ortaya çıkarmaktadır.

1-

“Yaman'a gelince... O, ertesi gün bir şey olmamış gibi, yalnızca
hafifçe aksayarak Murat'ın ortalarda dolaştığını görünce içinden “Bu sana
az” dedi ve yeni kötülükler düşünmeye başladı.

Ve... O derece ileri gitti ki, bir kızılağacın dibinde sürünürken
gördüğü bir karayılanı, boynundan tutup yakalamaya, yakalayıp da kelifin
içine atmak cüretini bile gösterebildi, Murat'ın nöbetçi olduğu başka bir gece.

Bereket versin ki, yılan süsülüverip uzaklaşmıştı. Ola bir sorun doğmamıştı
bu olaydan. Buna Yaman bile şaşırmıştır.” (FZ,2011:136)

2-

“Yaman’ın yine kötülük duyguları kabarmıştı. O gece Murat’ın nöbetçi olduğunu haber almıştı ya, yine gözleri parladı. Şeytanlıkla. Başına ne gelmişse, (FZ,2011:130)

Hep Murat yüzünden gelmemiş miydi? Murat... Şu toplantılara bir son verseydi, tüm bunlar olmayacaktı. Ne Elif’ten ne Rüstem Çavuş’tan tokat yiyecek ne de annesi babası tarafından bir güzelce dövülecekti. Haaa... Az kalsın unutuluyordu. Murat’ın da yüzünde patlayan bir tokadı vardı. Ah Murat! Gördün sen bu gece!

...

Yaman sonrasında kardeşi Güven’den habersiz akrep avına çıkar. Birkaç saatlik dolaşmadan sonra 20-25 kadar akrebi elindeki kavanoza doldurur. Amacı topladığı akrepleri Murat’ın nöbet tutacağı çadıra bırakmak ve ondan öcünü almaktır. Ve Yaman amacına ulaşır. Çadıra bıraktığı akreplerden biri Murat’ı kaba etinden sokar. (FZ,2011:133)

K24. İftira Atmamak

İftira Atmamak iletisi de yazar tarafından bu eylemin olumsuz sonuçları okuyucuya gösterilerek verilmeye çalışılmıştır.

1-

Murat ve diğer çocukların yine eğlendiklerini gören Yaman çok öfkelenir.

“Dudaklarında şeytanca bir gülücük, evine, toz binaya koştu. Annesinin kuşağına, bir sır açıklarmış gibi fısıldadı.

-Anne, haberin var mı?

-N’oldu oğlum?

-Murat ile Elif’i sigara içerlerken gördüm.

-Sigara mı içiyorlardı?

-Evet anne... Püfür püfür...” (FZ,2011:110)

K28. Kararlı Olmak

Kararlılık kişilik gelişimi için önemli bir özelliktir. Fındık Zamanı adlı eserde bu ileti, ana kahramanlardan Murat üzerinden verilmektedir.

1-

“...Ben de okuyacağım, adam olacağım, göreceksiniz! Sizleri utandırmayacağım!” (FZ,2011:11)

2-

“-Bak oğlum, demişti, okulu pekiyi dereceyle bitirdin. (FZ,2011:10) Bu, senin çalışkan bir öğrenci olduğunu gösteriyor. Senden okumak, benden de yardım etmek. Her ne kadar köyümüzde ortaokul yoksa da, ben senin okumanı istiyorum. Biraz zahmete katlanacaksın. (FZ,2011:11)

K29. Sağlığına Dikkat Etmek

1-

“Babam hasta dedi Murat. Aspirin istiyorum. İnşallah vardır.

-Var var. Hem de istediğin kadar.

-Bir kutu istiyorum.

...

-Bu aspirin çok iyi şeydir. Dedi. Ama çok kimse bilmez. (FZ,2011:29)

...

-Geçmiş olsun. Kuşkusuz baban yararını göreceksin. Harika bir ilaç bu. İyi ki akıl ettiniz. Yoksa zavallı Recep çekip duracaktı.” (FZ,2011:30)

2-

Maraba Recep hastadır. Ateşler içinde yanmaktadır. Karısı Servet Kadın Recep’i iyileştirmek için bazı şeyler yapar.

“-... Üzme beni hastalık Allah’tan iyi olacaksın elbette. Hem de en kısa zamanda. Taslanma e mi? Ben şimdi alnuna sirkeli bez koyayım, göreceksin bir şeyciğin kalmayacak” (FZ,2011:6)

K34. Örnek Davranışlar Sergilemek

1-

İkisinin başı da Yaman üzerinde yoğunlaşır.

“-Bak. Dedi Ahmet Ağa, görüyor musun elin oğlu nasıl okuyor?

Ardından Ayten Hanım adıldı:

Bütünlemesiz sınıf geçtiğini görmeyecek miyiz Yaman? Bir elin yağda, bir elin balda. Yardımcı kitaplar, öğretmenler, kurslar, sonuç sınıf. Recep’in oğlundan ibret al biraz!” (FZ,2011:55)

2-

“...Ne var ki beş kardeşin görünüşleri ne olursa olsun, ortak yanları vardı: İyi huyluydular. Annelerine, babalarına ve tüm büyüklerine saygılıydılar. Kavgadan nefret ederlerdi. İnsanları, hayvanları severlerdi. Doğaya ise âşıktılar. Ve son derece de duyguluydular.” (FZ,2011:9)

K36. Yardımsever Olmak

1-

Murat, su doldurmaya giden Levent ile Osman’a yardım etmek ister.

“-Birlikte gidelim. Hem konuşuruz hem de bir yardımım dokunur size.

Murat, çadırın dibindeki boş bir testiye alarak yürüdü onlara. İlk sözü ‘Geçmiş Olsun’ oldu.” (FZ,2011:61)

2-

“Kentte gerekli başvurusunu yaptıktan sonra, köye dönerken içi içine sığmıyordu. Kendisini örneğin bir teknik adam, bir mühendis görüyor, kıvançların en büyüğünü duyuyordu.”(FZ,2011:137)

K38. Mutlu Olmak

1-

“Rüstem Çavuş, aralık kapıdan içeri süzülerek bağırdı.:

-Müjde!.. Müjde!..

Sofada, gaz lambasının titrek ışığı altından sonucu bekleyen aile bireylerinden ilk atılan Murat oldu:

-Essah mı Rüstem amca?

-Essah ya!

Hapse girmeyeceğim değil mi, Rüstem amca?

-Girmeyeceksin!

-Beni Jandarma izlemeyecek değil mi Rüstem amca?

-İzlemeyecek!

-Meslek lisesine devam edebileceğim, değil mi Rüstem amca?

Murat, yerinden fırlayıp Rüstem Çavuş’un boynuna sarıldı ve coşkuyla bağırdı: (FZ,2011:190)

-Yaşşaa! ...” (FZ,2011:191)

2-

“...-Kazandım!... Kazandım!... diye bağırdı, bir elini havaya kaldırarak. Kendisini az sonra, anne babasının, kardeşlerinin kolları arasında buldu. Sıcak ve yumuşak. Onu öpmek için bayağı yarış ediyorlardı.

-Tanrım şükrolsun sana! Dedi servet Kadın derinden bir oh çekerek. Beş vakit namazda az mı yalvarmıştım, az mı yakarmıştım sana! Dualarımı kabul ettin! Büyüklüğünü gösterdin!

Recep, sevinçli olmasına sevinçliydi de hani babalara özgü bir ağırlık vardır ya çocuklarına karşı işte o duygudan da kurtaramıyordu kendini. Bunun için yalnızca oğlunu öpmekle ve:

-Aferin, hep böyle olmanı istiyorum Murat!.. Demekle yetindi.

Aliye, Serdar ve Demir, Murat'ı öpücük yağmuruna tutarken, bir yandan da sevinç ünlemleriyle ayakları üzerinde zıplıyorlardı:

-Aslan abim!

-Bir tanecik abim!

-Benim çalışkan abim! (FZ,2011:50)

3-

“Murat, o gün akşama doğru eve dönerken sevinçliydi. Ama bu başka türlü bir sevinçti...

... Nasıl sevinmesindi bu denli Murat? Kazanmıştı. Sınavı kazanmıştı. Her isini de. Her iki okulunkini de (FZ,2011:46) parasız yatılı olarak isterse liseye girebilecekti, isterse meslek lisesine. Ne güzel şeydi bu. Ne büyük olanaktı bu? Bir yandan mum ya da gaz lambası ışığında çalışıp didinirken, bir yandan da dua etmişti:

-Beni utandırma Tanrım! Diye” (FZ,2011:47)

4-

“Bir Duman, bir o, bir de şu ağaçlar, kır çiçekleri, kuşlar... Sonsuz bir mutluluk duyuyordu. Murat; böyle yalnız başına, doğayla kucak kucaka. Yo. Yoo, haksızlık ediyordu. Onu mutlu eden başkaları da vardı, başka şeyler de vardı. Annesi, babası, kardeşleri, tüm iyi insanlar, okuldaki başarıları başkalarının başarıları... Dahası, şu Ahmet Ağa'nın eşinin, çocuklarının bir

anlam verilmesi güç tutumlarını bırakıp iyi kalpli, güler yüzlü kişiler olmaları...” (FZ,2011:26)

5-

Murat babasından kendisinin öğrenimini sürdürmesine olanak vermeyeceğini bekler. Fakat babası ona eğitimine devam etmesi gerektiğini ve bunun için her türlü desteği vereceğini söyler. Murat bunu duyunca çok sevinir.

“O günü hiç unutmuyordu Murat. Öylesine sevinmişti ki, kendisini tutamamış kalkıp babasının, annesinin boynuna sarılmış, onları yanaklarından doyasıya öpmüştü. Öpmüştü de -ne iyisiniz, ne iyisiniz’ demişti.”(FZ,2011:11)

K45. Öfke Kontrolünü Sağlamak

1-

Yaman tarafından kafasına tırmık vurulan Murat, Ahmet Ağa'nın umursamaz tavırları sonucunda öfkelenir.

...” Artık canına tak etmişti. Ahmet Ağa'nın yanına varacak, tam önünde duracak, ellerini beline dayayacak, gerekirse çıkışacak, ‘Artık yeter’ diyecekti. ‘Yaptıklarınız yeter. Nedir senden çektiklerimiz? Nedir çocuklarından çektiklerimiz? Sizde Allah korkusu yok mu? Sizde peygamber korkusu yok mu?’ “ (FZ,2011:149)

K46. Kin Tutmamak

1- Kardeşleri ile birlikte sonlamaya giden Murat Yaman'ı fındık dallarındaki zulüfları koparan Yaman'ı görür. Yaman'a karşı bir kini vardır. Çünkü Yaman'la kendi fındıklarını aldı diye hem kardeşleri hem de kendi kavga etmiştir.

Bunu fırsat bilen Murat, Yaman'dan fındıkları bırakmasını ister. Çünkü sonlama töreye göre sadece marabacının hakkıdır. Murat, Yaman'ın üstüne atılır.

“-Ver diyorum sana!

-Vermeyeceğim işte

Murat'ın başındaki yara yeniden sızlamaya başladı.

-Vermeyecek misin? Öyleyse al! , dedi.

Ve olanca gücüyle yumruğunu, Yaman'ın yüzüne indirdi. Yaman yere düştü. Burnundan oluk gibi kan akmaya başladı. Murat kendisini yitirmiş, tekme tokat, yumrukla Ahmet Ağa'nın büyük oğluna girişmişti.

-Bu benim için!.. Bu serdar için! Bu Sevim için!.. Bu da hepimiz için!..

...

Murat'ın kardeşleri de koşup gelmiş, bunu, bağırmaya bile gücü kalmayan Yaman'dan öçlerini almak için bir fırsat bilmişlerdi.” (FZ,2011:156)

2-

Elif'in oynadığı oyun sonunda yalan söylediği ortaya çıkan ve Elif, Rüstem Çavuş, anne babası tarafından dövülen Yaman'ın içi kin ve öç alma duygusuyla doludur.

“Elif, o 'pis kız' onurunu zedelemişti. Dayanamıyordu. Duyduğu ezikliğin ağırlığına katlanamıyordu artık.

-Elif, bunu yanına koymayacağım, diye söylendi. (FZ,2011:115)

Niye, o trafik kazasında ayağı kırılmıştı da ölmemişti? Bir an önce şu toplama işi bitseydi de çekip gitseydi o da! Görmeseydi onu karşısında! Görüp de öç alma duygusuyla tutuşup deliye dönmeseydi.

...

-Bir şeyler yapmalıyım, diye homurdandı, bir şeyler yapmalıyım!

Evet, bir şeyler yapmalıydı. Ama ne?

...

Özür diletmek... Korkutarak da olsa özür diletmek... Ama ya Elif özür dilemezse... Güldü kendi kendine. Babasının tabancasını sağ olsundu...(FZ,2011:116)

3-

Yaman, oyuna son vermesini isteği Murat, geceleri oyuna devam edince öfkelenir Kardeşi Güven'e babasının Murat'ı çağırdığı yalanını söyleyerek Murat ile buluşur. Yaman sözü dinlenmediği için büyük bir öfkeyle Murat'a bir tokat vurur. Murat da Yaman'a karşılık verir. Murat'ın kendisinden güçlü olduğunu bilen Yaman, olay yerinden ayrılır. (FZ,2011:102)

Ertesi gün Sevim ağlayarak eve gelir. Sevim'in yarılan dudağından çok kan akmaktadır. Babası a askerlikten öğrendiği bilgilerle Sevim'e ilk yardım yapar.

Sevim'e bunu yapan ise akşam yediği tokada öfkelenen Yaman'dır. (FZ,2011:107)

Yaman'ın öfkesi Elif'e silah çekmeye hata ateş etmeye kadar gider.

Elif de bir okul şarkısı söyler:

“Cici bebek, güzel bebek

Baktın bana sen gülerek

Benim minik bebekçığım

Gel yat, biraz uyu, niçin

Açık durur gözcüklerin? (FZ,2011:99)

K53. Ödül Almak

1-

“Sonra; Servet Kadın:

-Şimdi güzel bir yemeği hak ettin, diye mutfak bölümüne süzüldü. Patates kızartmasına ne dersin?

Patates kızartması Murat'ın en çok sevdiği yemeklerdendi. Hele yanında köfte de olursa, tadına doymazdı. Bilirdi Servet Kadın bunu.” (FZ, 2011:52)

K54. Hakkını Savunmak

“-Olmaz böyle bir şey. Senin çocukların, malına el uzatıyor diye dövsün, yaralasin Maraba Recep'in çocuklarına bir şey olmasın... Ama Maraba Recep'in çocukları, kendilerinin sayılan bir şeye el uzattılar diye, senin çocuklarına dokununca kıyamet kopsun... Haksızlık değil mi bu Ahmet Ağa? Haksızlık değil mi? (FZ,2011:167)

K56. Karar Alma Becerisine Sahip Olmak

1-

Murat, ortaokuldan sonra parasız yatılı okumak isteyen öğrenciler için açılan sınavı kazanır. Sıra tercihe gelmiştir.

“İsterse öğrenimini lisede sürdürecekti, isterse meslek lisesinde. Bu konuda ailece uzun uzun düşünmüşlerdi. Sonunda, meslek lisesine gitmesi uygun görülmüştü.(FZ,2011:136) Böylece, lise öğrenimi süresince bir meslek edilebilecekti. Yüksek öğrenim yapma olanağı da vardı.

Kentte gerekli başvurusunu yaptıktan sonra, köye dönerken içi içine sığmıyordu. Kendisini örneğin bir teknik adam, bir mühendis görüyor, kıvançların en büyüğünü duyuyordu.”(FZ,2011:137)

2-

“...Maraba Recep sordu bu sıra:

-Şimdi ne yapacaksın oğlum? Hangi okulu seçeceksin? Liseyi mi, Meslek lisesini mi?

Murat, pek kararlı değildi bu konuda

-Babacığım, dedi, doğrusu düşünmedim. İstersen düşünelim, sonra hep birlikte kararımızı verelim. Olmaz mı?” (FZ,2011:52)

K62. Zamanı Yönetmek

1-

Köyde çocuklar zamanı eğlenerek geçirirler.

“Hele geceleri, Murat’ın nöbetçi olduğu zamanlar, kelifin önünde geçirdiği heyecanlı, hareketli, neşeli saatleri unutmuyacaktı. Kolay kolay. Ne hikâyeler ne masallar ne şarkılar ne türküler ne şiirler ne monologlar ne komiklikler... Elif de ötekiler de katıla katıla gülerdi. Ve isterlerdi ki zaman ilerlemesin, sabaha kadar sürsündü bu eğlence. Ama bir yer de uygulamaları galip gelirdi. Esnemeye başarlardı. Uykuları gelmese bile, Maraba Recep’in evinden yana sesler gelir:

-Hadi çocuklar geç oldu, yatmaya!” (FZ,2011:130)

2-

“Fındık bu. Hiç savsaklamaya gelmezdi. Zamanında toplanmalı, harmanlanmalı ve çuvallara doldurulup sevk edilmeliydi. Sonra havalar... Güzel güzel giden havalar bir bozmaya gÖrsün, o zaman bitikti hali.” (FZ,2011:55)

K64. Çalışkan Olmak

1-

“Babasına bundan sonra yük olmaktan kurtulabilmek için tek yol vardı: Lisede ya da meslek lisesinde parasız yatılı okuyabilme olanağını sağlayabilecek devlet sınavlarına katılmak. O da öyle yapmış, parasal olanaktan yoksun

yetenekli çocuklara devletçe açılan bu kapıdan girebilmek için gecesini gündüzüne katmış, çalışmış, çalışmıştı. Ve girmişti sınavlara...” (FZ,2011:13)

4.3.10.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T1. Anne Babayı Sevmek

“Elif, babasını çok severdi. Kırmazdı onu. Bir bildiği vardı ki, böyle istiyordu. -İnanabilirsin bana baba! dedi.

Rüstem Çavuş, eğilip tekrar kızını öperken, jandarmalar da giriş kapısından çıkmak üzereydiler. (FZ,2011:126)

T6. Eğitim Sorunlarını Gidermek

1-

“-Bak oğlum, demişti, okulu pekiyi dereceyle bitirdin. (FZ,2011:10) Bu, senin çalışkan bir öğrenci olduğunu gösteriyor. Senden okumak, benden de yardım etmek. Her ne kadar köyümüzde ortaokul yoksa da, ben senin okumanı istiyorum. Biraz zahmete katlanacaksın. (FZ,2011:11)

2-

Recep'in yaptığı marabalık işi tek başına yapılacak bir iş değildir. Aileden ya da dışarıdan yardım alınması gerekir. Bu sebeple Recep'in çocukları da babalarına yardım etmek için okula devam etmeyeceklerdir. Aliye ilkokuldan sonra öğrenimine devam etmez. Bunun için çok üzülür. Kardeşlerini de aynı sonun beklemektedir.” (FZ,2011:10)

T14. Dayanışma İçinde Olmak

1-

“Akşama doğru tüm işler tamamlanmıştı. El birliğiyle, işbirliğiyle. Küçüğü de büyüğü de kadını da erkeği de çalışmıştı yerleşme için. Sanki geçirdikleri trafik kazasını unutmuşlardı.” (FZ,2011:59)

T22. Toplumun Sosyal ve Kültürel Yaşamını Tanımak

Fındık Zamanı adlı eserde Mekân Karadeniz Bölgesi, Trabzon, Gümüşhane yöresidir. Yazar eserde bu yörenin sosyal, kültürel yaşamından kesitler sunarak yöre insanına özgü gelenek ve görenekleri de tanıtmaktadır. Bu iletiler şu şekildedir:

1-

(SONLAMA)“ Sonlama, fındık toplandıktan sonra dallarda kalıveren ve bir avucu geçmeyen fındıkların toplanması işlemiydi. Karadeniz’in bu yöresinde sonlama, yalnızca marabanın hakkıydı. Yerel törelere göre, fındık toplandıktan sonra, nasılsa dallarda kalmış olan fındıklara, kimse, ama kimse dokunmazdı. Dokunamazdı Marabadan, maraba ailesinin bireyinden başka. Mal sahibi bile.”(FZ,2011:153)

“ Bu bizim! Diye soludu. Bu bizim! Töre bu! Töre! Nasıl çiğnersin sen töreyi?” (FZ,2011:156)

“...Sen sonlama nedir, bilir misin komutan bey? Bak anlatayım. Buraların töresine göre, fındık toplandıktan sonra dalda kalan tek tük fındık marabanındır. Onun hakkıdır. Başka kimse el sürmez ona. Haramdır”... (FZ,2011:159)

2-

Ahmet Ağa'nın oğlu Güven, Maraba Recep'in oğlu Serdar'ı fındık aldığı için döver. Ve koluna değnekle vurur.

“...Babası kucagında getirdiğinde, daha ayılmamıştı. Yavrucak. Başından aşağı su döktük ve ayıldı neyse. Şükrolsun Allah'a ki, kırık değil kolu! Çıkıkta değil! İncinmiş yavrumun kolu senin anlayacağın. Ben de zeytinyağı sürüp sardım.”(FZ,2011:138)

3-

(HALK HEKİMLİĞİ) Yaman'ın çadıra bıraktığı akreplerden biri Murat'ı sokar. İlk müdahaleyi Recep yapar.

“Recep elindeki jileti, akrebin ısırıldığı yere dokundurdu. Dokunmasıyla bir kan boşladı. Böylece akrebin zehri dışarı akıyordu. Ama bu yetmezdi. Emmek gerekirdi. Recep de öyle yaptı. Ağzını kanayan yere dayayıp bir iyici emdi, jilet yarısından fişkırarak kanı emdi ve tükürdü yere. Tekrar tekrar yaptı bu işlemi. Artık akrebin soktuğu yerde zehir diye bir şey kalmadığına, oğlunun vücuduna da yayılmasına olanak bulunmadığına inanmıştı.

Sonunda, uyanıp başında bekleyen karısına:

-Bu iş tamamdır dedi.

Ardından, hemen dışarı çıkıp ağzını suyla çalkaladı, birkaç kez.”

(FZ,2011:134)

4-

(FINDIK HASATI) “Tüm işler, geçmiş yıllarda olduğu gibi, bu yılda Recep’in başına yıkılmıştı. Onunla birlikte Servet Kadın’ın ve çocuklarının. Kim son gelen zulufları harmana yayıyor, kimi yayılmış olan ve güneş altında kurumuş olan zulufları fındığı iyice bıraksın diye- çubukla dövüyor, kimi de dövülmüş olan fındıkları tırmıkla çekiyordu. Zulufların, kavradıkları fındık tanelerini bırakmasından ve kenara çekilmesinden sonra iş bitmiyordu. Bu kez bir kenara yığılan, zulufların yerini alan ve kalın bir tabaka oluşturan tanelerin kurutulması işlemi başlayacaktı. Güneş altında. Zaman zaman tırmıklarla karıştırılarak yapılacaktı bu işlem. Ve birkaç gün sürecekti. O da, havalar böyle güneşli giderse... Eğer gitmezse fındığın daha da uzun süre bekletilmesi gerekti harmanda. Yeter ki yağmur yağmasın, fındık ıslanmasın, rutubetlenmesindi!”(FZ,2011:128)

5-

“Çok geçmeden çocuklar, kelifin önünde toplanmışlardı. Kelif, harman yerinin üst tarafında kurulu bir tür nöbetçi çadırı idi. Harmandaki fındığı sincap, fare, domuz, ayı gibi hayvanlardan ya da insanlardan gelebilecek bir hırsızlığa karşı kurulmuştur. Ama çadır denecek bir yanı yoktu. İlkel mi ilkeldi. Çadır denince akla branda bezi gelirdi. Kelifte ise branda bezi hiç mi, hiç kullanılmazdı. Yalnızca eğreti otları ve karaağaç dalları kullanılırdı. Kare biçiminde yere dik olarak çakılan dört sopa, bu sopaların uçlarına, bitim noktalarına çakılan dört sopa daha. İşte, kelifin iskeletini bunlar oluştururdu. Sonra, bu sopalara, çevresini kapatmak için ağaç dalları çakılır ve bu dalların arası eğrelti otlarıyla, karaağaç dallarıyla örtülürdü. Üç yanı ve üstü yalnızca ön yanı, yani harmana bakan tarafı açık bırakılırdı. Kapı niyetine Kelifin altında bolca eğreltiotu serilirdi, yastık ya da yatak yerine .” (FZ,2011:89)

6-

“Büyüklerin arasında bağlama, kemençe, tulum çalanlar vardı. Kadın erkek, tümü yöresel oyunları bilir. Gecelerini işte bu becerilerini ortaya koyarak değerlendirmeye çalışırlardı onlar. Oluşturdukları çemberin ortasında tulum, bağlama ya da kemençe çalan köylü yerini alır, hareketli bir oyun havasına başlar, hemen ardından da oyuncular ortaya fırlarlardı. Horonun ve barın çeşitlisi oynanırdı ustalıkla. Kadınlar da genç kızlar da katılırlardı bu oyunlara zaman zaman. Aşırı istek üzerine ayaklarında şalvar bellerinde peştamal, başlarında yazma. Kadın ya da erkek, aralarında çok güzel sesliler vardı. Yanık yanık türkü, şarkı söylerlerdi . ve bu eğlence, gece yarısına kadar sürerdi. Coşku içinde, kavgasız.” (FZ,2011:86)

7-

“Herkes aynı kaptan yedi. Çorbalar, hoşafklar için tahta kaşık kullanılır, bunun dışındaki yemekler içinse çatal kullanma gereği duyulmazdı. Çatal yerine ellerini kullanırlardı. Önlerine konan mısır, zaman zaman da somun ekmeğinden kopardıkları lokmayı; baş, işaret ve orta parmaklarının arasına alarak yemek kabına daldırırlar ve öylesine bir ustalıkla çekip ağızlarına getirirlerdi ki, ne parmakları yemeğin içine girer, ne de yere bir parça yemek dökerlerdi.” (FZ,2011:84)

8-

TEKNİK(FINDIK HARMANI)“Ayıklama, fındık tanesini zuluftan ayırma işlemiydi. Bu işte görevli olanlar, önlerine yığılan zulufları tek tek elden geçiriyor, ayıkladıkları fındık tanelerini yanlarındaki leğen ya da kazanlara atıveriyorlardı. Boş zuluflarıysa, öbür yanlarına doğru fırlatıveriyorlardı. Boş zuluflar, şimdiden büyük bir yığın oluşturmuştu bile.

Gerçekte ayıklama, harman sonu yapılacak bir işlemdi. Toplanan fındık zulufları harmanda yayılacak, güneş altında kurutulacak, çubuklarla dövülecek, böylece kavradıkları taneleri bırakmaları sağlanacaktı. Sonra boşalan zuluflar tırmıklarla çekilecek, altlarından çıkan taneler, bir yana yığılıp buğday savurur gibi rüzgârda savrulacak, yeniden yayılıp kurutulduktan sonra da selandere taşınacaktı. İşte ayıklama ondan sonra başlayacaktı.” (FZ,2011:81)

9-

“Sabahleyin, toplama ekibi ellerinde sepetler, yöre halkının ‘gugar’ dediği ucu kancalı sopalar, fındıklığa girerken...” (FZ,2011:62)

“Recep, harman yerindeydi. Toplayıcıların sepetler içinde getirdikleri zulufların boşaltılmasına yardım ediyordu.” (FZ,2011:63)

10-

(KAFULLUK) “Ahmet Ağa’nın fındıklığıyla komşularının fındıklıkları arasındaki sınırı yer yer, yöre halkının “Kafulluk” dediği böğürtlen kümeleriyle örtülü dikenli tellerden oluşuyordu.” (FZ,2011:25)

11-

(SONLAMA)“Fındık dışında ekip biçtiği, yetiştirdiği tüm ürünlerin yarısı Ahmet Ağa’nın kalan yarısı ise onundu. Fındıktan hakkı yoktu. Fındıktan hakkı, yalnızca “Sonlama”ydı. Yani fındık toplandıktan sonra dalında kalıveren bir avuç fındıktı.” (FZ,2011:10)

T23. Büyüklere Saygı Göstermek

Büyüklere Saygı Göstermek iletisi eserde Elif’in davranışları üzerinden verilmiştir.

1-

“Arkadaşıyla karşılaştıktan sonra gözlerime parlaklık, yüzüne renk gelmeye başlayan Elif, adamın ardından bağıyordu:

-Sağ olun amca!... Çok sağ olun!... Bu iyiliğinizi hiç unutmayacağım!...” (FZ,2011:73)

2-

Yaman’ın kendisinden yaşça büyük olan Servet Kadın’a saygısızca seslenişi bu iletinin dolaylı yönden verilmiş şeklidir.

“

- Servet Kadın!.. Servet Kadın!..

...

Yaman'ın yalnız tipi değil, huyu da babasına benziyordu. Örneğin "Servet Kadın," diye seslenirdi... Annesi yanındaki kadına böyle mi denirdi? "Teyze" sözcüğüne ne olmuştu sanki? "Servet Teyze" dese, biraz daha güler yüzlü olsa, hele hele böyle buyruk verir gibi konuşmasa ne yitirirdi. Sanki?" (FZ,2011:19)

T24. Dostluğa ve Arkadaşlığa Önem Vermek

Dostluk, arkadaşlık gibi kişiler arası ilişkiler olumlu bir toplumsal yapının oluşumu için önemli kavramlardır. Bunlara verilen önem Fındık Zamanı adlı eserde şöyle dile getirilmektedir.

1-

"Murat, gerçekte annesine yalan söylemişti. O, okul işleri için değil de yalnızca, Elif için, çok sevdiği arkadaşı için kente gidiyordu. Elif'i görmek 'Geçmiş Olsun' demek için." (FZ,2011:63)

2-

"Bu oyunlar, Rüstem'in çocuklarıyla Recep'in çocukları yakınlaştırmıştı. Birbirilerini sevmişlerdi, birbirilerine ısınmışlardı. Özellikle Murat'la Elif kardeş gibiydiler. Dört beş yıl önce başlayan ve her yıl on on beş günü geçmeyen bir beraberlik, böyle bir yakınlığın doğup büyümesine, pekişmesine yetivermişti. Ve Murat, belki de Elif'i ötekilerden çok özlediğinden bir an önce gelmesini istiyordu ekibin. Ahmet Ağa'dan da çok." (FZ,2011:46)

T25. Kardeşini Sevmek

Ahmet Ağa Murat'a tokat atmıştır. Murat'ın tüm kardeşleri bu olaya çok üzülmüş, onu teselli etmeye çalışmaktadırlar.

1-

"... Sevim'se bir şey demedi. Yalnızca minik elleriyle, ağabeyinin yanaklarında boncuklaşan iki damla gözyaşını silmekle yetindi. Sonra da boyunun elverdiğince kollarını Murat'ın boynuna doladı. Yanağını yanağına dayadı! Sıktı, olanca gücüyle sıktı kollarını!.." (FZ,2011:35)

4.3.10.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

İbrahim Örs hemen hemen her eserinde hayvanlara yer vermiştir. Hayvanlar eserinde genellikle dosttur. Fındık Zamanı adlı eserde bu ileti şöyle geçmektedir.

1-

Murat'ın sadık bir köpeği vardır: Bulut. Bulut, Murat'ı kaçışında da yalnız bırakmaz. Onu çakalların saldırısından kurtarır. (FZ,2011:176) Fakat Murat Bulut'un dönmesini, yoksa onun yüzünden yakalanacağını söyler. Köpek gider. (FZ,2011:177)

Elif'in de Kurt köpeği vardır. Adı. Kurt'tur. (FZ,2011:183)

2-

“Ve toplanan ürünler, Dikkulak'ın iki yanındaki küfelere dolduruluyordu. Bu durumda, Dikkulak'ın üzerine binmek insafsızlık olurdu doğrusu. Hayvan, zaten zayıftı. Oldukça da yaşlıydı. Hani yeteri kadar da yük vurulmuştu sırtına. Bundan sonra ötekiler şöyle dursun, kuş kadar Sevim'i bile taşıyamazdı doğrusu. Ayakları üzerine çökerdi yere. Kolay kolay da kalkamazdı. İnandı tuttuğundan değil, güçsüzlüğünden... Recep ailesinin tüm bireyleri bunu bildiklerinden, hiçbir zaman yüklü olarak binmezlerdi Dikkulak üzerine. Önüne geçerler, ipini tutup çekerlerdi. İnadı tutup yürümek istemediği zamanlar da, boyunca sarılırlar, okşarlar, hatta kulaklarının dibindeki yumuşaklığa birkaç öpücük bile konduruverirlerdi.” (FZ,2011:15)

Ç3. Mekânları Tanımak

İbrahim Örs eserlerinde canlı mekân tasvirleri yapmış, olayların geçtiği yerleri ayrıntılı olarak tanıtmıştır. Mekânlarla ilgili iletiler eserde şöyle yer almaktadır:

1-

(GÜMÜŞHANE) “Araç öğleye doğru Gümüşhane'ye vardı. Yolcular indiler. Burası, dağlarla çevrili, ortasından bir dere akan küçük, fakat şirin bir kentti. Her yanı meyve ağaçlarıyla kaplıydı. Yemyeşildi.” (FZ,2011:181)

2-

(EV)“Maraba evi tümüyle ahşaptı. Yıllar önce, kaçak olarak kesilmiş çam ağaçlarından çıkarılan düzensiz tahtalardan oluşturulmuştu. 40-45 derece eğimli bir toprak üzerinde kuruluydu. Bu nedenle önden bir, arkadan iki katlıydı. Kavisli, toprak bir yolla inilen alt kat, ahır olarak kullanılırdı. Burada ineklere, Duman’a, Dikkulak’a ait bölümlerle bir de arpa, saman gibi hayvan yiyeceklerinin bulunduğu bir yemlik yer alırdı. Ahırın yan duvarlarında ilkel bir kümes ile yine ilkel üç köpek kulübesi sıralanmıştı. Ve köpekler bağlı değildi; bu kulübelere ancak yağmurlu soğuk havalarda girmek gereği duyarlardı.

Maraba evinin, ev olarak kullanılan bölümü, üst kattıydı. Buraya, iki taş basamakla çıkılırdı. İçerisi yedi kişilik bir aile için pek geniş sayılmazdı. Üç küçük oda, bir sofa daracık bir hamamcık, bir de mutfak olarak yararlanılan altı toprak bir köşe. Mutfağın başlıca eşyası, borusu pencereden dışarı doğru uzatılmış (FZ,2011:32) eski bir saç fırın, kap kaçak dolu tahta raflar, üzerleri tahtalarla örtülmüş birkaç su teknesi, bir maşrapa ve tahta duvara yaslı bir siniden ibaretti, aşağı yukarı. Evde helâ yoktu. Helâ dışarıdaydı. Evlerine beş metre kadar uzaklıkta, asırlık bir çamın dibinde...” (FZ,2011:33)

Ç4.Doğa Olaylarını Tanımak

1-

(YAĞMUR) Fındık harmanda seriliyken yağın yağmur, köylüler için iyi değildir.

“Yaz yağmuruydu ne de olsa. Uzun sürmezdi. Durmasıyla birlikte bulutlar da dağılır. Ve masmavi gök görünüyordu. Göbeğinde bir güneş. Eskisinden de çok yakın bir güneş. Bir ağustos güneşi. Doğu Karadeniz’e özgü. Bu gün de öyle oldu.”(FZ,2011:143)

2-

(HAVA)“Bu yıl ürün iyiydi. Gelen haberlere göre iyi de fiyat verecekleri fındığa. Havalarda da iyi gidiyordu. Doğu Karadeniz bölgesinin göklerinde genellikle eksik olmayan bulutlar, uzunca süren bir yağış döneminden sonra şimdileri tamamen sıyrılmıştı. Batıda Yozuz’un doğu da Rize dağlarının ardına kadar gök mavisiydi. Fındık için en uygun zamandı.” (FZ,2011:41)

Ç5. Köy Yaşamını Tanımak

İbrahim Örs'ün Fındık Zamanı adlı eserinde Köy ve Köy yaşamı ile ilgili iletiler şöyledir:

1-

Murat, tarlayı yakıp kaçtıktan sonra Gümüşhane'ye Eliflerin köyüne gider.

"...Burası bir dağ köyüydü. Yüksek, yemyeşil bir tepenin yamacındaydı. Engebeli toprak, yer yer tümsekler oluşturarak aşağıdaki vadiye iniyordu."

2-

Murat, Ahmet Ağa'nın tarlasını ateşe verdikten sonra kaçar. Kaçarken çok yorulur. Acıkır. Karnı yol kenarındaki meyve ağaçlarından kopardığı meyvelerle doyurur.

(MEYVE AĞACI) "Bir böğürtlenin önünde durdu. Dikenlerinin eline batmasına aldırış etmeden, böğürtlen salkımlarını avuçlayıp ağzına atıverdi. Sonra gözü, az ötedeki, bir yaban üzümüne takıldı. Bir kızılağacı saran üzümün, alt dallarından bile kocaman salkımlar sarkıyordu. Koparıp bir salkım, eline aldı. Avucuyla yolup beşer, onar tane birden attı ağzına ikinci salkıma uzanırken, bir erik ağacı gördü, sahipsiz. Güneşten kıpkırmızı olmuş eriklerle dolu dallardan birini, küçük bir zıplayışla (FZ,2011:178) yakalayabildi. Dileğince yedi. Doğa meyveleri o kadar çoktu ki... İşte bir kuzukulağı, işte bir kocayemiş."(FZ,2011:179)

3-

" Köye henüz elektrik gelmemişti. Gaz lambasıyla aydınlanırlardı. Recep çok istediği halde bir lüks lambası uyduramamıştı. Uydurmuş olsa sorun iyi kötü çözümlenecekti. Gaz lambasının koku, is saçan titrek ışığı altında geceleri, düpedüz körebe oynamayacaklardı. En önemlisi çocuklar rahatlıkla derslerini, ödevlerini yapmak olanağını bulacaklardı. Özellikle Murat." (FZ,2011:33)

4-

"... Bakkal uzaktaydı. Köyün merkezindeydi. Koşarak gidip gelmesi bir saati buluyordu. Çünkü kım Karadeniz köyleri gibi, bu köyde de, Narlık köyünde de, evler dağınıktı. Geniş fındıklıkların mısır ya da tütün tarlalarının ortalarına serpiştirilmişti. Köyün, merkez varsayılan belirli bir yerinde kümelenmemişlerdi, orta Anadolu, Doğu Anadolu köyleri gibi. Hatta öteki

Karadeniz köyleri gibi, Narlık'ın da merkezinde ev diye bir şey yoktu. Bir kahvehane, bir nalbant, bir marangoz dülger, bir cami, bir fırın, bir muhtarlık, bir jandarma karakolu, bir de sigaradan tuza dek her şeyin satıldığı bir bakkal dükkânı... hemen hemen tümü bu kadardı.” (FZ,2011:28)

5-

“Önlerinde bir fındık toplama işlemi vardı. Bu işlem başlayıncaya dek, öteki işlerle ilgili tüm çalışmalar tamamlanmalıydı. Yani patatesler çıkarılmalı, fasulyeler toplanmalı, mısırlar ayıklanmalı, karpuzlar, kavunlar, kabaklar bir incelemeden geçirilmeli, olmuştur toplanmalıydı. Tüm bunlar dışında bir de günlük işler vardı. İneklerin bakımı, sağımı sulanması, otlaması... Köpeklerin doyurulması... Tavukların yemlenmesi... Ahmet Ağa'nın binek atı Duman'ın tumarı bakımı... Bir de eşekleri Dikkulak'ın az da olsa beklediği hizmetler...” (FZ,2011:14)

Ç6. Çevrenin Özelliklerini Tanımak

1-

“Saatler ilerlemiş, el ayak çekilmiş ve gece, karanlıkla birlikte, köpek, çakal sesleri, kurt ulumaları, kurbağa vıraklamaları, ağustos böceği cızırtıları ve birkaç çam dalına tünemiş gece kuşlarının hu'ları çökmüştü doğaya.” (FZ,2011:169)

4.3.10.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U2.Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

İbrahim Örs, eserlerinde millî kültür ürünlerini de tanıtmıştır. Kimi zaman bir türkü, kimi zaman bir masal ya da bir fıkrayı eserde okuyucuyla paylaşmıştır.

Bu ileti ile ilgili Fındık Zamanında yer alan bulgular şöyledir:

2-

(FIKRA)“ Her şeye karşın o gece de Elif'i eğlendirmek için düzenlenen program sürdü.

Bu kez, konu fıkraydı. Herkes, bir fikra anlatacaktı.

...

Tüm çocuklar, akıllarının erdiğince, dillerinin döndüğünce birer fıkra anlattılar.

Karadeniz fıkraları... İncili Çavuş fıkraları... Nasrettin Hoca fıkraları... Fıkralar bitti. Çocuklar her şeyi unutup kahkahalarıyla güldüler. Hatta sevim bile güldü katılarak. (FZ,2011:108)

2-

Kelifin önünde toplanan çocukların o gün ki programında şarkı ve türkü söylemek vardır. Toplayıcılardan birinin oğlu olan Hikmet bir Karadeniz türküsüne başlar:

*“Çıktım karayemişe
Ne yedim de ne bişe
Ben sevdiğim anamı
Saracağum gümüşe.”(FZ,2011:98)*

Aliye de bir okul şarkısı söyler:

*“Anayurt Anadolu
Zevk dolu ahenk dolu
Işık dolu renk dolu(FZ,2011:98)*

*Dağlarda kar taşları
Zümrüitten ağaçlar
Gümüştten ırmakları
Altından başakları*

*Gökleri yıldız dolu
Anadolu Anadolu. (FZ,2011:99)*

3-

(MASAL)Murat kelifin önünde toplanan çocuklara masal anlatır. Masal, bir keloğlan masalıdır. Masalda Keloğlan, akli ve becerikliliği sayesinde bir padişah kızıyla evlenir ve yaşamını düzen içinde devam ettirir. Sonu “Onlar erdi muradına biz çikalım kerevetine!” diye biten bir masaldır. Murat’ın anlattığı masal herkes tarafından çok beğenilir.

U7. Atatürk'ü Sevmek

1-

“Murat, jandarmanın gösterdiği adaya geçti. Burası, küçük sofaya açılan odalardan biriydi. Genişçe bir masa üzerine eski bir yazı makinesi, kâğıtlar, kalemler, manyetolu bir telefon... Beş altı sandalye... Duvarda büyük büyük Atatürk resimleri... Türkiye haritası...” (FZ,2011:165)

4.3.10.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E2. Merhametli Olmak

Yazar merhametli olmak iletisini Maraba Recep'in çocuklarının uykusuz kalmasına acıdığını göstererek vermiştir.

1-

Maraba Recep'in çocukları küçük olmasına rağmen tarlada anne, babalarına her işte yardımcı olmaktadır. Geceleri kelif bekçiliği de buna dâhildir. Fakat Recep çocuklarına kıyamaz.

“Kelif bekçiliğini Recep'le Murat, aralarında nöbetleşe yürütüyorlardı. Ne var ki Murat'a daha az nöbet düşüyordu. Recep, bir baba olarak oğluna acıyor onun uykusuz kalmasını istemiyordu” (FZ,2011: 129)

Bir başka yerde ise Ahmet Ağa'nın ayağı alçılı bir kızıdan bile iş yapması isteğini anlatarak merhametsizliği göstermektedir.

2-

“Ahmet Ağa'nın fındık zamanı kimsenin boş durmasına dayanıklılığı yoktu ya, ayağı alçılı Elif'ten bile hiç değilse ayıklayıcı olarak yararlanmadan edememişti bu yıl. Yürüyemediği ayakta duramadığı için günü çadırlarında ya da çadırların önünde geçirmeye tutsak olan kız, Ahmet Ağa'nın isteğiyle çadırlara götürülüyor ve burada akşama dek fındık ayıklıyordu. Hatta Ahmet Ağa, bu yıl ayıklayıcılar arasına, beş yaşındaki sevim'i bile katmıştı. Onun birkaç avuç fındık ayıklamasını bile kar saymıştı.” (FZ,2011:81)

E6. Barışı Savunmak

Barış evrensel bir kavramdır. Bütün insanlığın huzur içinde yaşaması için gerekli olan unsurdur. Yazar Fındık Zaman adlı eserde Barış iletisini eserin sonunda şöyle verir:

1-

Köye fındık, toplamak için gelen Rüstem Çavuş, yanlarına kaçan Murat'ı da alarak Gümüşhane'den köye gelir. Bir gece Ahmet Ağa'nın kapısını çalar ve konuşmak ister. Ahmet Ağa'ya Murat'tan şikâyetçi olmamasını, onun daha çocuk olduğunu, bir hata yaptığını ve bir büyük olarak kendisine onu affetmenin yakışacağını söyler. İlk başta bu teklife şiddetle karşı çıkan Ahmet Ağa'ya Rüstem Çavuş, eğer davasından vazgeçmezse kızı Elif'i kendisinin ruhsatsız silahı ile yaralayan oğlu Yaman'dan kendisinin davacı olacağını söyleyerek onu ikna eder. Ahmet Ağa davasından vazgeçecektir.

“-Tamam, dedi. Dediğin olsun! Bağışlamak büyüklerin şanındandır. Ben de bağışlıyorum Murat'ı!” (FZ,2011:189)

E16. Hak ve Özgürlüklere Saygı Duymak

Ahmet Ağa, kendi çocukları bir haksızlık yaptığında sessiz kalmakta fakat kendi çocuklarına haksızlık yapıldığında ses çıkarmakta, hesap sormaktadır. İşçi de olsa, işveren de olsa insanların hak ve özgürlükler konusunda eşit oldukları ve buna saygı duyulması gerektiği iletisi yazar tarafından şu şekilde verilmiştir:

1-

“-Olmaz böyle bir şey. Senin çocukların, malına el uzatıyor diye dövsün, yaralasin Maraba Recep'in çocuklarına bir şey olmasın... Ama Maraba Recep'in çocukları, kendilerinin sayılan bir şeye el uzattılar diye, senin çocuklarına dokununca kıyamet kopsun... Haksızlık değil mi bu Ahmet Ağa? Haksızlık değil mi? (FZ,2011:167)

4.3.11. “Atıl’ın Maceraları-1 / Sınıftaki Afacan” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.11.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K2. Yalan Söylememek

-Ben yaptım öğretmenim! Dedi boğuk bir sesle.

-ve sıraya kapanıp hıçkırmaya başladı:

-Affet beni öğretmenim! Affet beni öğretmenim! Bir daha yapmayacağım! Size söz veriyorum, yapmayacağım! (SA,2018:91)

2-

-Ben de gördüğümü söyledim ki. Yalnızca kızakla oynarken gördüğümü söyledim. Söylemeye de zorunluydum. Çünkü Tamer büyük bir kaza geçirmiş, hastaneye kaldırılmıştı. Söylememiş olsam vicdanım sızlardı, kendimi affedemezdim! (SA,2018:160)

3-

-Diyemem bunu!

-Neden?

-Çünkü doğruyu söylememiş olurum!

-Anlayamadım.

-Çünkü sen bu konularda “sabıkalısın” anlaşıldı mı? Sınıfta olsun, okulda olsun, yaptıklarını unuttun mu? Hangi işini sayayım bilemem ki... (SA,2018:162)

K7. Okulu Sevmek

1-

Cumhuriyet mahallesi, bir ilkokula kavuşmanın sevincini yaşıyordu. Tüm anneler, babalar ve çocuklar, o gün bayram ediyorlardı. Haklıydılar. Çünkü artık çocuklar, her sabah erken saatlerde kalkıp uzak yerlerdeki ilkokullara -yaya olsun, bir araçla olsun- koştururcasına gitmek zahmetinden kurtulacaklar, günlerinin en az bir saatini yollarda geçirmeyeceklerdi. (SA,2018:7)

K8. Utangaç Olmamak

1-

Atıl'ın göz kapakları inip kalktı. Şimdi sınıftaki tüm gözlerin kendisine çevrili olduğunu hissediyor ve tonlarca ağırlığın altında ezilir gibi oluyordu. (SA,2018:175)

K10. Şüpheli Olmak

1-

Müdür Aydın Bey, Sevinç Öğretmenin o denli savunucu sözlerine karşın Atıl'dan kuşkulandırmıştı bir kez. Çünkü yaptığı soruşturmadan saptadığına göre, hademe Hüsnü Efendi'nin ders, ara ve son zillerini çalmak için bağlı olduğu saatin bulunduğu koridorda, saatin ileri alındığını sıralarda ondan başka bir öğrenci dolaşmamıştı. Dolaşmadığına göre de... Evet, yapsa yapsa bu işi Atıl yapardı. Başkaca bir olasılık da düşünülemezdi. (SA,2018:76)

K12. Başarılı Olmak

1-

Serap'ın, Figen'in, Atıl'ın, Taşkın'ın ve beşinci sınıfın onlar gibi çalışkan öğrencilerinin karneleri baştan sona pekiyi ile doluydu. Kısacası tatili hak etmişlerdi. İstedikleri gibi dinlenebilir, gezip tozabilirlerdi. Gelgelelim, ara tatildeki hava koşulları, onlara bu hakkı tanımamıştı. (SA,2018:100)

K13. Takdir Etmek

1-

"-Atıl arkadaşınızın hakkı, gerçekte beşten de fazlasıydı, demişti. Ama ne yaparsınız ki, notlar beş üzerinden. Ben de bunu uygulamak zorunda kaldım. Hepiniz Atıl gibi olunuz. Bunun için de dersi can kulağıyla dinlemeniz, verilen derslerle yetinmeyerek evde yardımcı kitaplardan yararlanmanız, bu arada da oyundan biraz özveri göstermeniz yeter." (SA,2018:33)

K26. Dürüst ve Güvenilir Olmak

1-

-Açıkça söylesenize Müdür Bey, öğrencim Atıl'dan kuşkulandığınızı söylesenize! İstedığınızı yerine getireceğim ve yarın onu sizinle

görüştüreceğim. Ama bilin ki Atıl benim en iyi öğrencilerimden biri. Diyebilirim ki en iyi öğrencim! Çalışkan, saygılı, zeki, güvenilir... Rahatlıkla söyleyebilirim ki tüm öğrencilerim bir yana Atıl bir yana! (SA,2018:68)

K45. Öfke Kontrolünü Sağlamak

1-

“Sevinç Öğretmen durdu, düşündü. Acaba boşuna mı öfkelenmiş, öfkelenmiş de öğrencilerini paylamış ve suçlamıştı? Neden böyle yapıyordu, neden birden parlıyor ve öfkesini frenleyemiyordu? “ (SA,2018:37)

2-

Karakoldan çıktıklarında, Atıl'ın annesi ve babası kızgındılar, öfkeliydiler. Çocuklarına pek güvenleri de yoktu hani. Çok çalışkan bir öğrenci olmasına karşın, muziplik alanında-isteyerek ya da istemeyerek kafasını çalıştırdığını, birtakım olaylara neden olduğunu biliyorlardı. (SA,2018:148)

4.3.11.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T2. Öğretmenini Sevmek

İbrahim Örs'ün eserlerinde öğretmen önemli bir karakterdir. Toplum tarafından sevilir, saygı görür ve değerlidir. Sınıftaki Afacan adlı eserde yer alan Sevinç Öğretmen karakteri üzerinden verilen öğretmen iletisi şu şekildedir:

1-

“Selma'nın öğretmeni Sevinç Öğretmen, genç, güler yüzlü, iyi kalpli bir kadındı. Sarı saçları, yeşil gözleri, gamzeli yanaklarıyla da güzeldi. Onu daha ilk günden, öteki öğrenciler gibi Selma da sevmişti. Ona ısınmıştı.” (SA,2018:12)

2-

Öğrencilere göre iyi, tatlı bir öğretmendi Sevinç Öğretmen. Gençti, güzeldi, tatlı dilliydi, anlayışlıydı. Yeşil gözlerinin bakışlarında, davranışlarında bir ana baba sıcaklığı, yakınlığı vardı. Çocuklarla abartmasız arkadaş olmayı, onların sorunlarını paylaşmayı bilirdi. Hoşgörülüydü de. Ama hoşlanmadığı, kolay kolay da affetmediği tek şey, sınıfta dikkatleri dağıtıcı olaylardı.” (SA,2018:31)

T10. Empati Kurmak

“Sevinç Öğretmen, bu tür davranışları anlayışla karşıladı. O da çocuk olmuştu. Çocuk dünyasını iyi biliyordu. Üstelik bir öğretmendi de. Çocuğu bilmek, tanımak, ona anlayış göstermek, öğretmenliğin gerektirdiği bir zorunluluktu. Sonra... Sonra her şey bir yana, kendisi bile kocaman bir kadın olmasına karşın çocukların duyduğu gereksinimi duymuyor muydu? Şu güzel, karlı günde onlar gibi kartopu oynamak, onlar gibi kardan adam yapmak istemiyor muydu? Varsın çocuklar istediklerini yapsınlardı, istedikleri gibi davransınlardı”. (SA,2018:113)

T13. Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlamak

-Sen kızsın, binemezsin böyle şeylere! Diye karşı koydu Mehmet

Mehmet’in bu sözleri, özellikle kız öğrenciler arasında tepki yarattı:

-Siz erkeksiniz diye kendinizi bir şey mi sanıyorsunuz? Diye homurdandı Neşe.

Ardından Serap’ın sözleri işitildi.

-Sen önce dersini çalışmasını öğren Mehmet. Karnen zayıfla dolu. Ondan sonra kızlarla boy ölçüşmeye kalk.(SA,2018:106)

T24. Dostluğa ve Arkadaşlığa Önem Vermek

“-Bir şey mi istedin oğlum?

-Evet, bir arkadaşımı ziyaret edecektim.

-Kim bu arkadaşın?

-Tamer.

-Tamer mi?

Karı koca oldukları anlaşılan bu kişilerin yüzlerinde hoşnutluk belirtileri uçtu.

-O bizim oğlumuz, dediler.

Kadın atıldı hemen:

-Anlaşılan sınıf arkadaşısın.

-Evet

-İşte arkadaşlık buna derler. Biz çıkıyorduk ama zararı yok. Gel seni ona götürelim. O da memnun olacak. Adın ne senin?

-Atıl.

Atıl mı?” (SA,2018:165)

4.3.11.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Ç9.Mevsimleri Tanımak

“Şubat soğuşunda çocuklar, okula gelmekte güçlük çekmişlerdi. Belki Valilik, okulların açılışını erteler diye düşünmüşlerdi ama olmamıştı. Olmamıştı ya, onlar da ister istemez okulun yolunu tutmuşlardı. Her zamankiden çok giyinmişlerdi. Ayaklarında en kalın ayakkabılar, botlar, çizmeler vardı. Sırtlarındaki en kalın mantolar, paltolar, hırkalar bile üşümelerini, titremelerini önlemiyordu. Tümünün boynu atkılarla sarılı, başıysa şapka ya da kapüşonla örtülüydü”.(SA,2018:98)

2-

“Lodosa karşın hava soğuk sayılırdı. Çünkü kıştı. “Bodur ama zorlu ay” dedikleri şubat ayı henüz geçmemişti. Hızla eriyen karlardan, sokaklarda rahat yürünemiyordu.”(SA,2018:149)

4.3.11.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U2.Ulusal Kültür Ürünlerini Tanımak

“Hava serin ve yağmurluydu. Bunun için, Müdür Aydın Bey’in buyruşuyla Andımız sınıflarda okunacaktı.”(SA,2018:38)

U7. Atatürk’ü Sevmek

1-

“ Muhtar Emin Efendi, masasında oturuyor, önündeki bir dosyayı karıştırıyordu. Masasında küçük bir Türk bayrağı ve üzerinde adı soyadı yakılarak yazılmış bir çam tahtası: Emin Kozalak. Arkasında da kocaman bir Atatürk portresi.” (SA,2018:135)

4.3.11.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E6. Barış Savunmak

1-

Atıl bir düşteydi sanki. Olanlara bir anlam verememenin şaşkınlığıyla buketi aldı. Üzerine bir kart ilıştırılmışti buketin. Okudu: “Arkadaşımız Atıl’a barış çiçeği olarak sunulur -Sınıf arkadaşları.” (SA,2018:190)

2-

Atıl coşkusundan konuşamadı. Yutkunarak başını öne eğdi ve öteki iki öğrencinin Neşe’yle Yusuf’un kucaklaşmalarını izledi.

Az sonra, önlerinde Sevinç Öğretmenle birlikte Cumhuriyet İlkokulu’na doğru ilerliyorlardı.

Eve gelirken dört öğrenciydiler ancak evden beş öğrenci olarak çıkmışlardı! (SA,2018:192)

4.3.12 “Atıl’ın Maceraları-2 Mavi Bisiklet” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

4.3.12.1. 1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

K3. Teşekkür Etmek

1-

Atıl Sevinç Öğretmen’den anne babasını piyeste başrol oynamaya ikna etmesini ister. Sevinç Öğretmen bunun için uğraşmıştır. Atıl öğretmenine teşekkür eder.

“Atıl teşekkür ederek öğretmenin yanından ayrıldı.” (AM-MB, 2018:102)

2-

Atıl öğretmeni için topladığı kır çiçeklerinden beş buket yapar. Annesine, babasına, dedesine ve babaannesine verir. Onlar da bu davranıştan dolayı çok mutlu olurlar. Atıl’a teşekkür ederler. (AM-MB, 2018:120)

K16. Pişmanlık duygusuna sahip olmak

Atıl, Taşkın’ın çantasından ona verilen oyun metnini alır. Bundan dolayı Taşkın rolüne hazırlanamaz. Atıl yaptığından dolayı pişman ve mutsuzdur. Durumu fark eden dedesi nedenini sorar. Atıl durumu dedesine açıklar. Dedesi onu anlayışla karşılar.

“ – Seni kutlarım, dedi. İnsan her zaman bir hata yapabilir. Ama yapılan hatayı anlamak ve düzeltmek kadar güzel bir şey yoktur.” (AM-MB, 2018:145)
Metinleri arkadaşına geri vererek üzüntüsünden kurtulabileceğini söyler. Atıl dedesine hak verir. Yaptığına pişmandır. (AM-MB, 2018:145)

K29. Sağlığına Dikkat Etmek

1-

Sevinç Öğretmen gribe yakalanmıştır. Hastalık sebebiyle güçsüz düşmüş, ateşler içinde evinde yatmaktadır. Okula da gidemez. (AM-MB, 2018:8)

K38. Mutlu Olmak

1-

Atıl suçüstü yakalandıktan sonra girdiği müdürün odasından çıkarken mutludur. Çünkü sene sonunda müsamerede sergilenecek piyesin başrolü kendisine verilmiştir. Eve vardığında mutluluğu daha da artar. Çünkü çok sevdiği dedesi ve babaannesi gelmiştir. (AM-MB, 2018:18)

2-

Şevki Öğretmenin sınıfta yaramazlık yapıyorlar diye müdür odasına götürdüğü düşünülen, Uysal, Hande, Mehmet, Figen, Selma, Taşkın ve Asım sınıfa tekrar döndüklerinde çok mutludurlar. Çünkü sene sonu yapılacak temsilde kendilerine rol verilmiştir.

“Bize de rol verdiler temsilde, dediler.

Hepsi sevinçliydi.” (AM-MB, 2018:79)

K43. Tedbirli Olmak

1-

Atıl arkadaşlarının getirdiği buketleri birleştirmek için evden hazırlıklı gelir. Buketleri birleştirmek için ip, buketin üzerine iliştiirmek için not gibi şeyleri hazırlar. (AM-MB, 2018:128)

K53. Ödül Almak

1-

Atıl'ın babası ona Anadolu Liselerine ve yabancı dille öğretim yapan özel okullara girebilmek için düzenlenen sınavlardan sonra bir bisiklet alacağını söyler. Onun sınavı kazanmasının ödülü olacaktır bu. (AM-MB, 2018:21)

K57. Liderlik Yapmak

1-

Sevinç Öğretmen, yokluğunda sınıfı yaramazlık yaptığı için öğrencilerine kırgındır. Öğrencileri bu durumu düzeltmek ister. Atıl sınıfına liderlik yaparak bir plan hazırlar. Buna göre herkes pazartesi günü elinde bir buket kır çiçeğiyle gelecektir. Atıl'ın bu fikri tüm arkadaşları tarafından kabul görür. (AM-MB, 2018:103)

4.3.12.2. 2. Alt Problem İle İlgili Bulgular

T2. Öğretmenini Sevmek

1-

Atıl ve sınıfı Sevinç Öğretmeni Çok sevmektedir. Kendilerine olan kırgınlığını gidermek için ona bir sürpriz hazırlarlar. Herkes bir buket kır çiçeği getirir. Bütün buketleri birleştirerek görkemli bir büyük buket hazırlanır. Atıl getirmeyenlere de serzenişte bulunur.

“- Öğretmen sevgisi böylemi olur? Diye. Hani çiçekler? İki tek papatya da mı getiremediniz?” (AM-MB, 2018:126)

T5. Çocuğa Ebeveyn İlgisi Göstermek

1-

Yatma saati geldiğinde Atıl herkese iyi geceler demek için salona gelir. Dedesi, babaannesi, halası, eniştesi Atıl'ın kendilerini öpmelerini ister. (AMMB, 2018:24)

2-

Atıl dedesi ile babaannesini çok sevmektedir. Özellikle dedesini. Bunun sebebi onun yaklaşımıdır. Dedesi Atıl'la kimi zaman bir arkadaş kimi zaman bir kardeş gibi ilgilenmektedir. (AMMB, 2018:168)

T18. Hastaları Ziyaret Etmek

1-

Atıl, hasta olduğu için günlerdir okula gelemeyen öğretmenini ziyaret etmek ister. Arkadaşlarına da teklif eder ama arkadaşları kabul etmez. Çiçek alma ister ama parası yetmediği için kırlardan bir demet çiçek toplar. Atıl'ın ziyareti Sevinç Öğretmen'i çok mutlu eder. (AMMB, 2018:53)

4.3.12.3. 3. Alt Problem İle İlgili Bulgular

Eserde bu kategoride ileti tespit edilmemiştir.

4.3.12.4. 4. Alt Problem İle İlgili Bulgular

U10. Ulusal Günlere Önem Vermek

1-

Atıl'ın okulu Cumhuriyet İlkokulunda 23 Nisan coşkuyla kutlanacaktır. Tüm sınıflar süslenecek, en güzel süslemeyi yapan sınıf ödüllendirilecektir. Her sınıftan 1 öğrenci şiir okuyacak ve bu öğrenci sınıf arkadaşları tarafından belirlenecektir. (AM-MB, 2018:102)

U11. Bayrağı Sevmek

1-

Cumhuriyet İlkokulunda 23 Nisan töreninde taburun önünde yürüyecek ve Türk bayrağını taşıyacak bir öğrenci seçilecektir. Diğer öğrencileri gibi Atıl da bu gurur verici görevin kendisine verilmesini ister. Görev Taşkın'a verilir. Taşkın bundan dolayı çok mutlu olur. (AM-MB, 2018:102)

4.3.12.5. 5. Alt Problem İle İlgili Bulgular

E11. Sanatsever Olmak

1-

Okuldaki Şevki Öğretmen tiyatroyu çok sevmektedir. Bu sebeple sene sonunda yapılacak olan müsamerede öğrencilerin sergileyeceği piyesi yönetmeyi seve seve kabul etmiştir.

“Şevki Öğretmen tiyatroya çok tutkun, amatör olarak zaten birçok kez sahneye çıkmış bir kişi.” (AMMB, 2018:15)

4.3.13. “Bütün Öyküler” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletilere Dair Bulgular

1. Alt Problem İle İlgili Bulgular

4.3.13.1. “Arın’ın Sakası” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

“Arın’ın Sakası” adlı öyküde Arın hayvanları çok sevmektedir. Bu özelliği anne ve babasından gelmektedir. Onlardan kendisine kedi veya köpek almalarını ister fakat reddedilince kuş istediğini söyler. Hatta bunun için kumbarasındaki parasını bile feda eder. Anne ve babası onu kıramaz bir saka kuşu alır. (BÖ, 2018: 12)

E10. Bağımsız Olmak

Arın’ın babası bir kuşu kafese hapsetmenin onun özgürlüğünü elinden alacağı için uygun bulmaz. Arın, kendisine alınan saka kuşuna çok alışır. Kış günlerinde kaloriferli evde çok rahat olduğunu hatta camı açsa bile geri geleceğini düşünmektedir. Babası onun ümidini kırmak istemez. Saka kuşu uçup gider. Arın üzgündür. Aradan 3 gün geçince geri döner. Herkes sevinir, evin içine gireceğini sanar ama saka kuşu özgür boşluğa doğru kanat çırpır. (BÖ, 2018: 18)

4.3.13.2. “Babaannenin Saati” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K38. Mutlu olmak

1-Babaanne oğlu kendisine istediği eski saati aldığı için çok mutlu olur. Çünkü alafranga saatleri sevmemektedir.

“- Ah ne güzel, dedi oğluna. Tanrı tuttuğunu altın etsin. Artık benim de bir saatim var!.. Oh şükürler olsun Tanrım sana!” (BÖ, 2018:22)

4.3.13.3. “Ben Saygısız Bir Çocuk Değilim” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K39. Ön Yargılı Olmamak

Otobüste ders çalışan çocuk ders çalışırken kendini derse kaptırır. Otobüsün ilerlediğinden de haberi yoktur. Otobüste yer alan yolculardan bazıları onu saygısızlıkla suçlarlar. Oysa o, her zaman büyüklerine yer veren biridir.

“Ne gezer şimdiki çocuklarda saygı. Ne gezer? Hepsi zamane çocuğu n’olacak!” (BÖ, 2018:31)

T23. Büyüklere Saygı Göstermek

Otobüste ders çalışan ve saygısızlıkla suçlanan çocuk hiç öyle biri değildir. Eviyle okulu arası 1 saatlik mesafedir. O ilk durakta kuyruğa girip oturma fırsatı bulur. Otobüs dolunca kadın, erkek yaşlı olan kişilere yer verir. Bundan da çok mutlu olur.

“Ben saygısız bir çocuk değilim, bilirsin değilim. Büyüklere saygım sonsuzdur.”
(BÖ, 2018:31)

4.3.13.4. “Bir 23 Nisan Düşü” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

U7. Atatürk’ü Sevmek

Tolga rüyasında öbür dünyaya gider. Oranın elli bininci konuğudur. Bu yüzden özel misafirdir. Melekler karşılar, başkanları da vardır. Ne istese yapılacaktır. Melek bandosu İstiklâl Marşı’nı çalar. Tolga isteğini söyler. İsteği canından çok sevdiği Mustafa Kemal Atatürk’ü görmektir. Başkan Atatürk’ün oraya gelmediğini söyler. Tolga bunun imkânsız olduğunu çünkü Atatürk’ün 10 Kasım 1938 tarihinde vefat ettiğini söyler. Melekler gerçek dünyada da bulamazlar. En sonunda Atatürk’ün Anıtkabir’de de bulunmadığı tespit ederler. Çünkü Atatürk milletin kalbindedir ve *onu oradan çıkarmanın imkânı yoktur.*

“Sayın Başkanımız, dedi Melekler, buyruğunuz üzere Türkiye’ye gittik. Atatürk’ü aradık, aradık sonunda bulduk. Ama kendisi için yapılmış olan Anıtkabir’de değildi. Ulusunun kalbindeydi. Orada yatıyordu bizi bağışlayınız. Onu oradan söküp alamadık. Ne denli uğraştıysak didindiyssek olmadı. Bu bizim de gücümüz dışında bir şey.” (BÖ, 2018:39)

U10. Ulusal Günlere Önem Vermek

Tolga 23 Nisan sabahı uyanır. Dışarıda herkes bayramı kutlamaktadır. Tolga ise gördüğü rüyanın etkisiyle mutludur. 23 Nisan sabahı içinde bulunduğu duygular şöyledir: *“İçinde bir şey vardı. Dolup taşan, sığmayan. Güçlü ve korlu. Ulus sevgisiydi, yurt sevgisiydi, Atatürk sevgisiydi bu. Kısacası Atatürk’tü içindeki!”* (BÖ, 2018:39)

4.3.13.5. “Birinci” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

E3. Fedakâr Olmak

Biol resim yarışmasında birinci olur. Buna Türker çok üzülür. Biol’u kıskanır. Onu ziyarete gider. Biol Türker’in ikinci olduğunu öğrenince gerçeği açıklar. Resmi abisiyle birlikte yaptığını, bu sebeple birinciliğin Türker’in hakkı olduğunu, bunu okul idaresine söyleyip resmi geri alacağını söyler. (BÖ, 2018:47)

K29. Sağlığına Dikkat Etmek

Biol nezle olmuştur. Türker, Biol’un resmini yarışmadan çekeceğini söylemesi ile dayanamayıp öper. Biol’un annesi Türker’i hastalık bulaşabilir diye uyarır. (BÖ, 2018:47)

4.3.13.6. “Boy İlacı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K31. Yeme Alışkanlıklarına Dikkat Etmek

Orhan yaz tatilini geçirmek için Sürmene’ye amcasın yana gider. Orhan’ın kötü bir huyu vardır: yemek seçmektedir ve sağlıksız beslenmektedir. Bu durum amcasını ve yengesini memnun etmez. Çünkü Orhan, sürekli bakkaldan aldığı yiyecekler ile hem amcasının bütçesini zorlamakta hem de amcasının çocuklarına da kötü örnek olmaktadır. Basketbolcu olmak isteyen Orhan amcasından boyunun uzun olması gerektiğini öğrenir. Amcasına boy uzatan bir ilaç olup olmadığını sorar. Amcası da eczanelerde satılmayan bir ilacın varlığından bahseder. Çok pahalı olduğunu ve yemeklerin üzerine 1 kaşık atılarak yendiğini belirtir. Orhan ilacın hatırına yemek yemeyi kabul eder. Böylelikle olumsuz davranışından kurtulur. Amcasının ilaç dediği kahverengi toz aslında, biraz kavrulmuş fındık, biraz leblebi, biraz da tuzlu fındığın çırpıcıda öğütülmüş halidir. (BÖ, 2018:55)

4.3.13.7. “Ceza” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K31. Yeme Alışkanlıklarına Dikkat Etmek

Öykünün kahraman portakalı çok sever. Annesinin günlük verdikleriyle yetinmez. Odadan kendisi de alır yer. Çok yemesi sağlık gaz yapar, rahatsızlanır. Doktor tedavi eder. (BÖ, 2018:63)

4.3.13.8. “Çekirgenin Başı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

T3. Eğitim Sistemini Tanımak

Yazar bu öyküde eğitim sisteminde öğrencilerin kafalarının boş şeylerle yorulduğunu belirterek sistemi eleştirmektedir.

Seracettin Öğretmen Öz Türkçe ile konuşmaya önem veren biridir. Ne zaman eğitim sisteminin bozukluğundan bahsedilse kahraman bu öğretmenini hatırlar. Okul yıllarında “çekirge” konusunu anlatırken kitaplarda bir sürü gereksiz bilgi olduğuyula ilgili anısını hatırlar. (BÖ, 2018:67)

4.3.13.9. “Çikolata” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K31. Yeme Alışkanlıklarına Dikkat Etmek

Yazar bu öyküde öğretmenlerin özellikle yiyecek ödülü verirken öğrencilerin sağlık durumlarına dikkat etmeleri gerektiği konusunda bir ileti vermek istemektedir.

Oya Öğretmen derste ödül olarak çikolata vermektedir. Sınıfta herkes bu ödülü almıştır fakat Taygun alamamıştır. Oya Öğretmen onun da ödül almasını ister. Kolay bir soru sorar. Taygun ilk ödülü aldıktan sonra güdülenir. 3 kez çikolata almaya hak kazanmıştır. 3. Ödülden sonra hastalanır. Çünkü doktor ona çikolatayı yasaklamıştır. O ise üç defa yemiştir. Vücudu kabarıyor. Annesi öğretmene, bir daha Taygun’a çikolata vermemesini söyler. Öğretmeni özür dileyerek bunun bir daha tekrarlanmayacağını söyler. (BÖ, 2018:76)

4.3.13.10. “Çocuk ve Yazar” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

E14. Çocuklara Değer Vermek

Bu öyküde İbrahim Örs sanki kendini anlatmaktadır.

Öyküdeki yazar 50. Yaş gününü kutlayacaktır. Kutlamayı çocuklarla yapmak ister. Çünkü çocukları çok sevmektedir. Onlarsın yapamaz. Nerede olursa olsun bir çocuk görse duygulanır ve ilgilenir. Yazarın tek dileği çocukları mutlu görmektir. Tün yazın yaşamını çocuklara adar. Eleştirmenler onu dikkate almaz ama o yine de çocuklar için yazmaktan vazgeçmez. Yapıtlarında Çocukların sorunlarını, iç e dış dünyalarını, isteklerini, yakınmalarını, büyükleriyle, öğretmenleriyle ilişkilerini bu ilişkilerdeki çarpıklığı anlatır. (BÖ, 2018:77)

4.3.13.11. “Dama Yarışı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K17. Oyun Oynamak

Devrim, Metin ve Barış dama oynarlar. Kazanan beraber alacakları 1,5 kg portakalın yarısını, 2. olan kalanın yarısını, 3. olan kalanın yarısını alacaktır.

1.Devrim, 2. Barış ve 3. Metin olur. Ertesi gün portakalı alırlar. Paylaşmada sorun olur. Çünkü poşette 7 portakal vardır. Yarısını bulamazlar. Aralarında tartışma çıkar. Mine Öğretmen sorunu çözer. Dolabından bir portakal çıkarır. Toplam sekiz portakalın yarısı olan dördünü Devrim’e kalanın yarısı 2 taneyi Barış’a, geri kalan 2 tanenin yarısı olan 1 portakalı da Metin’e verir. Son portakalı da kendi dolabına geri koyar. Böylece paylaşım sona ermiştir. Bu paylaşımı yaparken İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V.) ‘in 19 deveyi ölen bir kişinin üç oğlu arasında belli orana göre bölüştürmek için kullandığı yolu örnek aldığını belirtir. (BÖ, 2018:90)

4.3.13.12. “Dede ile Torun” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

T23. Büyüklere Saygı Göstermek

Hüsnü Bey yataktır. Bade henüz yeni doğmuştur. Bade dedesinin hemen yanı başında büyür. Dedesini çok sevmektedir. Onla arasında yürekten bir sevgi vardır. Dedesi iyileşir fakat fazla uzun sürmez, ölür. Bade’ye söylemezler. Sonraları Bade sokakta yaşlı kimi görse yardım eder, onları yürüyüşe çıkarır. (BÖ, 2018:99)

4.3.13.13. “Doğum Günü Armağanı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

T1. Anne Babayı Sevmek

Tuğrul’un doğum günüdür. Sabah evden çıkarken bunu hatırlatır ve bisiklet istediğini söyler. Babası her şeyin bir zamanı olduğunu söyleyerek reddeder. Tuğrul anne ve babasının kendisini sevmediği hissine kapılır. Akşam eve döndüğünde odasına çekilir. Uykuya dalar. Rüyasında anne ve babasının kendisine çok kötü davrandığını, hatta dövdüğünü görür. Anne ve babasının sesleriyle uyanır. Antrede ellerinde hediyelerle anne ve babası beklemektedir. Tuğrul bu sevgi dolu bakışlara, şefkatle sarılan kollara, içten öpücüklerle bırakır kendini. Hediyeye ilgi bile

göstermez. Çünkü hiçbir hediyenin anne baba sevgisi kadar mutluluk verici olmadığını düşünmektedir. (BÖ, 2018:100-105)

4.3.13.14. “Elma Hırsızları” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

E4. Hırsızlık Yapmamak

Beş arkadaş yolda yürürken Hakkı Amca denen birinin elma ağacını görürler. Elmalar iri iridir. Dayanamayarak bahçeye girip elmalardan izinsiz olarak toplarlar. Hakkı Amca’ya yakalanırlar. Hakkı Amca ve köpeği Kont onları kovalar. Hakkı Amca’nın kötü biri olduğunu düşünmektedirler. Fakat Hakkı Amcanın kovalama sebebi elmaları geri almak değildir. Elmalar zararlı böceklere karşı zehirlenmiştir. Bunu yakalandıklarında öğrenirler. Hakkı, Amca canları elma istediğinde kendinden istemelerini söyler. (BÖ, 2018:106-113)

4.3.13.15. “Ferhat’ın Oltası” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

Bu öykü yazarın Balıklıkoy adlı eserine içerik olarak çok benzemektedir.

K23. İyilik Yapmak

Balık Padişahı oğlunu affeden Ferhat’ın iyiliğine karşı kendisi de bir iyilik yapmak ister. Buna karşılık olarak balıklara emreder ve bundan sonra Ferhat’ın oltasının denizden boş çıkmamasını söyler. (BÖ, 2018:123)

E1. Dürüst Olmak

Balık Padişahı oğlunun Ferhat’ kandırmasından rahatsız olur. Balıklar aracılığıyla onu çağırır. Oğluna Ferhat’tan dürüstçe özür dilemesini ister. Ferhat affettiğini söylese de padişah ısrarcıdır. (BÖ, 2018:123)

T26. Yoksullukla Başa Çıkmak

Ferhat yoksul bir ailenin çocuğudur. Bir annesi vardır. Tek geçim kaynakları annesinin konu komşunun çamaşırını yıkaması ve kendisinin tuttuğu balıktır. (BÖ, 2018: 114)

4.3.13.16. “Fotoğraftaki Dede” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

Aydın Bey torunu Dinç’i çok sevmektedir. Dinç de dedesini çok sever. Dinç duvardaki fotoğrafta yer alan kişinin kim olduğunu sorar. Dedesi kendisi olduğunu söyleyince Dinç hiç benzetemez. Bir gün dedesi yokken boya kalemleri ile dedesinin fotoğrafında düzeltme yapar. Kendince dedesine benzetmiştir. Dedesi geldiğinde ona yaptığını gösterir. Dedesi fotoğrafı gördüğünde Dinç’e kızar, bağırır. Dinç artık dedesini sevmediğini söyleyerek yanından uzaklaşır. Biraz zaman geçince Aydın Bey yaptığına çok pişman olur. (BÖ, 2018: 135)

4.3.13.17. “Geçitteki Satıcı” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K2. Yalan Söylememek

Evrım her okul çıkışında geçidin yanında çiklet satan gözleri görmeyen yaşlı amcaya yardım eder. Annesi neden geç kaldığını sorunca. Yalan söyleyemez.

“...Evrım yalan söylemeyi sevmezdi. Beceremezdi de.” (BÖ, 2018: 149)

K36. Yardımsever Olmak

Evrım, gözleri görmeyen, çiklet satan yaşlı dedeyi bazı çocuklar kandırdığı için razı olmaz. Yaşlı dedeye her gün okul çıkışı yardım eder.

Babası Evrım zaman kaybettiği için daha iyi bir çözüm yolu bulur. Yaşlı adamın arkasına parası olmayan çocuklara bedava verileceğine dair bir duyuru asar, eğer gün sonunda yaşlı adamın açığı çıkarsa cebinden karşılar. (BÖ, 2018: 152)

4.3.13.18. “İlaç Parası” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K41. Sözünde Durmak

Korkut Bey, oğlu Dinç’e söz verdiği için onu iş yerine getirmiştir. O söz Öğretmenin tavsiye ettiği ansiklopedidir.

E3. Fedakâr Olmak

Korkut Bey, ansiklopedi için ayırdığı parayı derneğe gelen ve torununa ilaç alması gereken yaşlı adama verir. Dinç buna hiç üzülmez. Hasta olan bir çocuğun iyileşmesine çok istediği ansiklopediyi feda eder. (BÖ, 2018: 158)

4.3.13.19. “Karton Bebek” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

E3. Fedakâr Olmak

Üç dört yaşlarındaki Zeynep ve annesi komşularına misafirliğe gelirler. Komşunun Sedef adında 7 yaşlarında bir kızı vardır. Zeynep, Sedef'in oyuncaklarıyla oynar. Giderken de illa bir tanesini ister. Sedef'in annesi kartondan bir bebek verir. Ertesi gün Sedef karton bebeğinin nerde olduğunu sorar. Çünkü o bebeği, çocukluğunda hiç oyuncağı olmamış ve çocukları sevindirmek adına maaşıyla aldığı oyuncakları çocuklara bedava dağıtan bir yaşlı amca hediye etmiştir. Yaşlı amcanın hikâyesi Sedef'i çok etkiler. En değerli bebeği olan Kezban'ı verip karton bebeği geri alacaktır. (BÖ, 2018: 158)

4.3.13.20. “Kediler ve Köpekler ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

Dört köpek, sekiz kedi bir sitede yaşamaktadır. Sitenin insanları ve çocukları hayvan severdir. Onlara yiyecek de vermektedirler. (BÖ, 2018:166)

4.3.13.21. “Kompozisyon Ödevi ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K12. Başarılı Olmak

Türkçe, Güven'in en çok sevdiği, en çok başarılı olduğu derstir. Özellikle yazma konusunda çok başarılıdır. (BÖ, 2018:173)

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

Güven pişmandır çünkü Seymen'in 10 aldığı kompozisyon ödevini kendi yapmıştır. Hem de bir simit parasına. (BÖ, 2018: 178)

4.3.13.22. “Masal Kaseti ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K16. Pişmanlık Duygusuna Sahip Olmak

Tansel'in arabasına sakladığı kişi onu hırsızlıkla suçlar. Karakola da şikâyet eder. Fakat kaset bulunur. Tansel almamıştır. Adam yaptığına çok pişman olur. Ertesi gün Tansel'in evine gelerek ona bir masal kaset hediye eder. (BÖ, 2018: 184)

4.3.13.23. “Ödev ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

T26. Yoksullukla Başa Çıkmak

1- Ertürk kantine hiç gitmez. Çünkü kantinde satılan şeyleri alacak gücü yoktur. Yoksul bir ailenin çocuğudur. Sırf satılanları canı çekmesin diye kantinden tarafa hiç gitmez. (BÖ, 2018: 186)

K36. Yardımsever Olmak

Toker Ertürk’ün durumunu bildiği için ona ödevlerini yapması karşılığında 500 lira verir. Ödevler açıklandığında Toker 5 alır ama öğretmene Ertürk’ün kendisi için hazırladığı ödevi vermemiştir. Çünkü onun amacı Ertürk’e yardım etmektir. (BÖ, 2018: 186)

4.3.13.24. “Parktaki Ağaç ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

Ç2. Ağaçları Sevmek Ve Korumak

1- Güven doğduğunda babası bir atasözünden esinlenerek ağaç dikmek ister. Apartmanlarında bahçe de olmadığı için ağacı parka diker. Güven 4 yaşındayken bunu ona da söyler. Güven buna çok sevinir. Aradan zaman geçer. Ağaçlar büyümeye başlayınca Sermet’in babası evin görüşünü kapatıyor diyerek ağaçları kesmek istemektedir. Bir gün Güven ağaçları kesilmiş olarak bulur. Sermet’in babasının yaptığını sanar ama Bahçeler Müdürlüğü hastalık dolayısıyla bakım yapmıştır. (BÖ, 2018: 186)

4.3.13.25. “Sevgi ” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K45. Öfke Kontrolünü Sağlamak

1-Uzun Cemal sert yapılı biridir. En ufak bir şeyde kızar, bağırır. Bu özelliği kızı Şebnem’in düşerek başını taşa çarpıp yaralanmasına yol açar. Şebnem’im başına geleni gördükten sonra öfkesi sonlanır. (BÖ, 2018: 207)

E6. Barışı Savunmak

1- Şebnem düştükten sonra Pala Süleyman’ın ona yardım etmesi küs olan Uzun Cemal ve Pala Süleyman’ın barışmasını sağlar. İyilik ve sevgi küslüğü yenmiştir. (BÖ, 2018: 207)

4.3.13.26. “Sultan Küpesi” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K2. Yalan Söylememek

1- Sarper, Burcu'nun çiçeğini farenin yemiş olabileceğini söyleyerek yalan söylemiştir. Burcu ve annesi balkona fare zehri koyarlar. Bunun sonucunda Sarper'in güvercinleri ve kedisi ölür. Çünkü çiçeği gerçekte yiyen onlardır. Sarper'in söylediği yalan ona pahalıya mal olmuştur. (BÖ, 2018: 230)

Ç1. Hayvanları Sevmek ve Korumak

Sarper hayvanları çok sevmektedir. Evinde hayvan beslemektedir.

Ç2. Ağaçları Sevmek ve Korumak

Burcu çiçekleri çok sevmektedir. Evlerinde çiçek yetiştirmektedir.

4.3.13.27. “Trende Bir Çocuk” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

E7. Duyarlı Olmak

Sancar trene ampülü takarken üzerine bastığı koltuk kirlenmesin diye çantasından çıkardığı bezi koyar. (BÖ, 2018: 235)

T23. Büyüklere Saygı Göstermek

Sancar trendeki yaşlı ve zayıf kadına yer verir. (BÖ, 2018: 235)

4.3.13.28. “Uçurtma” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler

K17. Oyun Oynamak

1-Mahalledeki çocuklar uçurtma ile oynamaktadır. Birbirlerinin uçurtmalarını havada ele geçirmeye çalışırlar. (BÖ, 2018: 241)

T26. Yoksullukla Başa Çıkmak

1-Mehmet çok yoksuldur. Hatta uçurtma alacak parası bile yoktur. Bir uçurtma alacak parayı zorla bulurlar. (BÖ, 2018: 243)

E2. Merhametli Olmak

1-Mehmet'in ailesinin durumunu öğrenen Şener tüm mahalle çocukları tarafından bilinen panter adlı uçurtmasını Mehmet'e hediye eder. (BÖ, 2018: 247)

4.3.13.29. “Yazgı Arkadaşları” Adlı Öyküde Yer Alan Eğitsel İletiler**T2. Empati Kurmak**

1- Oya kendini kafesteki kuşun yerine koymaktadır. Kendisinin de kuştan farkı yoktur. Anne ve babası evde yokken kapalı evin içinde aynı kafesteki kuş gibi beklemekte bu sebeple kuşun ne çektiğini anlamaktadır. (BÖ, 2018: 253)

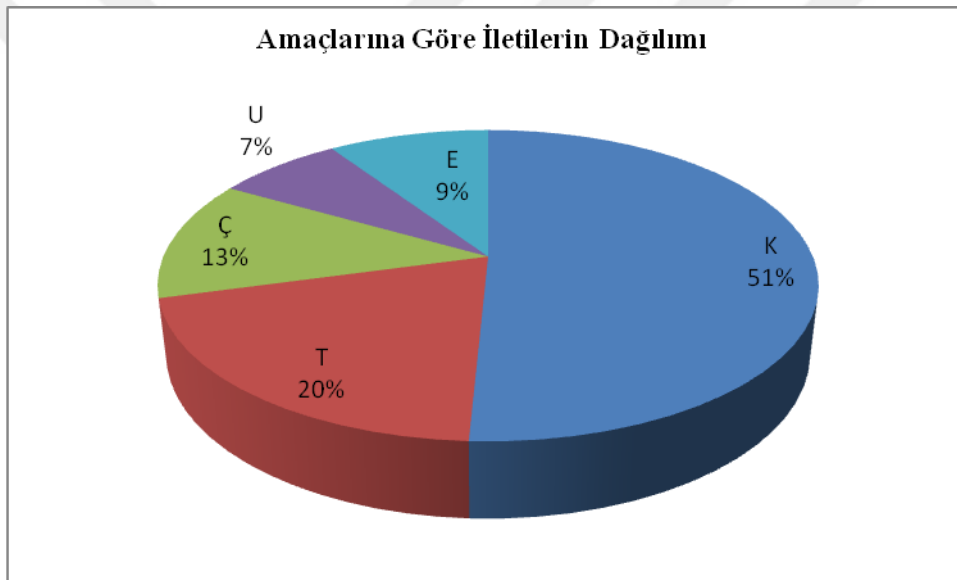
BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

5.1. Sonuçlar

1. İbrahim Örs'ün incelenen 13 eserinde toplam 776 ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerin 394'ü kişisel gelişimi destekleyen iletiler, 155'i toplumsal gelişimi destekleyen iletiler, 97'si çevresel gelişimi destekleyen iletiler, 57'si ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen iletiler, 73'ü evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen iletilerdir. Bu iletilerin dağılımı oransal olarak Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 25: İletilerin Hedeflediği Amaçlara Göre Dağılımı

Tablo 25'te görüldüğü üzere yazarın eserlerinde amacına göre en çok kullandığı ileti türü kişisel gelişimi desteklemeye yönelik iletilerdir. Bu sonuç, iletiler üzerine yapılmış diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir. Cesur (2015), Tekin (2018), Gülgönül (2014), Akkaya (2008) gibi araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda da kullanımı en fazla tespit edilen ileti kişisel gelişimi destekleyen iletilerdir.

2. Yazarın eserlerinde tespit edilen kişisel gelişimin desteklenmesine yönelik 394 iletiden en çok kullandığı ileti 38 kullanım sıklığıyla “Mutlu olmak” iletidir.

Yazarın bu alanda en sık kullandığı iletiler ve kullanım sıklıkları aşağıda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 26: 1. Alt Problem İle İlgili Kullanım Sıklığı En Fazla Olan 5 İleti

İleti Kodu	İleti Adı	f
K38	Mutlu Olmak	33
K9	Umutlu Olmak	18
K13	Takdir Etmek	18
K2	Yalan Söylememek	14
K12	Başarılı Olmak	14

3. Yazarın eserlerinde fazlalık bakımından 2. Sırada bulunan ileti türü 155 ileti ve %20'lik oranla toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletilerdir. Bu ileti türünde en çok kullandığı iletiler ve kullanım sıklığı ise şöyledir:

Tablo 27: 2. Alt Problem İle İlgili Kullanım Sıklığı En Fazla Olan 5 İleti

İleti Kodu	İleti Adı	f
T22.	Toplumun Sosyal Yaşamını Tanımak	23
T1.	Anne Babayı Sevmek	6
T6.	Eğitim Sorunlarını Gidermek	16
T24	Arkadaşlığa ve Dostluğa önem vermek	14
T2	Öğretmeni Sevmek	12

Buradan hareketle yazarın, okurlarına toplumun sosyal yaşamını tanıtarak onları toplum yaşamına hazırlamayı amaç edindiği söylenebilir. Ayrıca yazarın hemen hemen her eserinde bir öğretmen kahraman bulunmaktadır. Kendisi de öğretmenlik eğitimi almış olan yazar, öğretmeni eserlerinde yol gösterici, bilge ve toplumu aydınlatan yönleriyle işlemiştir.

4. Yazarın eserinde sayı bakımından 3. Sırada olan ileti türü 97 ileti sayısı ve %13'lük oranla çevre bilincini destekleyen iletiler yer almaktadır. Yazar çevre konusuna çok duyarlıdır. Özellikle hayvan sevgisi, ağaç sevgisi, çevrenin özelliklerini tanımak, köy yaşamını tanımak gibi iletileri sıkça kullanmaktadır.

Bu ileti türünde en çok kullandığı iletiler ve kullanım sıklığı ise şöyledir:

Tablo 28: 3. Alt Problem İle İlgili Kullanım Sıklığı En Fazla Olan 5 İleti

İleti Kodu	İleti Adı	f
Ç1.	Hayvanları sevmek ve korumak	32
Ç3	Mekânları tanımak	18
Ç5.	Köy yaşamını tanımak	10
Ç6.	Çevrenin özelliklerini tanımak	10
Ç4.	Doğa olaylarını tanımak	9

5. Yazarın eserinde sayı bakımından 4. Sırada yer alan ileti türü 73 ileti ve %9 oranla evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen iletilerdir.

Tablo 29: 5. Alt Problem İle İlgili kullanım sıklığı en fazla olan 5 ileti

İleti Kodu	İleti Adı	f
E6.	Barışı savunmak	13
E2.	Merhametli olmak	11
E9.	Demokrasiyi savunmak	8
E3.	Fedakâr olmak	6
E4.	Hırsızlık yapmamak	6

Yazar okurlarına barış yanlısı olma davranışını kazandırmayı amaçlamıştır.

6. Yazarın eserlerinde 57 ileti sayısı ve %7 oran ile de ulusal bilincin gelişmesine yönelik iletiler bulunmaktadır. Bu iletilerin dağılımı ve kullanım sıklığı da şöyledir:

Tablo 30: 4. Alt Problem İle İlgili kullanım sıklığı en fazla olan 5 ileti

İleti Kodu	İleti Adı	f
U2.	Ulusal kültür ürünlerini tanımak	16
U5.	Ulusal duygular taşımak	13
U7.	Atatürk'ü sevmek	7
U9.	Tarihi eserlere önem vermek	5
U3.	Vatanı sevmek	4
U1.	Ulusal benliğini korumak	4

Bu ileti alanında yazar okurlarına millî kültür ürünlerini tanıtmayı, ulusal duyguları, vatan ve Atatürk sevgisi aşılmasını amaçlamıştır.

7. İbrahim Örs'ün eserlerinin genelinde şahıs kadrosunun içinde “Öğretmen” karakteri yer almaktadır. Öğretmen, eserde sorunların çözümünde yol gösteren, akıl danışılan kişidir. Eğitim sorunlarıyla başa çıkmaya çalışan, öğrencilerin eğitim hakkından geri kalmaması için mücadele gösteren rollere bürünür. Romanın karakterleri öğretmenlerini sever. Nadir de olsa satır aralarında kötü öğretmen tipine de yer verilmiştir.

8. İbrahim Örs'ün eserlerinin genelinde yer alan bir diğer şey ise “Hayvan kahraman” dır. Eserin kahramanı genellikle bir hayvan besler. Bu kimi zaman bir köpek, kimi zaman bir kedir. Kahramanın yoldaşdır. Bazen onun söylediklerini yaparak olayın gidişatında etkili olur. Yazar bu yolla okurlarına hayvan sevgisi aşılacak istemiştir.

9. İbrahim Örs eserlerinde yer olarak köy, kır gibi mekânları kullanır. Karadeniz, Gümüşhane, Trabzon yöresi en sık kullanılan mekânlardır. Bunda yazarın o yöreden olması da etkili olabilir.

5.2.Öneriler

Yapılan bu çalışmada İbrahim Örs'ün eserlerinin eğitsel ileti bakımından zengin ve çeşitliliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yazarın dilinin sade, anlatımının akıcı ve duru olması; eserlerin daha çok macera türünde olması öğrencilere okuma becerisi kazandırma konusunda etkileyici olacaktır.

Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular ve varılan sonuçların okuma tavsiyeleri konusunda eğitimcilere ve ebeveynlere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Kitap okurken neyin okunulacağını belirlemek için ya da ihtiyaca yönelik okuma planları için bu çalışma içerdiği bulgu ve sonuçlarla yardımcı olacaktır.

İbrahim Örs ve eserleri üzerine daha önce hiçbir çalışmanın yapılmamış olmasından dolayı yazar üzerine yapılacak çalışmalara da kaynaklık edecektir.

Yazarın eserlerinin okutulduktan sonra öğrenci görüşleri alınarak eserlerin okuyucuya göreliliği üzerine algısal bir çalışma yapılabilir.

Yine iletilerin sunulmuş biçimleri ele alınarak öğrencilerin yazma becerilerine etkisi üzerine bir çalışma yapılabilir.

Yazarın eserleri değerler eğitimi açısından incelenebilir.

Yazarın eserlerindeki söz varlığı üzerine çalışma yapılması da araştırmacılara tavsiye edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbayır, Sıddık. (2010). *Çocuğum Neyi Okumalı (2. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akçay, Serhat(2015). *Samed Behrengi'nin Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi: İstanbul
- Aktaş, Şerif ve Gündüz, Osman (2004). *Yazılı ve Sözlü Anlatım-Kompozisyon Sanatı (5. baskı)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ateş, Murat (2004).Ziya Gökalp'ın Çocuk Edebiyatıyla İlgili Görüşleri ve Eserleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Barış, Gökçen (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitsel İletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi: Bolu.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Cesur, E. (2015). *Mavisel Yener'in çocuklara yönelik öykülerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Çılgın, A. S. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Creswell, J. W. (2016). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. (S.B. Demir, Çev. Ed.), Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş Çocuk Yazını(1.Baskı)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Erdi, A. (2008). *Türkiye'de 1980-1985 ve 2000-2005 yılları arasındaki çocuk kitaplarında eğitsel iletiler (karşılaştırmalı bir çalışma)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Genel, M. (2014). Almanya'ya Giden İlk Türk İşçi Göçünün Türk Basınındaki İzdüşümü "Sirkeci Garı'ndan Munchen Hauptbahnhof'a". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 8(3), 301-338.
- Güleryüz, Hasan (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı (3.Baskı)*.Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Gülgönül, B. (2014). *Bilgin Adalı'nın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Işık, Muhammet (2017).*Karakter Eğitimi Açısından Mevlâna İdris Zengin'in Hikâye Ve Masallarında Eğitsel İletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi: Rize.

Kaplan, K. (2013). *Hidayet Karakuş'un roman ve hikâyelerinde yer alan eğitsel iletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Kavak, Sezin (2018). *Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi: İstanbul.

Kıbrıs, İ. (2010). *Yeni Yüzyıl İçin Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Eylül Kitabevi.

Köse, Sibel (2011). *Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisindeki Eğitsel İletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi: Erzurum.

Küçük, E. E. (2005). *İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe kitaplarındaki düz yazı metinlerinin çocuğa görelilik ilkesine ve metinlerin içerdiği eğitsel iletilere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Mayring, Philipp (2000). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş.(Çevirenler: Adnan Gümüş, M. Sezai Durgun)*. Adana: Baki Kitabeci.

Nas, R. (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı(1.Baskı)*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Oğuzkan, A.F. (2000). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı(6.baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Örs, İ.(1981). *Muhtarın Yeğenleri(3.Basım)*. Ankara: Karacan Yayınları

Örs, İ (1981). *Onur Çocuğu (ikinci baskı)*. Ankara: Karacan Yayınları

Örs, İ. (1980). *Gül Çocukları (1. Basım)*. İstanbul Remzi Kitabevi

Örs, İ. (1982). *Almanya Öyküsü (2. Baskı)*. İstanbul: Karacan Yayınları

Örs, İ.(1975). *Mücahitin Oğlu (1. Baskı)*. İstanbul: Milliyet Yayınları

Örs, İ.(2011). *Balıklikoy. (1. baskı)*. İstanbul: Şimşek Yayınları

Örs, İ.(1980). *Çocuk Cumhuriyeti*. İstanbul: Milliyet Yayınları

Örs, İ. (1982). *Büyük Tutku (1.BASKI)*.Karacan Yayınları: İstanbul

- Örs, İ.(1982).Yeşil Mağara. İstanbul: Milliyet Yayınları
- Örs, İ.(2011). Fındık Zamanı.(1.baskı). İstanbul: Şimşek Yayınları
- Örs, İ.(2018) Atıl'ın Maceraları-1/Sınıftaki Afacan(1.Baskı). İstanbul: Nemesis Kitap
- Örs, İ.(2018) Atıl'ın Maceraları-1/Mavi Bisiklet (1.Baskı). İstanbul: Nemesis Kitap
- Örs, İ.(2018) Bütün Öyküleri (1. baskı). İstanbul: Nemesis Kitap
- Özaslan, Pelin (2012) *Muzaffer İzgü'nün Çocuklara Yönelik Hikâye Ve Romanlarındaki Eğitsel İletiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi: Burdur.
- Özdemir, E. (2007). *Yazınsal Türler(6. Baskı)*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Özdemir, G. (2008) *.Sevim Ak'ın Hikâye Ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi: Çanakkale.
- Taşkıran, Elmas (2015). *Mustafa Ruhi Şirin'in Masallarında Ve Öykülerinde Eğitsel İletiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi: Afyon
- Tekin, A. (2018). *Aytül Akal'ın Çocuk Kitaplarının Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi: Gaziantep.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2014). *Çocuk Edebiyatı (2.Baskı)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, Sibel (2007). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarının Tema, Eğitsel İletiler Ve Dil Yönünden 10-12 Yaş Grubu Çocuklarına Uygunluğu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi: Sakarya.
- Yüksel, Atilla, Mil, Burak, ve Bilim, Yasin (2007). *Nitel Araştırma Neden, Nasıl Niçin ?(1.Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

380

Öz geçmiş

Adı Soyadı:	MURAT ACELE	İmza:	
Doğum Yeri:	ADANA		
Doğum Tarihi:	13.11.1986		
Medeni Durumu:	EVLİ		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
Ortaöğretim	SİNANPAŞA OO.	ORTAOKUL	ALADAĞ	1998-2001
Lise	PINAR MADENCİLİK LİSESİ	LİSE	ALADAĞ	2001-2004
Lisans	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ	KONYA	2004-2008
Yüksek Lisans	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	TÜRKÇE EĞİTİMİ	KONYA	2008-

İlgi Alanları:	Türkçe Eğitimi, Eğitim, Spor, Müzik, Sanat,
İş Deneyimi:	MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (ÖĞRETMEN)
Aldığı Ödüller:	
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Öğretim Üyesi Dr. Serdar DERMAN
Tel:	
Adres	Seyhan/ADANA